बृहत्स्तोत्ररत्नाकर

श्रीः

बृहत्स्तोत्ररत्नाकरः

सचित्रः

(स्तोत्रसंख्या २२४)

★

संस्करण : फरवरी २०२०, संवत् २०७६

मूल्य : २५० रुपये मात्र ।

© सर्वाधिकार : प्रकाशक द्वारा सुरक्षित

मुद्रक एवं प्रकाशकः

खेमराज श्रीकृष्णदास,™

अध्यक्ष : श्रीवेंकटेश्वर प्रेस,

खेमराज श्रीकृष्णदास मार्ग, मुंबई - ४०० ००४.

भूमिका

★

श्रीवेंकटेश्वराय नमः

श्रीमदनंतनिगमांतसिद्धांतपरमतत्त्वार्थानंतकल्याणगुणाकर–श्रीमन्नारायण–स्वरूपस्वभावप्रकाशकोऽपि च यद्दर्शनस्पर्शनलेखनपठनपाठनप्रदानादानरक्षणपूजनश्रवणादिभिः सकलभगवद्भक्तानां कलिकलुषान्धकारनिर्हरण-प्रचण्डभास्करद्युतिः श्रीमत्पूर्वाचार्यैः प्रणीतोऽध्येतृजनानां झटित्यखिलपुरुषार्थप्रदत्वेन वृत्तालंकारादिभिश्चात्यंतसुन्दरोऽयं 'बृहत्स्तोत्ररत्नाकर' सेतुशीताचलांतर्धरणिमध्यवर्तिनामास्तिकमतावलम्बिसकलसज्जनानामत्यंतोपकाराय श्रीवैकुण्ठपतेः श्रीमन्नारायणस्य प्रेरणयाऽस्माभिः स्वकीये 'श्रीवेंकटेश्वर' मुद्रणालयेऽङ्कयित्वा प्रसिद्धिं प्रापितः।

खेमराज श्रीकृष्णदास.

'श्रीवेंकटेश्वर' मुद्रणयन्त्रालयाध्यक्ष–बम्बई।

Printers & Publishers :
Khemraj Shrikrishnadass Prop: Shri Venkateshwar Press, Khemraj Shrikrishnadass Marg, 7th Khetwadi, Mumbai - 400 004.

Web Site : http://www.Khe-shri.com
Email : khemraj@vsnl.com

Printed by Sanjay Bajaj For M/s.Khemraj Shrikrishnadass Proprietors Shri Venkateshwar Press, Mumbai-400 004, at their Shri Venkateshwar Press, 66 Hadapsar Industrial Estate, Pune 411 013

बृहत्स्तोत्ररत्नाकरानुक्रमणिका

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक :
मंगलम्	७
गणेशस्तोत्राणि (१०)	
१ गणेशन्यासः	७
२ गणेशकवचम्	८
३ गणेशमानसपूजा	९
४ गणेशबाह्यपूजा	१५
५ गणेशमहिम्नः स्तोत्रम्	१९
६ गणेशाष्टोत्तरशतनाम-स्तोत्रम्	२१
७ संकष्टनाशनगणेशस्तोत्रम्	२२
८ गणेशाष्टकम्	२३
९ एकदन्तस्तोत्रम्	२४
१० महागणपतिस्तोत्रम्	२६
विष्णुस्तोत्राणि (२८)	
११ नारायणवर्म	२८
१२ विष्णुपञ्जरस्तोत्रम्	३१
१३ श्रीमदच्युताष्टकम्	३२
१४ अच्युताष्टकम्	३३
१५ आचार्यकृतषट्पदी	३३
१६ विष्णुस्तवराजः	३४
१७ ... णस्तोत्रम्	३५
१८ विष्णोरष्टाविंशतिनाम-स्तोत्रम्	३७
१९ मुकुन्दमाला	३७
२० श्रीविष्णोः षोडश नाम-स्तोत्रम्	३९
२१ विष्णुशतनामस्तो०	३९
२२ परमेश्वरस्तुतिसारस्तोत्रम्	४०
२३ भगवच्छरणस्तोत्रम्	४१
२४ हरिनाममालास्तो०	४३
२५ शालग्रामस्तोत्रम्	४४
२६ अच्युतनामाष्टकम्	४६
२७ विष्णुपादादिकेशांतवर्णन-स्तोत्रम्	४६

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांकः
२८ विष्णुमहिम्नः स्तो०	५२
२९ श्रीहरिस्तोत्रम्	५५
३० श्रीहरिनामाष्टकम्	५६
३१ श्रीहरिशरणाष्टकम्	५७
३२ श्रीदीनबंध्वष्टकम्	५७
३३ श्रीगोविन्दाष्टकम्	५८
३४ रमापत्यष्टकम्	५९
३५ कमलापत्यष्टकम्	६०
३६ संकष्टनाशनविष्णुस्तोत्रम्	६०
३७ पांडवगीता	६१
३८ हरिस्तुतिः	६६
शिवस्तोत्राणि (३०)	
३९ शिवकवचम्	७०
४० शिवमानसपूजा	७५
४१ शिवमहिम्नस्तो०	७५
४२ शिवभुजंगप्रयातस्तोत्रम्	७९
४३ शिवषडक्षरस्तो०	८०
४४ शिवपंचाक्षरस्तो०	८१
४५ उपमन्युकृतशिवस्तोत्रम्	८१
४६ शिवापराधक्षमापनस्तोत्रम्	८२
४७ रावणकृतशिवताण्डवस्तोत्रम्	८४
४८ द्वादशज्योतिर्लिंग स्तोत्रम्	८५
४९ शिवस्तुतिः	८६
५० पशुपत्यष्टकम्	८८
५१ लिंगाष्टकम्	८८
५२ वेदसारशिवस्तवः	८९
५३ विश्वनाथाष्टकम्	९०
५४ शिवनामावल्यष्टकम्	९१
५५ प्रदोषस्तोत्राष्टकम्	९१
५६ चन्द्रशेखराष्टकम्	९२
५७ निर्वाणदशकम्	९३
५८ निर्वाणषट्कम्	९४
५९ कालभैरवाष्टकम्	९४
६० असितकृतशिवस्तोत्रम्	९५

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक :
६१ हिमालयकृतशिवस्तोत्रम	९६
६२ शिवाष्टकम्	९७
६३ द्वादशज्योतिर्लिङ्ग०	९७
६४ दारिद्रदहनशिवस्तोत्रम्	९८
६५ कल्किकृतशिवस्तोत्रम्	९८
६६ शिवस्तुतिः	९९
६७ शंकराष्टकम्	१००
६८ शिवरक्षास्तोत्रम्	१०१
सूर्यस्तोत्राणि (८)	
६९ सूर्यकवचम्	१०२
७० सूर्यकवचस्तोत्रम्	१०३
७१ आदित्यहृदयम्	१०४
७२ आदित्यहृदयम् स्तोत्र (२)	११४
७३ सूर्याष्टकम् (१)	११६
७४ सूर्याष्टकम् (२)	११६
७५ सूर्यार्यास्तोत्रम्	११७
७६ सूर्यस्तोत्रम्	११८
देवीस्तोत्राणि (२६)	
७७ देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्	११९
७८ आनन्दलहरी	१२०
७९ महालक्ष्म्यष्टकम्	१२२
८० देवकृतलक्ष्मीस्तो०	१२३
८१ त्रिपुरसुन्दरीस्तो०	१२४
८२ वाराहीनिग्रहाष्ट०	१२५
८३ वाराह्यानुग्रहाष्ट०	१२६
८४ ताराष्टकम्	१२६
८५ शीतलाष्टकम्	१२७
८६ अन्नपूर्णास्तोत्रम्	१२८
८७ राधाकवचम्	१२९
८८ भगवत्यष्टकम्	१३१
८९ संकटनामाष्टकम्	१३२
९० लक्ष्मीलहरिः	१३३
९१ अंबाष्टकम्	१३७
९२ श्रीस्तोत्रम्	१३८
९३ इन्द्राक्षिस्तोत्रम्	१३९

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक :
९४ भवानीभुजंग	१४१
९५ श्रेयस्करी	१४२
९६ देवीषट्कम्	१४३
९७ दुर्गापदुद्धार	१४३
९८ गायत्री (१)	१४४
९९ गायत्री (२)	१४६
१०० सरस्वती (१)	१४७
१०१ सरस्वती (२)	१४९
१०२ नील सरस्वती	१५०
दत्तस्तोत्रे (२)	
१०३ दत्तहरिः	१५१
१०४ दत्तात्रेयस्तोत्रम्	१६०
गुरुस्तोत्राणि (३)	
१०५ शंकराचार्यकृतगुर्वष्टकम्	१६१
१०६ गुरुवरप्रार्थनापञ्चरत्न-स्तोत्रम्	१६२
१०७ दक्षिणामूर्तिस्तो०	१६३
१०८ दशावतारस्तो०	१६४
१०९ आर्तत्राणनारायणाष्टाद-शकम्	१६५
११०-पंचमहायुधस्तो०	१६६
१११ श्रीबलरामस्तो०	१६७
अवतारस्तोत्राणि (७)	
११२ मत्स्यस्तो०	१६७
११३ कूर्मस्तो०	१६८
११४ वाराहस्तो०	१६९
११५ नृसिंहस्तो०	१६९
११६ लक्ष्मीनृसिंहस्तो०	१७१
११७ वामनस्तोत्रम्	१७२
११८ वामनस्तो०	१७२
रामस्तोत्राणि (१३)	
११९ रामहृदयम्	१७४
१२० रामस्तवराजः	१७५
१२१ रामगीता	१८०

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक:
१२२ रामरक्षास्तो०	१८५
१२३ ब्रह्मदेवकृतरामस्तुतिः	१८७
१२४ जटायुकृतरामस्तोत्रम्	१८८
१२५ रामाष्टकम्	१८९
१२६ श्रीरामाष्टकम्	१८९
१२७ श्रीमहादेवकृतरामस्तुतिः	१९०
१२८ अहल्याकृतरामस्तोत्रम्	१९१
१२९ इन्द्रकृतरामस्तो०	१९२
१३० रामचन्द्राष्टकम्	१९३
१३१ श्रीसीतारामाष्टकम्	१९४

मारुतिस्तोत्राणि (५)

१३२ मारुतिस्तो०	१९५
१३३ हनुमत्स्तो०	१९६
१३४ श्रीहनुमत्ताण्डवस्तो०	१९७
१३५ पञ्चमुख हनुमत्कवचम्	१९८
१३६ एकादशमुखहनुमत्कवचम्	२०१

कृष्णस्तोत्राणि (२३)

१३७ त्रैलोक्यमंगलकवचम्	२०३
१३८ श्रीबालरक्षा	२०५
१३९ श्रीकृष्णस्तवराजः	२०६
१४० भगवन्मानसपूजा	२०७
१४१ देवकीकृतगर्भस्तुतिः	२०८
१४२ वसुदेवकृतश्रीकृष्णस्तोत्रम्	२०८
१४३ श्रीवेङ्कटेश्वरमंगलस्तोत्रम्	२०९
१४४ बालकृतकृष्णस्तो०	२१०
१४५ गोपालस्तो०	२१०
१४६ कृष्णाष्टकम्	२११
१४७ जगन्नाथाष्टकम्	२१२
१४८ मोहिनीकृतश्रीकृष्णस्तोत्रम्	२१३
१४९ ब्रह्मदेवकृतकृष्णस्तोत्रम्	२१४
१५० श्रीकृष्णस्तोत्रम्	२१४
१५१ श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्	२१५

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक:
१५२ इन्द्रकृतकृष्णस्तो०	२१७
१५३ विप्रपत्नीकृतकृष्णस्तो०	२१८
१५४ गोपालविंशतिस्तोत्रम्	२१८
१५५ गोविन्दाष्टकम्	२२०
१५६ श्रीगोपालाष्टकम्	२२१
१५७ श्रीकृष्णाष्टकम्	२२२
१५८ सत्यव्रतोक्तदामोदरस्तोत्रम्	२२३
१५९ ज्वरकृतकृष्णस्तोत्रम्	२२४

पांडुरंगस्तोत्राणि (१)

१६० पांडुरंगाष्टकम्	२२५

कल्किस्तोत्राणि (२)

१६१ कल्किस्तवः	२२६
१६२ कल्किस्तोत्रम्	२२७

गंगादिस्तोत्राणि (१५)

१६३ गंगास्तुतिः	२२९
१६४ शंकराचार्यकृतगंगाष्टकम्	२३०
१६५ वाल्मीकिकृतगंगाष्टकम्	२३१
१६६ कालिदासकृतगंगाष्टकम्	२३२
१६७ गंगाष्टकम्	२३३
१६८ गंगास्तवः	२३४
१६९ सत्यज्ञानानन्दतीर्थकृतगंगाष्टकम्	२३५
१७० प्रयागाष्टकम्	२३६
१७१ काशीपंचकम्	२३६
१७२ यमुनाष्टकम्	२३७
१७३ यमुनाष्टकम्	२३८
१७४ नर्मदाष्टकम्	२३९
१७५ पुष्कराष्टकम्	२३९
१७६ श्रीमणिकर्णिकाष्टकम्	२४०
१७७ सरस्वत्यष्टकम्	२४१

स्तोत्रनाम.	पृष्ठांक:
वेदान्तस्तोत्राणि (१४)	
१७८ आत्मपंचकम्	२४२
१७९ वैराग्यपंचकम्	२४२
१८० धनाष्टकम्	२४३
१८१ विज्ञाननौका	२४३
१८२ द्वादशपंजरिका स्तो०	२४४
१८३ चर्पटपंजरिका	२४५
१८४ हस्तामलकस्तोत्रम्	२४६
१८५ आत्मबोध:	२४७
१८६ साधनपंचकम्	२५१
१८७ मनीषापंचकम्	२५१
१८८ वाक्यवृत्ति:	२५२
१८९ परापूजा	२५५
१९० संक्षिप्त (मूल) रामायणम्	२५६
१९१ प्रश्नोत्तरमालिका	२६०
नवग्रहस्तोत्राणि (१४)	
१९२ आदित्य स्तो०	२६२
१९३ चन्द्राष्टाविंशति नाम स्तोत्रम्	२६३
१९४ अंगारक स्तो०	२६३
१९५ ऋणमोचक मंगल स्तोत्रम्	२६४.
१९६ बुधपञ्चविंशति नामस्तो०	२६४
१९७ बृहस्पति स्तोत्रम्	२६५
१९८ शुक्र स्तो०	२६५
१९९ शनैश्चर स्तो०	२६५
२०० शनैश्चरस्तो०	२६७
२०१ शनि स्तो०	२६७
२०२ राहु स्तो०	२६८
२०३ केतुपञ्चविंशतिनामस्तो०	२६८
२०४ नवग्रह पीडाहर स्तो०	२६८
२०५ नवग्रह स्तो०	२६९
संकीर्ण स्तोत्राणि (१९)	
२०६ शिवरामाष्टक स्तो०	२७०
२०७ भगवत्प्रात: स्मरण स्तोत्रम्	२७०
२०८ प्रात:स्मरण स्तो०	२७१
२०९ अश्वत्थ स्तो०	२७१
२१० नवनाग स्तो०	२७३
२११ तुलसी कवचम्	२७३
२१२ तुलसी स्तोत्रम्	२७४
२१३ वेदव्यासाष्टक स्तो०	२७५
२१४ अभिलाषाष्टक स्तो०	२७५
२१५ चतुश्लोकी भागवतम्	२७६
२१६ सप्तश्लोकी गीता	२७७
२१७ हयग्रीवपटलम्	२७७
२१८ हयग्रीवकवचम्	२७९
२१९ हयग्रीवाष्टोत्तरशतनाम	२८०
२२० करुणस्तोत्रम्	२८०
२२१ महामारी स्तो०	२८३
२२२ मृतसंजीवनकवचम्	२८५
२२३ अश्विनीकुमारस्तो०	२८६
२२४ पञ्चदेवता स्तो०	२८७

इति अनुक्रमणिका

श्रीः

बृहत्स्तोत्ररत्नाकरः

मङ्गलम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीगुरुभ्यो नमः ।। स जयति सिंधुरवदनो देवो यत्पादपंकजस्मरणम् । वासरमणिरिव तमसां राशीन्नाशयति विघ्नानाम् ।। १ ।। सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः । लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ।। २ ।। धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः । द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ।। ३ ।। विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा । संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ।। ४ ।। शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ।। ५ ।। व्यासं वसिष्ठनप्तारं शक्तेः पौत्रमकल्मषम् । पराशरात्मजं वंदे शुकतातं तपोनिधिम् ।। ६ ।। व्यासाय विष्णुरूपाय व्यासरूपाय विष्णवे । नमो वै ब्रह्मनिधये वासिष्ठाय नमो नमः ।।७।। अचतुर्वदनो ब्रह्मा द्विबाहुरपरो हरिः । अभाललोचनः शंभुर्भगवान् बादरायणः ।। ८ ।। इति ।।

गणेशस्तोत्राणि

१. गणेशन्यासः

श्रीगणेशाय नमः ।। आचम्य प्राणायामं कृत्वा दक्षिणहस्ते वक्रतुंडाय नमः । वामहस्ते शूर्पकर्णाय नमः । ओष्ठे विघ्नेशाय नमः । अधरोष्ठे चिंतामणये नमः । संपुटे गजाननाय नमः । दक्षिणपादे

लम्बोदराय नमः। वामपादे एकदंताय नमः। शिरसि एकदंताय नमः। चिबुके ब्रह्मणस्पतये नमः। दक्षिणनासिकायां विनायकाय नमः। वामनासिकायां ज्येष्ठराजाय नमः। दक्षिणनेत्रे विकटाय नमः। वामनेत्रे कपिलाय नमः। दक्षिणकर्णे धरणीधराय नमः। वामकर्णे आशापूरकाय नमः। नाभौ महोदराय नमः। हृदये धूम्रकेतवे नमः। ललाटे मयूरेशाय नमः। दक्षिणबाहौ स्वानंदवासकारकाय नमः। वामबाहौ सच्चित्सुखधाम्ने नमः ।। इति गणेशन्यासः।।

२. गणेशकवचम्

श्रीगणेशायः नमः ।। गौर्युवाच ।। एषोऽतिचपलो दैत्यान्बाल्येऽपि नाशयत्यहो । अग्रे किं कर्म कर्तेति न जाने मुनिसत्तम ।। १ ।। दैत्या नानाविधा दुष्टाः साधुदेवद्रुहः खलाः। अतोऽस्य कंठे किंचित्त्वं रक्षार्थं बद्धुमर्हसि ।। २ ।। मुनिरुवाच ।। ध्यायेत् सिंहगतं विनायकममुं दिग्बाहुमाद्ये युगे त्रेतायां तु मयूरवाहनममुं षड्बाहुकं सिद्धिदम् । द्वापरके तु गजाननं युगभुजं रक्तांगरागं विभुं तुर्ये तु द्विभुजं सितांगरुचिरं सर्वार्थदं सर्वदा ।। ३ ।। विनायकः शिखां पातु परमात्मा परात्परः। अतिसुन्दरकायस्तु मस्तकं सुमहोत्कटः ।। ४।। ललाटं कश्यपः पातु भ्रूयुगं तु महोदरः। नयने भालचंद्रस्तु गजास्यस्त्वोष्ठपल्लवौ ।। ५ ।। जिह्वां पातु गणक्रीडश्चिबुकं गिरिजासुतः । वाचं विनायकः पातु दंतान् रक्षतु दुर्मुखः ।। ६ ।। श्रवणौ पाशपाणिस्तु नासिकां चिंतितार्थदः। गणेशस्तु मुखं कंठं पातु देवो गणंजयः ।। ७ ।। स्कंधौ पातु गजस्कंधः स्तनौ विघ्नविनाशनः। हृदयं गणनाथस्तु हेरंबो जठरं महान् ।। ८ ।। धराधरः पातु पार्श्वौ पृष्ठं विघ्नहरः शुभः। लिंगं गुह्यं सदा पातु वक्रतुण्डो महाबलः ।। ९ ।। गणक्रीडो जानुजंघे ऊरू मंगलमूर्तिमान् । एकदंतो महाबुद्धिः पादौ गुल्फौ सदाऽवतु ।। १० ।। क्षिप्रप्रसादनो बाहू पाणी आशाप्रपूरकः। अङ्गुलीश्च नखान्पातु पद्महस्तोऽरिनाशनः ।। ११ ।। सर्वांगाणि मयूरेशो विश्वव्यापी सदाऽवतु। अनुक्तमपि यत्स्थानं धूम्रकेतुः सदाऽवतु ।। १२ ।। आमोदस्त्वग्रतः पातु प्रमोदः पृष्ठतोऽवतु । प्राच्यां रक्षतु

बुद्धीश आग्नेयां सिद्धिदायकः ।। १३ ।। दक्षिणस्यामुमापुत्रो नैर्ऋत्यां तु गणेश्वरः । प्रतीच्यां विघ्नहर्ताऽव्याद्वायव्यां गजकर्णकः ।। १४ ।। कौबेर्यां निधिपः पायादीशान्यामीशनन्दनः । दिवाऽव्यादेकदंतस्तु रात्रौ संध्यासु विघ्नहृत् ।। १५ ।। राक्षसासुरवेतालग्रहभूतपिशाचतः । पाशांकुशधरः पातु रजःसत्त्वतमःस्मृतीः ।। १६ ।। ज्ञानं धर्मं च लक्ष्मीं च लज्जां कीर्तिं तथा कुलम् । वपुर्धनं च धान्यं च गृहदारान्सुतान् सखीन् ।। १७ ।। सर्वायुधधरः क्षेत्रं मयूरेशोऽवतात्सदा । कपिलोऽजाविकं पातु गजाश्वान्विकटोऽवतु ।। १८ ।। भूर्जपत्रे लिखित्वेदं यः कंठे धारयेत्सुधीः । न भयं जायते तस्य यक्षरक्षःपिशाचतः ।। १९ ।। त्रिसंध्यं जपते यस्तु वज्रसारतनुर्भवेत् । यात्राकाले पठेद्यस्तु निर्विघ्नेन फलं लभेत् ।। २० ।। युद्धकाले पठेद्यस्तु विजयं चाप्नुयाद् ध्रुवम् । मरणोच्चाटनाकर्षस्तंभमोहनकर्मणि ।।२१।। सप्तवारं जपेदेतद्दिनानामेकविंशतिम् । तत्तत्फलमवाप्नोति साधको नात्र संशयः ।। २२ । एकविंशतिवारं च पठेत्तावद्दिनानि यः । कारागृहगतं सद्यो राज्ञा वध्यं च मोचयेत् ।। २३ ।। राजदर्शनवेलायां पठेदेतत्त्रिवारतः । स राजानं वशं नीत्वा प्रकृतिञ्च सभां जयेत् ।। २४ ।। इदं गणेशकवचं काश्यपेन समीरितम् । मुद्गलाय च तेनाथ मांडव्याय महर्षये ।।२५।। मह्यं स प्राह कृपया कवचं सर्वसिद्धिदम् । न देयं भक्तिहीनाय देयं श्रद्धावते शुभम् ।।२६।। अनेनास्य कृता रक्षा न बाधाऽस्य भवेत्क्वचित् । राक्षसासुरवेतालदैत्यदानवसंभव ।।२७।।

इति श्रीगणेशपुराणे गणेशकवचं संपूर्णम् ।

---

३. गणेशमानसपूजा

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीसर्वप्रदाय नमः ।। गृत्समद उवाच ।। विघ्नेशवीर्याणि विचित्रकाणि बंदीजनैर्मागधकैः स्मृतानि । श्रुत्वा समुत्तिष्ठ गजानन त्वं ब्राह्मे जगन्मंगलकं कुरुष्व ।। १ ।। एवं मया प्रार्थितविघ्नराजश्चित्तेन चोत्थाय बहिर्गणेशः । तं निर्गतं वीक्ष्य नमंति देवाः शंभ्वादयो योगिमुखास्तथाऽहम् ।। २ ।। शौचादिकं ते परिकल्पयामि हेरंब वै दंतविशुद्धिमेवम् । वस्त्रेण संप्रोक्ष्य

मुखारविंदं देवं सभायां विनिवेशयामि ॥३॥ द्विजादि[1]सर्वैरभिवंदितं च शुकादिभिर्मोदसुमोदकाद्यैः । संभाष्यचालोक्य समुत्थितं तं सुमंडपं कल्प्य[2] निवेशयामि ॥ ४ ॥ रत्नैः सुदीप्तैः प्रतिबिंबितं तं पश्यामि चित्तेन विनायकं च । तत्रासनं रत्नसुवर्णयुक्तं संकल्प्य देवं विनिवशयामि ॥ ५ ॥ सिद्धया च बुद्धया सह विघ्नराज पाद्यं कुरु प्रेमभरेण सर्वैः । सुवासितं नीरमथो गृहाण चित्तेन दत्तं च सुखोष्णभावम् ॥ ६ ॥ ततः सुवस्त्रेण गणेशमादौ संप्रोक्ष्य दूर्वादिभिरर्चयामि । चित्तेन भावप्रिय दीनबंधो मनो विलीनं कुरुते पदाब्जे ॥ ७॥ कर्पूरकैलादिसुवासितं तु सुकल्पितं तोयमथो गृहाण । आचम्य तेनैव गजानन त्वं कृपाकटाक्षेण विलोकयाशु ॥ ८ ॥ प्रवालमुक्ताफलहाटकाद्यैः सुसंस्कृतं ह्यंतरभावकेन । अनर्घ्यमर्घ्यं सफलं कुरुष्व मया प्रदत्तं गणराज ढुंढे ॥ ९ ॥ सौगंध्ययुक्तं मधुपर्कमाद्यं संकल्पितं भावयुतं गृहाण । पुनस्तथाऽऽचम्य विनायक त्वं भक्तांश्च भक्तेश सुरक्षयाशु ॥ १० ॥ सुवासितं चंपकजातिकाद्यैस्तैलं मया कल्पितमेव ढुंढे । गृहाण तेन प्रविमर्दयामि सर्वांगमेवं तव सेवनाय ॥ ११ ॥ ततः सुखोष्णेन जलेन चाहमनेकतीर्थाहृतकेन ढुंढिम् । चित्तेन शुद्धेन च स्नापयामि स्नानं मया दत्तमथो गृहाण ॥ १२ ॥ ततः पयःस्नानमचिंत्यभाव गृहाण तोयस्य तथा गणेश । पुनर्दधि स्नानमनामय त्वं चित्तेन दत्तं च जलस्य देव ॥ १३ ॥ ततो घृतस्नानमपारवंद्यसुतीर्थजं विघ्नहर प्रसीद । गृहाण चित्तेन सुकल्पितं तु ततो मधुस्नानमथो जलस्य ॥१४॥ सुशर्करायुक्तमथो गृहाण स्नानं मया कल्पितमेव ढुंढे । ततो जलस्नानमघापहंतृ विघ्नेश मायां हि निवारयाशु ॥ १५ ॥ सुयक्षपंकस्थमथो गृहाण स्नानं परेशाधिपते ततश्च । कौमण्डलीसंभवजं कुरुष्व विशुद्धमेवं परिकल्पितं तु ॥ १६ ॥ ततस्तु सूक्तैर्मनसा गणेशं संपूज्य दूर्वादिभिरल्पभावैः । अपारकैर्मंडलभूतब्रह्मणस्पत्यादिकैस्तं ह्यभिषेचयामि ॥ १७ ॥ ततः सुवस्त्रेण तु

---

१ सर्वैर्द्विजाद्यैरिति सुवचम् । २ । आर्षोऽयं प्रयोगः, कल्पयित्वेत्यर्थः ।

प्रोक्षणं त्वं गृहाण चित्तेन मया सुकल्पितम् । ततो विशुद्धेन जलेन ढुंढे ह्याचांतमेवं कुरु विघ्नराज ॥ १८ ॥ अग्नौ विशुद्धे तु गृहाण वस्त्रे ह्यनर्घ्यमौल्ये मनसा मया ते । दत्ते परिच्छाद्य निजात्मदेहं ताभ्यां मयूरेश जनांश्च पालय ॥ १९ ॥ आचम्य विघ्नेश पुनस्तथैव चित्तेन दत्तं सुखमुत्तरीयम् । गृहाण भक्तप्रतिपालक त्वं नमो तथा तारकसंयुतं ॥ २० ॥ यज्ञोपवीतं त्रिगुणस्वरूपं सौवर्णमेवं ह्यहिनाथभूतम् । भावेन दत्तं गणनाथ तत्त्वं गृहाण भक्तोद्धृतिकारणाय ॥ २१ ॥ आचांतमेवं मनसा प्रदत्तं कुरुष्व शुद्धेन जलेन ढुंढे । पुनश्च कौमंडलकेन पाहि विश्वं प्रभो क्रीडनकं सदा ते ॥ २२ ॥ उद्यद्दिनेशाभमथो गृहाण सिंदूरकं ते मनसा प्रदत्तम्[1] । सर्वांगसंलेपनमादराद्वै कुरुष्व हेरंब च तेन पूर्णम् ॥२३॥ सहस्रशीर्षं मनसा मया त्वं दत्तं किरीटं तु सुवर्णजं वै । अनेकरत्नैः खचितं गृहाण ब्रह्मेश ते मस्तकशोभनाय ॥ २४ ॥ विचित्ररत्नैः कनकेन ढुंढे युतानि चित्तेन मया परेश । दत्तानि नानापदकुण्डलानि गृहाण शूर्पश्रुतिभूषणाय ॥ २५ ॥ शुण्डाविभूषार्थमनंतखेलिन् सुवर्णजं कंचुकमागृहाण । रत्नैश्च युक्तं मनसा मया यद्दत्तं प्रभो तत्सफलं कुरुष्व ॥ २६ ॥ सुवर्णरत्नैश्च युतानि ढुंढे सदैकदंताभरणानि कल्पये । गृहाण चूडाकृतये परेश दत्तानि दन्तस्य च शोभनार्थम् ॥२७ ॥ रत्नैः सुवर्णेन कृतानि तानि गृहाण चत्वारि मया प्रकल्प्य । संभूषय त्वं कटकानि नाथ चतुर्भुजेषु ह्यज विघ्नहारिन् ॥ २८ ॥ विचित्ररत्नैः खचितं सुवर्णसंभूतकं गृह्य मया प्रदत्तम् । तथांगुलीष्वंगुलिकं गणेश चित्तेन संशोभय तत्परेश ॥ २९ ॥ विचित्ररत्नैः खचितानि ढुंढे केयूरकाणि ह्यथ कल्पितानि । सुवर्णजानि प्रमथाधिनाथ गृहाण दत्तानि तु बाहुषु त्वम् ॥ ३० ॥ प्रवालमुक्ताफलरत्नजास्त्वं सुवर्णसूत्रैश्च गृहाण कंठे । चित्तेन दत्ता विविधाश्च माला उरोदरे शोभय विघ्नराज ॥ ३१ ॥ चन्द्रं ललाटं गणनाथ पूर्णं वृद्धिक्षयाभ्यां तु विहीनमाद्यम् । संशोभय त्वं वरसंयुतं ते भक्तिप्रियत्वं प्रकटीकुरुष्व ॥ ३२ ॥ चिंतामणिं

1 अत्रादिकर्मणि क्तः ।

चिंतितदं परश हृद्देशगं दीप्तिमयं कुरुष्व । मणिं सदानंदसुखप्रदं च विघ्नेश दीनार्थद पालयस्व ।।३३।। नाभौ फणीशं च सहस्रशीर्षं संवेष्टनेनैव गणाधिनाथ । भक्तं सुभूषं कुरु भूषणेन वरप्रदानं सफलं परेश ।।३४।। कटी तटे रत्नसुवर्णयुक्तां कांचीं सुचित्तेन च धारयामि । विघ्नेश ज्योतिर्गणदीपनीं ते प्रसीद भक्तं कुरु मां दयाब्धे ।। ३५ ।। हेरंब ते रत्नसुवर्णयुक्ते सुनूपुरे मंजिरके तथैव । सुकिंकिणीनादयुते सुबुद्ध्या सुपादयोः शोभय मे प्रदत्ते ।। ३६ ।। इत्यादिनानाविधि-भूषणानि तवेच्छया मानसकल्पितानि । संभूषयाम्येव त्वदंगकेषु विचित्र-धातुप्रभवाणि ढुंढे ।। ३७ ।। सुचंदनं रक्तममोघवीर्यं सुघर्षितं ह्यष्टकगंधमुख्यैः । युक्तं मयाकल्पितमेकदंत गृहाण ते त्वंगविलेप-नार्थम् ।। ३८ ।। लिप्तेषु वैचित्र्यमथाष्टगंधैरंगेषु तेऽहं प्रकरोमि चित्रम् । प्रसीद चित्तेन विनायक त्वं ततः सुरक्तं रविमेव भाले ।। ३९ ।। घृतेन वै कुंकुमकेन रक्तान् सुतंडुलांस्ते परिकल्पयामि । भाले गणाध्यक्ष गृहाण पाहि भक्तान्सुभक्तिप्रिय दीनबंधो ।। ४० ।। गृहाण भो चंपकमालतीनि पुष्पाणि यानि स्थलपंकजानि । चित्तेन दत्तानि च मल्लिकानि पुष्पाणि नानाविधवृक्षजानि ।। ४१ ।। पुष्पोपरि त्वं मनसा गृहाण हेरंब मंदारशमीदलानि । मया सुचित्तेन प्रकल्पितानि ह्यपारकाणि प्रणवाकृते तु ।। ४२ ।। दूर्वांकुरान्वै मनसा प्रदत्तांस्त्रिपंचपत्रैर्युतकांश्च स्निग्धान् । गृहाण विघ्नेश्वर संख्यया त्वं हीनांश्च सर्वोपरि वक्रतुंड ।। ४३ ।। दशांगभूतं मनसा मया ते धूपं प्रदत्तं गणराज ढुंढे । गृहाण सौरभ्यकरं परेश सिद्ध्या च बुद्ध्या सह भक्तपाल ।। ४४ ।। दीपं सुवर्त्या युतमादरात्ते दत्तं मया मानसकं गणेश । गृहाण नानाविधगोधृतादितैलादिसंभूतममोघ-दृष्टे ।। ४५ ।। भोज्यं तु लेह्यं गणराज पेयं चोष्यं च नानाविधषड्र-साढ्यम् । गृहाण नैवेद्यमथो मया ते सुकल्पितं पुष्टिपते महात्मन् ।। ४६ ।। सुवासितं भोजनमध्यभागे जलं मया दत्तमथो गृहाण । कमंडलुस्थं मनसा गणेश पिबस्व विश्वादिकतृप्तिकारिन् ।।४७ ।। ततः करोद्वर्तनकं गृहाण सौगंध्ययुक्तं मुखमार्जनाय । सुवासितेनैव सुतो-

भंजेन सुकल्पितं नाथ गृहाण ढुंढे ।। ४८ ।। पुनस्तथाचम्य सुवासितं च दत्तं मया तीर्थजलं पिबस्व । प्रकल्प्य विघ्नेश ततः परं ते संप्रोक्षणं हस्तमुखे करोमि ।। ४९ ।। द्राक्षादिरंभाफलचूतकानि खार्जरका-कंधुकदाडिमानि । सुस्वादयुक्तानि मया प्रकल्प्य गृहाण दत्तानि फलानि ढुंढे ।। ५० ।। पुनर्जलेनैव करादिकं ते संक्षालयेऽहं मनसा गणेश । सुवासितं तोयमथो पिबस्व मया प्रदत्तं मनसा परेश ।। ५१ ।। अष्टांग-युक्तं गणनाथ दत्तं तांबूलकं ते मनसा मया वै । गृहाण विघ्नेश्वर भावयुक्तं सदा सकृत्तुंडविशोधनार्थम् ।। ५२ ।। ततो मया कल्पितके गणेश महासने रत्नसुवर्णयुक्ते । मंदारकूर्पासकयुक्तवस्त्रैरनर्घ्य-संछादितके निषीद ।। ५३ ।। ततस्त्वदीयाचरणं परेश संपूजयाम्यद्य हृदा यथावत् । नानोपचारैः परमप्रियैस्तु त्वत्प्रीतिकामार्थमनाथ-बंधो ।। ५४ ।। गृहाण लंबोदर दक्षिणां ते ह्यसंख्यभूतां मनसा प्रदत्ताम् । सौवर्णमुद्रादिकमुख्यभावां पाहि प्रभो विश्वमिदं गणेश ।। ५५ ।। राजोपचारान्विविधान् गृहाण हस्त्यश्वछत्रादिकमादराद्वै । चित्तेन दत्तान् गणनाथ ढुंढे ह्यपारसंख्यान् स्थिरजंगमांस्ते ।। ५६ ।। दानाय नानाविधरूपकांस्ते गृहाण दत्तान्मनसा मया वै । पदार्थ-भूतान् स्थिरजंगमांश्च हेरंब मां तारय मोहभावात् ।। ५७ ।। मंदार-पुष्पाणि शमीदलानि दूर्वांकुरांस्ते मनसा ददामि । हेरंब लंबोदर दीनपाल गृहाण भक्तं कुरु मां पदे ते ।। ५८ ।। ततो हरिद्रामबिरं गुलालं सिंदूरकं ते परिकल्पयामि । सुवासितं वस्तुसुवासभूतैर्गृहाण ब्रह्मेश्वर शोभनार्थम् ।। ५९ ।। ततः शुकाद्याः शिवविष्णुमुख्या इन्द्रादयः शेषमुखास्तथान्ये । मुनींद्रकाः सेवकभावयुक्ताः सभास-नस्थं प्रणमंति ढुंढिम् ।। ६० ।। वामांगके भक्तियुता गणेशं सिद्धिस्तु नानाविधसिद्धिभिस्तम् ।। अत्यंतभावेन सुसेवते तु मायास्वरूपा परमार्थभूता ।। ६१ ।। गणेश्वरं दक्षिणभागसंस्था बुद्धिः कलाभिश्च सुबोधिकाभिः । विद्याभिरेवं भजते परेश मायासु सांख्यप्रदचित्त-रूपा ।।६२।। प्रमोदमुख्या ननु पृष्ठभागे गणेश्वरं भावयुता भजंते ।। भक्तेश्वरा मुद्गलशंभुमुख्याः शुकादयस्तं स्म पुरो भजंते ।। ६३ ।। गंधर्वमुख्या मधुरं जगुश्च गणेशगीतं विविधस्वरूपम् । नृत्यं कला-

युक्तपथो पुरस्ताच्चकुस्तथा ह्यप्सरसो विचित्रम् ।। ६४ ।। इत्यादि नानाविधभावयुक्तैः संसेवितं विघ्नपतिं भजामि । चित्तेन ध्यात्वा तु निरंजनं वै करोमि नानाविधदीपयुक्तम् ।। ६५ ।। चतुर्भुजं पाशधरं गणेशं सहाङ्कुशं दंतयुतं तमेवम् । त्रिनेत्रयुक्तं त्वभयंकरं तं महोदरं चैकरदं गजास्यम् ।। ६६ ।। सर्पोपवीतं गजकर्णधारं विभूतिभिः सेवितपादपद्मम् । ध्याये गणेशं विविधप्रकारैः सुपूजितं शक्तियुतं परेशम् ।। ।। ६७ ।। ततो जपं वै मनसा करोमि स्वमूलमंत्रस्य विधानयुक्तम् । असंख्यभूतं गणराज हस्ते समर्पयाम्येव गृहाण ढुंढे ।।६८ ।। आरार्तिकां कर्पुरकादिभूतामपारदीपां प्रकरोमि पूर्णाम् । चित्तेन लंबोदर तां गृहाण ह्यज्ञानध्वांताघहरां निजानाम् ।। ६९ ।। वदेषु वैघ्नेश्वरकैः सुमंत्रैः सुमंत्रितं पुष्पदलं प्रभूतम् । गृहाण चित्तेन मया प्रदत्तमपारवृत्त्या त्वथ मंत्रपुष्पम् ।। ७० ।। अपारवृत्या स्तुतिमेकदंत गृहाण चित्तेन कृतां गणेश । युक्तां श्रुतिस्मार्तभवैः पुराणैः सर्वैं परेशाधिपते मया ते ।। ७१ ।। प्रदक्षिणा मानसकल्पितास्ता गृहाण लंबोदर भावयुक्ताः । संख्याविहीना विविधस्वरूपा भक्तान्सदा रक्ष भवार्णवाद्वै ।।७२ ।। नतिं ततो विघ्नपते गृहाण साष्टांगकाद्यां विविधस्वरूपाम् । संख्याविहीनां मनसा कृतां ते सिद्ध्या च बुद्ध्या परिपालयाशु ।। ७३ ।। न्यूनातिरिक्तं तु मया कृतं चेत्तदर्थमंते मनसा गृहाण । दुर्वांकुरान् विघ्नपते प्रदत्तान् संपूर्णमेवं कुरु पूजनं मे ।। ७४ ।। क्षमस्व विघ्नाधिपते मदीयान् सदाऽपराधान् विविधस्वरूपान् । भक्तिं मदीयां सफलां कुरुष्व संप्रार्थये त्वां मनसा गणेश ।। ७५ ।। ततः प्रसन्नेन गजाननेन दत्तं प्रसादं शिरसाऽभिवंद्य । स्वमस्तके तं परिधारयामि चित्तेन विघ्नेश्वरमानतोऽस्मि ।। ७६ ।। उत्थाय विघ्नेश्वर एव तस्माद् गतस्ततस्त्वन्तरधानशक्त्या । शिवादयस्तं प्रणिपत्य सर्वे गताः सुचित्तेन च चिंतयामि ।। ७७ ।। सर्वान्नमस्कृत्य ततोऽहमेवं भजामि चित्तेन गणाधिपं तम् । स्वस्थानमागत्य महानुभावैर्भक्तैर्गणेशस्य च खेलयामि ।। ७८ ।। एवं त्रिकालेषु गणाधिपं तं चित्तेन नित्यं परिपूजयामि । तेनैव तुष्टः प्रददातु भावं विश्वेश्वरो भक्तिमयं तु मह्यम् ।।७९।। गणेशपादोदकपानकं च हर्युच्छिष्ट-

गंधस्य सुलेपनं तु । निर्माल्यसंधारणकं सुभोज्यं लंबोदरस्यास्तु हि भुक्तशेषम् ।। ८० ।। यं यं करोम्येव तदेव दीक्षागणेश्वरस्यास्तु-सदा गणेश । प्रसीद नित्यं तव पादभक्तं कुरुष्व मां ब्रह्मपते दयालो ।। ८१ ।। ततस्तु शय्यां परिकल्पयामि मंदारकूर्पासकवस्त्रयुक्ताम् । सुवासपुष्पादिभिरर्चितां ते गृहाण निद्रां कुरु विघ्नराज ।। ८२ ।। सिद्ध्या च बुद्ध्या सहितं गणेशं सुनिद्रितं वीक्ष्य तथाहमेव । गत्वा स्ववासं च करोमि निद्रां ध्यात्वा हृदि ब्रह्मपतिं तदीयः ।। ८३ ।। एतादृशं सौख्यममोघशक्ते देहि प्रभो मानसजं गणेश । मह्यं च तेनैव कृतार्थरूपो भवामि भक्तेरसलालसोऽहम् ।। ८४ ।। गार्ग्य उवाच ।। एव नित्यं महाराज गृत्समदो महायशाः । चकार मानसीं पूजां योगीं-द्राणां गुरुः स्वयम् ।।८५।। य एतां मानसीं पूजां करिष्यति नरोत्तमः । पठिष्यति सदा सोऽपि गाणपत्यो भविष्यति ।। ८६ ।। श्रावयिष्यति यो मर्त्यः श्रोष्यति प्रेमसंयुतः । सः क्रमेण महीपाल ब्रह्मभूतो भविष्यति ।। ८७ ।। यं यमिच्छति तं तं वै सफलं तस्य जायते । अंते स्वानंदगः सोऽपि योगवंद्यो भविष्यति ।। ८८ ।। इति मानस पूजा समाप्ता ।।

४. गणेशबाह्यपूजा

श्रीगणेशाय नमः ।। ऐल उवाच ।। बाह्यपूजां वद विभो गृत्समद-प्रकीर्तिताम् । तेन मार्गेण विघ्नेशं भजिष्यामि निरंतरम् ।। १ ।। गार्ग्य उवाच । आदौ च मानसीं पूजां कृत्वा गत्समदो मुनिः । बाह्यां चकार विधिवत्तां शृणुष्व सुखप्रदाम् ।। २ ।। हृदि ध्यात्वा गणेशानं परिवारादिसंयुतम् । नासिकारंध्रमार्गेण तं बाह्यांगं चकार ह ।। ३ ।। आदौ वैदिकमंत्रं स गणानांत्वेति संपठन् । पश्चाच्छ्लोकं समुच्चार्य पूजयामास विघ्नपम् ।। ४ ।। गृत्समद उवाच ।। चतुर्बाहुं त्रिनेत्रं च गजास्यं रक्तवर्णकम् । पाशांकुशादिसंयुक्तं मायायुक्तं प्रचिंतयेत् ।।५।। आगच्छ ब्रह्मणां नाथ सुरासुरवरार्चित । सिद्धिबुद्ध्यादिसंयुक्त-भक्तिग्रहणलालसः ।।६।। कृतार्थोऽहं कृतार्थोऽहं तवागमनतः प्रभो । विघ्नेशानुगृहीतोऽहं सफलो मे भवोऽभवत् ।। ७ ।। रत्नसिंहासनं स्वामिन् गृहाण गणनायक । तत्रोपविश्य विघ्नेश रक्ष भक्तान्विशेषतः ।। ८ ।। सुवासिताभिरद्भिश्च पादप्रक्षालनं प्रभो । शीतोष्णाम्भः

करोमि ते गृहाण पाद्यमुत्तमम् ॥ ९ ॥ सर्वतीर्थहृतं तोयं सुवासितसुवस्तुभिः । आचमनं च तेनैव कुरुष्व गणनायक ॥१०॥ रत्नप्रवालमुक्ताद्यैरनर्घ्यैः संस्कृतं प्रभो । अर्घ्यं गृहाण हेरंब द्विरदानन तोषकम् ॥ ११ ॥ दधिमध्वाज्यसंयुक्तं मधुपर्कं गजानन । गृहाण भावसंयुक्तं मया दत्तं नमोऽस्तु ते ॥ १२ ॥ पाद्ये च मधुपर्के च स्नाने वस्त्रोपधारणे । उपवीते भोजनांते पुनराचमनं कुरु ॥ १३ ॥ चंपकाद्यैर्गणाध्यक्ष वासितं तैलमुत्तमम् । अभ्यंगं कुरु सर्वेश लम्बोदर नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥ यक्षकर्दमकाद्यैश्च विघ्नेश भक्तवत्सल । उद्वर्तनं कुरुष्व त्वं मया दत्तैर्महाप्रभो ॥१५॥ नानातीर्थजलैर्ढुंढे सुखोष्णभावरूपकैः । कमंडलूद्भवैः स्नानं मया कुरु समर्पितैः ॥१६॥ कामधेनुसमुद्भूतं पयः परमपावनम् । तेन स्नानं कुरुष्व त्वं हेरंब परमार्थवित् ॥१७॥ पञ्चामृतानां मध्ये तु जलैः स्नानं पुनः पुनः । कुरु त्वं सर्वतीर्थेभ्यो गङ्गादिभ्यः समाहृतैः ॥ १८ ॥ दधि धेनुपयोद्भूतं मलापहरणं परम् । गृहाण स्नानकार्यार्थं विनायक दयानिधे ॥ १९ ॥ धेनोः समुद्भवं ढुंढे घृतं सन्तोषकारकम् । महामलापघातार्थं तेन स्नानं कुरु प्रभो ॥२०॥ सारघं संस्कृतं पूर्णं मधु मधुरसोद्भवम् । गृहाण स्नानकार्यार्थं विनायक नमोऽस्तु ते ॥२१॥ इक्षुदण्डसमद्भूतां शर्करांमलनाशिनीम् । गृहाण गणनाथ त्वं तया स्नानं समाचर ॥ २२ ॥ यक्षकर्दमकाद्यैश्च स्नानं कुरु गणेश्वर । आंत्यं मलहरं शुद्धं सर्वसौगन्ध्यकारकम् ॥ २३ ॥ ततो गन्धाक्षतादींश्च दूर्वांकुरान् गजानन । समर्पयामि स्वल्पांस्त्वं गृहाण परमेश्वर ॥२४॥ ब्राह्मणस्पत्यसूक्तैश्च ह्येकविंशतिवारकैः ॥ अभिषेकं ते करोमि गृहाण द्विरदानन ॥ २५ ॥ तत आचमनं देव सुवासितजलेन च । कुरुष्व गणनाथ त्वं सर्वतीर्थभवेन वै ॥ २६ ॥ वस्त्रयुग्मं गृहाण त्वमनर्घ्यं रक्तवर्णकम् । लोकलज्जाहरं चैव विघ्ननाथ नमोऽस्तु ते ॥२७॥ उत्तरीयं सुचित्रं वै नमस्तारांकितं तथा । गृहाण सर्वसिद्धीश मया दत्तं सुभक्तितः ॥ २८ ॥ उपवीतं गणाध्यक्ष गृहाण च ततः परम् । त्रैगुण्यमयरूपं तु प्रणवग्रंथिबन्धनम् ॥ २९ ॥ ततः सिंदूरकं देव गृहाण गणनायक । अंगलेपनभावार्थं सदानंदविवर्धनम् ॥ ३० ॥

नानाभूषणकानि त्वमंगेषु विविधेषु च । भासुरस्वर्णरत्नैश्च निर्मितानि गृहाण भोः ।। ३१ ।। अष्टगंधसमायुक्तं गंधं रक्तं गजानन-द्वादशांगेषु ते ढुंढे लेपयामि सुचित्रवत् ।।३२।। रक्तचंदनसंयुक्तानथवा कुंकुमैर्युतान् । अक्षतान् विघ्नराज त्वं गृहाण भालमंडले ।। ३३ ।। चंपकादिसुवृक्षेभ्यः संभूतानि गजानन । पुष्पाणि शमिमंदारदूर्वादीनि गृहाण च ।।३४।। दशांगं गुग्गुलं धूपं सर्वसौरभकारकम् । गृहाण त्वं मया दत्तं विनायक महोदर ।। ३५ ।। नानाजातिभवं दीपं गृहाण गणनायक । अज्ञानमलजं दोषं हरंतं ज्योतिरूपकम् ।। ३६ ।। चतुर्विधान्नसंपन्नं मधुरं लड्डुकादिकम् । नैवेद्यं ते मया दत्तं भोजनं कुरु विघ्नप ।। ३७ ।। सुवासितं गृहाणेदं जलं तीर्थसमाहृतम् । भुक्तिमध्ये च पानार्थं देवदेवेश ते नमः ।। ३८ ।। भोजनांते करोद्वर्तं यक्षकर्दमकेन च । कुरुष्व त्वं गणाध्यक्ष पिब तोयं सुवासितम् ।। ३९ ।। दाडिमं खर्जुरं द्राक्षा रंगादीनिफ लानि वै । गृहाण देवदेवेश नाना मधुरकाणि तु ।। ४० ।। अष्टाङ्गं देव ताम्बूलं गृहाण मुखवासनम् । असकृद्विघ्नराज त्वं मया दत्तं विशेषतः ।। ४१ ।। दक्षिणां कांचनाद्यां तु नानाधातुसमुद्भवाम् । रत्नाद्यैः संयुतां ढुंढे गृहाण सकलप्रिय ।। ४२ ।। राजोपचारकाद्यानि गृहाण गणनायक । दानानि तु विचित्राणि मया दत्तानि विघ्नप ।। ४३ ।। तत आभरणं तेऽद्य पूजयामि विधानतः । उपचारैर्विविधैश्च तेन तुष्टो भव प्रभो ।।४४।। ततो दूर्वांकुरान् ढुंढे एकविंशतिसंख्यकान् । गृहाण न्यूनसिद्ध्यर्थं भक्तवात्सल्यकारणात् ।। ४५ ।। नानादीपसमायुक्तं नीराजनं गजानन । गृहाण भावसंयुक्तं सर्वाज्ञानविनाशक ।। ४६ ।। गणानां त्वेति मंत्रस्य जपं साहस्रकं परम् । गृहाण गणनाथ त्वं सर्वसिद्धिप्रदो भव ।। ४७ ।। आर्तिक्यं च सुकर्पूरं नानादीपमयं प्रभो । गृहाण ज्योतिषां नाथ तथा नीराजयाम्यहम् ।। ४८ ।। पादयोस्ते तु चत्वारि नाभौ द्वे वदने प्रभो । एकं तु सप्तवारं वै सर्वांगेषु निरंजनम् ।।४९।। चतुर्वेदभवैर्मंत्रैर्गाणपत्यैर्गजानन । मंत्रितानि गृहाण त्वं पुष्पपत्राणि विघ्नप ।। ५० ।। पंचप्रकारकैः स्तोत्रैर्गाणपत्यैर्गणाधिप । स्तौमि त्वां तेन संतुष्टो भव भक्तिप्रदायक ।। ५१ ।। एकविंशतिसंख्यं वा त्रिसंख्यं

वा गजानन । प्रादक्षिण्यं गृहाण त्वं ब्रह्मन् ब्रह्मेशभावन ।। ५२ ।। साष्टाङ्गां प्रणतिं नाथ एकविंशतिसंमिताम् । हेरंब सर्वपूज्य त्वं गृहाण तु मया कृताम् ।।५३।। न्यूनातिरिक्तभावार्थं किञ्चिद्दूर्वांकुरान्प्रभो । समर्पयामि तेन त्वं सांगां पूजां कुरुष्व ताम् ।। ५४ ।। त्वया दत्तं स्वहस्तेन निर्माल्यं चिन्तयाम्यहम् । शिखायां धारयाम्येव सदा सर्वप्रदं च तत् ।। ५५ ।। अपराधानसंख्यातान् क्षमस्व गणनायक । भक्तं कुरु च मां ढुंढे तव पादप्रियं सदा ।। ५६ ।। त्वं माता त्वं पिता मे वै सुहृत्संबंधिकादयः । त्वमेव कुलदेवश्च सर्वं त्वं मे न संशयः ।। ५७ ।। जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिभिर्देहवाङ्मानसैः कृतम् । सांसर्गिकेण यत्कर्म गणेशाय समर्पये ।। ५८ ।। बाह्यंनानाविधं पापं महोग्रं तल्लयं व्रजेत् । गणेशपादतीर्थस्य मस्तके धारणात्किल ।। ५९ ।। पादोदकं गणेशस्य पीतं नरेण तत्क्षणात् । सर्वांतर्गतजं पापं नश्यति गणनातिगम् ।। ६० ।। गणेशोच्छिष्टगंधं वै द्वादशांगेषु चार्चयेत् । गणेशतुल्यरूपः स दर्शनात्सर्वपापहा ।। ६१ ।। यदि गणेशपूजादौ गंधभस्मादिकं चरेत् । अथवोच्छिष्टगंधं तु नो चेत्तत्र विधिं चरेत् ।। ६२ ।। द्वादशांगेषु विघ्नेशं नाममंत्रेण चार्चयेत् । तेन सोऽपि गणेशेन समो भवति भूतले ।। ६३ ।। मूर्ध्नि गणेश्वरं चादौ ललाटे विघ्ननायकम् । दक्षिणे कर्णमूले तु वक्रतुंडं समर्चयेत् ।। ६४ ।। कंठे लंबोदरं देवं हृदि चिंतामणिं तथा ।। ६५ ।। बाहौ दक्षिणके चैव हेरंब वामबाहुके । विकटं नाभिदेशे तु विनायकं समर्चयेत् ।। ६६ ।। कुक्षौ दक्षिणगायां तु मयूरेशं समर्चयेत् । वामकुक्षौ गजास्यं वै पृष्ठे स्वानंदवासिनम् ।। ६७ ।। सर्वाङ्गलेपनं शस्तं चित्रितं त्वष्टगंधकैः । गाणेशानां विशेषेण सर्वभद्रस्य कारणात् ।। ६८ ।। तदोच्छिष्टं तु नैवेद्यं गणेशस्य भुनज्म्यहम् । भुक्तिमुक्तिप्रदं पूर्णं नानापापनिकृन्तनम् ।। ६९ ।। गणेशस्मरणेनैव करोमि कालखंडनम् । गाणपत्यैश्च संवासो मे सदाऽस्तु गजानन ।। ७० ।। गार्ग्य उवाच । एवं गृत्समदश्चैव चकार बाह्यपूजनम् ।। त्रिकालेषु महायोगी सदाभक्तिसमन्वितः ।। ७१ ।। तथा कुरु महीपाल गाणपत्यो भविष्यसि । यथा गृत्समदः साक्षात्तथा त्वमपि निश्चितम् ।। ७२ ।। इति श्रीमदांत्ये मौद्गल्ये बाह्यपूजा समाप्ता ।

५. गणेशमहिम्नः स्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अनिर्वाच्यं रूपं स्तवननिकरो यत्र गलितस्तथा वक्ष्ये स्तोत्रं प्रथमपुरुषस्यात्र महतः । यतो जातं विश्वं स्थितमपि सदा यत्र विलयः स कीदृग्गीर्वाणः सुनिगमनुतः श्रीगणपतिः ।। १ ।। गणेशं गाणेशाः शिवमिति च शैवाश्च विबुधा रविं सौरा विष्णुं प्रथमपुरुषं विष्णुभजकाः । वदन्त्येकं शाक्ता जगदुदयमूलां परशिवां न जाने किं तस्मै नम इति परं ब्रह्म सकलम् ।। २ ।। तथेशं योगज्ञा गणपतिमिमं कर्म निखिलं समीमांसा वेदांतिन इति परं ब्रह्म सकलम् । अजां सांख्यो ब्रूते सकलगुणरूपां च सततं प्रकर्तारं न्यायस्त्वथ जगति बौद्धा धियमिति ।।३।। कथं ज्ञेयो बुद्धे परतर इयं बाह्यसरणिर्यथा धीर्यस्य स्यात्स च तदनुरूपो गणपतिः । महत्कृत्यं तस्य स्वयमपि महान् सूक्ष्ममणुवद्घनज्योतिर्बिन्दुर्गगनसदृशा किं च सदसत् ।। ४ ।। अनेकास्यापाराक्षिकरचरणोऽनन्तहृदयस्तथा नानारूपो विविधवदनः श्रीगणपतिः । अनन्ताह्वः शक्त्या विविधगुणकर्मैकसमये त्वसंख्यातानन्ताभिमतफलदोऽनेकविषये ।। ५ ।। न यस्यांतो मध्यो न च भवति चादिः सुमहतामलिप्तः कृत्वेत्थं सकलमपि खंवत्स च पृथक् । स्मृतः संस्मर्तॄणां सकलहृदयस्थः प्रियकरो नमस्तस्मै देवाय च सकलवंद्याय महते ।। ६ ।। गणेशाद्यं बीजं दहनवनितापल्लवयुतं मनुश्चैकार्णोऽयं प्रणवसहितोऽभीष्टफलदः । सबिंदुश्चांगाद्या गणक ऋषिछन्दोऽस्य च निचृत्स देवः प्राग्बीजं वियदपि च शक्तिर्जपकृताम् । ।। ७ ।। गकारो हेरंब सगुण इति पुंनिर्गुणमयो द्विधाप्येको जातः प्रकृतिपुरुषो ब्रह्म हि गणः । स चेशश्चोत्पत्तिस्थितिलयकरोऽयं प्रमथको यतो भूतं भव्यं भवति पतिरीशो गणपतिः ।। ८ ।। गकारः कण्ठोर्ध्वं गजमुखसमो मर्त्यसदृशो णकारः कण्ठाधो जठरसदृशाकार इति च । अधोभावः कट्यां चरण इति हीशोऽस्य च तनुर्विभातीत्थं नाम त्रिभुवनसमं भूर्भुवः स्वः ।। ९ ।। गणेशेति त्र्यर्णात्मकमपि वरं नाम सुखदं सकृत्प्रोच्चैरुच्चारितमिति नृभिः पावनकरम् । गणेशस्यैकस्य प्रतिजपकरस्यास्य सुकृतं न विज्ञातो नाम्नः सकलमहिमा कीदृशविधः ।। १० ।। गणेशेत्याह्वं यः प्रवदति मुहुतस्य पुरतः प्रपश्यंस्तद्वक्त्रं स्वयमपि गणस्ति-

ष्ठति तदा । स्वरूपस्य ज्ञानं त्वमुक इति नाम्नास्य भवति प्रबोधः सुप्तस्य त्वखिलमिह सामर्थ्यममुना ।। ११ ।। गणेशो विश्वेऽस्मिन्स्थित इह च विश्वं गणपतौ गणेशो यत्रास्ते धृतिमतिरमैश्वर्यमखिलम् । समुक्तं नामैकं गणपतिरिदं मङ्गलमयं तदेकास्ये दृष्टे सकलविबुधास्येक्षणसमम् ।। १२ ।। बहुक्लेशैर्व्याप्तः स्मृत उत गणेशे च हृदये क्षणात्क्लेशान्मुक्तो भवति सहसा त्वभ्रचयवत् । वने विद्यारंभे युधि रिपुभये कुत्र गमने प्रवेशे प्राणांते गणपतिपदं चाशु विशति ।। १३ ।। गणाध्यक्षो ज्येष्ठः कपिल इतरो मङ्गलनिधिर्दयालुर्हेरंबो वरद इति चिंतामणिरजः । वरानीशो ढुंढिर्गजवदननामा शिवसुतो मयूरेशो गौरीतनय इति नामानि पठति ।। १४ ।। महेशोऽयं विष्णुः सकविरविरिंदुः कमलजः क्षितिस्तोयं वह्निः श्वसन इति खं त्वद्रिरुदधिः । कुजस्तारः शुक्रो गुरुरुडुबुधोऽगुश्च धनदो यमः पाशी कव्यः शनिरखिलरूपो गणपतिः ।। १५ ।। मुखं वह्निः पादौ हरिरपि विधाता प्रजननं रविर्नेत्रे चन्द्रो हृदयमपि कामोऽस्य मदनः । करौ शक्रः कट्याववनिरुदरं भाति दशनं गणेशस्यासन्वै क्रतुमयवपुश्चैव सकलम् ।। १६ ।। अनर्घ्यालंकारैररुणवसनैर्भूषिततनुः करींद्रास्यः सिंहासनमुपगतो भाति बुधराट् । स्मितास्यात्तन्मध्येऽप्युदितरविबिंबोपमरुचिः स्थिता सिद्धिर्वामे मतिरितरगा चामरकरा ।। १७ ।। समंतात्तस्यासन्प्रवरमुनिसिद्धासुरगणाः प्रशंसंतीत्यग्रे विविधनुतिभिः सांजलिपुटाः । बिडौजाद्यैर्ब्रह्मादिभिरनुवृतो भक्तनिकरैर्गणक्रीडामोदप्रमुदविकटाद्यैः सहचरैः ।। १८ ।। वशित्वाद्यष्टाष्टादशदिगखिलाल्लोलमनुवाग्धृतिः पादः खड्गो जनरसबलाः सिद्धय इमाः । सदा पृष्ठे तिष्ठंत्यनिमिषदृशस्तन्मुखलया गणेशं सेवंतेऽप्यतिनिकट सूपायनकराः ।। १९ ।। मृगांकास्या रंभाप्रभृतिगणिका यस्य पुरतः सुसंगीतं कुर्वंत्यपि कुतुकगंधर्वसहिताः । मुदः पारो नात्रेत्यनुपमप्रमोदैर्विगलिताः स्थिरं जातं चित्तं चरणमवलोक्यास्य विमलम् ।। २० ।। हरेणायं ध्यातस्त्रिपुरमथने चासुरवधे गणेशः पार्वत्या बलिविजयकालेऽपि हरिणा । विधात्रा संसृष्टावुरगपतिना क्षोणिधरणे नरैः सिद्धौ मुक्तौ त्रिभुवनजये पुष्पधनुषः ।। २१ ।। अयं सुप्रासादे सुर इव निजानंदभुवने महान् श्रीमा-

नाद्यो लघुतरगृहे रंकसदृशः । शिशुद्वारे द्वाःस्थो नृप इव सदा भूपतिगृहे स्थितो भूत्वोमांके शिशुगणपतिर्लालनपरः ।। २२ ।। अमुष्मिन्संतुष्टे गजवदन एवापि विबुधे ततस्ते संतुष्टस्त्रिभुवनगताः स्युर्बुधगणाः । दयालुर्हेरंबो न च भवति यस्मिश्च पुरुषे वृथा सर्वं तस्य प्रजननमतः सांद्रतमसि ।। २३ ।। वरेण्यो भूशुंडी गुरुगुरुकुजा मुद्गलमुखा ह्यपारास्तद्भक्ता जपहवनपूजास्तुतिपराः । गणेशोऽयं भक्तप्रिय इति च सर्वत्र गदितं विभक्तिर्यत्रास्ते स्वयमपि सदा तिष्ठति गणः ।। २४ ।। मृदः काचिद्धातोश्छविविलिखिता वाऽपि दृषदः स्मृता व्याजान्मूर्तिः पथि यदि बहिर्येन सहसा । अशुद्धोद्धा द्रष्टा प्रवदति तदाह्वां गणपतेः श्रुतः शुद्धो मर्त्यो भवति दुरिताद्विस्मय इति ।। २५ ।। बहिर्द्वारस्योर्ध्वं गजवदनवर्ष्मे धनमयं प्रशस्तं वा कृत्वा विविधकुशलैस्तत्र निहतम् । प्रभावात्तन्मूर्त्या भवति सदनं मंगलमयं विलोक्यानन्दस्तां भवति जगतो विस्मय इति ।। २६ ।। सिते भाद्रे मासे प्रतिशरदि मध्याह्नसमये मृदो मूर्तिं कृत्वा गणपतितिथौ ढुंढिसदृशीम् । समर्चन्त्युत्साहः प्रभवति महान् शर्वसदने विलोक्यानंदस्तां प्रभवति नृणां विस्मय इति ।। २७ ।। तथा ह्येकः श्लोको वरयति महिम्नो गणपतेः कथं स श्लोकेऽस्मिन् स्तुत इति भवेत्संप्रपतिते । स्मृतं नामास्यैकं सकृदिदमनंताह्वयसमं यतो यस्यैकस्य स्तवनसदृशं नान्यदपरम् ।। २८ ।। गजवदन विभो यद्वर्णितं वैभवं ते त्विह जनुषि ममेत्थं चारु तद्दर्शयाशु । त्वमसि च करुणायाः सागरः कृत्स्न दाताऽप्यति तव भृतकोऽहं सर्वदा चिन्तकोऽस्मि ।। २९ ।। सुस्तोत्रं प्रपठतु नित्यमेतदेव स्वानंदं प्रति गमनेऽप्ययं सुमार्गः । संचित्यं स्वमनसि तत्पदारविन्दं स्थाप्याग्रे स्तवनफलं नतीः करिष्ये ।। ३० ।। गणेशदेवस्य माहात्म्यमेतद्यः श्रावयेद्वापि पठेच्च तस्य । क्लेशा लयं यांति लभेच्च शीघ्रं स्त्रीपुत्रविद्यार्थगृहं च मुक्तिम् ।। ३१ ।।

इति श्रीपुष्पदंतविरचितश्रीगणेशमहिम्नः स्तोत्रं संपूर्णम् ।।

६. गणेशाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। यम उवाच ।। गणेश हेरंब गजाननेति महोदर स्वानुभवप्रकाशिन् । वरिष्ठ सिद्धिप्रिय बुद्धिनाथ वदंतमेवं

त्यजत प्रभीताः ।। १ ।। अनेकविघ्नांतक वक्रतुंड स्वसंज्ञवासिंश्च चतुर्भुजेति । कवीशदेवांतकनाशकारिन्वदंतमेवं त्यजत प्रभाताः ।। २ ।। महेशसूनो गजदैत्यशत्रो वरेण्यसूनो विकट त्रिनेत्र । परेश धरणीधर एकदंत वदंत० ।। ३ ।। प्रमोदमोदेति नरांतकारे षडूर्मिहंतर्गजकर्ण ढुंढे । द्वन्द्वारिसिंधो स्थिर भावकारिन् वदंत० ।। ४ ।। विनायक ज्ञानविघातशत्रो पराशरस्यात्मज विष्णुपुत्र । अनादिपूज्याखुग सर्वपूज्य वदंत० ।। ५ ।। विधेर्जलंबोदर धूमवर्ग मयूरपालेति मयूरवाहिन् । सुरासुरैः सेवितपादपद्म वदंत ।। ६ ।। वरिन्महाखुध्वज शूर्पकर्ण शिवाजसिंहस्थ अनंतवाह । दितौज विघ्नेश्वर शेषनाभे वदंत० ।। ७ ।। अणोरणीयन्महतो महीयन् रवेर्ज योगेशज ज्येष्ठराज । निधीश मंत्रेण च शेषपुत्र वदंत० ।। ८ ।। वरप्रदातरदितेश्च सूनो परात्पर ज्ञानद तारवक्त्र । गुहाग्रज ब्राह्मण पार्श्वपुत्र वदंत० ।। ९ ।। सिंधोश्च शत्रो परशुप्रयाण शमीशपुष्पप्रिय विघ्नहारिन् । दूर्वाभरैरर्चित देवदेव वदंत० ।। १० ।। धियः प्रदातश्च शमिप्रियेति सुसिद्धिदातश्च सुशांतिदातः । अमेयमायामितविक्रमेति वदंत० ।। ११ ।। द्विधाचतुर्थीप्रिय कश्यपाच्च ज्ञानप्रद ज्ञानपदप्रकाश । चिंतामणे चित्तविहारकारिन् वदंत० ।। १२ ।। यमस्य शत्रो अभिमानशत्रो विघ्नौघहन्तः कपिलस्य सूनो । विदेहस्वानन्द अयागयोग वदंत ।। १३ ।। गणस्य शत्रो कमलस्य शत्रो समस्तभावज्ञ च भालचंद्र । अनादिमध्यांतमयप्रचारिन् वदंत० ।। १४ ।। विभो जगद्रूप गणेश भूमन् पुष्टीपते आखुगतेति बोध । कर्तुश्च पातुश्च तु संहरेति वदंत० ।। १५ ।। इदमष्टोत्तरशतं नाम्नां तस्य पठति ये । शृण्वंति तेषु वै भीताः कुरुध्वं मा प्रवेशनम् ।।१६।। भुक्तिमुक्तिप्रदं ढुंढेर्धनधान्यप्रवर्धनम् । ब्रह्मभूयकरं स्तोत्रं जपते नित्यमादरात् ।।१७।। यत्र यत्र गणेशस्य चिह्नयुक्तानि वै भटाः । धामानि तत्र संभीताः कुरुध्वं मा प्रवेशनम् ।।१८।।

इति श्रीमदांत्ये मौद्गल्ये गणेशाष्टोत्तरशतनामस्तोत्र समाप्तम् ।

७. सङ्कष्टनाशनगणेशस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नारद उवाच ।। प्रणम्य शिरसा देवं गौरीपुत्रं विनायकम् । भक्त्यावासं स्मरेन्नित्यमायुःकामार्थसिद्धये।।१।।

प्रथमं वक्रतुंडं च एकदन्तं द्वितीयकम् । तृतीयं कृष्णपिंगाक्षं गजवक्त्रं चतुर्थकम् ।।२।। लंबोदरं पंचमं च षष्ठं विकटमेव च । सप्तमं विघ्नराजञ्च धूम्रवर्णं तथाष्टमम् ।।३।। नवमं भालचंद्रं च दशमं तु विनायकम् । एकादशं गणपतिं द्वादशं तु गजाननम् ।। ४ ।। द्वादशैतानि नामानि त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः । न च विघ्नभयं तस्य सर्वसिद्धिकरं प्रभो ।।५।। विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनम् । पुत्रार्थी लभते पुत्रान्मोक्षार्थी लभते गतिम् ।।६।। जपेद् गणपति स्तोत्रं षड्भिर्मासैः फलं लभेत् । संवत्सरेण सिद्धिं च लभते नात्र संशयः ।। ७ ।। अष्टाभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च लिखित्वा यः समर्पयेत् । तस्य विद्या भवेत्सर्वा गणेशस्य प्रसादतः ।। ८ ।।

इति श्रीनारदपुरांणे संकष्टनाशनं नाम गणेशस्तोत्रं संपूर्णम् ।

८. गणेशाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। सर्वे ऊचुः ।। यतोऽनंतशक्तेरनंताश्च जीवा यतो निर्गुणादप्रमेया गुणास्ते । यतो भाति सर्वं त्रिधाभेदभिन्नं सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। १ ।। यतश्चाविरासीज्जगत्सर्वमेतत्तथाब्जासनो विश्वगो विश्वगोप्ता । तथेन्द्रादयो देवसंघा मनुष्या सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। २ ।। यतो वह्निभानू भवो भूर्जलं च यतः सागराश्चंद्रमा व्योम वायुः । यतः स्थावरा जंगमा वृक्षसंघाः सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ३ ।। यतो दानवाः किन्नरा यक्षसंघा यतश्चारणा वारणाः श्वापदाश्च । यतः पक्षिकीटा यतो वीरुधश्च सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ४ ।। यतो बुद्धिरज्ञाननाशो मुमुक्षोर्यतः संपदो भक्तसंतोषिकाः स्युः । यतो विघ्ननाशो यतः कार्यसिद्धिः सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ५ ।। यतः पुत्रसंपद्यतो वांछितार्थो यतोऽभक्तविघ्नास्तथानेकरूपाः । यतः शोकमोहौ यतः काम एव सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ६ ।। यतोऽनंतशक्तिः स शेषो बभूव धराधारणेऽनेकरूपे च शक्तः । यतोऽनेकधा स्वर्गलोका हि नाना सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ७ ।। यतो वेदवाचोऽतिकुंठा मनोभिः सदा नेतिनेतीति यत्ता गृणंति । परब्रह्मरूपं चिदानंदभूतं सदा तं गणेशं नमामो भजामः ।। ८ ।। श्रीगणेश

उवाच ।। पुनरूचे गणाधीशः स्तोत्रमेतत्पठेन्नरः । त्रिसंध्यं त्रिदिनं तस्य सर्वकार्यं भविष्यति ।। ९ ।। यो जपेदष्टदिवसं श्लोकाष्टकमिदं शुभम् । अष्टवारं चतुर्थ्यां तु सोऽष्टसिद्धीरवाप्नुयात् ।। १० ।। यः पठेन्मासमात्रं तु दशवारं दिने दिने । स मोचयेद्बन्धगतं राजवध्यं न संशयः ।। ११ ।। विद्याकामो लभेद्विद्यां पुत्रार्थी पुत्रमाप्नुयात् । वांछितांल्लभते सर्वानेकविंशतिवारतः ।।१२।। यो जपेत्परया भक्त्या गजाननपरो नरः । एवमुक्त्वा ततो देवश्चान्तर्धानं गतः प्रभुः ।।१३।।

इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखंडे श्रीगणेशाष्टकं संपूर्णम् ।

९. एकदंतस्तोत्रम्

श्रीगणेशायनमः ।। मदासुरं सुशांतं वै दृष्ट्वा विष्णुमुखाः सुराः । भृग्वादयश्च मुनय एकदंतं समाययुः ।। १ ।। प्रणम्य तं प्रपूज्यादौ पुनस्तं नेमुरादरात् । तुष्टुवुर्हर्षसंयुक्ता एकदंतं गणेश्वरम् ।। २ ।। देवर्षय ऊचुः ।। सदात्मरूपं सकलादिभूतममायिनं सोहमचिंत्यबोधम् । अनादिमध्यांतविहीनमेकं तमेकदंतं शरणं व्रजामः ।। ३ ।। अनंतचिद्रूपमयं गणेशं ह्यभेदभेदादिविहीनमाद्यम् । हृदि प्रकाशस्य धरं स्वधीस्थं तमेकदंतं शरणं व्रजामः ।। ४ ।। विश्वादिभूतं हृदि योगिनां वै प्रत्यक्षरूपेण विभांतमेकम् । सदा निरालंबसमाधिगम्यं तमेकदंतं० ।।५।। स्वबिंबभावेन विलासयुक्तं बिंदुस्वरूपा रचिता स्वमाया । तस्यां स्ववीर्यं प्रददाति यो वै तमेकदंतं० ।। ६ ।। त्वदीयवीर्येण समर्थभूता माया तया संरचितं च विश्वम् । नादात्मकं ह्यात्मतया प्रतीतं तमेकदंतं श० ।।७।। त्वदीयसत्ताधरमेकदंतं गणेशमेकं त्रयबोधितारम् । सेवंत आपुस्तमजं त्रिसंस्थास्तमेकदंतं० ।। ८ ।। ततस्त्वया प्रेरित एव नादस्तेनेदमेवं रचितं जगद्वै । आनंदरूपं समभावसंस्थं तमेक० ।। ९ ।। तदेव विश्वं कृपया तवैव संभूतमाद्यं तमसा विभातम् । अनेकरूपं ह्यजमेकभूतं तमेक० ।। १० ।। ततस्त्वया प्रेरितमेव तेन सृष्टं सुसूक्ष्मं जगदेकसंस्थम् । सत्त्वात्मकं श्वेतमनंतमाद्यं तमेक० ।। ११ ।। तदेव स्वप्नं तपसा गणेश संसिद्धिरूपं विविधं बभूव । सदेकरूपं कृपया तवापि तमेक० ।। १२ ।। संप्रेरितं तच्च त्वया हृदिस्थं तथा सुसृष्टं जगदंश-

रूपम् । तेनैव जाग्रन्मयमप्रमेयं तमेक० ।। १३ ।। जाग्रत्स्वरूपं रजसा विभातं विलोकितं तत्कृपया यदैव । तदा विभिन्नं भवदेकरूपं तमेक० ।। १४ ।। एवं च सृष्ट्वा प्रकृतिस्वभावात्तदंतरे त्वं च विभासि नित्यम् । बुद्धिप्रदाता गणनाथ एकस्तमेक० ।। १५ ।। त्वदाज्ञया भांति ग्रहाश्च सर्वे नक्षत्ररूपाणि विभांति खे वै । आधारहीनानि त्वया धृतानि तमेक० ।। १६ ।। त्वदाज्ञया सृष्टिकरो विधाता त्वदाज्ञया पालक एव विष्णुः । त्वदाज्ञया संहरको हरोऽपि तमेक० ।। १७ ।। यदाज्ञया भूर्जलमध्यसंस्था यदाज्ञयाऽपः प्रवहंति नद्यः । सीमां सदा रक्षति वै समुद्रस्तमेक० ।। १८ ।। यदाज्ञया देवगणो दिविस्थो ददाति वै कर्मफलानि नित्यम् । यदाज्ञया शैलगणोऽचलो वै तमेक० ।। १९ ।। यदाज्ञया शेष इलाधरो वै यदाज्ञया मोहप्रदश्च कामः । यदाज्ञया कालधरोऽर्यमा च तमेक० ।।२०।। यदाज्ञया वाति विभाति वायुर्यदाज्ञयाऽग्निर्जठरादिसंस्थः । यदाज्ञया वै सचराचरं च तमेक० ।। २१ ।। सर्वांतरे संस्थितमेकगूढं यदाज्ञया सर्वमिदं विभाति । अनंतरूपं हृदि बोधकं वै तमेक० ।। २२ ।। यं योगिनो योगबलेन साध्यं कुर्वंति तं कः स्तवनेन स्तौति । अतः प्रणामेन सुसिद्धिदोऽस्तु तमेक० ।। २३ ।। गृत्समद उवाच ।। एवं स्तुत्वा च प्रह्लाद देवाः समुनयश्च वै । तूष्णीं भावं प्रपद्यैव ननृतुर्हर्षसंयुताः ।। २४ ।। स तानुवाच प्रीतात्मा ह्येकदंतः स्तवेन वै । जगाद तान्महाभागान्देवर्षीन्भक्त-वत्सलः ।। २५ ।। एकदंत उवाच ।। प्रसन्नोऽस्मि च स्तोत्रेण सुराः सर्षिगणाः किल । वृणुध्वं वरदोऽहं वो दास्यामि मनसीप्सितम् ।। २६ ।। भवत्कृतं मदीयं वै स्तोत्रं प्रीतिपदं मम । भविष्यति न संदेहः सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।। २७ ।। यं यमिच्छति तं तं वै दास्यामि स्तोत्र-पाठतः । पुत्रपौत्रादिकं सर्वं लभते धनधान्यकम् ।। २८ ।। गजाश्वा-दिकमत्यंतं राज्यभोगं लभेद् ध्रुवम् । भुक्तिं मुक्तिं च योगं वै लभते शांतिदायकम् ।। २९ ।। मारणोच्चाटनादीनि राज्यबन्धादिकं च यत् । पठतां शृण्वतां नृणां भवेच्च बन्धहीनता ।। ३० ।। एक-विंशतिवारं च श्लोकांश्चैवैकविंशतिम् । पठते नित्यमेवं च दिनानि त्वेकविंशतिम् ।। ३१ ।। न तस्य दुर्लभं किञ्चित्त्रिषु लोकेषु वै

भवेत् । असाध्यं साधयेन्मर्त्यः सर्वत्र विजयी भवेत् ॥३२॥ नित्यं यः पठते स्तोत्रं ब्रह्मभूतः स वै नरः । तस्य दर्शनतः सर्वे देवाः पूता भवंति वै ॥ ३३ ॥ एवं तस्य वचः श्रुत्वा प्रहृष्टा देवतर्षयः । ऊचुः करपुटाः सर्वे भक्तियुक्ता गजाननम् ॥३४॥ इति श्रीएकदंतस्तोत्र संपूर्णम् ।

१०. महागणपतिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ योगं योगविदां विधूतविविधव्यासंग-शुद्धाशयप्रादुर्भूतसुधारसप्रसृमरध्यानास्पदाध्यासिनाम् । आनन्द-प्लवमानबोधमधुरामोदच्छटामेदुरं तं भूमानमुपास्महे परिणतं दंतावलास्यात्मना ॥ १ ॥ तारश्रीपरशक्तिकामवसुधारूपानुगं यं विदुस्तस्मै स्तात्प्रणतिर्गणाधिपतये यो रागिणाऽभ्यर्थ्यते । आमंत्र्य प्रथमं वरेति वरदेत्यार्तेन सर्वं जनं स्वामिन्मे वशमानयेति सततं स्वाहादिभिः पूजितः ॥ २ ॥ कल्लोलांचलचुंबितांबुदतताविक्षुद्रवांभोनिधौ द्वीपे रत्नमये सुरद्रुमवनामोदैकमेदस्विनि । मूले कल्पतरोर्महामणिमये पीठेऽक्षरांभोरुहे षट्कोणा कलितत्रिकोणरचनासत्कर्णिकेऽमुं भजे ॥ ३ ॥ चक्रप्रासरसालकार्मुकगदासद्बीजपूरं द्विज व्रीह्यग्रोत्पलपाशपंकजकरं शुण्डाग्रजाग्रद्घटम् । अश्लिष्टं प्रियया सरोजकरया रत्नस्फुरद्भूषया माणिक्यप्रतिमं महागणपतिं विश्वेशमाशास्महे ॥ ४ ॥ दानांभःपरिमेदुरप्रसृमरव्यालंबिरोलंबभृत्सिंदूरारुणगण्डमण्डलयुगव्याजात्प्रशस्तिद्वयम् । त्रैलोक्येष्टविधानवर्णसुभगां यः पद्मरागोपमां धत्ते स श्रियमातनोतु सततं देवो गणानां पतिः ॥ ५ ॥ भ्राम्यन्मंदरघूर्णनापरवशक्षीराब्धिवीचिच्छटासच्छायाश्चलचामरव्यतिकरश्रीगर्वसर्वंकषाः । दिक्कांताघनसारचंदनरसासाराः श्रयंतां मनःस्वच्छंदप्रसरप्रलिप्तवियतो हेरंबदंतत्विषः ॥ ६ ॥ मुक्ताजालकरंबितप्रविकसन्माणिक्यपुंजच्छटाकांताः कंबुकदंबचुंबितवनाभोगप्रवालोपमाः । ज्योत्स्नापूरतरंगमंथरतरत्संध्यावयस्याश्चिरं हेरंबस्य जयंति दंतकिरणाकीर्णाः शरीरत्विषः ॥ ७ ॥ शुण्डाग्राकलितेन हेमकलशेनावर्जितेन क्षरन्नानारत्नचयेन साधकजनान्संभावयन् कोटिशः । दानामोदविनोदलुब्धमधुपप्रोत्सारणाविर्भवत्कर्णांदोलनखेलनो विजयते देवो गणग्रामणीः ॥ ८ ॥ हेरंबं प्रणमामि यस्य पुरतः

शांडिल्यमूले श्रिया विभ्रत्यांबुरुहे समं मधुरिपुस्ते शंखचक्रे वहन् । न्यग्रोधस्य तले सहाद्रिसुतया शंभुस्तथा दक्षिणे बिभ्राणः परशुं त्रिशूलमितया देव्या धरण्या सह ।। ९ ।। पश्चात्पिप्पलमाश्रितो रतिपतिर्देवस्य रत्योपले बिभ्रत्यासममैक्षवं धनुरिषून्पौष्पान्वहन्पंच च । वामे चक्रगदाधरः स भगवान्क्रोडप्रियंगोस्तलं हस्तोद्यच्छुकशालिमंजरिकया देव्या धरण्या सह ।। १० ।। षट्कोणाश्रिषु षट्सु षड्गजमुखाः पाशांकुशाभीवरान्बिभ्राणाः प्रमदासखाः पृथुमहाशोणाश्मपुंजत्विषः । आमोदः पुरतः प्रमोदसुमुखौ तं चाभितो दुर्मुखः पश्चात्पार्श्वगतोऽस्य विघ्न इति यो यो विघ्नकर्तेति च ।। ११ ।। आमोदादिगणेश्वरप्रियतमास्तत्रैव नित्यं स्थिताः कांताश्लेषरसज्ञमंथरदृशः सिद्धिः समृद्धिस्ततः । कांतिर्या मदनावतीत्यपि तथा कल्पेषु या गीयते सान्या यापि मदद्रवा तदपरा द्राविण्यमूः पूजिताः ।। १२ ।। अश्लिष्टौ वसुधेत्यथो वसुमती ताभ्यां सितालोहितौ वर्षतौ वसु पार्श्वयोर्विलसतस्तौ शंखपद्मौ निधी । अंगान्यन्वथ मातरश्च परितः शक्रादयोऽब्जाश्रयास्तद्बाह्ये कुलिशादयः परिपतत्कालानलज्योतिषः ।। १३ ।। इत्थं विष्णुशिवादिसत्त्वतनवे श्रीवक्रतुंडाय हुंकाराक्षिप्तसमस्तदैत्यपृतनाव्राताय दीप्तत्विषे । आनंदैकरसावबोधलहरीविध्वस्तसर्वोर्मये सर्वत्र प्रथमानमुग्धमहसे तस्मै परस्मै नमः ।। १४ ।। सेवाहेवाकिदेवासुरनरनिकरस्फारकोटीरकोटिकाटिव्याटीकमानद्युमणिसममणिश्रेणिभावेणिकानाम् । राजन्नीराजनश्रीसखचरणनखद्योतिविद्योतमानः श्रेयः स्थेयः स देवान्मम विमलदृशो बन्धुरं सिंधुरास्यः ।। १५ ।। एतेन प्रगटरहस्यमंत्रमालागर्भेण स्फुटतरसंविदा स्तवेन । यः स्तौति प्रचुरतरं महागणेशं तस्येयं भवति वशंवदा त्रिलोकी ।। १६ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्यश्रीराघवचैतन्यविरचितं
महागणपतिस्तोत्रं समाप्तम् ।।
इति गणेशस्तोत्राणि ।। १० ।।

विष्णुस्तोत्राणि

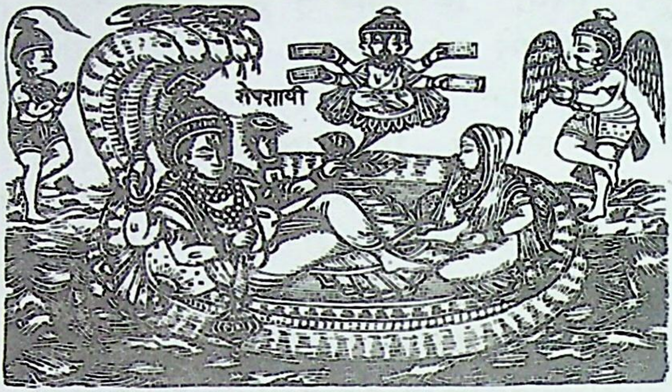

यं शैवाः समुपासते शिव इति ब्रह्मेति वदांतिनो
बौद्धा बुद्ध इति प्रमाणपटवः कर्तेति नैयायिकाः ।
अर्हन्नित्यथ जैनशासनरताः कर्मेति मीमांसकाः
सोऽयं वो विदधातु वाञ्छितफलं त्रैलोक्यनाथो हरिः ॥

१. नारायणवर्म

श्रीगणेशाय नमः ॥ राजोवाच ॥ येन गुप्तः सहस्राक्षः सवा-
हान् रिपुसैनिकान् । क्रीडन्निव विनिर्जित्य त्रिलोक्या बुभुजे श्रियम्
॥ १ ॥ भगवंस्तन्ममाख्याहि वर्म नारायणात्मकम् । यथाऽऽततायिनः
शत्रून् येन गुप्तोऽजयन्मृधे ॥ २ ॥ श्रीशुक उवाच ॥ वृतः पुरोहित-
स्त्वाष्ट्रो महेन्द्रायानुपृच्छते । नारायणाख्यं वर्माह तदिहैकमनाः शृणु
॥ ३ ॥ विश्वरूप उवाच ॥ धौतांघ्रिपाणिराचम्य सपवित्र उदङ्मुखः ।
कृतस्वांगकरन्यासो मंत्राभ्यां वाग्यतः शुचिः ॥ ४ ॥ नारायणमयं
वर्म सन्नह्येद्भय आगते । दैवभूतात्मकर्मभ्यो नारायणमयः
पुमान् ॥ ५ ॥ पादयोर्जानुनोरूर्वोरुदरे हृद्यथोरसि । मुखे शिरस्या-
नुपूर्व्यादोङ्कारादीनि विन्यसेत् ॥ ६ ॥ ॐ नमो नारायणायेति विपर्य-
यमथापि वा । करन्यासं ततः कुर्याद् द्वांदशाक्षरविद्यया ॥ ७ ॥
प्रणवादियकारांतमंगुल्यंगुष्ठपर्वसु । न्यसेद्धृदय ॐकारं विकारमनु-
मूर्धनि ॥ ८ ॥ षकारं तु भ्रुवोर्मध्ये णकारं शिखया न्यसेत् । वेकारं
नेत्रयोर्युंज्यान्नकारं सर्वसंधिषु ॥ ९ ॥ मकारमस्त्रमुद्दिश्य मंत्रमूर्ति-
र्भवेद् बुधः । सविसर्गं फडतं तत्सर्वदिक्षु विनिर्दिशेत् ॐ विष्णवे

नमः इति ॥१०॥ आत्मानं परं ध्यायेद्ध्येयं षट्शक्तिभिर्युतम् । विद्यातेजस्तपोमूर्तिमिमं मंत्रमुदाहरेत् ॥११॥ ॐ हरिर्विदध्यान्मम सर्वरक्षां न्यस्तांघ्रिपद्मः पतगेन्द्रपृष्ठे । दरारिचर्मासिगदेषुचापपाशान्दधानोऽष्टगुणोऽष्टबाहुः ॥ १२ ॥ जलेषु मां रक्षतु मत्स्यमूर्तिर्यादोगणेभ्यो वरुणस्य पाशात् । स्थलेषु मायाबटुवामनोऽव्यात् त्रिविक्रमः खेऽवतु विश्वरूपः ॥१३॥ दुर्गेष्वटव्याजिमुखादिषु प्रभुः पायान्नृसिंहोऽसुरयूथपारिः । विमुंचतो यस्य महाट्टहासं दिशो विनेदुर्न्यपतंश्च गर्भाः ॥ १४ ॥ रक्षत्वसौ माऽध्वनि यज्ञकल्पः स्वदंष्ट्रयोन्नीतधरो वराहः । रामोऽद्रिकूटेष्वथ विप्रवासे सलक्ष्मणोऽव्याद्भरताग्रजोऽस्मान् ॥ १५ ॥ मामुग्रधर्मादखिलात्प्रमादान्नारायणः पातु नरश्च हासात् । दत्तस्त्वयोगादथ योगनाथः पायाद् गुणेशः कपिलः कर्मबंधात् ॥१६॥ सनत्कुमारोऽवतु कामदेवाद्धयाननो मां पथि देवहेलनात् । देवर्षिवर्यः पुरुषार्चनांतरात्कूर्मो हरिर्मां निरयादशेषात् ॥ १७ ॥ धन्वंतरिर्भगवान्पात्वपथ्याद् द्वंद्वाद्भयादृषभो निर्जितात्मा ॥ यज्ञश्च लोकादवताज्जनांताद् बलो गणात्क्रोधवशादहीन्द्रः ॥१८॥ द्वैपायनो भगवानप्रबोधाद् बुद्धस्तु पाखंडगणात्प्रमादात् । कल्किः कलेः कालमलात्प्रपातु धर्मावनायोरुकृतावतारः ॥१९॥ मां केशवो गदया प्रातरव्याद् गोविन्द आसंगवमात्तवेणुः । नारायणः प्राह्ण उदात्तशक्तिर्मध्यं दिने विष्णुररींद्रपाणिः ॥ २० ॥ देवोऽपराह्णे मधुहोग्रधन्वा सायं त्रिधा माऽवतु माधवोमाम् । दोषे हृषीकेश उतार्धरात्रे निशीथ एकोऽवतु पद्मनाभः ॥२१॥ श्रीवत्सधामाऽपररात्र ईशः प्रत्यूष ईशोऽसिधरो जनार्दनः । दामोदरोऽव्यादनुसंध्यं प्रभाते विश्वेश्वरो भगवान्कालमूर्तिः ॥ २२ ॥ चक्रं युगांतानलतिग्मनेमि भ्रमत्समंताद्भगवत्प्रयुक्तम् । दंदग्धि दंदग्ध्यरिसैन्यमाशु कक्षं यथा वातसखो हुताशः ॥२३॥ गदेऽशनिस्पर्शनविस्फुलिंगे निष्पिढ्ढि निष्पिढ्ढ्यजितप्रियासि । कूष्मांडवैनायकयक्षरक्षोभूतग्रहांश्चूर्णय चूर्णयारीन् ॥ २४ ॥ त्वं यातुधानप्रमथप्रेतमातृपिशाचविप्रग्रहघोरदृष्टीन् । दरेन्द्र विद्रावय कृष्ण पूरितो भीमस्वनोऽरेर्हृदयानि कंपयन् ॥ २५ ॥ त्वं तिग्मधारासिवरारिसैन्यमीश-

प्रयुक्तो मम छिंधि छिंधि । चक्षूंषि चर्मञ्छतचन्द्र छादय द्विषांमघोनां हर पापचक्षुषाम् ।।२६।। यन्नो भयं ग्रहेभ्योऽभूत् केतुभ्यो नृभ्य एव च । सरीसृपेभ्यो दंष्ट्रिभ्यो भूतेभ्योऽघेभ्य एव च ।। २७ ।। सर्वाण्येतानि भगवन्नामरूपास्त्रकीर्तनात् । प्रयांतु संक्षयं सद्यो ये नः श्रेयः प्रतीपकाः ।। २८ ।। गरुडो भगवान् स्तोत्रस्तोभश्छन्दोमयः प्रभुः । रक्षत्वशेषकृच्छ्रेभ्यो विष्वक्सेनः स्वनामभिः ।। २९ ।। सर्वापद्भ्यो हरेर्नामरूपयानायुधानि नः । बुद्धींद्रियमनःप्राणान् पांतु पार्षदभूषणाः ।। ३० ।। यथा हि भगवानेव वस्तुतः सदसच्च यत् । सत्येनानेन नः सर्वे यांतु नाशमुपद्रवाः ।।३१ ।। यथैकात्म्यानुभावानां विकल्परहितः स्वयम् । भूषणायुधलिंगाख्या धत्ते शक्तीः स्वमायया ।।३२।। तेनैव सत्यमानेन सर्वज्ञो भगवान् हरिः । पातु सर्वैः स्वरूपैर्नः सदा सर्वत्र सर्वगः ।।३३।। विदिक्षु दिक्षूर्ध्वमधः समंतादंतर्बहिर्भगवान्नारसिंहः । प्रहापयँल्लोकभयं स्वनेन स्वतेजसा ग्रस्तसमस्ततेजाः ।। ३४ ।। मघवन्निदमाख्यातं वर्म नारायणात्मकम् । विजेष्यस्यंजसा येन दंशितोऽसुरयूथपान् ।। ३५ ।। एतद्धारयमाणस्तु यं यं पश्यति चक्षुषा । पदा वा संस्पृशेत्सद्यः साध्वसात्स विमुच्यते ।। ३६ ।। न कुतश्चिद्भयं तस्य विद्यां धारयतो भवेत् । राजदस्युग्रहादिभ्यो व्याध्यादिभ्यश्च कर्हिचित् ।। ३७ ।। इमां विद्यां पुरा कश्चित् कौशिको धारयन् द्विजः । योगधारणया स्वांगं जहौ स मरुधन्वनि ।। ३८ ।। तस्योपरि विमानेन गंधर्वपतिरेकदा । ययौ चित्ररथः स्त्रीभिर्वृतो यत्र द्विजक्षयः ।। ३९ ।। गगनान्न्यपतत्सद्यः सविमानो ह्यवाक्शिराः । सवालखिल्यवचनादस्थीन्यादाय विस्मितः ।। ४० ।। प्रास्य प्राचीसरस्वत्यां स्नात्वा धाम समन्वगात् । य इदं शृणुयात्काले यो धारयति चादृतः । तं नमस्यंति भूतानि मुच्यते सर्वतो भयात् ।।४१।। श्रीशुक उवाच ।। एतां विद्यामधिगतो विश्वरूपाच्छतक्रतुः । त्रैलोक्यलक्ष्मीं बुभुजे विनिर्जित्य मृधेऽसुरान् ।। ४२ ।।

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे षष्ठस्कन्धे नारायणवर्मकथनं नामाष्टमोऽध्यायः ।। ८ ।।

२. विष्णुपञ्जरस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ अस्य श्रीविष्णुपञ्जरस्तोत्रमंत्रस्य नारद ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीविष्णुः परमात्मा देवता । अहं बीजम् । सोऽहं शक्तिः । ॐ ह्रीं कीलकम् । मम सर्वदेहरक्षणार्थे जपे विनियोगः ।। नारदऋषये नमः शिरसि । अनुष्टुप् छन्दसे नमः मुखे । श्रीविष्णुपरमात्मदेवतायै नमः हृदये । अहं बीजं गुह्ये । सोऽहं शक्तिः पादयोः । ॐ ह्रीं कीलकं पादाग्रे । ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः इति मन्त्रः । ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः । ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः । ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यां नमः । ॐ ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः । ॐ ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐ ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । इति करन्यासः ।। अथ हृदयादिन्यासः ।। ॐ ह्रां हृदयाय नमः । ॐ ह्रीं शिरसे स्वाहा । ॐ ह्रूं शिखायै वषट् । ॐ ह्रैं कवचाय हुम् । ॐ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ ह्रः अस्त्राय फट् ।। इति अंगन्यासः ।। अहंबीजादिमन्त्रत्रयेण प्राणायामं कुर्यात् । अथ ध्यानम् । परं परस्मात्प्रकृतेरनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहायाम् । सर्वालयं सर्वचराचरस्थं नमामि विष्णुं जगदेकनाथम् ।। १ ।। ॐ विष्णुपंजरकं दिव्यं सर्वदुष्टनिवारणम् । उग्रतेजो महावीर्यं सर्वशत्रुनिकृंतनम् ।। २ ।। त्रिपुरं दहमानस्य हरस्य ब्रह्मणोदितम् । तदहं संप्रवक्ष्यामि आत्मरक्षाकरं नृणाम् ।। ३ ।। पादौ रक्षतु गोविंदो जंघे चैव त्रिविक्रमः । ऊरू मे केशवः पातु कटिं चैव जनार्दनः ।। ४ ।। नाभिं चैवाच्युतः पातु गुह्यं चैव तु वामनः । उदरं पद्मनाभश्च पृष्ठं चैव तु माधवः ।। ५ ।। वामपार्श्वं तथा विष्णुर्दक्षिणं मधुसूदनः । बाहू वै वासुदेवश्च हृदि दामोदरस्तथा ।। ६ ।। कंठं रक्षतु वाराहः कृष्णश्च मुखमंडलम् । माधवः कर्णमूले तु हृषीकेशश्च नासिके ।। ७ ।। नेत्रे नारायणो रक्षेल्ललाटं गरुडध्वजः । कपोलौ केशवो रक्षेद्वैकुंठः सर्वतो दिशम् ।। ८ ।। श्रीवत्सांकश्च सर्वेषामंगानां रक्षको भवेत् । पूर्वस्यां पुंडरीकाक्ष आग्नेय्यां श्रीधरस्तथा ।। ९ ।। दक्षिणे नारसिंहश्च नैर्ऋत्यां माधवोऽवतु । पुरुषोत्तमो मे वारुण्यां वायव्यां च जनार्दनः ।। १० ।। गदाधरस्तु कौबेर्यामीशान्यां पातु केशवः । आकाशे च गदा पातु पाताले च सुदर्शनम् ।। ११ ।। सन्नद्धः सर्वगात्रेषु प्रविष्टो विष्णुपंजरः ।

विष्णुपञ्जरविष्टोऽहं विचरामि महीतले ।। १२ ।। राजद्वारेऽपथे घोरे संग्रामे शत्रुसंकटे । नदीषु चरणे चैव चोरव्याघ्रभयेषु च ।। १३ ।। डाकिनीप्रेतभूतेषु भयं तस्य न जायते । रक्ष रक्ष महादेव रक्ष रक्ष जनेश्वर ।। १४ ।। रक्षंतु देवताः सर्वा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । जले रक्षतु वाराहः स्थले रक्षतु वामनः ।। १५ ।। अटव्यां नारसिंहश्च सर्वतः पातु केशवः । दिवा रक्षतु मां सूर्यो रात्रौ रक्षतु चन्द्रमाः ।।१६।। पंथानं दुर्गमं रक्षेत्सर्वमेव जनार्दनः । रोगविघ्नहतश्चैव ब्रह्महा गुरुतल्पगः ।। १७ ।। स्त्रीहंता बालघाती च सुरापो वृषलीपतिः । मुच्यते सर्वपापेभ्यो यः पठेन्नात्र संशयः ।।१८।। अपुत्रो लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनम् । विद्यार्थी लभते विद्यां मोक्षार्थी लभते गतिम् ।। १९ ।। आपदो हरते नित्यं विष्णुस्तोत्रार्थसंपदा । यस्त्विदं पठते स्तोत्रं विष्णुपंजरमुत्तमम् ।। २० ।। मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति । गोसहस्रफलं तस्य वाजपेयशतस्य च ।। २१ ।। अश्वमेधसहस्रस्य फलं प्राप्नोति मानवः । सर्वं कामं लभेदस्य पठनान्नात्र संशयः ।। २२ ।। जले विष्णुः स्थले विष्णुर्विष्णुः पर्वतमस्तके । ज्वालामालाकुले विष्णुः सर्वं विष्णुमयं जगत् ।। २३ ।।

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे इंद्रनारदसंवादे श्रीविष्णुपंजरस्तोत्रं संपूर्णम् ।

३. श्रीमदच्युताष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अच्युताच्युत हरे परमात्मन् राम कृष्ण पुरुषोत्तम विष्णो । वासुदेव भगवन्ननिरुद्ध श्रीपते शमय दुःखमशेषम् ।। १ ।। विश्वमंगल विभो जगदीश नंदनंदन नृसिंहनरेन्द्र । मुक्तिदायक मकुंद मुरारे श्रीपते शमय दुःखमशेषम् ।। २ ।। रामचंद्र रघुनायक देव दीननाथ दुरितक्षयकारिन् । यादवेन्द्र यदुभूषण यज्ञ श्रीमते शमय दुःखमशेषम् ।।३।। देवकीतनय दुःखदवाग्ने राधिकारमण रम्यसुमूर्ते । दुःखमोचन दयार्णव नाथ श्रीपते शमय दुःखमशेषम् ।। ४ ।। गोपिकावदनचंद्रचकोर नित्य निर्गुण निरंजन जिष्णो । पूर्णरूप जयशंकर शर्व श्रीपते शमय दुःखमशेषम् ।। ५ ।। गोकुलेश गिरिधारणधीर यमुनाच्छतटखेलनवीर । नारदादिमुनिवंदितपाद श्रीपते शमय दुःखमशेषम् ।। ६ ।। द्वारकाधिप दुरंतगुणाब्धे प्राणनाथ

परिपूर्ण भवारे । ज्ञानगम्यगुणसागरब्रह्मन् श्रीमते शमय दुःखमशेषम् ।। ७ ।। दुष्टनिर्दलन देवदयालो पद्मनाभधरणीधर धर्मिन् । रावणांतक रमेश मुरारे श्रीमते शमय दुःखमशेषम् ।। ८ ।। अच्युताष्टकमिदं रमणीयं निर्मितं भवभयं विनिहंतुम् । यः पठेद्विषयवृत्तिनिवृत्तिजन्मदुःखमखिलं स जहाति ।। ९ ।। इति श्रीशंकराचार्यविरचितमच्युताष्टकस्तोत्रं समाप्तम् ।।

४. अच्युताष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः । अच्युतं केशवं रामनारायणं कृष्णं दामोदरं वासुदेवं हरिम् । श्रीधरं माधवं गोपिकावल्लभं जानकीनायकं रामचंद्रं भजे ।। १ ।। अच्युतं केशवं सत्यभामाधव माधवं श्रीधरं राधिकाराधितम् । इंदिरामंदिरं चेतसा सुन्दरं देवकी नंदनं नंदजं संदधे ।। २ ।। विष्णवे जिष्णवे शंखिने चक्रिणे रुक्मिणीरागिणे जानकीजानये । बल्लवीवल्लभार्याचितायात्मने कंसविध्वंसिने वंशिने ते नमः ।। ३ ।। कृष्ण गोविंद हे राम नारायण श्रीपते वासुदेवाजित श्रीनिधे । अच्युतानंत हे माधवाधोक्षज द्वारकानायक द्रौपदीरक्षक ।। ४ ।। राक्षसक्षोभितः सीतया शोभितो दंडकारण्यभूपुण्यताकारणः । लक्ष्मणेनान्वितो वानरैः सेवितोऽगस्त्यसंपूजितो राघवः पातु माम् ।। ५ ।। धेनुकारिष्टकोऽनिष्टकृद्द्वेषिणां केशिहाकंसहृद्वंशिकावादकः । पूतनाकोपकः सूरजाखेलनो बालगोपालकः पातु मां सर्वदा ।। ६ ।। विद्युदुद्द्योनवत्प्रस्फुरद्वाससं प्रावृडंभोदवत्प्रोल्लसद्विग्रहम् । वन्यया मालया शोभितोरःस्थलं लोहितांघ्रिद्वयं वारिजाक्षं भजे ।। ७ ।। कुंचितैः कुंतिलैर्भ्राजमानाननं रत्नमौलिं लसत्कुंडलं गंडयोः । हारकेयूरकं कङ्कणप्रोज्ज्वलं किंकिणीमंजुलं श्यामलं तं भजे ।। ८ ।। अच्युतस्याष्टकं यः पठेदिष्टदं प्रेमतः प्रत्यहं पुरुषः सस्पृहम् । वृत्ततः सुंदरं कर्तृविश्वंभरं तस्य वश्यो हरिर्जायते सत्वरम् ।। ९ ।। इति श्रीशंकराचार्यविरचितमच्युताष्टकं संपूर्णम् ।।

५. आचार्यकृतषट्पदी

श्रीगणेशाय नमः । अविनयमपनय विष्णो दमय मनः शमय विषयमृगतृष्णाम् । भूतदयां विस्तारय तारय संसारसागरतः ।। १ ।।

दिव्यधुनीमकरंदे परिमलपरिभोगसच्चिदानंदे । श्रीपतिपदारविंद भवभयखेदच्छिदे वंदे ।। २ ।। सत्यपि भेदापगमे नाथ तवाहं न मामकीनस्त्वम् । सामुद्रो हि तरंगः क्वचन समुद्रो न तारंगः ।। ३ ।। उद्धृतनग नगभिदनुज दनुजकुलामित्र मित्रशशिदृष्टे । दृष्टे भवति प्रभवति न भवति किं भवतिरस्कारः ।। ४ ।। मत्स्यादिभिरवतारैरवताऽवता सदा वसुधाम् । परमेश्वर परिपाल्यो भवता भवताप भीतोऽहम् ।। ५ ।। दामोदर गुणमंदिर सुंदरवदनारविंद गोविंद । भवजलधिमथनमंदर परमं दरमपनय त्वं मे ।। ६ ।। नारायण करुणामय शरणं करवाणि तावकौ चरणौ । इति षट्पदी मदीये वदनसरोजे सदा वसतु ।।७।। इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं षट्पदीस्तोत्रं संपूर्णम्।।

६. विष्णुस्तवराज

श्रीगणेशाय नमः ।। पद्मोवाच ।। योगेन सिद्धविबुधैः परिभाव्यमानं लक्ष्म्यालयं तुलसिकाचितभक्तभृंगम् । प्रोत्तुंगरक्तनखरांगुलिपत्रचित्रं गंगारसं हरिपदांबुजमाश्रयेऽहम् ।। १ ।। गुंफन्मणिप्रचयघट्टितराजहंसशिञ्जत्सुनूपुरयुतं पदपद्मवृंदम् । पीतांबरांचलबिलोलचलत्पताकं स्वर्णत्रिवक्रवलयं च हरेः स्मरामि ।। २ ।। जंघे सुपर्णगलनीलमणिप्रवृद्धे शोभास्पदारुणमणिद्युति चंचुमध्ये । आरक्तपादतललंबनशोभमाने लोकेक्षणोत्सव करे च हरेः स्मरामि ।। ३ ।। ते जानुनी मखपतेर्भुजमूलसंगरंगोत्सवावृततडिद्वसने विचित्रे । चंचत्पतत्रिमुखनिर्गतसामगीतविस्तारितात्मयशसी च हरेः स्मरामि ।। ४ ।। विष्णोः कटिं विधिकृतांतमनोजभूमिं जीवांडकोशगणसंगदुकूलमध्याम् । नानागुणप्रकृतिवीतविचित्रवस्त्रां ध्याये निबद्धवसनां खगपृष्ठसंस्थाम् ।। ५ ।। शांतोदरं भगवतस्त्रिवलिप्रकाशमावर्तनाभिविकसद्विधिजन्मपद्मम् । नाडीनदीगणरसोत्थसितांत्रसिंधुं ध्यायेऽण्डकोशनिलयं तनुलोमरेखम् ।। ६ ।। वक्षः पयोधितनयाकुचकुंकुमेन हारेण कौस्तुभमणिप्रभया विभातम् । श्रीवत्सलक्ष्महरिचंदनजप्रसूनमालोचितं भगवतः सुभगं स्मरामि ।। ७ ।। बाहू सुवेषसदनौ वलयांगदादिशोभास्पदौ दुरितदैत्यविनाशदक्षौ । तौ दक्षिणौ भगवतश्च गदासुनाभतेजोऽर्जितौ सुललितौ मनसा स्मरामि ।। ८ ।। वामौ

भुजौमुररिपोर्धृतपद्मशंखौ श्यामौ करींद्रकरवन्मणिभूषणाढ्यौ । रक्तांगुलिप्रचयचुंबितजानुमध्यौ पद्मालयाप्रियकरौ रुचिरौ स्मरामि ।। ९ ।। कंठं मृणालममलं मुखपंकजस्य लेखात्रयेण वनमालिकया निवीतम् । किंवा विमुक्तिवशमन्त्रकसत्फलस्य वृंतं चिरं भगवतः सुभगं स्मरामि ।। १० ।। वक्त्रांबुजं दशनहासविकाररम्यं रक्ताधरौष्ठवरकोमलवाक्सुधाढ्यम् । सन्मानसोद्भवचलेक्षणपत्रचित्रं लोकाभिराममसलं च हरेः स्मरामि ।। ११ ।। सूरात्मजावसथगंधमिदं सुनासंभ्रूपल्लवं स्थितिलयोदयकर्मदक्षम् । कामोत्सवं च कमलाहृदयप्रकाशं संचिन्तयामि हरिवक्त्रविलासदक्षम् ।। १२ ।। कर्णौ लसन्मकरकुंडलगंडलोलौ नाना दिशांच नभसश्च विकासगेहम् । लोलालकप्रचयचुंबनकुंचिताग्रौ लग्नौ हरेर्मणि किरीटतटे स्मरामि ।। १३ ।। भालं विचित्रतिलकं प्रियचारुगन्धं गोरोचनाया रचनया ललनाक्षिसख्यम् । ब्रह्मैकधाम मणिकांतकिरीटजुष्टं ध्याये मनो नयन हारकमीश्वरस्य ।। १४ ।। श्रीवासुदेवचिकुरं कुटिलं निबद्धं नानासुगंधिकुसुमैः स्वजनादरेण । दीर्घं रमाहृदयगं शमलं धुनंतं ध्यायेऽम्बुवाहरुचिरं हृदयाब्ज मध्ये ।। १५ ।। मेघाकारं सोमसूर्यप्रकाशं सुभ्रून्नासं शक्रचापैकमानम् । लोकातीतं पुण्डरीकायताक्षं विद्युच्चैलं चाश्रयेऽहंत्वपूर्वम् ।। १६ ।। दीनं हीनं सेवया दैवगत्या पापैस्तापैः पूरितं मे शरीरम् । लोभाक्रांतं शोकमोहादिविद्धं कृपादृष्ट्या पाहि मां वासुदेव ।। १७ ।। येभक्त्याद्यां ध्यायमानां मनोज्ञां व्यक्तिविष्णोःषोडशश्लोकपुष्पैः । स्तुत्वा नत्वा पूजयित्वा विधिज्ञाः शुद्धा मुक्ता ब्रह्मसौख्यं प्रयांति।।१८।। पद्मेरितमिदं पुण्यं शिवेन परिभाषितम् । धन्यं यशस्यमायुष्यं स्वर्ग्यंस्वस्त्ययनं परम् ।।१९।। पठंति ये महाभागास्ते मुच्यंतेंऽहसोऽखिलात् । धर्मार्थकाममोक्षाणां-परत्रेह फल प्रदम् ।।२०।।

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये पद्मप्रोक्तो विष्णुस्तवराजः संपूर्णः ।

---

७. नारायणस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नारायण नारायण जय गोविंद हरे । नारायण० जय गोपाल हरे ।। ध्रु० ।। करुणापारावारा वरुणालयगम्भीरा । नारायण० ।। १ ।। घननीरदसंकाशा कृतकलि-.

ल्मषनाशा । नारायण० क।। २ ।। यमुनातीरविहारा धृतकौस्तुभमणिहारा । नारायण० ।। ३ ।। पीतांबरपरिधाना सुरकल्याणनिधाना । नारायण० ।। ४ ।। मंजुलगुंजाभूषा मायामानुषवेषा । नारायण० ।। ५ ।। राधाऽधरमधुरसिका रजनीकरकुलतिलका । नारायण० ।। ६ ।। मुरलीगानविनोदा वेदस्तुतभूपादा । नारायण० ।। ७ ।। बर्हिनिबर्हापीडा नटनाटकफणिपीडा । नारायण० ।। ८ ।। वारिजभूषाभरणा राजीवरुक्मिणीरमणा । नारायण० ।। ९ ।। जलरुहदलनिभनेत्रा जगदारंभकसूत्रा । नारायण० ।। १० ।। पातकरजनीसंहर करुणालय मामुद्धर । नारायण० ।। ११ ।। अघबककक्षयकंसारे केशव कृष्ण मुरारे । नारायण० ।। १२ ।। हाटकनिभपीतांबर अभयं कुरु मे मावर । नारायण० ।। १३ ।। दशरथराजकुमारा दानवमदसंहारा । नारायण० ।। १४ ।। गोवर्धनगिरिधरणा गोपीमानस हरणा । नारायण० ।। १५ ।। सरयूतीरविहारा सज्जनऋषिमंदारा । नारायण० ।। १६ ।। विश्वामित्रमखत्रा विविधपरसुचरित्रा । नारायण० ।। १७ ।। ध्वजवज्रांकुशपादा धरणीसुतसहमोदा । नारायण० ।। १८ ।। जनकसुताप्रतिपाला जय जय संस्मृतिलीला । नारायण० ।। १९ ।। दशरथवाग्धृतिभारा दण्डकवनसंचारा । नारायण० ।। २० ।। मुष्टिकचाणूरसंहारा मुनिमानसविहारा । नारायण० ।। २१ ।। वालिविनिग्रहशौर्या वरसुग्रीवहितार्या । नारायण० ।। २२ ।। मां मुरलीकरधीवर पालय पालय श्रीधर । नारायण० ।। २३ ।। जलनिधिबंधनधीरा रावणकंठविदारा । नारायण० ।। २४ ।। ताटीमददलनाढ्या नटगुणविविधधनाढ्या । नारायण० ।।२५।। गौतमपत्नीपूजन करुणाघनावलोकन । नारायण० ।२६।। सभ्रमसीताहारा साकेतपुरविहारा । नारायण० ।।२७।। अचलोद्धृतिचंचत्कर भक्तानुग्रहतत्पर । नारायण० ।।२८।। नैगमगानविनोदारक्षःसुतप्रह्लादा । नारायण० ।।२९।। भारतियतिवरशंकर नामामृतमखिलांतर । नारायण० नारायण जप गोपाल हरे ।। ३० ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं नारायण स्तो ं सम्पूर्णम् ।।

---

८. विष्णोरष्टाविंशतिनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः । अर्जुन उवाच । किं नु नामसहस्राणि जपन्ते च पुनः पुनः । यानि नामानि दिव्यानि तानि चाचक्ष्व केशव ।। १ ।। श्रीभगवानुवाच ।। मत्स्यं कूर्मं वराहं च वामनं च जनार्दनम् । गोविन्दं पुंडरीकाक्षं माधवं मधुसूदनम् ।। २ ।। पद्मनाभं सहस्राक्षं वनमालिं हलायुधम् । गोवर्धनं हृषीकेशं वैकुण्ठं पुरुषोत्तमम् ।। ३ ।। विश्वरूपं वासुदेवं रामं नारायणं हरिम् । दामोदरं श्रीधरं च वेदांगं गरुडध्वजम् ।। ४ ।। अनंतंकृष्णगोपालं जपतो नास्ति पातकम् । गवां कोटि प्रदानस्य अश्वमेधशतस्य च ।। ५ ।। कन्यादानसहस्राणां फलं प्राप्नोति मानवः । अमावस्यां वा पौर्णमास्यामेकादश्यां तथैव च ।। ६ ।। सन्ध्याकाले स्मरेन्नित्यं प्रातःकाले तथैव च । मध्याह्ने च जपेन्नित्यं सर्वपापैः प्रमुच्यते ।। ७ ।। इति श्रीकृष्णार्जुनसंवादे विष्णोरष्टाविंशतिनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

९. मुकुन्दमाला

श्रीगणेशाय नमः ।। वन्दे मुकुन्दमरविन्ददलायताक्षं कुन्देन्दुशंखदशनं शिशुगोपवेषम् । इंद्रादिदेवगणवंदितपादपीठं वृन्दावनालयमहं वसुदेवसूनुम् ।। १ ।। श्रीवल्लभेति वरदेति दयापरेति भक्तिप्रियेति भवलुंठनको विदेति । नाथेति नागशयनेतिजगन्निवासेत्यालापिनं प्रतिदिनं कुरु मां मुकुंद ।। २ ।। जयतु जयतु देवो देवकीनन्दनोऽयं जयतु जयतु कृष्णो वृष्णिवंशप्रदीपः । जयतु जयतु मेघश्यामलःकोमलांगो जयतु जयतु पृथ्वीभारनाशो मुकुन्दः ।। ३ ।। मुकुन्द मूर्ध्ना प्रणिपत्य याचे भवंतमेकांतमियन्तमर्थम् । अविस्मृतिस्त्वच्चरणारविंदे भवे भवे मेऽस्तु तव प्रसादात् ।। ४ ।। श्रीगोविंदपदांभोजमधु नो महदद्भुतम् । तत्पायिनो न मुंचंति मुंचंति मदपायिनः ।। ५ ।। नाहं वन्दे तव चरणयोर्द्वंद्वमद्वंद्वहतोः कुंभीपाकंगुरुमपि हरे नारकं नापनेतुम् । रम्यारामामृदुतनुलता नंदने नापि रंतुं भावे भावे हृदयभवने भावयेयं भवन्तम् ।। ६ ।। नास्था धर्मे न वसुनिचये नैवकामोपभोगे यद्भव्यं तद्भवतु भगवन्पूर्वकर्मानुरूपम् । एतत्प्रार्थ्यं मम बहु मतं जन्मजन्मांतरेऽपि त्वत्पदांभोरुहयुगगता निश्चला

भक्तिरस्तु ।। ७ ।। दिवि वा भुवि वा ममास्तु वासो नरके वा नरकांतक प्रकामम् । अवधीरितशारदारविंदौ चरणौ ते मरणे विचिंतयामि ।। ८ ।। सरसिजनयने सशंखचक्रे मुरभिदि मा विरमेह चित्तरंतुम् । सुखतरमपरं न जातु जाने हरिचरणस्मरणामृतेन तुल्यम् ।। ९ ।। मा भैमंद मनो विचिंत्य बहुधा यामीश्चिरं यातना नैवामि प्रवदंति पापरिपवः स्वामी ननु श्रीधरः । आलस्यं व्यपनीय भक्तिसुलभे ध्यायस्व नारायणं लोकस्य व्यवसनापनोदनकरो दासस्य किं न क्षमः ।। १० ।। भवजलधिगतानां द्वंद्ववाताहतानां सुतदुहितृकलत्रत्राण भारावृतानाम् । विषमविषयतोये मज्जतामप्लवानां भवति शरणमेको विष्णुपोतो नराणाम् ।। ११ ।। रजसि निपतितानां मोहजालावृतानां जननमरण दोलादुर्गसंसर्गगाणाम् । शरणमशरणानामेक एवातुराणां कुशलपथनियुक्तश्चक्रपाणिर्नराणाम् ।।१२।। अपराधसहस्रसंकुलंपतितं भीमभवार्णवोदरे अगतिं शरणागतं हरे कृपया केवलमात्मसात्कुरु ।। १३ ।। मा मे स्त्रीत्वं माच मे स्यात्कुभावो मा मूर्खत्वं मा कुदेशेषु जन्म । मिथ्यादृष्टिर्मा च मे स्यात्कदाचिज्जातौ जातौ विष्णुभक्तो भवेयम् ।। १४ ।। कायेन वाचा मनसेन्द्रियैश्च बुद्ध्यात्मना वानुसृतः स्वभावात् । करोमि यद्यत्सकलं परस्मै नारायणायैव समर्पयामि ।। १५ ।। यत्कृतं यत्करिष्यामि तत्सर्वं न मया कृतम् । त्वया कृतं तु फलभुक्त्वमेव मधुसूदन ।। १६ ।। भवजलधिमगाधं दुस्तरं निस्तरयं कथमहमिति चेतो मा स्म गाः कातरत्वम् । सरसिजदृशि देवे तारकी भक्तिरेका नरकभिदि निषण्णा तारयिष्यत्यवश्यम् ।। १७ ।। तृष्णातोये मदनपवनोद्भूतमोहोर्मिमाले दारावर्ते तनयसहजग्राहसंघाकुले च । संसाराख्ये महति जलधौ मज्जतां नस्त्रिधामन्पादांभोजे वरद भवतो भक्तिभावं प्रदेहि ।। १८।। पृथ्वी रेणुरणुः पयांसि कणिकाः फल्गुः स्फुलिंगो लघुस्तेजो निःश्वसनं मरुत्तनुतरं रंध्रं सुसूक्ष्मं नभः । क्षुद्रा रुद्रपितामहप्रभृतयः कीटाः समस्ताः सुरा दृष्टा यत्र स तारको विजयते श्रीपादधूलीकणः ।। १९ ।। आम्नायाभ्यसनान्यरण्यरुदितं कृच्छ्रव्रतान्यन्वहं मेदश्छेदपदानि पूर्त-

विधयः सर्वं हुतं भस्मनि । तीर्थानामवगाहनानि च गजस्नानं विना यत्पदद्वद्वांभोरुहसंस्तुतिं विजयते देवः स नारायण ।। २० ।। आनन्द गोविंद मुकुन्द राम नारायणानन्त निरामयेति । वक्तुं समर्थोऽपि न वक्ति कश्चिदहो जनानां व्यसनानि मोक्षे ।। २१ ।। क्षीरसागर-तरंगसीकरासारतारकितचारुमूर्तये । भोगिभोगशयनीयशायिने माध-वाय मधुविद्विषे नमः ।। २२ ।। इति श्री श्रीकुलशेखरण राज्ञा विर-चिता मुकुंदमाला संपूर्णा ।।

१०. श्रीविष्णोः षोडशनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः । औषधेचिन्तयेद्विष्णुं भोजने च जनार्दनम् । शयने पद्मनाभं च विवाहे च प्रजापतिम् ।। १ ।। युद्धे चक्रधरं देवं प्रवासे च त्रिविक्रमम् । नारायणं तनुत्यागे श्रीधरं प्रियसंगमे ।। २ ।। दुःस्वप्ने स्मर गोविन्दं संकटे मधुसूदनम् । कानने नारसिंहं च पावके जलशायिनम् ।। ३ ।। जलमध्ये वराहं च पर्वते रघुनन्दनम् । गमने वामनं चैव सर्वकार्येषु माधवम् ।।४।। षोडशैतानि नामानि प्रातरु-त्थाय यः पठेत् । सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोके महीयते ।। ५ ।। इति श्रीविष्णोः षोडशनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१०. श्रीविष्णुशतनामस्तोत्रं

श्रीगणेशाय नमः ।। नारद उवाच ।। ॐ वासुदेवं हृषीकेशं वामनं जलशायिनम् । जनार्दनं हरिं वक्षं श्रीकृष्णगरुडध्वजम् ।। १ ।। वाराहं पुंडरीकाक्षं नृसिंहं नरकांतकम् । अव्यक्तं शाश्वतं विष्णुमनंतमजमव्ययम् ।। २ ।। नारायणं गदाध्यक्षं गोविंदं कीर्ति-भाजनम् । गोवर्धनोद्धरं देवं भूधरं भुवनेश्वरम् ।। ३ ।। वेत्तारं यज्ञ-पुरुषं यज्ञेशं यज्ञवाहकम् । चक्रपाणिं गदापाणिं शंखपाणिं नरोत्तमम् ।। ४ ।। वैकुंठं दुष्टदमनं भूगर्भं पीतवाससम् । त्रिविक्रमं त्रिकालज्ञं त्रिमूर्तिं नन्द्रकेश्वरम् ।। ५ ।। रामं रामं हयग्रीवं भीमं रौद्रं भवो-द्भवम् । श्रीपतिं श्रीधरं श्रीशं मंगलं मंगलायुधम् ।। ६ ।। दामोदरं दमोपेतं केशवं केशिसूदनम् । वरेण्यं वरदं विष्णुमानंदं वसुदेवजम् ।। ७ ।। हिरण्यरेतसं दीप्तं पुराणं पुरुषोत्तमम् । सकलं निष्कलं शुद्धं निर्गुणं गुणशाश्वतम् ।। ८ ।। हिरण्यतनुसंकाशं सूर्यायुतसम-

प्रभम् । मेघश्यामं चतुर्बाहुं कुशलं कमलेक्षणम् ।।९।। ज्योतीरूपमरूपं च स्वरूपरूपसंस्थितम् । सर्वज्ञं सर्वरूपस्थं सर्वेशं सर्वतोमुखम् ।।१०।। ज्ञानं कूटस्थमचलं ज्ञानदं परमं प्रभुम् । योगीशं योगनिष्णातं योगिनं योगरूपिणम् ।।११।। ईश्वरं सर्वभूतानां वंदे भूतमयं प्रभुम् । इति नामशतं दिव्यं वैष्णवं खलु पापहम् ।।१२।। व्यासेन कथितं पूर्वं सर्वपापप्रणाशनम् । यः पठेत्प्रातरुत्थाय स भवेद्वैष्णवो नरः ।।१३।। सर्वपापविशुद्धात्मा विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् । चांद्रायणसहस्राणि कन्यादानशतानि च ।।१४।। गवां लक्षसहस्राणि मुक्तिभागी भवेन्नरः । अश्वमेधायुतं पुण्यं फलं प्राप्नोति मानवः ।। १५ ।। इति श्रीविष्णुपुराणे विष्णुशतनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१२. परमेश्वरस्तुतिसारस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। त्वमेकः शुद्धोऽसि त्वयि निगमबाह्यामलमयं प्रपंचं पश्यंति भ्रमपरवशाः पापनिरताः । बहिस्तेभ्यः कृत्वा स्वपदशरणं मानय विभो गजेन्द्रे दृष्टं ते शरणद वदान्यं स्वपददम् ।।१।। न सृष्टेस्ते हानिर्यदि हि कृपयातोऽवसि च मां त्वयानेके गुप्ता व्यसनमिति तेऽस्ति श्रुतिपथे । अतो मामुद्धर्तुं घटय मयि दृष्टिं सुविमलां न रिक्तां मे याञ्चां स्वजनरत कर्तुं भव हरे ।। २।। कदाऽहं भोः स्वामिन्नियतमनसा त्वां हृदिभजन्नभद्रे संसारे ह्यनवरतदुःखेऽतिविरसः । लभेयं तां शांतिं परममुनिभिर्या ह्यधिगता दयां कृत्वा मे त्वं वितर परशांतिं भवहर ।।३।। विधाता चेद्विश्वं सृजति सृजतां मे शुभकृतिं विधुश्चेत्पाता माऽवतु जनिमृतेर्दुःखजलधेः । हरः संहर्ता संहरतु मम शोकं सजनकं यथाऽहं मुक्तः स्यां किमपि तु यथा ते विदधताम् ।। ४ ।। अहं ब्रह्मानंदस्त्वमपि च तदाख्यः सुविदितस्ततोऽहं भिन्नो नो कथमपि भवत्तः श्रुतिदृशा । तथा चेदानीं त्वं त्वयि मम विभेदस्य जननीं स्वमायां संवार्य प्रभव मम भेदं निरसितुम् ।।५।। कदाऽहं हे स्वामिन् जनिमृतिमयं दुःखनिबिडं भवं हित्वासत्येऽनवरतसुखे स्वात्मवपुषि । रमे तस्मिन्नित्यं निखिलमुनयो ब्रह्मरसिका रमंते यस्मिंस्ते कृतसकलकृत्या यतिवराः ।। ६ ।। पठंत्येके शास्त्रं निगममपरे तत्परतया यजंत्यन्ये त्वां वै ददति च पदार्थांस्तव हितान् ।

अहं तु स्वामिस्ते शरणमगमं संसृतिभयाद्यथा ते प्रीतिः स्याद्धित-
कर तथा त्वं कुरु विभो ।।७।। अहं ज्योतिर्नित्यो गगनमिव तृप्तः
सुखमयः श्रुतौ सिद्धोऽद्वैतः कथमपि न भिन्नोऽस्मि विभुतः। इति
ज्ञाते तत्त्वे भवति च परः संसृतिलयादतस्तत्त्वज्ञानं मयि विघटयेस्त्वं
हि कृपया ।। ८ ।। अनादौ संसारे जनिमृतिमये दुःखितमना मुमुक्षुः
सन्कश्चिद्व्रजति हि गुरुं ज्ञानपरमम् । ततो ज्ञात्वा यं वै तुदति न
पुनः क्लेशनिवहैर्भवोऽहं तं देवं भवति च परो यस्य भजनात् ।। ९ ।।
विवेको वैराग्यं न च शमदमाद्याः षडपरेमुमुक्षा मे नास्ति प्रभवति
कथं ज्ञानममलम् । अतः संसाराब्धेस्तरणसरणिं मामुपदिशन्स्वबुद्धिं
श्रौतीं मे वितर भगवंस्त्वं हि कृपया ।। १० ।। कदाऽहं भोस्वामि-
न्निगममतिवेद्यं शिवमयंचिदानंदंनित्यं श्रुतिहृतपरिच्छेदनिवहम् । त्वम-
र्थाभिन्नं त्वामभिरम इहात्मन्यविरतं मनीषामेवंमे सफलय वदान्य
स्वकृपया ।। ११ ।। यदर्थं सर्वं वै प्रियमसुधनादि प्रभवति स्वयं
नान्यार्थो हि प्रिय इति च वेदे प्रविदितम् । स आत्मा सर्वेषां जनि-
मृतिमतां वेदेगदितस्ततोऽहं तं वेद्यं सततममलं यामि शरणम् ।। १२ ।।
मया त्यक्तं सर्वं कथमपि भवेत्स्वात्मनि मतिस्त्वदीया माया मां
प्रति तु विपरीतं कृतवती । ततोऽहं किं कुर्यां नहि मम मतिः क्वापि
चर्रातदयां कृत्वा नाथ स्वपदशरण देहिशिवदम् ।। १३ ।। नगा
दैत्याः कीशा भवजलधिपारं हि गमितास्त्वया चान्येस्वामिन्किमिति
समयेऽस्मिञ्छयितवान् । न हलां त्वं कुर्यास्त्वयि निहितसर्वे मयि
विभो न हि त्वाऽहं हित्वा कमपि शरणं चान्यमगमम् ।। १४ ।।
अनंताद्या विद्या न गुणजलधेस्तेऽन्तमगमन्नतः पारं यायात्तव गुणगणानां
कथमयम् । गुणन्यावद्धित्वाजनिमृतिहरं याति परमां गतिं योगिप्राप्या-
मिति मनसि बुद्धाहमनवम् ।। १५ ।। इति श्रीमन्मौक्तिकरामोदासी-
नशिष्यब्रह्मानन्द विरचितं परमेश्वर स्तुतिसारस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।।

१३. भगवच्छरणस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। सच्चिदानंदरूपाय भक्तानुग्रहकारिणे ।
मायानिर्मितविश्वाय महेशाय नमो नमः ।। १ ।। रोगा हरंति सततं
प्रबलाः शरीरं कामादयोप्यनुदिनं प्रदहंति चित्तम् । मृत्युश्चनृत्यति

सदा कलयन्दिनानि तस्मात्त्वमद्यशरणं मम दीनबधो ।। २ ।। देहो विनश्यति सदा परिणामशीलश्चित्तं च खिद्यति सदा विषयानुरागि। बुद्धिः सदा हि रमते विषयेषु नांतस्तस्मात्त्वमद्यशरणं मम दीनबन्धो ।। ३ ।। आयुर्विनश्यति यथामघटस्थतोयं विद्युत्प्रभेव चपला बत यौवनश्रीः । वृद्धा प्रधावति यथा मृगराजपत्नी तस्मात्त्वमद्य शरणं मम दीनबन्धो ।। ४ ।। आयात्व्ययो मम भवत्यधिको विनीते कामादयो हि बलिनो निबलाः शमाद्याः । मृत्युर्यदा तुदति मां बत किं वदेयं तस्मात्० ।। ५ ।। तप्तं तपो नहि कदापि मयेह तन्वा वाण्या तथा नहि कदापि तपश्च तप्तम् । मिथ्याभिभाषणपरेण न मानसं हि तस्मात्० ।। ६ ।। स्तब्धं मनो मम सदा नहि याति सौम्यं चक्षुश्च मे न तव पश्यति विश्वरूपम् । वाचा तथैव न वदेन्मम सौम्यवाणीं तस्मात्० ।। ७ ।। सत्त्वं न मे मनसि याति रजस्तमोभ्यां विद्धे तदा कथमहोशुभकर्मवार्ता । साक्षात्परंपरतया सुखसाधनं तत्तस्मात् ।। ८।। पूजा कृता नहि कदाऽपि मया त्वदीयामत्र त्वदीयमपि मे न जपेद्रसज्ञा । चित्तं नमे स्मरति ते चरणौ ह्यवाप्य तस्मात् ०।।९।। यज्ञो न मेऽस्ति हुतिदानदयादि युक्तो ज्ञानस्य साधनगणौ न विवेकमुख्यः । ज्ञानं क्व साधनगणेनबिना क्व मोक्षस्तस्मात्० ।।१०।। सत्संगतिर्हि विदिता तव भक्ति हेतुः साऽप्यद्य नास्ति बत पंडितमानिनो मे । तामंतरेण नहि सा क्वच बोधवार्ता तस्मात्० ।। ११ ।। दृष्टिर्न भूतविषया समताभिधाना वैजम्यमेव तदियंविषयी करोति । शांतिः कुतो मम भवेत्समता न चेत्स्यात्तस्मात्० ।। १२ ।। मैत्री समेषु न च मेऽस्ति कदापि नाथ दीने तथा न करुणा मुदिता च पुण्ये । पापेऽनुपेक्षणवतो मम मुत्कथं स्यात्तस्मात्० ।। १३ ।। नेत्रादिकं मम बहिर्विषयेषु सक्तं नांतर्मुखं भवति तामविहाय तस्य । क्वांतर्मुखत्वमपहाय सुखस्य वार्ता तस्मात्० ।। १४ ।। त्यक्तं गृहाद्यपि मम भवतापशांत्यै नासीदसौ हृतहृदो मम मायया ते । सा चाधुना किमु विधास्यति नेति जाने तस्मात्० ।। १५ ।। प्राप्ता धनं गृहकुटुम्बगजाश्व दारा राज्यं यदैहिकमथेन्द्रपुरश्च नाथः । सर्वं विनश्वरमिदं न फलाय कस्मै तस्मात्० ।। १६ ।। प्राणान्निरुद्धय विधिना न कृतो

हि योगो योगं विनाऽस्ति मनसः स्थिरता कुतो मे । तां वै विना मम न चेतसि शांतिवार्ता तस्मात्० ।। १७ ।। ज्ञानं यथा मम भवेत्कृपया गुरूणां सेवां तथा न विधिनाऽकरवं हि तेषाम् । सेवाऽपि साधनतया विदितास्ति चित्ते तस्मात्० ।। १८ ।। तीर्थादिसेवनमहाविधिना हि नाथ नाकारि येन मनसो मम शोधनं स्यात् । शुद्धि विना न मनसोऽवगमापवर्गो तस्मात् ० ।। १९ ।। वेदांतशीलनमपि प्रमितिं करोति-ब्रह्मात्मनः प्रमितिसाधनसंयुतस्य । नैवाऽस्ति साधनलवो मयि नाथ तस्यास्तस्मात्० ।। २० ।। गोविंद शंकर हरे गिरिजेश महेश शम्भो जनार्दन गिरीश मुकुन्द साम्ब । नान्यागतिर्मम कथंचन वां विहाय तस्मात्प्रभो मम गतिःकृपया विधेया ।।२१।। एतत्स्तवं भगवदाश्रयणा-भिधानं ये मानवाः प्रतिदिनं प्रणताः पठंति । ते मानवा भवरतिं परिभूय शांतिं गच्छंति किंच परमात्मनि भक्तिमद्धा ।।२२।। इति श्रीमन्मौक्तिकरामोदासीनशिष्यब्रह्मानन्दविरचितं भगवच्छरणस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।।

१४. हरिनाममालास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। गोविन्दं गोकुलानन्दं गोपालं गोपिवल्लभम् । गोवर्द्धनोद्धरं धीरं तं वंदे गोमतीप्रियम् ।। १ ।। नारायणं निराकारं नरवीरं नरोत्तमम् । नृसिंहं नागनाथं च तं वन्दे नरकान्तकम् ।। २ ।। पीतांबरं पद्मनाभं पद्माक्षं पुरुषोत्तमम् । पवित्रं परमानन्दं तं वन्दे परमेश्वरम् ।। ३ ।। राघवं रामचन्द्रं च रावणारिं रमापतिम् । राजीवलोचनं रामं तं वन्दे रघुनन्दनम् ।। ४ ।। वामनं विश्वरूपं च वासुदेवं च विठ्ठलम् । विश्वेश्वरं विभुं व्यासं तं वंदे वेदवल्लभम् ।।५ ।। दामोदरं दिव्यसिंहं दयालु दीननायकम् । दैत्यारिं देवदेवेशं तं वंदे देवकी सुतम् ।। ६ ।। मुरारिं माधवं मत्स्यं मुकुंदं मुष्टिमर्दनम् । मुंजकेशं महाबाहुं तं वंदे मधुसूदनम् ।। ७ ।। केशवं कमलाकांतं कामेशं कौस्तुभप्रियम् । कौमोदकीधरं कृष्णं तं वंदे कौरवांतकम् ।।८।। भूधरं भुवनानंदं भूतेशं भूतनायकम् । भावनैकं भुजंगेशं तं वंदे भवनाशनम् ।। ९ ।। जनार्दनं जगन्नाथं जगज्जाड्यविनाशकम् । जामदग्न्यं वरं ज्योतिस्तं वंदे जलशायिनम् ।। १० ।। चतुर्भुजं चिदानंदं चाणूरमल्लमर्दनम् । चराचरगतं देवं तं वंदे चक्रपाणिनम् ।। ११ ।।

श्रियः करं श्रियो नाथं श्रीधरं श्रीकरप्रदम् । श्रीवत्सलधरं सौम्यं तं वंदे श्रीसुरेश्वरम् ।। १२ ।। योगीश्वरं यज्ञपतिं यशोदानन्ददायकम् । यमुनाजलकल्लोलं तं वंदे यदुनायकम् ।। १३ ।। शालग्रामशिलाशुद्धं शंखचक्रोपशोभितम् । सुरासुरैस्सदा सेव्यं तं वंदे साधुवल्लभम् ।।१४।। त्रिविक्रम तपोमूर्ति त्रिविधाघौघनाशनम् । त्रिस्थलं तीर्थराजेन्द्रं तं वंदे तुलसीप्रियम् ।। १५ ।। अनंतमादिपुरुषमच्युतं च वरप्रदम् । आनंदं च सदानंदं तं वंदे चाघनाशनम् ।। १६ ।। लीलयोद्धृतभूभारं लोकसत्त्वैकवंदितम् । लोकेश्वरं च श्रीकांतं तं वंदे लक्ष्मणप्रियम् ।। १७ ।। हरिं च हरिणाक्षं च हरिनाथं हरिप्रियम् । हलायुधसहायं च तं वंदे हनुमत्पतिम् ।। १८ ।। हरिनामकृता माला पवित्रा पापनाशिनी । बलिराजेंद्रेण चोक्ता कण्ठे धार्या प्रयत्नतः ।। १९ ।।

इति बलिराजेन्द्रेणोक्तं हरिनाममालास्तोत्रं संपूर्णम

---

१५. शालग्रामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीशालग्रामस्तोत्रमन्त्रस्य श्रीभगवानृषिः । नारायणो देवता । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीशालग्रामस्तोत्रमन्त्रजपे विनियोगः । युधिष्ठिर उवाच । श्रीदेवदेव देवेश देवतार्चनमुत्तमम् । तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि ब्रूहि मे पुरुषोत्तम ।। १ ।। श्रीभगवानुवाच ।। गंडक्यां चोत्तरे तीरे गिरिराजस्य दक्षिणे । दशयोजनविस्तीर्णा महाक्षेत्रवसुन्धरा ।। २ ।। शालग्रामो भवेद्देवो देवी द्वारावती भवेत् । उभयोः संगमो यत्र मुक्तिस्तत्र न संशयः ।। ३ ।। शालग्रामशिला यत्र यत्र द्वारावती शिला । उभयोः संगमो यत्र मुक्तिस्तत्र न संशयः ।। ४ ।। आजन्मकृतपापानां प्रायश्चित्तं य इच्छति । शालग्रामशिलावारि पापहारि पिबेत्तु सः ।। ५ ।। अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम् । विष्णोः पादोदकं पीत्वा शिरसा धारयाम्यहम् ।। ६ ।। शंखमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं केशवोपरि । अङ्गलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्यादिकं दहेत् ।। ७ ।। स्नानोदकं पिबेन्नित्यं चक्रांकितशिलोद्भवम् । प्रक्षालयति तत्तोयं ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।। ८ ।। अग्निष्टोमसहस्राणि वाजपेयशतानि च । सम्यक् फलमवाप्नोति विष्णोर्नैवेद्यभक्षणात् ।। ९ ।। नैवेद्ययुक्तां तुलसीं च मिश्रितां विशेषतः

पादजलेन विष्णोः । योऽश्नाति नित्यं पुरतो मुरारेः प्राप्नोति यज्ञायुतकोटिपुण्यम् ।। १० ।। खंडिता स्फुटिता भिन्ना अग्निदग्धा तथैव च । शालग्रामशिला यत्र तत्र दोषो न विद्यते ।। ११ ।। न मंत्रः पूजनं नैव न तीर्थं न च भावना । न स्तुतिर्नोपचारश्च शालग्रामशिलार्चने ।। १२ ।। ब्रह्महत्यादिकं पापं मनोवाक्कायसंभवम् । शीघ्रं नश्यति तत्सर्वं शालग्रामशिलार्चनात् ।। १३ ।। नाना वर्णमयं चैव नानाभोगेन वेष्टितम् । तथा वरप्रसादेन लक्ष्मीकांतं वदाम्यहम् ।। १४ ।। नारायणोद्भवो देवश्चक्रमध्ये च कर्मणा । तथा वरप्रसादेन लक्ष्मीकांतं वदाम्यहम् ।। १५ ।। कृष्णे शिलातले यत्र सूक्ष्मं चक्रं सुदृश्यते । सौभाग्यं संततिं धत्ते सर्वसौख्यं ददाति च ।। १६ ।। वासुदेवस्य चिह्नानि दृष्ट्वा पापैः प्रमुच्यते । श्रीधरः सुकरे वामेहरिद्वर्णस्तु-दृश्यते ।। १७ ।। वाराहरूपिणं देवं कूर्मांगैरपि चिह्नितम् । गोपदं तत्र दृश्येत वाराहं वामनं तथा ।। १८ ।। पीतवर्णस्तु देवानां रक्तवर्णं भयावहम् । नारसिंहो भवेद्देवो मोक्षदं च प्रकीर्तितम् ।। १९ ।। शंखचक्रगदाकूर्माः शंखो यत्र प्रदृश्यते । शंखवर्णस्य देवानां वामे देवस्य लक्षणम् ।। २० ।। दामोदरं तथा स्थूलं मध्ये चक्रं प्रतिष्ठितम् । पूर्णद्वारेण संकीर्णा पीतरेखा च दृश्यते ।। २१ ।। छत्राकारे भवेद्राज्यं वर्तुले च महाश्रियम् । चपटे च महादुःखं शूलाग्रे तु रणं ध्रुवम् ।। २२ ।। ललाटे शेषभोगन्तु शिरोपरि सुकांचनम् । चक्रकांचनवर्णानां वामदेवस्य लक्षणम् ।।२३।। वामपार्श्वे च वै चक्रे कृष्णवर्णस्तु पिंगलम् । लक्ष्मीनृसिंहदेवानां पृथग्वर्णस्तु दृश्यते ।। २४ ।। लंबोष्ठे च दरिद्रं स्यात्पिंगले हानिरेव च लग्नचक्रे भवेद् व्याधिर्विदारे मरणं ध्रुवम् ।। २५ ।। पादोदके च निर्माल्यं मस्तके धारयेत्सदा । विष्णोर्दृष्टं भक्षितव्यं तुलसीदलमिश्रितम् ।। २६ ।। कल्पकोटिसहस्राणि वैकुंठे वसते सदा । शालग्राम शिलाबिंदुर्हत्याकोटि–विनाशनः ।। २७ ।। तस्मात्संपूजयेद्ध्यात्वा पूजितं चापि सर्वदा । शालग्रामशिलास्तोत्रं यः पठेच्च द्विजोत्तमः ।। २८ ।। स गच्छेत्परमं स्थानं यत्र लोकेश्वरो हरिः । सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं स गच्छति ।। २९ ।। दशावतारा देवानां पृथग्वर्णस्तुदृश्यते । ईप्सितं लभते राज्यं विष्णुपूजामनु-

क्मात् ।। ३० ।। कोट्यो हि ब्रह्महत्यानामगम्यागम्यकोटयः । ताः सर्वा नाशमायांति विष्णुनैवेद्यभक्षणात् ।। ३१ ।। विष्णोः पादोदकं पीत्वा कोटिजन्माघनाशनम् । तस्मादष्टगुणं पापं भूमौ बिंदुनिपातनात् ।।३२।। इति शालग्रामस्तोत्रं संपूर्णम् ।।

१६. अच्युताष्टकम्

श्रीगणेशायनमः ।। अच्युतं केशवं विष्णुं हरिं सत्यं जनार्दनम् । हंसं नारायणं चैवमेतन्नामाष्टकं पठेत् ।। १ ।। त्रिसंध्यं यः पठेन्नित्यं दारिद्र्यं तस्य नश्यति । शत्रुसैन्यं क्षयं याति दुःस्वप्नः सुखदो भवेत् ।। २ ।। गंगायां मरणं चैव दृढाभक्तिस्तु केशवे । ब्रह्मविद्याप्रबोधश्च तस्मान्नित्यं पठेन्नरः ।। ३ ।।

इति श्रीवामनपुराणे विष्णोर्नामाष्टकस्तोत्रं संपूर्णम्

---

१७. विष्णुपादादिकेशांतवर्णनस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः । लक्ष्मीभर्तुर्भुजाग्रेकृतवसतिसितं यस्य रूपं विशालं नीलाद्रेस्तुंगशृंगस्थितमिव रजनीनाथबिम्बंविभाति । पायान्नःपाञ्चजन्यः स सकलदितिजत्रासनैः पूरयन्स्वैर्निध्वानैर्नीरदौघध्वनिपरिभवदैरंबरं कंबुराजः ।। १ ।। आहुर्यस्य स्वरूपं क्षणमुखमखिलं सूरयः कालमेतं ध्वांतस्यैकांतमंत यदपि च परमं सर्वधाम्नां च धाम । चक्रं तच्चक्रपाणेर्दितिजतनुगलद्रक्तधाराक्तधारं शश्वन्नो विश्ववंद्यं वितरतु विपुलं सौख्यधर्मांशुशोभम् ।।२।। अव्यान्निर्घातघोरो हरिभुजपवनामर्शनाध्मातमूर्तेरस्मान्विस्मेरनेत्रत्रिदशनुतिवचः साधुकारैः सुतारः । सर्वं संहर्तुमिच्छोररिकुलभुवनंस्फारविस्फारनादः संयत्कल्पांतसिंधौ शरसलिलघटावार्मुचः कार्मुकस्य ।। ३ ।। जीमूतश्यामभासा मुहुरपि भगवद्बाहुना मोहयंति युद्धेषूद्धूयमाना झटिति तडिदिवालक्ष्यते यस्य मूर्तिः । सोऽसित्रासाकुलाक्षत्रिदशरिपुवपु शोणितास्वाददृप्तो नित्यानंदाय भूयान्मधुमथनमनोनंदको नंदको नः ।। ४ ।। कम्राकारा मुरारेः करकमलतलेनानुरागाद् गृहीतसम्यग्वृत्तास्थिताग्रे सपदि न सहते दर्शने या परेषाम् । राजंती दैत्यजीवासवमदमुदितालोहितालेपनार्द्रा काम दीप्तांशुकांता प्रदिशतु दायतेवास्य कौमोदकी

नः ।। ५ ।। यो विश्वप्राणभूतस्तनुरपि च हरेर्यान केतुस्वरूपो यं संचित्यैव सद्यः स्वमुरगवधूवर्गगर्भाः पतंति । चंचच्चण्डोरुतुण्डत्रुटि-तफणिवसारक्तपंकाङ्किकतास्यं वंदे छंदोमयं तंखगपतिममलस्वर्णवर्णं सुपर्णम् ।। ६ ।। विष्णोर्विश्वेश्वरस्य प्रवरशयनकृत्सर्वलोकैकधर्तासो - ऽनंतःसर्पभूतः पृथुविमलयशाः सर्ववेदैश्च वेद्यः । पाता विश्वस्य शश्वत्सकलसुररिपुध्वंसनः पापहंता सर्वज्ञः सर्वसाक्षी सकलविषभ-यात्पातुभोगीश्वरो नः ।। ७।। वाग्भूगौर्यादिभेदैर्विदुरिह मुनयो यां यदीयैश्च पुंसां कारुण्याद्रैः कटाक्षैः सकृदपि पतितः संपदः स्युः समग्राः । कुंदेन्दुस्वच्छमंदस्मितमधुरमुखांभोरुहां सुंदरांगीं वंदे वंद्यामशेषैरपि मुरभिद्रुरो मंदिरामिंदिरां ताम् ।। ८ ।। या सूते सत्त्वजालं सकलमपि सदा संनिधानेन पुंसो धत्ते या सत्त्वयोगाच्चरमचरमिदं भूतये भूतजा-तम् । धात्रीं स्थात्रीं जनित्रीं प्रकृतिमविकृर्तिविश्वशक्तिं विधात्रीं विष्णोर्विश्वात्मनस्तां विपुलगुणमयीं प्राणनाथां प्रणौमि ।। ९ ।। येभ्योऽसूर्या ह्रुरुच्चैः सपदि पदमुरुत्यज्यते दैत्यवर्गैर्येभ्यो धर्तुं च मूर्ध्ना स्पृहयति सततं सर्वगीर्वाणवर्गः ।। नित्यं निर्मूलयेयुर्निचिततरममी भक्तिनिघ्नात्मनां नः पद्माक्षस्यांघ्रिपद्मद्वयतलनिलयः पांसवः पापपङ्कम् ।। १० ।। रेखालेखाभिवंद्याच्चरणतलगताश्चक्रमत्स्यादि-रूपाः स्निग्धाः सूक्ष्माः सुजाता मृदुललिलरक्षौमसूत्रायमाणाः । दद्युर्नो मंगलानि भ्रमरभरजुषा कोमलेनाब्धिजायाःक्रमेणाम्रेडचमानाः किसल-यमृदुना पाणिना चक्रपाणेः ।। ११ ।। यस्मादाक्रामतो द्यां गरुड-मणिशिलाकेतुदंडायमानादाश्च्योतंती बभासे सुरसरिदमला वैजयंतीव कांता । भूमिष्ठो यस्तथान्यो भुवनगृहबृहत्स्तंभशोभां दधानः पातामेतौ पयोजोदरललिततलौ पंकजाक्षस्य पादौ ।। १२ ।। आक्रामद्भूयां त्रिलो-कीमसुरसुरपती तत्क्षणादेवेनीतौ याभ्यां वैरोचनीन्द्रौ युगपदपि विपत्संपदोरेकधाम । ताभ्यां ताम्रोदराभ्यां मुहुरहमजितस्यां चिताभ्यामुभाभ्यां प्राज्यैश्वर्यप्रदाभ्यां प्रणतिमुपगतः पादपंकेरुहा-भ्याम् ।। १३ ।। येभ्यो वर्णश्चतुर्थश्चरमत उदभूदादिसर्गे प्रजानां साहस्री चापि संख्या प्रकटमभिहिता सर्ववेदेषु येषाम् । व्याप्ता विश्वंभरा यैरतिविततनोर्विश्वमूर्तेर्विराजो विष्णोस्तेभ्योमहद्भ्यः

सततमपि नमोऽस्त्वङ्घ्रिपंकेरुहेभ्यः ।। १४ ।। विष्णोःपादद्वयाग्रेवि-
मलनखमणिभ्राजिताराजते या राजीवस्येव रम्या हिमजलकणिका-
लंकृताग्रादलाली । अस्माकं विस्मयार्हाण्यखिलमुनिजन प्रार्थनीयानि
सेयं दद्यादाद्यानवद्या ततिरतिरुचिर मंगलान्यंगुलीनाम् ।। १५ ।। यस्यां
दृष्ट्वा मलायां प्रतिकृतिममराः स्वां भवंत्यानमंतः सेन्द्राः सांद्री
कृतेर्ष्याः स्वपरसुरकुलाशंकयातंकवंतः । सा सद्यः सातिरेकां सकल-
सुखकरीं संपदं साधयेन्नश्चंचच्चार्वंशुचक्राचरणनलिनयोश्चक्रपाणेर्न-
खाली ।। १६ ।। पापांभोजन्मसेवासमवनतसुरव्रातभास्वत्किरीट-
प्रत्युप्तोच्चावचाश्मप्रवरकरगणैश्चित्रितं यद्विभाति । नम्रांगाणां हरेर्नो
हरिदुपलमहाकूर्मसौंदर्यहारिच्छायं श्रेयःप्रदायि प्रपदयुगमिदं प्रापयेत्पा-
पमंतम् ।। १७ ।। श्रीमत्यौ चारुवृत्ते करपरिमलनानंदहृष्टे रमायाः
सौंदर्याढ्येन्द्रनीलोपलरचितमहादंडयोः कांतिचौरे । सूरींद्रैः स्तूयमाने
सुरकुलसुखदे सूदितारातिसंघे जंघे नारायणीये मुहुरपि जयतामं-
स्मदंहो हरंत्यौ ।। १८।। सम्यक् साह्यं विधातुं सममपि सततं जंघयोः
खिन्नयोर्ये भारी भूतोरुदंडद्वयभरणकृतोत्तंभभावं भजेते । चित्तादर्शं
निधातुं महितमिव सतां ते समुद्गायमाने वृत्ताकारे विधत्तां हृदि मुदम-
जितस्यानिशं जानुनी नः ।। १९ ।। देवो भीतिं विधातुः सपदि
विदधतौ कैटभाख्यं मधुं यावारोप्यारूढगर्वावधिजलधि ययोरेव दैत्यौ
जघान । वृत्तावन्योन्यतुल्यौ चतुरमुपचयं बिभ्रतावभ्रनीलावूरू चारू
हरेस्तौ मुदमतिशयिनीं मानसे नो विधत्ताम् ।। २० ।। पीतेन द्योतते
यच्चतुरपरिहितेनांबरणात्युदारं जातालंकारयोगं जलमिव जलधेर्वाडवा-
ग्निप्रभाभिः । एतत्पातित्यदान्नोजघनमतिघनादेनसो माननीयं सात-
त्येनैव चेतो विषयमवतरत्पातुपीतांबरस्य ।। २१ ।। यस्या दाम्ना
त्रिधाम्नो जघनकलितया भ्राजतेऽङ्गं यथाब्धेर्मध्यस्थो मन्दराद्रिर्भुजग-
पतिमहाभोगसंनद्धमध्यः । कांची सा कांचनाभामणिवरकिरणैरुल्ल-
सद्भिः प्रदीप्ता कल्पां कल्याणदात्री मममतिमनिशं कम्रारूपांकरोति
।। २२ ।। उन्नम्रं कम्रमुच्चैरुपचितमुपनूद्यत्र पत्रैर्विचित्रैः पूर्वं गीर्वाण-
पूज्यं कमलजमधुपस्यास्पदं तत्पयोजम् । तस्मिन्नीलाश्मनीलैस्तरल-
रुचिजलैः पूरिते केलिबुद्ध्या नालोकाक्षस्य नाभिसरसि वसतु निश्च-

त्तहंसश्चिराय ।। २३ ।। पातालं यस्य नालं वलयमपि दिशां पत्रपंक्ति नगेन्द्रान्विद्वांसः केसरालीर्विदुरिहविपुलां कर्णिकां स्वर्णशैलम् । भूयाद्गायतस्त्वयं भूमधुकरभवनं भूमयं कामदं नो नालीकं नाभिपद्माकरभवमुरु तन्नागशय्यस्य शौरेः ।। २४ ।। कांत्यंभःपूरपूर्णे लसदसितवलीभंगभास्वत्तरंगे गम्भीराकारनाभीचतुरतरमहावर्तशोभिन्युदारे । क्रीडत्वानद्धहेमोदरनलिनमहावाडवाग्निप्रभाढ्येकामंदामोदरीयोदरसलिलनिधौचित्तमत्स्यश्चिरं नः ।। २५ ।। नाभीनालीकमूलादधिकपरिमलोन्मोहितानामलीनां माला नीलवत्यती स्फुरति रुचिमती वक्षपद्मोन्मुखी या । रम्या सा रोमराजिर्महितरुचिमतीमध्यभागस्य विष्णोश्चित्तस्था मा विरंसीच्चिरतरमुचितां साधयंती श्रियं नः ।। २६ ।। आदौ कल्पस्य यस्मात्प्रभवति विततं विश्वमेतद्विकल्पैः कल्पांते यस्य चांतः प्रविशति सकलं स्थावरं जंगमं च । अत्यंताऽचिंत्यमूर्तेश्चिरतरमजितस्यांतरिक्षस्वरूपे । तस्मिन्नस्माकमंतःकरणमतिमुदा क्रीडतात्क्रोडभागे ।। २७ ।। संस्तीर्णं कौस्तुभांशुप्रसरकिसलयैर्मुग्धमुक्ताफलाढ्यं श्रीवत्सोल्लासिफुल्लप्रतिवनवनमालांशुराजद्भुजांतम् । वक्षः श्रीवृक्षकांतं मधुकरनिकरश्यामलं शार्ङ्गपाणेःसंसाराध्वश्रमार्तैरुपवनमिव यत्सेवितं तत्प्रपद्ये ।। २८ ।। कांत वक्षो नितांत विदधदिवगलं कालिमा कालशत्रोरिंदोर्बिबंयथाङ्को मधुप इव तरोर्मंजरीं राजते यः । श्रीमान्नित्यं विधेयादविरलमिलितः कौस्तुभश्रीप्रतानैः श्रीवत्स श्रीपतेः स श्रियइव दयितो वत्स उच्चैः श्रियं नः ।। २९ ।। संभूयांभोधिमध्यात्सपदि सहजया यःश्रिया संनिधत्ते नीले नारायणोरः स्थलगगनतले हारतारोपसेव्ये । आशाः सर्वाः प्रकाशा विदधदपि दधच्चात्मभासान्यतेजांस्याश्चर्यस्याकरो नो द्युमणिरिवमणिः कौस्तुभः सोऽस्तु भूत्यै ।। ३० ।। यावार्यावानुकूल्यात्सरति मणिरुचाभासमानासमाना साकं साकंपमंसे वसति विदधती वासुभद्रं सुभद्रम् । सारं सारंगसंधैर्मुखरितकुसुमा मेचकांता च कांता माला मालालितास्मान्नविरमतु सुखैयाजयन्ती जयंती ।। ३१ ।। हारस्योरुप्रभाभिः प्रतिवनवनमालांशुभिः प्रांशुभिर्यच्छ्रीभिश्चाप्यगदानां शबलितरुचिभिर्निष्कभाभिश्चभाति । बाहुल्येनैव बद्धांजलिपुटमजितस्याभि-

याचामहे तद्बन्धार्ति बाधतां नो बहुविहितकरो बंधुरं बाहुमूलम् ।। ३२ ।। विश्वत्राणैकदीक्षास्तदनुगुणगण–क्षत्रनिर्माण–दक्षाःकर्तारो दुर्निरूपाः स्फुट-गुरु यशसां कर्मणामद्भुतानाम् । शार्ङ्गबाणं कृपाणं फलकमदिगद पद्मशंखौ सहस्रं बिभ्राणाः शस्त्रजालं मम ददतु हरेर्बाहवो मोहहानिम् ।। ३३ ।। कंठाकल्पोद्गतैर्यःकनकमयलसत्कुंड-लोस्त्रैरुदारैरुद्द्योतैः कौस्तुभस्याप्युरुभिपचितश्चित्रवर्णो विभाति । कंठाश्लेषे रमायाः करबलयपदैर्मुद्रितेभद्ररूपे वैकुण्ठीयेऽत्र कण्ठे वसतु मम मति कुण्ठभावं विहाय ।। ३४ ।। पद्मानन्दप्रदाता परिलसद-रुणश्रीपरीताग्रभागः काल काले च कंबुप्रवरशशधरापूरणे यः प्रवीणः । वक्त्राकाशांतरस्यास्तिरयति नितरां दन्ततारौघशोभां श्रीभर्तुदन्तवासो द्युमणिरघतमोनाशनायास्त्वसौ नः ।। ३५ ।। नित्यं स्नेहातिरकान्निज-कमितुरलं विप्रयोगाक्षमाया वक्त्रेन्दोरन्तराले कृतवसतिरिवाभाति नक्षत्रराजिः । लक्ष्मीकांतस्य कांताकृतितिरतिविलसन्मुग्धमुक्ता फल-श्रीर्दताली सन्ततं सा नतिनुतिनिरतानक्षतादक्षता नः ।। ३६ ।। ब्रह्मन्ब्रह्मण्यजिह्मां मतिमति कुरुषे देव संभावये त्वां शंभो शक्रं त्रिलोकी-मवसि किममरैर्नारदाद्याः सुखं वः । इत्थं सेवावनम्रं सुरमुनिनिकरं वीक्ष्य विष्णोः प्रसन्नस्यास्येन्दोरास्रवंतीवरवचनसुधाह्लादयेन्मानसंनः ।।३७।। कर्णस्थस्वर्णकम्रोज्ज्वलमकरमहाकुण्डलप्रोतदीप्यन्माणिक्यश्रीप्रतानैः परिमिलितमलिश्यामलं कोमलं यत् । प्रोद्यत्सूर्यांशुराजन्मरकतमु-कुराकारचोरं मुरारेर्गाढमागामिनीं नो गमयतु विपदं गंडयोर्मंडलं तत् ।। ३८ ।। वक्त्रांभोजे लसंतं मुहुरधरमणिं पक्व-बिंबाभिरामं दृष्ट्वा दष्टुं शुकस्य स्फुटमवतरतस्तुडदंडायते नः । घोणः शोणीकृतात्मा श्रवणयुगलसत्कुंडलोलोलैर्मुरारेः प्राणाख्यस्या-निलस्य प्रसरणसरणिः प्राणदानाय नः स्यात् ।। ३९ ।। दिक्कालौ वेदयंतौ जगति मुहुरिमौ संचरंतौ रवींदू त्रैलोक्यालोकदीपावभिदधति ययोरेव रूप मुनींद्राः । अस्मानब्जप्रभे ते प्रचुरतरकृपानिर्भरं प्रेक्षमाणे पातामाताम्रशुक्लासितरुचिरुचिरे पद्म नेत्रस्यनेत्रे ।। ४० ।। लक्ष्मा-

कारालकालिस्फुरदलिकशशांकार्धसंदर्शमीलन्नेत्रांभोजप्रबोधोत्सुकनिभृ-
ततरालीनभृंगच्छदाभे । लक्ष्मीनाथस्यलक्ष्मीकृतविबुधगणापांग-
बाणासनार्धच्छाये नो भूतिभूरिप्रसवकुशलते भ्रूलते पालयेताम्
।। ४१ ।। पातात्पातालपातात्पतगपतिगतेभ्रूयुगं भुग्नमध्यं येनेषच्चा-
लितेन स्वपदनियमिताः सासुरा देवसंघा । नृत्यल्ललाटरंगे रजनि-
करतनोरर्धखंडावदाते कालव्यालद्वयं वा विलसति समयाबालिका-
मातरं नः ।। ४२ ।। रूक्षस्मारक्षु चापच्युतशरनिकरक्षीणलक्ष्मी कटाक्ष-
प्रोत्फुल्लत्पद्ममालाविलसितमहितस्फाटिकेशानलिंगम् । भूयाद्भूपो
विभूत्यै मम भुवनपतेर्भ्रूलता द्वंद्वमध्यादुत्थं तत्पुण्ड्रमूर्ध्वं जनिमरणतमः
खण्डनं मंडनं च ।। ४३ ।। पीठीभूतालकांते कृतमुकुटमहादेवलिंगप्रतिष्ठे
ललाटेनाटचरंगे विकटरतरतटे कैटभारेश्चिराय । प्रोद्घाटचैवात्म-
तंद्रीप्रकटपटकुटी प्रस्फुरंती स्फुटांगं पट्वीयं भावनाख्यां चटुलमतिनटी
नाटिकां नाटयेन्नः ।।४४।। मालालीवालिधाम्नः कुवलयकलिता श्रीपतेः
कुंतलाली कालिंद्यारुह्य मूर्ध्नो गलति हरशिरः स्वर्धुनीस्पर्धयानु ।
राहुर्वा याति वक्त्रं सकलशशिकलाभ्रांतिलोलान्तरात्मा लोकैरा-
लोच्यते या प्रदिशतु सकलैः साखिलं मंगलं नः ।। ४५ ।। सुप्ताकाराः
प्रसुप्ते भगवति विबुधैरप्यदृष्टस्वरूपाव्याप्तव्योमांतरालास्तरलरुचिज-
रारंजिताः स्पष्टभासः । देहच्छायोद्गमाभा रिपुवपुरगुरुप्लोषरोषाग्नि
धूम्याः केशाः केशिद्विषो नो विदधतु विपुलक्लेशपाशप्रणाशम् ।।४६।।
यत्र प्रत्युप्तरत्नप्रवरपरिलसद्भूरिरोचिः प्रतानस्फूर्त्या मूर्तिमुरारेर्द्युम-
णिशतचितव्योमवद्दुर्निरीक्ष्या । कुर्वत्पारंपयोभिज्वलदकृत महाभास्व-
दौर्वाग्निशंकां शश्वन्नः शर्मदिश्यात्कलिकलुषतमः पाटनं तत्किरी-
टम् ।।४७।। भ्रांत्वा भ्रांत्वा यदंतस्त्रिभुवनगुरुरप्यब्दकोटीरनेका गंतुं
नांतं समर्थो भ्रमर इव पुनर्नाभिनालीकनालात् । उन्मज्जन्नूर्जित
श्रीस्त्रिभुवनमपरं निर्ममेतत्सदृक्षं देहांभोधिःस देयान्निरवधिरमृतं दैत्य-
विद्वेषिणो नः ।।४८।। मत्स्यःकूर्मो वराहो नरहरिणपतिर्वामनो जाम-
दग्न्यः काकुत्स्थः कंसघाती मनसिजविजयी यश्च कल्की भविष्यन् ।
विष्णोरंशावतारा भुवनहितकरा धर्मसंस्थापनार्थाः पायासुर्मा ते एते

गुरुतरकरुणाभारखिन्नाशया ये ।। ४९ ।। यस्माद्वाचो निवृत्ताः सम-मपि मनसा लक्षणामीक्षमाणाः स्वार्थालाभात्परार्थव्यपगमकथनश्लाघिनो वेदवादाः । नित्यानंदं स्वसंविन्निरवधिममतं स्वांतसंक्रांतबिंबच्छायापत्त्यापि नित्यं सुखयति यमिनो यत्तदव्यान्महो नः ।।५०।। आपादादा च शीर्ष्णोर्वपुरिदमनघं वैष्णवं यः सचित्ते धत्ते नित्यं निरस्ताखिलकलिकलुषे सन्ततांतः प्रमोदः । जुह्वज्जिह्वाकृशानौ हरिचरितहविः स्तोत्रमंत्रानुपाठैस्तत्पादांभोरुहाभ्यां सततमपि नमस्कुर्महे निर्मलाभ्याम् ।। ५१ ।।

इति भगवत्पाद श्रीशंकराचार्यकृतं विष्णुपादादि-
केशान्तवर्णनस्तोत्रं समाप्तम् ।

---

१८. श्रीविष्णुमहिम्नः स्तोत्रप्रारंभः

श्रीगणेशाय नमः ।। महिम्नस्ते पारं विधिहरफणीन्द्रप्रभृतयो विदुर्नाद्यप्यज्ञश्चलमतिरहं नाथ नु कथम् । विजानीयामद्धानलिननयनात्मीयवचसो विशुद्ध्यै वक्ष्यामीषदपि तु तथापि स्वमतितः ।।१।। यदाहुर्ब्रह्मैके पुरुषमितर कर्म च परेऽपरे बुद्धं चान्ये शिवमपि च धातारमपरे । तथा शक्तिं केचिद्गणपतिमुतार्कं च सुधियो मतीनां वै भेदात्त्वमसि तदशेषं मम मतिः ।।२।। शिवः पादांभस्ते शिरसि धृतवानादरयुतं तथा शक्तिश्चासौ तव तनुजतेजोमयतनुः । दिनेशं चैवामुं तव नयनमूचुस्तु निगमास्त्वदन्यः को ध्येयो जगति किल देवो मम विभो ।।३।। क्वचिन्मत्स्यःकूर्मःक्वचिदपिवराहोनरहरिः क्वचित्खर्वो रामो दशरथसुतो नंदतनयः । क्वचिद्बुद्धः कल्किर्विहरसि कुभारापहृतये स्वतंत्रोऽजो नित्यो विभुरपि तवाक्रीडनमिदम् ।।४।। हृताम्नायेनोक्तं स्तवनवरमाकर्ण्य विधिना द्रुतं मात्स्यं धृत्वा वपुरजरशंखासुरमथो । क्षयं नीत्वा मृत्योर्निगमगणमुद्धृत्य जलधेरशेषं सगुप्त जगदपि च वेदैकशरणम् ।।५।। निमज्जंतं वार्धौ नगवरमुपालोक्य सहसा हितार्थं देवानां कमठवपुषाविश्य गहनम् । पयोराशिं पृष्ठे तमजित सलीलं धृतवतो जगद्धातुस्तऽभूत्किमु सुलभभाराय गिरिकः ।।६।। हिरण्याक्षः क्षोणीमविशदसुरो नक्रनिलयंसमादायामर्त्यैः कमलजमुखैरंबरगतैः ।

स्तुतनानतात्मन्नचिरमवभाति स्म विधृता त्वयादंष्ट्राग्रेऽसाववनिर-
खिलाकन्दुक इव ।।७।। हरिःक्वास्तीत्युक्तेदनुजपितानाऽऽपूर्यनिखिलं
जगन्नादैःस्तंभान्नरहरिशरीरेण करजैः । समुत्पत्याशूरावसुरवमादा-
रितवतस्तवाख्याताभूमन्किमु जगति नो सर्वगतता ।८।।। विलोक्याजं
द्वार्गं कपटलघुकायं सुरारिर्गुनिषिद्धोऽपि प्रादादसुरगुरुणात्मीयमखिलम् ।
प्रसन्नस्तद्भक्त्या त्यजसि किल नाद्यापि भवनं बलेर्भक्ताधीन्यं तव
विदितमेवामरपते ।।९।। समाधावासक्तं नृपति तनयैर्वीक्ष्य पितरं
हतं बाणै रोषाद्गुरुतरमुपादाय परशुम् । विना क्षत्रं विष्णो क्षितितलम-
शेषं कृतवताऽसकृत्तिकभूभारोद्धरणपटुता तेन विदिता ।।१०।। समारा-
ध्योमेशंत्रिभुवनमिदं वासवमुखं वशे चक्रे चक्रिन्नगणयदनीश जगदि-
दम् । गतोऽसौ लंकेशस्त्वचिरमथ ते बाणविषयं न केनाप्तं त्वत्तः फल
मविनयस्या सुरारिपो ।।११।। क्वचिद्दिव्यं शौर्यं क्वचिदपि रण का-
पुरुषता क्वचिद्गीता ज्ञानंक्वचिदपि परस्त्री विहरणम् । क्वचिन्मृ-
त्स्नाशित्वं क्वचिदपि च वैकुण्ठविभवश्चरित्रं ते नूनं शरणद विमोहाय
कुधियाम् ।।१२।। न हिंस्यादित्येतत् ध्रुवमवितथं वाक्यमबुधैरथाग्नी-
षोमीयं पशुमिति तु विप्रैर्निगदितम् । तवैतन्नास्थानेऽसुरगणविमोहाय
गदतःसमृद्धिर्नीचानां नयकर हि दुःखायजगतः ।।१३।। विभागे वर्णानां
निगमनिचये चावनितले विलुप्ते सञ्जातो द्विजवरगृहे शंभलपुरे ।
समारुह्याश्वं स्वं लसदसिकरो म्लेच्छनिकरान्निहंतातास्युन्मत्तान्किल-
कलियुगांते युगपते ।।१४।। गभीर कासार जलचलवराकृष्टचरणो रणे-
शक्तो मज्जन्नभयद जलेऽर्चितयदसौ । यदा नागेन्द्रस्त्वां सपदि पदपाशा-
दपगतो गतः स्वर्गं स्थानं भवति विपदां ते किमु जनः ।।१५।। सुतै
पृष्टो वेधा प्रतिवचनदानेऽप्रभुरसावथात्मन्यात्मानं शरणमगमत्त्वां त्रिज-
गताम् । ततस्तेऽस्तातंका ययुरथ मुदंहंसवपुषा त्वया तं सार्वज्ञं प्रथित-
ममरेशेह किमु नो ।।१६।। समाविद्धो मातुर्वचनविशिखैराशु विपिनं
पतश्चक्रे गत्वा तव परमतोषाय परमम् । ध्रुवो लेभे दिव्यं पदमचल-
मल्पेऽपि वयसि किमस्त्यस्मिल्लोके त्वयि वरद तुष्टे दुरधिगम् ।।१७।।
वृकाद्भीतस्तूण स्वजनभयभित्त्वां पशुपतिर्भ्रमँल्लोकान्सर्वाञ्शरण-

पयातोऽथदनुजः । स्वयं भस्मीभूतस्तव वचनभंगोद्गतमती रमेशाहो माया तव दुरनुमेयाऽखिल जनैः ॥१८॥ हृतं दैत्यैर्दृष्ट्वाऽमृतघटमजय्यैस्तु नयतः कटाक्षैः संमोहं युवतिवरवेषेण दितिजान् । समग्रं पीयूषं सुभग सुरपूगाय ददतः समस्यापि प्रायस्तव खलु हि भृत्येष्वभिरतिः ॥१९॥ समाकृष्टा दुष्टैर्द्रुपदतनयाऽलब्धशरणा सभायां सर्वात्मंस्तव शरण मुच्चैरुपगता । समक्षं सर्वेषामभवदचिरं चीरनिचयः स्मृतेस्ते साफल्यं नयनविषयं नो किमुसताम् ॥२०॥ वदंत्येके स्थानं तव वरद वैकुंठमपरे गवां लोकं लोकं फणिनिलयपातालमितरे । तथान्ये क्षीरोदं हृदयनलिनं चापि तु सतां न मन्ये तत् स्थानं त्वहमिह च यत्रासि न विभो ॥२१॥ शिवोऽहं रुद्राणामहममरराजो दिविषदां मुनीनां व्यासोहं सुरवर समुद्रोस्मि सरसाम् । कुबेरो यक्षाणामिति तव वचो मंदमतये न जाने तज्जातं जगति ननु यन्नासि भगवत् ॥२२॥ शिरो नाको नेत्रे शशिदिनकरावंबरमुरो दिशः श्रोत्रे वाणी निगमनिकरस्ते कटिरिला । अकूपारो वस्तिश्चरणमपि पातालमिति वै स्वरूपं तेऽज्ञात्वा नृतनुभवजानंति कुधियः ॥२३ ॥ शरीरं वैकुण्ठं हृदयनलिनं वाससदनं मनोवृत्तिस्ताक्ष्यों मतिरियमथो सागरसुता । विहारस्थेऽवस्थत्रितयमसवः पार्षदगणो न पश्यत्यज्ञास्त्वामिह बहिरहो याति जनता ॥२४॥ सुघोरं कांतारं विशति च तडागं सुहगनं तथोत्तुंगं भृङ्गं सपति च समारोहति गिरेः प्रसूनार्थं चेतोऽम्बुजममलमेकं त्वयि विभो समर्प्याज्ञस्तूर्णं बत नच सुखं विंदति जनः ॥२५॥ कृतैकांतावासा विगतनिखिलाशाः शमपरा जितश्वासोच्छ्वासास्त्रुटितभवपाशाः सुयमिनः । परं ज्योतिः पश्यत्यनघ यदि पश्यंतु मम तु श्रियाश्लिष्टं भूयान्नयनविषयं ते किल वपुः ॥२६॥ कदागंगोत्तुंगामलतरतरंगाच्छपुलिने वसन्नाशापाशादखिलखलदाशादपगतः अये लक्ष्मीकांतांबुजनयनतातामरपते प्रसीदेत्याजल्पन्नमरवर नेष्यामि समयम् ॥२७॥ कदा भृंगैःस्फीतेमुनिगणपरीते हिमनगे द्रुमावीते शीत सुरमधुरगीते प्रतिवसन् । क्वचिद्ध्यानासक्तो विषयसुविरक्तोभवहरं स्मरंस्ते पादाब्जं जनिहर समे-

ष्यामि विलयम् ।।२८।। सुधापानंज्ञानं न च विपुलदानं न निगमो न यागो नो योगो न च निखिलभोगोपरमणम् । जपो नो नो तीर्थं व्रतमिह च चोग्रं त्वयि तपो विना भक्तिं तेऽलं भवभयविनाशाय मधुहन् ।।२९।। नमः सर्वेष्टाय श्रुतिशिखरदृष्टाय च नमो नमोऽसंश्लिष्टाय त्रिभुवन निविष्टाय च नमः । नमो विस्पष्टाय प्रणवपरिमृष्टाय च नमो नमस्ते सर्वात्मन्पुनरपि पुनस्ते मम नमः ।।३०।। कणान्कश्चिद्वृष्टेर्गणननिपुणस्तूर्णमवनेस्तथाशेषान्पांसूनमित कलयेच्चापि तु जनः । नभः पिंडीकुर्यादचिरमपि चेच्चर्मवदिदं तथापीशासौ ते कलयितुमलं नाखिलगुणान् ।।३१।। क्व माहात्म्यं सीमोज्झितमविषयं वेदवचसां विभो ते मे चेतक्व च विविधतापाहतमिदम् । मयेदं यत्किंचिद्गदितमथ बाल्येन तु गुरो गृहाणैतच्छ्रद्धार्पितमिह न हेयं हि महताम् ।।३२।।इति हरिस्तवनं सुमनोहरं परमहंसजनेन समीरितम् ।। सुगमसुन्दरसारपदास्पदं तदिदमस्तु हरेरनिशं मुदे ।।३३।। गदा रथांगांबुजकंबुधारिणो रमासमाश्लिष्टतनोस्तनोतु नः । बिलेशयाधीश शरीरशायिनः शिवं स्तवोऽजस्रमयं परं हरेः ।। ३४ ।। पठेदिमं यस्तु नरः परस्तवं समाहितोऽघौघवनप्रभंजनम् । स विंदतेऽत्राखिलभोगसंपदो महीयते विष्णुपदे ततो ध्रुवम् ।।३५।।

इति श्रीमत्परमहंसस्वामि ब्रह्मानन्दविरचितं श्रीविष्णुमहिम्नः स्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

१९ श्रीहरिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जगज्जालपालं कचत्कंठभालं शरच्चंद्रभालं महादैत्यकालम् । नभोनीलकायं दुरावारमायं सुपद्मासहायं भजेऽहं भजेऽहम् ।।१।। सदांभोधिवासं गलत्पुष्पहासं जगत्संनिवासं शतादित्यभासम् । गदा चक्रशस्त्रं लसत्पीतवस्त्रं हसच्चारुवक्त्रं भजे० ।।२।। रमाकंठहारं श्रुतिव्रातसारं जलांतर्विहारं धराभारहारम् । चिदानंदरूपं मनोज्ञस्वरूपं धृतानेकरूपं भजे० ।। ३ ।। जराजन्महीनं परानंदपीनं समाधानलीनं सदैवंनवीनम् । जगज्जन्महेतुं सुरानीककेतुं त्रिलोकैक-

सेतुं भजे० ॥४॥ कृताम्नायगानं खगाधीशयानं विमुक्तेर्निदानं हरारातिमानम् । स्वभक्तानुकूलं जगद्वृक्षमूलं निरस्तार्तशूलं भजे० ॥५॥ समस्तामरेशं द्विरेफाभकेशं जगद्बिम्बलेशं हृदाकाशदेशम् । सदादिव्यदेहं विमुक्ताखिलेहं सुवैकुण्ठगेहं भजे० ॥६॥ सुरालीबलिष्ठं त्रिलोकीवरिष्ठं गुरूणां गरिष्ठं स्वरूपैकनिष्ठम् । सदा युद्धधीरं महावीरवीरं भवांभोधितीरं भजे० ॥७॥ रमावामभागं तलीनग्ननागं कृताधीनयागं गतारागरागम् । मुनींद्रैः सुगीतं सुरैः संपरीतं गुणौघैरतीतं भजे० ॥ ८ ॥ इदं यस्तु नित्यं समाधायचित्तं पठेदष्टकं कष्टहारं मुरारेः स विष्णोर्विशोकं ध्रुवं याति लोकं जराजन्मशोकं पुनर्विदते नो ॥९॥

इति श्रीपरमहंसस्वामि ब्रह्मानन्द विरचितं
श्रीहरिस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२० श्रीहरिनामाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीकेशवाच्युत मुकुन्द रथांगपाणे गोविन्द माधव जनार्दन दानवारे । नारायणामरपते त्रिजगन्निवास जिह्वे जपेति सततं मधुराक्षराणि ॥१॥ श्रीदेवदेव मधुसूदन शार्ङ्गपाणे दामोदरार्णवनिकेतन कैटभारे । विश्वंभराभरणभूषित भूमिपाल जिह्वे० ॥२॥ श्रीपद्मलोचन गदाधर पद्मनाभ पद्मेश पद्मपद पावन पद्मपाणे । पीतांबरांबररुचे रुचिरावतार जिह्वे० ॥३॥ श्रीकांत कौस्तुभधरार्तिहराब्जपाणे विष्णो त्रिविक्रममहीधर धर्मसेतो । वैकुण्ठवास वसुधाधिप वासुदेव जिह्वे० ॥४॥ श्रीनारसिंह नरकांतक कांतमूर्ते लक्ष्मीपते गरुडवाहन शेषशायिन् । केशिप्रणाशन सुकेश किरीटमौले जिह्वे० ॥५॥ श्रीवत्सलाञ्छन सुरर्षभ शंखपाणे कल्पांतवारिधिविहार हरे मुरारे । यज्ञेश यज्ञमय यज्ञभुगादिदेव जिह्वे० ॥ ६ ॥ श्रीराम रावणरिपो रघुवंशकेतो सीतापते दशरथात्मज राजसिंह । सुग्रीवमित्र मृगवेधन चापपाणे जिह्वे० ॥७॥ श्रीकृष्ण वृष्णिवर यादव राधिकेश गोवर्द्धनोद्धरण कंसविनाश शौरे । गोपाल वेणुधर पांडुसुतैकबंधो जिह्वे० ॥८॥ इत्यष्टकं भगवतः सततं नरो यो नामा-

ङ्कितं पठति नित्यमनन्यचेताः । विष्णोः परं पदमुपैति पुनर्न जातु मातुः पयोधररसं पिबतीह सत्यम् ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामि ब्रह्मानंदविरचितं
श्रीहरिनामाष्टकं सम्पूर्णम्

---

२१ श्रीहरि शरणाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ध्येयं वदंति शिवमेव हि केचिदन्ये शक्तिं गणेशमपरे तु दिवाकरं वै । रूपैस्तु तैरपि विभासि यतस्त्वमेकस्तस्मात्त्वमेव शरणं मम शंखपाणे ।।१।। नो सोदरो न जनको जननी न जाया नैवात्मजो न च कुलं विपुलं बलं वा । संदृश्यते न किल कोऽपि सहायको मे तस्मात्० ।।२।। नोपासिता मदमपास्य मया महांतस्तीर्थानि चास्तिकधिया नहि सेवितानि । देवार्चनं च विधिवन्न कृतं कदापि तस्मा० ।।३।। दुर्वासना मम सदा परिकर्षयंति चित्तं शरीरमपि रोगगणा दहंति । संजीवनं च परहस्तगतं सदैव तस्मा० ।।४।। पूर्वं कृतानि दुरितानि मया तु यानि स्मृत्वाखिलानि हृदयंपरिकंपते मे । ख्याता च ते पतितपावनता तु तस्मात्तस्मा० ।।५।। दुःखं जराजननजं विविधाश्च रोगाः काकश्वसूकरजनिर्निरये च पातः । ते विस्मृतेः फलमिदं विततं हि लोके तस्मा० ।।६।। नीचोऽपि पापवलितोऽपि विनिंदितोऽपि ब्रूयात्तवाहमिति यस्तु किलैकवारम् । तंयच्छसीश निजलोकमिति व्रतं ते तस्मा० ।।७।। वेदेषु धर्मवचनेषु तथागमेषु रामायणेऽपि च पुराणकदंबके वा । सर्वत्र सर्वविधिना अदितस्त्वमेव तस्मा ० ।। ८ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामि ब्रह्मानन्दविरचितं
श्रीहरिशरणाष्टकं सम्पूर्णम् ।।

---

२२. श्रीदीनबंध्वष्टकम्

श्रीगणेशायनमः।। यस्मादिदं जगदुदेतिचतुर्मुखाद्यं यस्मिन्नवस्थितमशेषमशेषमूले। यत्रोपयाति विलयं च समस्तमंते दृग्गोचरो भवतुमेऽद्य स दीनबन्धुः।। १ ।। चक्रं सहस्रकरचारु करारविंदे गुर्वी

गदा दरवरश्च विभाति यस्य । पक्षींद्रपृष्ठपरिरोपितपादपद्मो दृग्गो-
चरो० ।।२।। येनोद्धृता वसुमती सलिले निमग्ना नग्ना च पांडववधूः
स्थगिता दुकूलैः । संमोचितो जलचरस्य मुखाद्गजेंद्रो दृग्गो० ।। ३ ।।
यस्यार्द्रदृष्टिवशतस्तु सुराःसमृद्धि कोपेक्षणेन दनुजा विलयं व्रजंति ।
भीताश्चरंति च यतोऽर्कयमानिलाद्या दृग्गो० ।। ४ ।। गायंति साम-
कुशला यमजं मखेषु ध्यायंति धीरमतयो यतयो विविक्ते । पश्यंति
योगिपुरुषाः पुरुषं शरीरे दृग्गो० ।। ५ ।। आकाररूपगुणयोगविव-
र्जितोऽपि भक्तानुकंपननिमित्तगृहीत मूर्तिः । यः सर्वगोऽपि कृतशेष-
शरीरशय्यो दृग्गोः० ।। ६ ।। यस्यांघ्रिपंकजमुनींद्रयोगीन्द्रवृंदैरा-
राध्यते भवदवानलदाहशंत्यै । सर्वापराधमविचिंत्य ममाखिलात्मा
दृग्गो० ।। ७ ।। मन्नामकीर्तनपरः श्वपचोऽपि नूनंहित्वाखिलं कलिमलं
भुवनं पुनाति । दग्ध्वा ममाघमखिलं करुणेक्षणेन दृग्गो० ।। ८ ।।
दीनबन्ध्वष्टकं पुण्यं ब्रह्मानन्देन भाषितम् । यः पठेत्प्रयतो नित्यं
तस्य विष्णुः प्रसीदति ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंस स्वामिब्रह्मानंदविरचितं
श्रीदीनबन्ध्वष्टकं सम्पूर्णम् ।।

---

२३. श्रीगोविंदाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। चिदानन्दाकारं श्रुतिसरससारं समरसं
निराधाराधारं भवजलधिपारं परगुणम् । रमाग्रीवाहारं व्रजवनविहारं
हरनुतं सदा तं गोविंदं परमसुखकंदं भजत रे ।।१।। महांभोधिस्थानं
स्थिरचरनिदानंदिविजपं सुधाधारापानं विहगपतियानं यमरतम् ।
मनोज्ञंसुज्ञानं मुनिजननिधानं ध्रुवपदं सदा० ।। २ ।। धिया धीरै-
र्ध्येयं श्रवणपुटपेयं यतिवरैर्महावाक्यैर्ज्ञेयं त्रिभुवनविधेयं विधिपरम् ।
मनोमानामेयं सपदि हृदि नेयं नवतनुं सदा० ।। ३ ।। महामायाजालं
विमलवनमालं मलहरं सुभालं गोपालं निहतशिशुपालं शशिमुखम् ।
कलातीतं कालं गतिहतमरालं मुररिपुं सदा० ।। ४ ।। नभोबिम्ब-
स्फीतं निगमगणतीतं समगतिं सुरौघे संप्रीतं दितिजविपरीत पुरिशयम् ।
गिरां पंथातीतं स्वदितनवतीतं नयकरं सदा० ।। ५ ।। परेशं पद्मेशं

शिवकमलजेशं शिवकरं द्विजेशं देवेशं तनुकुटिलकेशं कलिहरम् । खगेशं नागेशं निखिलभुवनेशं नगधरं सदा० ।। ६ ।। रमाकांतं कान्तं भवभयलयांतं भवसुखं दुराशांतं शांतं निखिलहृदि भांतं भुवनपम् । विवादांतंदांतं दनुजनिचरांतं सुचरितं सदा० ।। ७ ।। जगज्ज्येष्ठं श्रेष्ठं सुरपतिकनिष्ठं क्रतुपतिं बलिष्ठं भूयिश्ठं त्रिभुवनवरिष्ठं वरवहम् । स्वनिष्ठं धर्मिष्ठं गुरुगुणगरिष्ठं गुरुवरं सदा० ।। ८ ।। गदापाणेरे तद्दुरितदलनं दुःखशमनं विशुद्धात्मा स्तोत्रं पठति मनुजो यस्तु सततम् । सभुक्त्वाभोगौघं चिरमिह ततोऽपास्तवृजिनो वरं विष्णोः स्थानं व्रजंति खलु वैकुंठभुवनम् ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामि ब्रह्मानन्दविरचितं श्रीगोविंदाष्टकंसंपूर्णम्

---

२४. रमापत्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जगदादिमनादिमजं पुरुषं शरदंबरतुल्यतनुं वितनुम् । धृतकंजरथांगगदं विगदं प्रणमामि रमाधिपतिं तमहम् ।। ।। १ ।। कमलाननकंजरतं विरतं हृदि योगिजनैः कलितं ललितम् । कुजनैः सुजनैरलभं सुलभं प्रण० ।। २ ।। मुनिवृन्दहृदिस्थपदं सुपदं निखिलाध्वरभागभुजं सुभुजम् । हृतवासवमुख्यमदं विमदं प्रण० ।।३।। हृतदानवदृप्तबलं सुबलं स्वजनास्तसमस्तमलं विमलम् । समपास्तगजेंद्रदरं सुदरं प्रण० ।। ४ ।। परिकल्पितसर्वकलं विकलं सकलागमगीतगुणं विगुणम् । भवपाशनिराकरणं शरणं प्रण० ।। ५ ।। मृतिजन्मजराशमनं कमनं शरणागतभीतिहरं दहरम् । परितुष्टरमाहृदयं सुदयं प्रण० ।। ६ ।। सकलावनिबिंबधरं स्वधरं परिपूरितसर्वदिशं सुदृशम् । गतशोकमशोककरं सुकरं प्रण० ।। ७ ।। मथितार्णवराजरसं सरसं ग्रथिताखिललोकहृदं सुहृदम् । प्रथिताद्भुतशक्तिगणं सुगणं प्रण० ।।८।। सुखराशिकरं भवबंधहरं परमाष्टकमेतदनन्यमतिः । पठतीह तु योऽनिशमेव नरो लभते खलु विष्णुपदं स परम् ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानन्दविरचितं
श्रीरमापत्यष्टकं संपूर्णम्

---

२५. कमलापत्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। भुजगतल्पगतं घनसुन्दरं गरुडवाहनमंबुजलोचनम् । नलिनचक्रगदाकरमव्ययं भजत रे मनुजाः कमलापतिम् ।। १ ।। अलिकुलासितकोमल कुन्तलं विमलपीतदुकूलमनोहरम् । जलधिजाश्रितवामकलेवरं भजत रे० ।। २ ।। किमुजपैश्च तपोभिरुताध्वरैरपि किमुत्तमतीर्थनिषेवणैः । किमुत शास्त्रकदंबविलोकनैर्भजत० ।। ३ ।। मनुजदेहमिमं भुवि दुर्लभं समधिगम्य सुरैरपि वांछितम् । विषयलंपटतामपहाय वै भजत० ।। ४ ।। न वनिता न सुतो न सहोदरो न पिता जननी न च बांधवः । व्रजति साकमनेन जनेन वै भजत० ।। ५ ।। सकलमेव चलं सचराचरं जगदिदं सुतरां धनयौवनम् । समवलोक्य विवेकदृशा द्रुतं भजत० ।। ६ ।। विविधरोगयुतं क्षणभंगुरं परवश नव मार्गमलाकुलम् । परिनिरीक्ष्य शरीरमिदं स्वकं भजत० ।। ७ ।। मुनिवरैरनिश हृदि भावितं शिवविरंचि महेन्द्रनुतं सदा । मरणजन्मजराभयमोचनं भजत० ।। ८ ।। हरिपदाष्टकमेतदनुत्तमं परमहंसजनेन समीरितम् । पठति यस्तु समाहितचेतसा व्रजति विष्णुपदं स नरो ध्रुवम् ।। ९ ।।

इति श्रीमत्परमहंसस्वामिब्रह्मानन्दविरचितं कमलापत्यष्टकं समाप्तम् ।

---

२६. संकष्टनाशनविष्णुस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नारद उवाच । पुनर्दैत्यं समायान्तं दृष्ट्वा देवाः सवासवाः ।। भयप्रकंपिता सर्वे विष्णुंस्तोतुं प्रचक्रमुः ।। १ ।। देवा ऊचुः ।। नमो मत्स्यकूर्मादिनानास्वरूपैः सदा भक्तकार्योद्यतार्तिहत्रे । विधात्रादिसर्गस्थितिध्वंसकर्त्रे गदाशंखपद्मारिहस्ताय तेऽस्तु ।। २ ।। रमावल्लभायासुराणां निहंत्रे भुजंगारियानाय पीतांबराय । मखादिक्रियापाककर्त्रे विकर्त्रे शरण्याय तस्मै नतः स्मो नता स्मः ।। ३ ।। नमो दैत्यसंतापितामर्त्यदुःखाचलध्वंसदंभोलये विष्णवे ते । भुजंगेशतल्पे शयायार्कचन्द्रद्विनेत्राय तस्मै नताः स्मो नताःस्म ।। ४ ।। नारद उवाच ।। संकष्ट नाशनं नाम स्तोत्रमेतत्पठेन्नरः । सकदाचिन्न

संकष्टैः पीड्यते कृपया हरेः ।। ५ ।। इति श्री पद्मपुराणे सुरनारद-संवादे संकष्टनाशनं नाम विष्णुस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।।

२७. अथ पांडवगीताप्रारम्भः

श्रीगणेशाय नमः ।। पांडव उवाच ।। प्रह्लादनारदपराशरपुण्डलीकव्यासांबरीषशुकशौनकभीष्मदाल्भ्यान् । रुक्मांगदार्जुनवसिष्ठविभीषणादीन् पुण्यानिमान्परमभागवतान्स्मरामि ।। १ ।। लोमहर्षण उवाच ।। धर्मो विवर्धति युधिष्ठिरकीर्तनेन पापं प्रणश्यति वृकोदरकीर्तनेन । शत्रुर्विनश्यति धनंजयकीर्तनेनमाद्रीसुतौ कथयतां न भवंति रोगाः ।। २ ।। ब्रह्मोवाच । ये मानवा विगतरागपरावरज्ञा नारायणं सुरगुरुं सततं स्मरंति । ध्यानेन तेन हतकिल्विषचेतनास्ते मातुः पयोधररसं न पुनः पिबंति ।। ३ ।। इंद्र उवाच ।। नारायणो नाम नरो नराणांप्रसिद्धचोरः कथितः पृथिव्याम् । अनेकजन्मार्जितपाप-संचयं हरत्यशेषं स्मरतां सदैव ।। ४ ।। युधिष्ठिर उवाच ।। मेघश्यामं पीतकौशेयवासं श्रीवत्सांकं कौस्तुभोद्भासितांगम् । पुण्योपेतं पुण्डरीकायताक्षं विष्णुं वंदे सर्वलोकैकनाथम् ।। ५ ।। भीमसेन उवाच ।। जलौघमग्ना सचराचरा धरा विबाण कोटचाखिलविश्वमूर्तिना । समुद्धृता येन वराहरूपिणा स मे स्वयंभूर्भगवान्प्रसीदताम् ।। ६ ।। अर्जुन उवाच ।। अचिन्त्यव्यक्तमनंतमव्ययं विभुं प्रभुं भावितविश्वभावनम् ।। त्रैलोक्यविस्तारविचारकारकं हरिं प्रपन्नोऽस्मि गतिं महात्मनाम् ।। ७ ।। नकुल उवाच ।। यदि गमनमधस्तात्कालपाशानुबद्धो यदि च कुलविहीने जायते पक्षिकीटे । कृमिशतमपि गत्वा जायते चांतरात्मा मम भवतु हृदिस्ते केशवे भक्तिरेका ।। ८ ।। सहदेव उवाच ।। तस्य यज्ञवराहस्य विष्णोरतुलतेजसः । प्रणामं ये प्रकुर्वंति तेषामपि नमो नमः ।। ९ ।। कुंत्युवाच ।। स्वकर्मफलनिर्दिष्टा यां यां योनिं व्रजाम्यहम् । तस्यां तस्यां हृषीकेशे त्वयि भक्तिर्दृढाऽस्तुमे ।। १० ।। माद्र्युवाच ।। कृष्णे रताः कृष्णमनुस्मरंति रात्रौ च कृष्णं पुनरुत्थिता ये ते भिन्नदेहाः प्रविशंति कृष्णं हविर्यथा मंत्रहुतं हुताशे

।। ११ ।। द्रुपद उवाच ।। कीटेषु पक्षिषु मृगेषु सरीसृपेषु रक्षःपिशाच-
मनुजेष्वपि यत्र यत्र । जातस्य मे भवतु केशव त्वत्प्रसादात्त्वय्येव
भक्तिरचलाऽव्यभिचारणी च ।। १२ ।। सुभद्रोवाच ।। एकोऽपि
कृष्णस्य कृतः प्रणामो दशाश्वमेधावभृथेन तुल्यः । दशाश्वमेधी
पुनरेति जन्म कृष्णप्रणामी न पुनर्भवाय ।। १३ ।। अभिमन्युरुवाच ।।
गोविंद गोविंद हरे मुरारे गोविंद गोविंद रथांगपाणे । गोविंद गोविंद
मुकुन्दकृष्ण गोविंद गोविंद नमो नमस्ते ।। १४ ।। धृष्टद्युम्न उवाच ।।
श्रीराम नारायण वासुदेव गोविंद वैकुंठमुकुंद कृष्ण । श्रीकेशवानंत
नृहिंस विष्णो मां त्राहि संसारभुजङ्गदष्टम् ।।१५।। सात्यकिरुवाच ।।
अप्रमेय हरे विष्णो कृष्णदामोदराच्युत । गोविंदानंत सर्वेश वासुदेव
नमोऽस्तु ते ।। १६ ।। उद्धव उवाच ।। वासुदेवं परित्यज्य येऽन्यं
देवमुपासते । तृषिता जाह्नवीतीरे कूपं वाञ्छंति दुर्भगाः ।। १७ ।।
धौम्य उवाच ।। अपां समीपे शयनासनस्थं दिवा च रात्रौ च यथाधिग-
च्छताम् । यद्यस्ति किंचित्सुकृतं कृतं मया जनार्दनस्तेन कृतेन तुष्यतु
।। १८ ।। संजय उवाच ।। आर्ता विषण्णाः शिथिलाश्च भीता घोरेषु
व्याघ्रादिषु वर्तमानाः । संकीर्त्य नारायणशब्दमात्रं विमुक्तदुःखाः
सुखिनो भवंति ।। १९ ।। अक्रूर उवाच ।। अहं तु नारायणदासदास-
दासस्य दासस्य च दासदासः । अन्येभ्य ईशो जगतो नराणां तस्मादहं
चान्यतरोऽस्मि लोके ।। २० ।। विदुर उवाच ।। वासुदेवस्य ये भक्ताः
शांतास्तद्गतमानसाः । तेषां दासस्य दासोऽहं भवे जन्मनि जन्मनि
।। २१ ।। भीष्म उवाच ।। विपरीतेषु कालेषु परिक्षीणेषु बंधुषु ।
त्राहि मां कृपया कृष्ण शरणागतवत्सल ।। २२ ।। द्रोणाचार्य उवाच ।।
ये ये हताचक्रधरेण राजंस्त्रैलोक्यनाथेन जनार्दनेन । ते ते गता विष्णु-
पुरीं प्रयाताः क्रोधोऽपि देवस्य वरेण तुल्यः ।।२३।। कृपाचार्य उवाच।।
मज्जन्मनः फलमिदं मधुकैटभारे मत्प्रार्थनीय मदनुग्रह एष एव ।
त्वद्भृत्यभृत्यपरिचारकभृत्यभृत्य भृत्यस्य भृत्य इति मां स्मर लोक-
नाथ ।। २४ ।। अश्वत्थामोवाच ।। गोविंद केशव जनार्दन वासुदेव
विश्वेश विश्व मधुसूदन विश्वनाथ । श्रीपद्मनाभ पुरुषोत्तम पुष्कराक्ष

नारायणाच्युत नृसिंह नमो नमस्ते ।। २५ ।। कर्ण उवाच ।। नान्यं वदामि न शृणोमि न चिंतयामि नान्यं स्मरामि न भजामि न चाश्रयामि । भक्त्या त्वदीयचरणांबुजमंतरेण श्री श्रीनिवास पुरुषोत्तम देहि दास्यम् ।। २६ ।। धृतराष्ट्र उवाच ।। नमो नमः कारणवामनाय नारायणायामितविक्रमाय । श्रीशार्ङ्गचक्राब्जगदाधराय नमोऽस्तु तस्मै पुरुषोत्तमाय ।। २७ ।। गांधार्युवाच ।। त्वमेव माता च पिता त्वमेव त्वमेव बंधुश्च सखा त्वमेव । त्वमेव विद्या द्रविणं त्वमेव त्वमेव सर्वं मम देव देव ।। २८ ।। द्रौपद्युवाच ।। यज्ञेशाच्युत गोविंद माधवानंत केशव । कृष्ण विष्णो हृषीकेश वासुदेव नमोस्तु ते ।। २९ ।। जयद्रथ उवाच ।। नमः कृष्णाय देवाय ब्रह्मणेऽनन्तमूर्तये । योगेश्वराय योगाय त्वामहं शरणं गतः ।। ३० ।। विकर्ण उवाच ।। कृष्णाय वासुदेवाय देवकीनंदनायच । नंदगोपकुमाराय गोविंदाय नमो नमः ।। ३१ ।। सोमदत्त उवाच ।। नमः परमकल्याण नमस्ते विश्वभावन । वसुदेवाय शांताय यदूनां पतये नमः ।। ३२ ।। विराट् उवाच ।। नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च । जगद्धिताय कृष्णाय गोविंदाय नमो नमः ।। ३३ ।। शल्य उवाच ।। अतसीपुष्पसंकाशं पीतवाससमच्युतम् ।। ये नमस्यंति गोविंदं न तेषां विद्यते भयम् ।। ३४ ।। बलभद्र उवाच ।। कृष्णकृष्ण कृपालुस्त्वमगतीनां गतिर्भव । संसारार्णवमग्नानां प्रसीद पुरुषोत्तम ।। ३५ ।। श्रीकृष्ण उवाच ।। कृष्ण कृष्णेति कृष्णेति यो मां स्मरति नित्यशः ।। जलं भित्वा यथा पद्मं नरकादुद्धराम्यहम् ।। ३६ ।। सत्यं ब्रवीमि मनुजाः स्वयमूर्ध्वबाहुर्यो मां मुकुंद नरसिंह जनार्दनेति । जीवो जपत्यनुदिनं मरणे रणे वा पाषाणकाष्ठसदृशाय ददाम्यभीष्टम् ।। ३७ ।। सूत उवाच ।। तत्रैव गङ्गा यमुना च वेणी गोदावरी सिंधुसरस्वती च ।। सर्वाणि तीर्थानि वसंति तत्रयत्राच्युतोदारकथाप्रसंगः ।। ३८ ।। यम उवाच ।। नरके पच्यमानं तु यमेन परिभाषितम् । किं त्वया नार्चितो देवः केशवः क्लेशनाशनः ।। ३९ ।। नारद उवाच ।। जन्मांतरसहस्रेण तपोध्यानसमाधिभिः । नराणां क्षीणपापानां कृष्णे भक्तिः प्रजायते ।। ४० ।। प्रह्लाद उवाच ।।

नाथ योनिसहस्रेषु येषु येषु व्रजाम्यहम् । तेषुतेष्वचला भक्तिरच्युतास्तु सदा त्वयि ।। ४१ ।। या प्रीतिरविवेकानां विषयेष्वनपायिनी । त्वामनुस्मरतः सा मे हृदयान्मापसर्पतु ।। ४२।। विश्वामित्र उवाच ।। किं तस्य दानैः किं मानैः किं तपोभिः किमध्वरैः । यो नित्यं ध्यायते देवं नराणां मनसि स्थितम् ।। ४३ ।। जमदग्निरुवाच ।। नित्योत्सवस्तदा तेषां नित्यश्रीर्नित्यमङ्गलम् । येषां हृदिस्थो भगवान्मंगलायतनो हरिः ।। ४४ ।। भरद्वाज उवाच ।। लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः । येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ।।४५।। गौतम उवाच ।। गोकोटिदानं ग्रहणेषु काशीप्रयागगंगाऽयुतकल्पवासः । यज्ञायुतं मेरुसुवर्णदानं गोविन्दनाम्ना न कदापि तुल्यम् ।। ४६ ।। अत्रिरुवाच ।। गोविन्देति सदा स्नानं गोविन्देति सदा जपः । गोविन्देति सदा ध्यानं सदा गोविन्द कीर्तनम् ।। ४७ ।। अक्षरं हि परं ब्रह्म गोविन्देत्यक्षरत्रयम् । तस्मादुच्चरितं येन ब्रह्मभूयाय कल्पते ।। ४८ ।। श्रीशुक उवाच ।। अच्युतः कल्पवृक्षोऽसावनन्तः कामधेनवः । चिन्तामणिश्च गोविन्दोर्हरिनाम विचिन्तयेत् ।। ४९ ।। हरिरुवाच ।। जयति जयति देवो देवकीनन्दनोऽयं जयति जयति कृष्णो वृष्णिवंशप्रदीपः । जयति जयतिमेघश्यामलः कोमलांगो जयति जयति पृथ्वीभारनाशो मुकुन्दः ।। ।। ५० ।। पिप्पलायन उवाच ।। श्रीमन्नृसिंहविभवे गरुडध्वजाय तापत्रयोपशमनाय भवौषधाय । कृष्णाय वृश्चिकजलाग्निभुजंगरोगलेशव्ययाय हरये गुरवे नमस्ते ।। ५१ ।। आविर्होत्र उवाच ।। कृष्ण त्वदीयपदपंकजपंजरान्ते अद्यैव मे विशतु मानसराजहंसः । प्राणप्रयाणसमये कफवातपित्तैः कण्ठावरोधनविधौ स्मरणं कुतस्ते ।। ५२ ।। विदुर उवाच ।। हरेर्नामैव नामैव नामैव मम जीवनम् । कलौ नास्त्येव नास्त्येव नास्त्येव गतिरन्यथा ।। ५३ ।। वसिष्ठ उवाच ।। कृष्णेति मङ्गलं नाम यस्य वाचिप्रवर्तते । भस्मीभवंति तस्याशु महापातककोटयः ।। ५४ ।। अरुंधत्युवाच ।। कृष्णाय वासुदेवाय हरये परमात्मने । प्रणतक्लेशनाशाय गोविंदाय नमोनमः ।। ५५ ।। कश्यप उवाच ।। कृष्णानुस्मरणादेव पापसंघातपंजरः । शतधा भेदमाप्नोति

गिरिर्वज्रहतो यथा ।। ५६ ।। दुर्योधन उवाच ।। जानामि धर्मं न च मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं न च मे निवृत्तिः । केनापि देवेन हृदि स्थितेन यथा नियुक्तोऽस्मि तथा करोमि ।। ५७ ।। यत्रस्वगुणदोषेण क्षम्यतां मधुसूदनः ।। अहमेवमहं हंतुं मम दोषो न विद्यते ।। ५८ ।। भृगुरुवाच ।। नाम्नैव तव गोविंदकलौ त्वत्तः शताधिकम् । ददात्युच्चारणान्मुक्ति विना अष्टांगयोगतः ।। ५९ ।। लोमहर्षण उवाच ।। नमामि नारायण पादपंकजं करोमि नारायण पूजनं सदा । वदामि नारायणनाम निर्मलं स्मरामि नारायणतत्त्वमव्ययम् ।। ६० ।। शौनक उवाच ।। स्मृत्वा सकलकल्याणभाजन यत्र जायते । पुरुषं तमजं नित्यं व्रजामि शरणं हरिम् ।। ६१ ।। गर्ग उवाच ।। नारायणेति मन्त्रोऽस्ति वागस्ति वशर्वातनी । तथापि नरके घोरे पततीत्येतदद्भुतम् ।। ६२ ।। दालभ्य उवाच ।। किं तस्य बहुभिर्मंत्रैर्भक्तिर्यस्य जनार्दने । नमो नारायणायेति मंत्रः सर्वार्थसाधकः ।। ६३ ।। वैशंपायन उवाच ।। यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।। तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ।। ६४ ।। अंगिरा उवाच । हरिर्हरति पापानि दुष्टचित्तैरपि स्मृतः । अनिच्छयाऽपि संस्पृष्टो दहत्येवहि पावकः ।। ६५ ।। पराशर उवाच ।। सकृदुच्चरितं येन हरिरित्यक्षरद्वयम् । बद्धः परिकरस्तेन मोक्षाय गमनं प्रति ।। ६६ ।। पौलस्त्य उवाच ।। हे जिह्वे रससारज्ञे सर्वदा मधुरप्रिये । नारायणाख्यपीयूषं पिब जिह्वे निरन्तरम् ।। ६७ ।। व्यास उवाच । सत्यं सत्यं पुनः सत्यं भुजमुत्थाप्य चोच्यते । न वेदाच्च परं शास्त्रं न देवः केशवात्परः ।। ६८ ।। धन्वंतरिरुवाच ।। अच्युतानंतगोविन्द नामोच्चारणभेषजात् । नश्यंति सकला रोगाः सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ।। ६९ ।। मार्कण्डेय उवाच ।। सा हानिस्तन्महच्छिद्रं सा चांधजडमूढता । यन्मुहूर्तं क्षणं वापि वासुदेवं न चिंतयेत् ।। ७० ।। अगस्त्य उवाच ।। निमिषं निमिषार्धं वा प्राणिनां विष्णुचिंतनम् । क्रतुकोटि सहस्राणां ध्यानमेकं विशिष्यते ।। ७१ ।। मनसा कर्मणा वाचा ये स्मरंति जनार्दनम् । तत्र तत्र कुरुक्षेत्रं प्रयागो नैमिषं वनम् ।। ७२ ।। श्रीशुक उवाच ।। आलोड्य सर्वशास्त्राणि विचार्यैवं पुनः पुनः ।

इदमेकंसुनिष्पन्नं ध्येयो नारायणः सदा ।। ७३ ।। श्रीमहादेव उवाच ।। शरीरं च नवच्छिद्रं व्याधिग्रस्तं कलेवरम् । औषधं जाह्नवीतोयं वैद्यो नारायणो हरिः ।। ७४ ।। शौनक उवाच ।। भोजनाच्छादने चिंतां वृथाकुर्वंति वैष्णवाः ।। योऽसौ विश्वंभरो देवःस भक्तान् किमुपेक्षते ।। ७५ ।। एवं ब्रह्मादयो देवा ऋषयश्च तपोधनाः । कीर्तयंति सुरश्रेष्ठं देवं नारायणं विभुम् ।। ७६ ।। सनत्कुमार उवाच ।। यस्य हस्ते गदा चक्रगरुडो यस्य वाहनम् । शंखः करतले यस्य स मे विष्णु प्रसीदतु ।। ७७ ।। इदं पवित्रमायुष्यं पुण्यं पापप्रणाशनम् । यः पठेत्प्रातरुत्थाय वैष्णवं स्तोत्रमुत्तमम् ।। ७८ ।। सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ।। धर्मार्थकाममोक्षार्थं पाण्डवैः परिकीर्तितम् ।। ७९ ।। आकाशात्पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् । सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रति गच्छति ।। ८० ।।

इति पांडवकृतप्रपन्नगीता सम्पूर्णा ।

---

२८. अथ हरिस्तुतिप्रारंभः

श्रीगणेशाय नमः । स्तोष्ये भक्त्या विष्णुमनादिं जगदादिं यस्मिन्नतत्संसृतिचक्रं भ्रमतीत्थम् । यस्मिन् इष्टे नश्यति तत्संसृतिचक्रं तं संसारध्वांतविनाशं हरिमीडे ।। १ ।। यस्यैकांशादित्थमशेषं जगदेतत्प्रादुर्भूतं येन पिनद्धं पुनरित्थम् । येन व्याप्तं येन विबुद्धं सुखदुःखैस्तं संसारध्वांतविनाशं हरिमीडे ।। २ ।। सर्वज्ञो यो यश्च हि सर्वः सकलो यो यश्चानंदोऽनंतगुणो यो गुणधामा । यश्चाव्यक्तो व्यस्तसमस्तः सदसद्यस्तं संसारध्वां० ।। ३ ।। यस्मादन्यन्नास्त्यपि नैनं परमार्थं दृश्यादन्यो निर्विषयज्ञानमयत्वात् । ज्ञातृज्ञानज्ञेयविहीनोपि सदाज्ञस्तं संसार० ।। ४ ।। आचार्येभ्यो लब्धसुसूक्ष्माच्युततत्त्वाद्वैराग्येणाभ्यासबलाच्चैव द्रढिम्ना । भक्त्यैकाग्रध्यानपरा यं विदुरीशं तं संसार० ।।५।। प्राणानायम्योमिति चित्तं हृदि रुद्ध्वा नान्यत्स्मृत्वा तत्पुनरत्रैव विलाप्य । क्षीणे चित्ते भादृशिरस्मीति विदुर्यं तं संसार० ।। ६ ।। यं ब्रह्माख्यं देवमनन्यं परिपूर्णं हृत्स्थं भक्तैर्लभ्य-

मजं सूक्ष्ममतर्क्यम् । ध्यात्वात्मस्थं ब्रह्मविदो यं विदुरीशं तं संसार० ।। ७ ।। मात्रातीतं स्वात्मविकाशात्मविबोधं ज्ञेयातीतं ज्ञानमयं हृद्युपलभ्यम् । भावग्राह्यानंदमनन्यं च विदुर्यं तं संसार० ।। ८ ।। यद्यद्वेद्यं वस्तु सतत्त्वं विषयाख्यं तत्तद्ब्रह्मैवेति विदित्वा तदहं च । ध्यायंत्येवं यं सनकाद्या मुनयोऽजं तं संसार० ।। ९ ।। यद्यद्वेद्यं तत्तदहं नेति विहाय स्वात्मज्योतिर्ज्ञानमयानंदमवाप्यतस्मिन्नस्मीत्यात्मविदो यं विदुरीशं तं संसार० ।। १० ।। हित्वाहित्वा दृश्यमशेषं सविकल्पं मत्वा शिष्टं भादृशिमात्रं गगनाभम् । त्यक्त्वा देहं यं प्रविशंत्यच्युतभक्तास्तं संसारः ० ।। ११ ।। सर्वत्रास्ते सर्वं शरीरी न च सर्वः सर्वं वेत्त्येवेह न यं वेत्ति च सर्वः ।। सर्वत्रांतर्यामितयेत्थं यमयन्यस्तं संसार० ।। १२ ।। सर्वं दृष्ट्वा स्वात्मनि युक्त्या जगदेतद्दृष्ट्वात्मानं चैवमजं सर्वजनेषु । सर्वात्मैकोऽस्मीतिविदुर्यं जन हृत्स्थं तं संसार० ।। १३ ।। सर्वत्रैकः पश्यति जिघ्रत्यथ भुंक्ते स्प्रष्टा श्रोता बुध्यति चेत्याहुरिमं यम् । साक्षी चास्ते कर्तृषु पश्यन्निति चान्ये तं संसार० ।। १४ ।। पश्यन् शृण्वन्नत्र विजानन् रसयन् सन् जिघ्रन् बिभ्रद्देहमिमं जीवतयेत्थम् । इत्यात्मानं यं विदुरीशं विषयज्ञं तं सं० ।। १५ ।। जाग्रद्दृष्ट्वा स्थूलपदार्थानथ मायां दृष्ट्वा स्वप्नेऽथापि सुषुप्तौ सुखनिद्राम् । इत्यात्मानं वीक्ष्य मुदास्ते च तुरीये तं संसार० ।। १६ ।। पश्यन् शुद्धोऽप्यक्षर एको गुणभेदान्नानाकारान् स्फाटिकवद्भाति विचित्रः । भिन्नश्छिन्नश्चायमजः कर्मफलैर्यस्तं संसार० ।। १७ ।। ब्रह्मा विष्णू रुद्रहुताशौ रविचंद्राविंद्रो वायुर्यज्ञ इतीत्थं परिकल्प्य । एकं सन्तं यं बहुधाहुर्मतिभेदात्तं संसार० ।। १८ ।। सत्यं ज्ञानं शुद्धमनंतं व्यतिरिक्तं शांतं गूढं निष्कलमानंदमनन्यम् । इत्याहादौ यं वरुणोऽसौ भृगवेऽजं तं संसार० ।। १९ ।। कोशानेतान्पंच रसादीनति हाय ब्रह्मास्मीति स्वात्मनि निश्चित्य दृशिस्थः । पित्रादिष्टो वेद भृगुर्यं यजुरन्ते तं संसार० ।। २० ।। येनाविष्टो यस्य च शक्त्या यदधीनः क्षेत्रज्ञोऽयं कारयिता जन्तुषु कर्तुः । कर्ता भोक्तात्मात्र हि चिच्छक्त्याधिरूढस्तं संसार० ।। २१ ।। सृष्ट्वा सर्वं स्वात्मतयैवेत्थमतर्क्यं

व्याप्याथान्तः कृत्स्नमिदं सृष्टमशेषम्। सच्चत्यच्चाभूत्परमात्मा स य एकस्तं संसार० ॥ २२ ॥ वेदान्तैश्चाध्यात्मिकशास्त्रैश्च पुराणैः शास्त्रैश्चान्यैः सात्वततंत्रैश्च यमीशम्। दृष्ट्वाथांतश्चेतसि बुद्ध्वा विविशुर्यं तं संसार० ॥ २३ ॥ श्रद्धाभक्तिध्यानशमाद्यैर्यतमानैर्ज्ञातुं शक्यो देव इहैवाशु य ईशः। दुर्विज्ञेयो जन्मशतैश्चापि विना तैस्तं संसार० ॥ २४ ॥ यस्या तर्क्यं स्वात्मविभूतेः परमार्थ सर्वंखल्वित्यत्र निरुक्तं श्रुतिविद्भिः तज्जादित्वादब्धितरंगाभमभिन्नं तं संसार० ॥ २५ ॥ दृष्ट्वा गीतास्वक्षरतत्त्वं विधिनाजं भक्त्या गुर्व्यालभ्या हृदिस्थं दृशिमात्रम्। ध्यात्वा तस्मिन्नस्म्यहमित्यत्र विदुर्यं तं संसार० ॥ २६ ॥ क्षेत्रज्ञत्वंप्राप्यविभुः पंचमुखैर्योभुंक्तऽजस्रं भोग्यपदार्थान् प्रकृतिस्थः क्षेत्रक्षेत्रेऽप्स्विन्दुवदेको बहुधाऽऽस्ते तं संसार० ॥ २७ ॥ युक्त्यालोड्यव्यासवचांस्यत्र हि लभ्यः क्षेत्रक्षेत्रज्ञांतरविद्भिः पुरुषाख्यः। योऽहंसोऽहंसोऽस्म्यहमेवेति विदुर्यं त सं० ॥ २८ ॥ एकीकृत्यानेकशरीरस्थमिमं ज्ञं यं विज्ञायेहैव स एवाशु भवन्ति यस्मिल्लीनानेह पुनर्जन्म लभन्ते तं संसार० ॥ २९ ॥ द्वंद्वैकत्वंयच्च मधुब्राह्मणवाक्यैःकृत्वा शक्रोपासनमासाद्यविभूत्या। योऽसौ सोहंसोऽस्म्यहमेवेति विदुर्यं तं सं० ॥३०॥ योऽयं देवे चेष्टायितांतःकरणस्थसूर्ये चासौ तापयिता सोऽस्म्यहमेव। इत्यात्मैक्योपासनया यं विदुरीशं तं संसार० ॥ ३१ ॥ विज्ञानांशो यस्य सतः शक्त्यधिरूढो बुद्धिर्बुध्यत्यत्र बहिर्बोध्यपदार्थान्। नैवान्तस्थं बुध्यति यं बोधयितारं तं सं० ॥ ३२ ॥ कोऽयं देहे देव इतीत्थं सुविचार्य ज्ञाता श्रोता नन्दयिता चैष हि देवः। इत्यालोच्य ज्ञांश इहास्मीतिविदुर्यं तं संसार० ॥ ३३ ॥ को ह्येवान्यादात्मनि न स्यादयमेष ह्येवानंदः प्राणिति चापानिति चेति। इत्यस्तित्वं वक्त्युपपत्त्या श्रुतिरेषा तं संसा० ॥३४॥ प्राणो वाहं वाक्श्रवणादीनि मनो वा बुद्धिर्वादं व्यस्त उताहोऽपि समस्तः। इत्यालोच्य ज्ञप्तिरिहास्मीति विदुर्यं तं संसार० ॥ ३५ ॥ नाहं प्राणोनैव शरीरे न मनोऽहेनाहं बुद्धिर्नाहमहंकारधियौ च। योऽत्र ज्ञांशः सोऽस्म्यहमेवेति विदुर्यं तं सं० ॥ ३६ ॥ सत्तामात्रं

केवलविज्ञानमजं सत्सूक्ष्मं नित्यं तत्त्वमसीत्यात्मसुताय । साम्नामंते प्राह पिता यं विभुमाद्यं तं संसार० ।। ३७ ।। मूर्त्तामूर्त्ते पूर्वमुपोह्याथ समाधौ दृश्यं सर्वं नेति च नेतीति विहाय । चैतन्यांशे स्वात्मनि सन्तं च विदुर्यं तं संसार० ।। ३८ ।। ओतं प्रोतं यत्र च सर्वं गगनांतंयोऽस्थूलानण्वादिषु सिद्धोऽक्षरसंज्ञः । ज्ञाताऽतोऽन्यो नेत्युपलभ्यो नच वेद्यस्तं संसा० ।। ३९ ।। तावत्सर्वं सत्यमिवाभाति यथैतद्यावत्सोऽस्मीत्यात्मनि यो ज्ञो नहि दृष्टः । दृष्टे तस्मिन् सर्वमसत्यं भवतीदं तं संसार० ।।४०।। रागामुक्तं लोहयुते हेमयथाग्नौ योगाष्टांगैरुज्ज्वलितज्ञानमयाग्नौ । दग्ध्वात्मानं ज्ञं परिशिष्टं च विदुर्यं तं संसार० ।। ४१ ।। यं विज्ञानज्योतिषमाद्यं सविभातं हृद्यर्केन्द्वग्न्योकसमीड्यं तडिदाभम् भक्त्याराध्येहैव विशंत्यात्मनि संतं तं संसार० ।। ४२ ।। पायाद्भक्तं स्वात्मनि संतं तं पुरुषं यो भक्त्या स्तौतीत्यांगिरसं विष्णुरिमं माम् । इत्यात्मानं स्वात्मनि संहृत्य सदेकस्तं संसा० ।। ४३ ।। इत्थं स्तोत्रं भक्तजनेड्यं भवभीतध्वांतार्काभं भगवत्पादीयमिदं यः । विष्णोर्लोकं पठति शृणोति व्रजति ज्ञो ज्ञानं ज्ञेयं स्वात्मनि चाप्नोति मनुष्यः ।। ४४ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीमच्छ-
कराचार्यविरचिता हरिस्तुतिः समाप्ता ।।
इति श्रीविष्णुस्तोत्राणि ।।२९।।

———

अथ शिवस्तोत्राणि

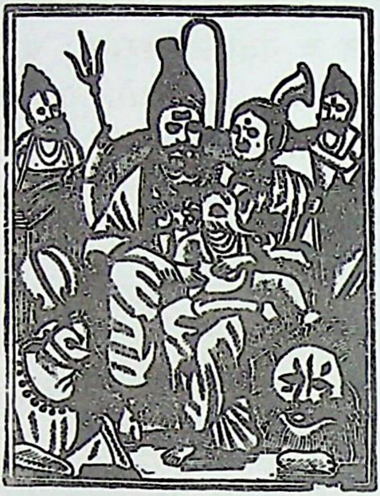

वेदांतेषु यमाहुरेकपुरुषं व्याप्य स्थितं रोदसी
यस्मिन्नीश्वर इत्यनन्यविषयः शब्दो यथार्थाक्षरः ।
अंतर्यश्च मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते
स स्थाणुः स्थिरभक्तियोगसुलभो निःश्रेयसायास्तु वः ।।

१. शिवकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीशिवकवचस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः अनुष्टुप् छन्दः । श्रीसदाशिवरुद्रो देवता । ह्रीं शक्तिः । रं कीलकम् । श्रीं ह्रीं क्लीं बीजम् । श्रीसदाशिवप्रीत्यर्थे शिवकवचस्तोत्रजपे विनियोगः । अथ न्यासः । ॐ नमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐ ह्लांसर्वशक्तिधाम्ने ईशानात्मने अंगुष्ठाभ्यां नमः । ॐ नमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐ नं रिं नित्यतृप्तिधाम्ने तत्पुरुषात्मने तर्जनीभ्यां नमः । ॐनमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐ मं रुं अनादिशक्तिधाम्ने अघोरात्मने मध्यामाभ्यां नमः । ॐ नमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐ शिं रैं स्वतंत्रशक्तिधाम्ने वामदेवात्मने अनामिकाभ्यां नमः । ॐ नमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐवांरौं अलुप्तशक्तिधाम्ने सद्यो जातात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐ नमो भगवते ज्वलज्ज्वालामालिने ॐयंरः अनादिशक्तिधाम्ने सर्वात्मने करतल-

करपृष्ठाभ्यां नमः । एवं हृदयादि ॥ अथ ध्यानम् ॥ वज्रदंष्ट्रं त्रिनयनं कालकंठमरिन्दमम् । सहस्रकरमत्युग्रं वंदे शंभुमुमापतिम् ॥ १ ॥ अथापरं सर्वपुराणगुह्यं निशेःषपापौघहरं पवित्रम् । जयप्रदं सर्वविपत्प्रमोचनं वक्ष्यामि शैवं कवचं हिताय ते ॥ २ ॥ ऋषभ उवाच ॥ नमस्कृत्य महादेवं विश्वव्यापिनमीश्वरम् ॥ वक्ष्ये शिवमयं वर्म सर्वरक्षाकरं नृणाम् ॥ ३ ॥ शुचौ देशे समासीनो यथावत्कल्पितासनः । जितेन्द्रियो जितप्राणश्चिंतयेच्छिवमव्ययम् ॥ ४ ॥ हृत्पुंडरीक तरसन्निविष्टं स्वतेजसा व्याप्तनभोवकाशम् । अतींद्रियं सूक्ष्ममनंततात्वंध्यायेत्परानंदमयं महेशम् ॥ ५ ॥ ध्यानावधूताखिलकर्मबन्धश्चिरं चितानन्दनिमग्नचेताः । षडक्षरन्याससमाहितात्मा शैवेन कुर्यात्कवचेन रक्षाम् ॥ ६ ॥ मां पातु देवोऽखिलदेवतात्मा संसारकूपे पतितं गंभीरे तन्नाम दिव्यं वरमंत्रमूलं धुनोतु मे सर्वमघं हृदिस्थम् ॥ ७ ॥ सर्वत्रमां रक्षतु विश्वमूर्तिर्ज्योतिर्मयानंदघनश्चिदात्मा । अणोरणीयानुरुशक्तिरेकः स ईश्वरः पातु भयादशेषात् ॥ ८ ॥ यो भूस्वरूपेण बिभर्ति विश्वं पायात्स भूमेर्गिरिशोऽष्टमूर्तिः । योऽपांस्वरूपेण नृणां करोति संजीवनं सोऽवतु मां जलेभ्यः ॥ ९ ॥ कल्पावसाने भुवनानि दग्ध्वा सर्वाणि यो नृत्यति भूरिलीलः । स कालरुद्रोऽवतु मां दवाग्नेर्वात्यादिभीतेरखिलाच्च तापात् ॥ १० ॥ प्रदीप्तविद्युत्कनकावभासो विद्यावराभीति कुठारपाणिः । चतुर्मुखस्तत्पुरुषस्त्रिनेत्रः प्राच्यां स्थितं रक्षतु मामजस्रम् ॥ ११ ॥ कुठारवेदांकुशपाशशूलकपालढक्काक्षगुणान् दधानः । चतुर्मुखोनीलरुचिस्त्रिनेत्रः पायादघोरो दिशि दक्षिणस्याम् ॥ १२ ॥ कुंदेंदुशंखस्फटिकावभासो वेदाक्षमाला वरदाभयांकः । त्र्यक्षश्चतुर्वक्त्र उरुप्रभावः सद्योधिजातोऽवस्तु मां प्रतीच्याम् ॥ १३ ॥ वराक्षमालाभयटंकहस्तः सरोज किंजल्कसमानवर्णः । त्रिलोचनश्चारुचतुर्मुखो मां पायादुदीच्यां दिशि वामदेवः ॥ १४ ॥ वेदाभयेष्टांकुशपाश टंककपालढक्काक्षकशूलपाणिः ॥ सितद्युतिः पंचमुखोऽवतान्मामीशान ऊर्ध्वं परमप्रकाशः ॥ १५ ॥ मूर्धानमव्यान्मम चंद्रमौलिर्भालं ममाव्यादथ भालनेत्रः । नेत्रे ममा-

व्याद्भगनेत्रहारी नासां सदा रक्षतु विश्वनाथः ॥१६॥ पायाच्छ्रु ती मे श्रुतिगीतकीर्तिः कपोलमव्यात्सततं कपाली । वक्त्रं सदा रक्षतु पंचवक्त्रो जिह्वां सदा रक्षतु वेदजिह्वः ॥ १७ ॥ कंठं गिरीशोऽवतु नीलकण्ठः पाणिः द्वयं पातुः पिनाकपाणिः । दोर्मूलमव्यान्मम धर्मबाहुर्वक्षःस्थलं दक्षमखातकोऽव्यात् ॥ १८ ॥ मनोदरं पातु गिरींद्रधन्वा मध्यं ममाव्यान्मदनांतकारी । हेरंबतातो मम पातु नाभिं पायात्कटिं धूर्जटिरीश्वरो मे ॥ १९ ॥ ऊरुद्वयं पातु कुबेरमित्रो जानुद्वयं मे जगदीश्वरोऽव्यात् । जंघायुगंपुंगवकेतुख्यातपादौ ममाव्यात्सुरवंद्यपादः ॥ २० ॥ महेश्वरः पातु दिनादियामे मां मध्ययामेऽवतु वामदेवः॥ त्रिलोचनः पातु तृतीययामे वृषध्वजः पातु दिनांत्ययामे ॥ २१ ॥ पायान्निशादौ शशिशेखरो मां गंगाधरो रक्षतु मां निशीथे । गौरी पतिः पातु निशावसाने मृत्युंजयो रक्षतु सर्वकालम् ॥ २२ ॥ अन्तःस्थितं रक्षतु शंकरो मां स्थाणुः सदापातु बहिः स्थितं माम् । तदंतरे पातु पतिः पशूनां सदाशिवोरक्षतु मां समंतात् ।२३ ॥ तिष्ठतमव्याद्भुवनैकनाथः पायाद्व्रजंतं प्रथमाधिनाथः । वेदांतवेद्योऽवतु मां निषण्णं मामव्ययः पातु शिवः शयानम् ॥ २४ ॥ मार्गेषु मां रक्षतु नीलकंठः शैलादिदुर्गेषु पुरत्रयारिः । अरण्यवासादिमहाप्रवासे पायान्मृगव्याध उदारशक्तिः ॥ २५ ॥ कल्पांतकाटोपपटुप्रकोप--स्फुटाट्टहासोच्चलितांडकोशः । घोरारिसेनार्णवदुर्निवारमहाभयाद्रक्षतु वीरभद्रः ॥ २६ ॥ पत्त्यश्वमातंगघटावरूथसहस्रलक्षायुतकोटिभीषणम् । अक्षौहिणीनां शतमाततायिनां छिद्यान्मृडोघोर कुठार धारया ॥ २७ ॥ निहंतु दस्यून्प्रलयानलार्चिर्ज्वलत्त्रिशूलं त्रिपुरांतकस्य । शार्दूल सिंहर्क्षवृकादिहिंस्रान्संत्रासयत्वीशधनुः पिनाकः ॥ २८ ॥ दुःस्वप्नदुःशकुनदुर्गतिदौर्मनस्यदुर्भिक्षदुर्व्यसनदुःसहदुर्यशांसि । उत्पाततापविषभीतिमसद्ग्रहार्ति व्याधींश्च नाशयतु मे जगतामधीशः ॥ २९ ॥ ॐ नमो भगवते सदाशिवाय सकलतत्त्वात्मकाय सर्वमंत्रस्वरूपाय सर्वयंत्राधिष्ठिताय सर्वतंत्रस्वरूपाय सर्वतत्त्वविदूराय ब्रह्मरुद्रावतारिणे नीलकंठाय पार्वतीमनोहरप्रियाय सोमसूर्याग्निलोचनाय भस्मोद्धूलित-

विग्रहाय महामणिमुकुटधारणाय माणिक्यभूषणाय सृष्टिस्थितिप्रलय-
कालरौद्रावताराय दक्षाध्वरध्वंसकाय महाकालभेदनाय मूलाधारै-
कनिलयाय तत्त्वातीताय गंगाधराय सर्वदेवाधिदेवाय षडाश्रयाय वेदांत-
साराय त्रिवर्गसाधनायानंतकोटिब्रह्माण्डनायकायानंतवासुकितक्षक-
कर्कोटकशङ्खकुलिक पद्ममहापद्मेत्यष्टमहानागकुलभूषणायप्रणवस्व-
रूपाय चिदाकाशाय आकाशदिक्स्वरूपायग्रहनक्षत्रमालिने सकलाय
कलंकरहिताय सकललोकैककर्त्रे सकललोकैकभर्त्रे सकललोकैकसंहर्त्रे
सकललोकैकगुरवे सकललोकैकसाक्षिणे सकलनिगमगुह्याय सकल वेदा-
न्तपारगाय सकललोकैकवरप्रदाय सकलकोलोकैकशंकराय शशांकशेख-
राय शाश्वतनिजावासाय निराभासाय निरामयाय निर्मलाय निर्लो-
भाय निर्मदाय निश्चिताय निरहंकाराय निरंकुशाय निष्कलंकाय निर्गु-
णाय निष्कामाय निरुपप्लवाय निरवद्याय निरंतराय निष्कारणाय
निरंतकाय निष्प्रपंचाय निःसंगाय निर्द्वंद्वाय निराधाराय नीरागाय
निष्क्रोधाय निर्मलाय निष्पापाय निर्भयाय निर्विकल्पाय निर्भेदाय
निष्क्रियाय निस्तुलाय निःसंशयाय निरंजनाय निरुपमविभवायनित्य-
शुद्धबुद्ध परिपूर्णसच्चिदानंदाद्वयाय परमशांतस्वरूपाय तेजोरूपाय
तेजोमयाय जय जय रुद्रमहारौद्रभद्रावतार महाभैरव कालभैरव कल्पां-
तभैरव कपालमालाधर खट्वांगखड्गचर्मपाशांकुशडमरुशूलचापबाणग-
दाशक्तिभिंदिपालतोमरमुसलमुद्गरपाशपरिघभुशुण्डीशतघ्नीचक्राद्या-
युधभीषणकरसहस्रमुखदंष्ट्राकरालवदनविकटाट्टहासविस्फारितब्रह्मांड-
मंडल नागेंद्रकुंडल नागेंद्रहार नागेन्द्रवलय नागेंद्रचर्मधरमृत्युंजय
त्र्यंबकपुरांतक विश्वरूप विरूपाक्ष विश्वेश्वर वृषभवाहन विषविभूषण
विश्वतोमुख सर्वतो रक्ष रक्ष मां ज्वल ज्वल महामृत्युमपमृत्युभयं
नाशयनाशयचोरभयमुत्सादयोत्सादय विषसर्पभयं शमय शमय चोरा-
न्मारय मारय ममशमनुच्चाटयोच्चाटयत्रिशूलेनविदारय कुठारेण-
भिंधिभिंधि खड्गेन छिंधिछिंधि खट्वांगेन विपोथय विपोथय मुसलेन
निष्पेषय निष्पेषय बाणैः संताडय संताडय रक्षांसि भीषय
भीषयाशेषभूतानि निद्रावय कूष्मांडवेतालमारीच ब्रह्मराक्षसगणान्-
संत्रासय संत्रासय ममाभय कुरु कुरु वित्रस्तं मामाश्वासयाश्वासय

नरकमहाभयान्मामुद्धरोद्धरसंजीवय संजीवयक्षुत्तृड्भ्यां मामाप्याय-आ
प्याय दुःखातुरं मामानन्दयानन्दयशिवकवचेन मामाच्छादयाच्छा-
दयमृत्युंजय त्र्यंबक सदाशिव नमस्ते । ऋषभ उवाच ।। इत्येतत्कवचं
शैवं वरदं व्याहृतं मया ।। सर्वबाधाप्रशमनं रहस्यं सर्वदेहिनाम् ।। ३०।।
यः सदा धारयेन्मर्त्यः शैवं कवचमुत्तमम् । न तस्य जायते क्वापि
भयं शंभोरनुग्रहात् ।। ३१ ।। क्षीणायुःप्राप्तमृत्युर्वा महारोगहतोऽपि
वा ।। सद्यः सुखमवाप्नोति दीर्घमायुश्चविंदति ।। ३२ ।। सर्वदारिद्र्य-
शमनं सौमंगल्यविवर्धनम् । यो धत्ते कवचं शैवं सदेवैरपि पूज्यते
।। ३३ ।। महापातकसंघातैर्मुच्यते चोपपातकैः । देहांते मुक्तिमाप्नोति
शिववर्मानुभावतः ।। ३४ ।। त्वमपि श्रद्धया वत्स शैवं कवचमुत्तमम्
धारयस्व मया दत्तं सद्यः श्रेयो ह्यवाप्स्यसि ।। ३५ ।। सूत उवाच ।।
इत्युक्त्वाऋषभो योगी तस्मै पार्थिवसूनवे । ददौ शंखं महारावं खड्गं
चारिनिषूदनम् ।। ३६ ।। पुनश्च भस्म संमंत्र्य तदंगं परितोऽस्पृशत् ।
गजानां षट्सहस्रस्य द्विगुणस्य बलं ददौ । ३७ ।। भस्मप्रभावात्सं-
प्राप्तबलैश्वर्यधृतिस्मृतिः । स राजपुत्रः शुशुभे शरदर्क इव श्रिया
।। ३८ ।। तमाह प्रांजलिं भूयः स योगी नृपनंदनम् । एष खड्गो मया
दत्तस्तपोमंत्रानुभावितः ।। ३९ ।। शितधारमिमंखड्गं यस्मै दर्शयसे
स्फुटम् । स सद्यो म्रियतेशत्रुः साक्षान्मृत्युरपि स्वयम् ।। ४० ।। अस्य
शंखस्य निर्ह्रादं ये शृण्वंति तवाहिताः । ते मूर्च्छिताः पतिष्यंति
न्यस्तशस्त्रा विचेतनाः ।। ४१ ।। खड्गशंखाविमौ दिव्यौ परसैन्य
विनाशिनौ । आत्मसैन्यस्यपक्षाणां शौर्यतेजोविवर्धनौ ।। ४२ ।। एत-
योश्च प्रभावेण शैवेन कवचेन च । द्विषट्सहस्रनागानां बलेन महतापि
च ।। ४३ ।। भस्मधारणसामर्थ्याच्छत्रुसैन्यं विजेष्यसि । प्राप्य सिंहा-
सनं पित्र्यं गोप्तासि पृथिवीमिमाम् ।। ४४ ।। इति भद्रायुषं सम्यग-
नुशास्य समातृकम् । ताभ्यां पूजितः सोऽथ योगी स्वैरगतिर्ययौ ।।४५।।

इति श्रीस्कंदपुराणे ब्रह्मोत्तरखंडे

शिवकवचं समाप्तम्

---

२. शिवमानसपूजा

श्रीगणेशाय नमः ।। रत्नैः कल्पितमासनंहिमजलैः स्नानं च दिव्यांबर नानारत्नविभूषितं मृगमदामोदाङ्कितं चन्दनम् । जातीचंपकबिल्वपत्ररचितं पुष्पं च धूपं तथा दीपं देव दयानिधे पशुपते हृत्कल्पितं गृह्यताम् ।। १ ।। सौवर्णे मणिखण्डरत्नरचिते पात्रं घृतं पायसं भक्ष्यं पञ्चविधं पयोदधियुतं रंभाफलं पायसम् । शाकानामयुतं जलं रुचिकरं कर्पूरखण्डोज्ज्वलं तांबूलं मनसा मया विरचितं भक्त्या प्रभो स्वीकुरु ।। २ ।। छत्रं चामरयोर्युगं व्यजनकं चादर्शकं निर्मलं वीणाभेरिमृदंग काहलकलागीतं च नृत्यं तथा। साष्टांगं प्रणतिः स्तुतिर्बहुविधा ह्येतत्समस्तं मया संकल्पेन सर्मापितं तव विभो पूजां गृहाण प्रभो ।। ३ ।। आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहं पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः । संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भो तवाराधनम् ।। ४ ।। करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा श्रवणनयनजं वा मानसं वाऽपराधम् । विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व जयजय करुणाब्धे श्रीमहादेव शम्भो ।। ५ ।।

इति श्रीशिवमानसपूजा समाप्ता ।

---

३. शिवमहिम्नः स्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। पुष्पदंत उवाच ।। महिम्नः पारं ते परमविदुषोयद्यसदृशी स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तदवशन्नास्त्वयि गिरः । अथावाच्यः सर्वः स्वमतिपरिणामावधि गृणन्ममाप्येषस्तोत्रे हर निरपवाद परिकरः ।। १ ।। अतीतः पंथानं तव च महिमा वाङ्मनसयोरतद्व्यावृत्त्यायं चकितमभिधते श्रुतिरपि । स कस्य स्तोतव्यः कतिविधिगुणः-कस्यविषयःपदेत्वर्वाचीने पतति न मनःकस्य न वचः ।।२।। मधुस्फीता वाचः परममृतं निर्मितवतस्तवब्रह्मन्किं वागपि सुरगुरोर्विस्मयपदम् । मम त्वेतां वाणीं गुणकथनपुण्येन भवतः पुनामीत्यर्थेस्मिन् पुरमथन बुद्धिर्व्यवसिता ।। ३ ।। तवैश्वर्यं यत्तज्जगदुदयरक्षाप्रलयकृत्त्रयीवस्तु

व्यस्तं तिसृषु गुणभिन्नासु तनुषु । अभव्यानामस्मिन्वरदरमणीयामरमणीं विहंतुंव्याक्रोशीं विदधत इहैके जडधियः ।। ४ ।। किमीहः किंकायः स खलु किमुपायस्त्रिभुवनं किमाधारो धाता सृजति किमुपादान इति च । अतर्क्यैश्वर्ये त्वय्यनवसरदुस्थो हतधियः कुतर्कोऽयंकश्चिन्मुखरयति मोहाय जगतः ।। ५ ।। अजन्मानो लोका किमवयवन्तोऽपि जगतामधिष्ठातारं किं भवविधिरनादृत्य भवति । अनीशो वा कुर्याद्भुवनजनने कः परिकरो यतो मन्दास्त्वां प्रत्यमरवर संशेरत इमे ।। ६ ।। त्रयी सांख्यं योगः पशुपतिमतं वैष्णवमिति प्रभिन्ने प्रस्थाने परमिदमदः पथ्यमिति च । रुचीनां वैचित्र्यादृजुकुटिलनानापथजुषां नृणामेको गम्यस्त्वमसि पयसामर्णव इव ।। ७ ।। महोक्षःखट्वांगं परशुरजिनं भस्म फणिनः कपालं चेतीयत्तव वरद तंत्रोपकरणम् । सुरास्तां तामृद्धिं विदधति भवद्भ्रूप्रणिहितां नहि स्वात्मारामं विषयमृगतृष्णा भ्रमयति ।। ८ ।। ध्रुवं कश्चित् सर्वं सकलमपरस्त्वध्रुवमिदं परो ध्रौव्याध्रौव्ये जगति गदति व्यस्तविषये । समस्तेऽप्येतस्मिन् पुरमथनतैर्विस्मित इव स्तुवञ्जिह्रेमि त्वां न खलु ननु धृष्टा मुखरता ।। ९ ।। तवैश्वर्यं यत्नाद्यदुपरि विरिंचो हरिरधः परिच्छेत्तुं यातावनलमनिलस्कंधवपुषः । ततो भक्तिश्रद्धाभरगुरुगृणद्भ्यां गिरिश यत् स्वयं तस्थे ताभ्यां तवकिमनुवृत्तिर्न फलति ।। १० ।। अयत्नादापाद्य त्रिभुवनमवैरव्यतिकरं दशास्यो यद्बाहूनभृत रणकंडूपरवशान् । शिरःपद्मश्रेणीरचितचरणांभोरुहबलेः स्थिरायास्त्वद्भक्तेस्त्रिपुरहर विस्फूर्जितमिदम् ।। ११ ।। अमुष्य त्वत्सेवासमधिगतसारं भुजवनं बलात्कैलासेऽपि त्वदधिवसतौ विक्रमयतः । अलभ्या पातालेऽप्यलसचलिताङ्गुष्ठशिरसि प्रतिष्ठा त्वय्यासीद्ध्रुवमुपचितो मुह्यति खलः ।। १२ ।। यदृद्धिं सुत्राम्णो वरद परमोच्चैरपि सतीमधश्चक्रे बाणः परिजनविधेयस्त्रिभुवनः । न तच्चित्रं तस्मिन्वरिवसितरि त्वच्चरणयोर्न कस्याप्युन्नत्यै भवति शिरसस्त्वय्यवनतिः ।। १३ ।। अकांडब्रह्मांडक्षयचकितदेवासुरकृपा विधेयस्यासीद्यस्त्रिनयनविषं संहृतवतः । सकलमाषःकंठे

तव न कुरुते न श्रियमहो विकारोऽपि श्लाघ्यो भुवनभयभंगव्यसनिनः ।।१४।। असिद्धार्था नैव क्वचिदपि सदेवासुरनरे निवर्तंते नित्यं जगति जयिनो यस्य विशिखाः। सपश्यन्नीश त्वामितरसुरसाधारणमभूत् स्मरःस्मर्तव्यात्मा न हि वशिषु पथ्यः परिभवः ।। १५ ।। महीपादाघातादव्रजति सहसा संशयपदंपदंविष्णोर्भ्राम्यद्भुजपरिघरुग्णग्रहगणम्। मुहुर्द्यौर्दौस्थ्यं यात्यनिभृतजटाताडिततटा जगद्रक्षायै त्वं नटसि ननु वामैव विभुता ।। १६ ।। वियद्व्यापीतारागणगुणित फेनोद्गमरुचिः प्रवाहो वारां यः पृषदलघुदृष्टः शिरसि ते। जगद्द्वीपाकारं जलधिवलयं तेन कृतमित्यनेनैवोन्नेयं धृतमहिम दिव्यं तव वपुः ।। १७ ।। रथःक्षोणी यंता शतधृतिरगेन्द्रो धनुरथो रथांगे चन्द्राकौ रथचरणपाणिः शर इति। दिधक्षोस्ते कोऽयं त्रिपुरतृणमाडंबरविधिर्विधेयैः क्रीडन्त्यो न खलु परतन्त्राः प्रभुधियः ।। १८ ।। हरिस्ते साहस्रं कमलबलिमाधाय पदयोर्यदेकोने तस्मिन्निजमुदहरन्नेत्रकमलम्। गतोभक्त्युद्रेकः परिणतिमसौ चक्रवपुषा त्रयाणां रक्षायै त्रिपुरहर जागर्ति जगताम् ।। १९ ।। क्रतौ सुप्ते जाग्रत्त्वमसि फलयोगे क्रतुमतां क्व कर्म प्रध्वस्तं फलतिपुरुषाराधनमृते। अतस्त्वां संप्रेक्ष्य क्रतुषु फलदानप्रतिभुवं श्रुतौ श्रद्धां बद्ध्वा दृढपरिकरः कर्मसु जनः ।। २० ।। क्रियादक्षो दक्षः क्रतुपतिरधीशस्तनुभृतामृषीणामार्त्विज्यं शरणद सदस्याः सुरगणाः। क्रतुभ्रंशस्त्वत्तः क्रतुफलविधानव्यसनिनो ध्रुवं कर्तुः श्रद्धाविधुरमभिचाराय हि मखाः ।। २१ ।। प्रजानाथं नाथ प्रसभमभिकं स्वां दुहितरं गतं रोहिद्भूतांरिरमयिषुमृष्यस्य वपुषा। धनुष्पाणेर्यातंदिवमपि सपत्राकृतममुं त्रसंतं तेऽद्यापि त्यजति न मृगव्याधरभसः ।। २२ ।। स्वलावण्याशंसा धृतधनुषमह्नाय तृणवत्पुरः प्लुष्टं दृष्ट्वा पुरमथन पुष्पायुधमपि। यदि स्त्रैणं देवी यमनिरतदेहार्धघटनादवैति त्वामद्धा बत वरद मुग्धा युवतयः ।। २३ ।। श्मशानेष्वाक्रीडा स्मरहर पिशाचाः सहचराश्चिताभस्मालेपः स्रगपि नृकरोटीपरिकरः। अमंगल्यं शीलं तव भवतु नामैवमखिलं तथाऽपि स्मर्तॄणां वरद परमं मङ्गलमसि ।। २४ ।। मनःप्रत्यक्चित्ते सविधमविधायात्तमरुतः प्रहृष्यद्रोमाणः

प्रमदसलिलोत्संगितदृशः । यदालोक्याह्लादंह्रद इव निमज्जामृतमये
दधत्यन्तस्तत्त्वं किमपि यमिनस्तत्किल भवान् ।। २५ ।। त्वमर्कस्त्वं
सोमस्त्वमसि पवनस्त्वं हुतवहस्त्वमापस्त्वं व्योम त्वमु धरणिरा-
त्मात्वमिति च । परिच्छिन्नामेवं त्वयि परिणता बिभ्रतु गिरं न विद्म-
स्तत्तत्त्वं वयमिह तु यत्त्वं न भवसि ।। २६ ।। त्रयीं तिस्रो वृत्तीस्त्रि-
भुवनमथो त्रीनपि सुरानकाराद्यैर्वर्णैस्त्रिभिरभिदधत्तीर्णविकृति। तुरीयं
ते धाम ध्वनिभिरवरुंधानमणुभिः समस्तव्यस्तं त्वां शरणद गृणात्यो-
मिति पदम् ।। २७ ।। भवः शर्वो रुद्रःपशुपतिरथोग्रःसह महांस्तथा
भीमेशानाविति यदभिधानाष्टकमिदम् । अमुष्मिन्प्रत्येकं प्रविचरति
देव श्रुतिरपि प्रियायास्मै धाम्ने प्रणिहितनमस्योऽस्मि भवते ।। २८ ।।
नमो नेदिष्ठाय प्रियदवदविष्ठाय च नमो नमः क्षोदिष्ठाय स्मरहर महि-
ष्ठाय च नमः । नमोवर्षिष्ठाय त्रिनयन यविष्ठाय च नमो नमःसर्वस्मै
ते तदिदमिति सर्वाय च नमः ।। २९ ।। बहलरजसे विश्वोत्पत्तौ
भवाय नमो नमः प्रबलतमसे तत्संहारे हराय नमो नमः । जनसुखकृते
सत्त्वोद्रिक्तौ मृडाय नमो नमः प्रमहसि पदे निस्त्रैगुण्ये शिवाय नमो
नमः ।। ३० ।। कृशपरिणति चेतः क्लेशवश्यं क्व चेदं क्व च तव
गुणसीमोल्लंघिनी शश्वदृद्धिः । इति चकितममंदीकृत्य मां भक्ति-
राधाद्वरद चरणयोस्ते वाक्यपुष्पोपहारम् ।। ३१ ।। असितगिरिसमं
स्यात्कज्जलं सिंधुपात्रे सुरतरुवरशाखा लेखनी पत्रमुर्वी । लिखति यदि
गृहीत्वा शारदा सर्वकालं तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ।।३२।।
असुरसुरमुनीन्द्रैरर्चितस्येन्दुमौलेर्ग्रथितगुणमहिम्नो निर्गुणस्येश्वरस्य ।
सकलगुणवरिष्ठः पुष्पदंताभिधानो रुचिरमलघुवृत्तैः स्तोत्रमेतच्च-
कार ।। ३३ ।। अहरहरनवद्यं धूर्जटेः स्तोत्रमेतत्पठति परमभक्त्या
शुद्धचित्तः पुमान्यः । स भवति शिवलोके रुद्रतुल्यस्तथाऽत्र प्रचुरतर-
धनायुः पुत्रवान्कीर्तिमांश्च ।। ३४ ।। महेशान्नापरो देवो महिम्नो नापरा
स्तुतिः । अघोरान्नापरो मन्त्रो नास्ति तत्त्वं गुरोः परम् ।। ३५ ।।
दीक्षा दानं तपस्तीर्थं ज्ञानं यागादिकाः क्रियाः ।। महिम्नस्तवपाठस्य
कलां नार्हंति षोडशीम् ।। ३६ ।। कुसुमदशननामा सर्वगन्धर्वराजः

शशिधरवरमौलेर्देवदेवस्य दासः । स खलुनिजमहिम्नो भ्रष्ट एवास्य-रोषात्स्तवनमिदमकार्षाद्दिव्यदिव्यं महिम्नः ।। ३७ ।। सुरवरमुनि-पूज्यं स्वर्गमोक्षैकहेतुं पठति यदि मनुष्यः प्राञ्जलिर्नान्यचेताः । व्रजति शिवसमीपं किन्नरैः स्तूयमानः स्तवनमिदममोघं पुष्पदंतप्रणीतम् ।। ३८ ।। श्रीपुष्पदंतमुखपंकजनिर्गतेन स्तोत्रेण किल्बिषहरेण हर-प्रियेण । कंठस्थितेन पठितेन समाहितेन सुप्रीणितो भवति भूतपति-र्महेशः ।। ३९ ।। इत्येषा वाङ्मयी पूजा श्रीमच्छंकरपादयोः । अर्पिता तेन मे देवः प्रीयतां च सदाशिवः ।। ४० ।।

इति श्रीपुष्पदंतविरचितं शिवमहिम्नः स्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

४. शिवभुजंगप्रयातस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। गलद्दानगंडं मिलद्भृंगखण्डं चलच्चारुशुण्डं जगत्राणशौण्डम् । लसद्दंतकाण्डं विपद्भंगचंडं शिवप्रेमपिंडं भजे वक्र-तुंडम् ।। १ ।। अनाद्यं तमाद्यं परं तत्त्वमर्थं चिदाकारमेकंतुरीयं त्वमेयम् । हरिब्रह्ममृग्यं परब्रह्मरूपं मनोवागतीतं महः शैवमीडे ।। ।। २ ।। स्वशक्त्यादिशक्त्यंतसिंहासनस्थं मनोहारि सर्वाङ्गरत्नादि-भूषम् । जटाहींदुगङ्गास्थिशश्यर्कमौलिं परं शक्तिमित्रं नमः पंचवक्त्रम् ।। ३ ।। शिवेशानतत्पूरुषाघोरवामादिभिर्ब्रह्मभिर्हृन्मुखैः षड्भिरंगैः । अनौपम्यषट्त्रिंशतं तत्त्वविद्यामतीतं परं त्वां कथं वेत्ति को वा ।। ४ ।। प्रवालप्रवाहप्रभाशोणमर्धं मरुत्वन्मणिश्रीमहःश्याममर्धम् । गणस्यूत-मेकं वपुश्चेकमंतः स्मरामि स्मरापत्तिसंपत्तिहेतुम् ।। ५ ।। स्वसेवास-मायातदेवासुरेन्द्रा नमन्मौलिमंदारमालाभिषिक्तम् । नमस्यामि शम्भो पदांभोरुहं ते भवांभोधिपोतं भवानी विभाव्यम् ।। ६ ।। जगन्नाथ मन्नाथ गौरीसनाथ प्रपन्नानुकंपिन्विपन्नार्तिहारिन् । महःस्तोममूर्ते समस्ते कबन्धो नमस्ते नमस्ते पुनस्ते नमोऽस्तु ।। ७ ।। महादेव देवेश देवादिदेव स्मरारे पुरारे यमारे हरेति ।। ब्रुवाणःस्मरिष्यामि भक्त्या भवंतं ततो मे दयाशीलदेव प्रसीद ।। ८ ।। विरूपाक्ष विश्वेश विद्या-दिकेश त्रयीमूल शंभो शिव त्र्यंबकत्वम् । प्रसीद स्मर त्राहि पश्याव

पुष्य क्षमस्वाप्नुहीति क्षपा हि क्षिपामः ।। ९ ।। त्वदन्यःशरण्यः प्रपन्नस्य नेति प्रसीद स्मरन्नेव हन्यास्तु दैन्यम् । नचेत्ते भवद्भक्तवात्सल्यहानिस्ततो मे दयालो दयां संनिधेहि ।। १० ।। अयं दानकालस्त्वहं दानपात्रं भवान्नाथ दातात्वदन्यं न याचे ।। भवद्भक्तिमेव स्थिरां देहि मह्यं कृपाशील शंभो कृतार्थोऽस्मि तस्मात् ।। ११ ।। पशुं वेत्सि चेन्मां त्वमेवाधिरूढः कलंकीति वा मूर्ध्निधत्सेत्वमेव । द्विजिह्वः पुनः सोपि ते कंठभूषा त्वदङ्गीकृताः शर्व सर्वेऽपि धन्याः ।। १२ ।। न शक्नोमि कर्तुं परद्रोहलेशं कथं प्रीयसे त्वं न जाने गिरीश । तदाहि प्रसन्नोऽसि कस्यापि कांतासुतद्रोहिणो वा पितृद्रोहिणो वा ।। १३ ।। स्तुतिं ध्यानमर्चां यथावद्विधातुं भजन्नप्यजानन् महेशावलंबे । त्रसंतं सुतं त्रातुमग्रे मृकंडोर्यमप्राणनिर्वापणं त्वत्पदाब्जम् ।। १४ ।। अकंठेकलंकादनंगेभुजंगादपाणौकपालादभालेऽनलाक्षात् । अमौलौ शशांकादवामेकलत्रादहं देवमन्यं न मन्ये न मन्ये ।। १५ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीमच्छंकराचार्य विरचितं श्रीशिवभुजंगप्रयातस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

५. शिवषडक्षरस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ कारं बिंदुसंयुक्तं नित्यं ध्यायंति योगिनः । कामदं मोक्षदं चैव ॐकाराय नमो नमः ।। १ ।। नमंतिऋषयो देवा नमंत्यप्सरसां गणाः । नरा नमंतिदेवेशं नकाराय नमो नमः ।।२।। महादेवं महात्मानं महाध्यानपरायणम् । महापापहरं देवं मकाराय नमो नमः ।। ३ ।। शिवंशांतं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारकम् । शिवमेकपदं नित्यं शिकाराय नमो नमः ।। ४ ।। वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कंठभूषणम् । वामे शक्तिधरं देवं वकाराय नमो नमः ।। ५ ।। यत्र यत्र स्थितो देवः सर्वव्यापी महेश्वरः । यो गुरु सर्वदेवानां यकाराय नमो नमः ।। ६ ।। षडक्षरमिदं स्तोत्रं यः पठेच्छिवसंनिधौ । शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ।। ७ ।।

इति श्रीरुद्रयामले उमामहेश्वरसंवादे शिवषडक्षरस्तोत्रं संपूर्णम्

---

६. शिवपंचाक्षरस्त्रोत्रम्

श्रीगणेशायनमः ।। नागेन्द्रहाराय त्रिलोचनाय भस्मांगरागाय महेश्वराय । नित्याय शुद्धाय दिगंबराय तस्मै नकाराय नमः शिवाय ।। १ ।। मंदाकिनीसलिलचंदनचर्चिताय नंदीश्वरप्रमथनाथमहेश्वराय । मंदारपुष्पबहुपुष्पसुपूजिताय तस्मै मकाराय नमःशिवाय ।। २।। शिवाय गौरीवदनाब्जवृंदसूर्यायदक्षाध्वरनाशकाय । श्रीनीलकण्ठाय वृषध्वजाय तस्मै शिकाराय नमः शिवाय ।। ३ ।। वसिष्ठ कुंभोद्भवगौतमार्यमुनींद्रदेवार्चितशेखराय । चंद्रार्कवैश्वानरलोचनाय तस्मै वकाराय नमः शिवाय ।। ४ ।। यक्षस्वरूपाय जटाधराय पिनाकहस्ताय सनातनाय । दिव्याय देवाय दिगंबराय तस्मै नकाराय नमः शिवाय ।। ५ ।। पंचाक्षरमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसंनिधौ । शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ।। ६ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं शिवपंचाक्षरस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

७. उपमन्युकृतशिवस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जयशंकर पार्वतीपते मृड शंभो शशिखंडमंडन । मदनांतक भक्तवत्सल प्रियकैलास दयासुधांबुधे ।। १ ।। सदुपायकथास्वपंडितो हृदये दुःखशरेण खंडितः ।। शशिखंडशिखंडमंडनं शरणं यामि शरण्यमीश्वरम् ।। २ ।। महतः परितः प्रसर्पतस्तमसो दर्शनभेदिनोभिदे । दिननाथ इव स्वतेजसा हृदयव्योम्निमनागुदेहि नः ।। ३ ।। न वयं तव चर्म चक्षुषा पदवीमप्युपवीक्षितुं क्षमाः । कृपयाऽभयदेन चक्षुषा सकलेनेश विलोकयाशु नः ।। ४ ।। त्वदनुस्मृतिरेव पावनी स्तुतियुक्ता न हि वक्तुमीश सा मधुरं हि पयः स्वभावतो ननु कीदृक्सितशर्करान्वितम् ।। ५ ।। सविषोऽप्यमृतायते भवाञ्छवमुंडाभरणोऽपि पावनः । भव एव भवांतकः सतां समदृष्टिर्विषमेक्षणोऽपि सन् ।। ६ ।। अपिशूलधरो निरामयो दृढवैराग्यरतोऽपि रागवान् । अपि भैक्ष्यचरो महेश्वरश्चरितं चित्रमिदं हि ते प्रभो ।। ७ ।। वितरत्यभिवाञ्छितं दृशा परिदृष्टः किल कल्पपादपः ।। हृदये स्मृत

एव धीमते नमतेऽभीष्टफलप्रदो भवान् ।। ८ ।। सहसैव भुजंगपाशवान्विनिगृह्णाति न यावदंतकः । अभयं कुरु तावदाशु मे गतजीवस्य पुनः किमौषधैः ।। ९ ।। सविषैरिव भीमपन्नगैर्विषयैरभिरलं परिक्षतम् । अमृतैरिव संभ्रमेण मामभिषिंचाशु दयावलोकनैः ।। १० ।। मुनयो बहवोऽद्य धन्यतां गमिताः स्वाभिमतार्थदर्शिनः । करुणाकर येन तेन मामवसन्नं ननु पश्य चक्षुषा ।। ११ ।। प्रणमाम्यथ यामि चापरं शरणं कं कृपणाभयप्रदम् । विरहीव विभो प्रियामयं परिपश्यामि भवन्मयं जगत् ।। १२ ।। बहवो भवताऽनुकंपिताः किमितीशान न मानुकंपसे । दधता किमु मंदराचलं परमाणुः कमठेन दुर्धरः ।।१३ ।। अशुचिं यदि मानुमन्यसे किमिदं मूर्ध्नि कपालदाम ते । उत शाठ्यमसाधुसंगिनं विषलक्ष्मासि न किं द्विजिह्वधृक् ।। १४ ।। क्व दृशं विदधासि किं करोम्यनुतिष्ठामि कथं भयाकुलः । क्व नु तिष्ठसि रक्ष रक्ष मामयि शम्भो शरणागतोऽस्मि ते ।। १५ ।। विलुठाम्यवनौ किमाकुलः किमुरो हन्मि शिरश्छिनद्मि वा । किमु रोदिमि रारटीमि किं कृपणंमां न यदीक्षसे प्रभो ।। १६ ।। शिव सर्वग शर्व शर्मद प्रणतो देव दयां कुरुष्व मे । नम ईश्वर नाथ दिक्पते पुनरवेश नमो नमोऽस्तु ते ।। १७ ।। शरणं तरुणेंदुशेखरः शरणं मे गिरिराजकन्यका । शरणं पुनरेव तावुभौशरणं मे नान्यदुपैमि दैवतम् ।। १८ ।। उपमन्युकृतं स्तवोत्तमं जपतः शम्भुसमीपवर्तिनः । अभिवांछितभाग्यसंपदः परमायुः प्रददाति शंकरः ।। १९ ।। उपमन्युकृतं स्तवोत्तमं प्रजपेद्यस्तु शिवस्य संनिधौ । शिवलोकमवाप्यसोऽचिरात्सह तेनैव शिवेन मोदते ।। २० ।।

इत्युपमन्युकृतं शिवस्तोत्रं संपूर्णम्

---

८. शिवापराधक्षमापनस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। आदौ कर्म प्रसंगात् कलयति कलुषं मातृकुक्षौ स्थितं मां विण्मूत्रामेध्यमध्ये क्वथयति नितरां जाठरो जातवदाः । यद्यद्वै तत्र दुःखं व्यथयति नितरां शक्यते केन वक्तुं क्षंतव्यो मेऽपराधः शिवशिव शिव भोः श्रीमहादेव शम्भो ।। १ ।। बाल्ये दुःखा

तिरेकान्मललुलितवपुः स्तन्यपान पिपासा नो शक्तिश्चेंद्रियेभ्यो भव-गुणजनिता जंतवो मां तुदंति । नानारोगादिदुःखाद्रुदनपरवशः शंकरं न स्मरामि क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। २ ।। प्रौढोऽहं यौवनस्थो विषयविषधरैः पञ्चभिर्मर्मसंधौ दष्टो नष्टो विवेकः सुतधनयुवति-स्वादसौख्ये निषण्णः । शैवींचिताविहीनं मम हृदयमहोमानगर्वाधि-रूढं क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। ३ ।। वार्धक्ये चेंद्रियाणां विगत गतिमतिश्चाधिदैवाधितापैः रोगैर्वियोगैस्त्वनवसितवपुः प्रौढिहीनं च दीनम् । मिथ्यामोहाभिलाषैर्भ्रमतिमम मनो धूर्जटेर्ध्यानशून्यं क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। ४ ।। नो शक्यं स्मार्तकर्म प्रतिपदगहन-प्रत्यवायाकुलाख्यं श्रौत वार्ता कथं मे द्विजकुलविहिते ब्रह्ममार्गे सुसारे । ज्ञातो धर्मो विचारैः श्रवणमननयोः किं निदिध्यासितव्यं क्षंतव्यो मेऽ-पराधः शिव० ।। ५ ।। स्नात्वा प्रत्यूषकाले स्नपनविधि विधौ नाहृतं गांगतोयं पूजार्थं वा कदाचिद्बहुतरगहनात्खंडबिल्वीदलानि । नानीता पद्ममाला सरसि विकसिता गन्धपुष्पैस्त्वदर्थं क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। ६ ।। दुग्धैर्मध्वाज्ययुक्तैर्दधिसितसहितैःस्नापितं नैव लिंगं नो लिप्तं चंदनाद्यैः कनक विरचितं पूजितं न प्रसूनैः । धूपैःकर्पूरदी-पैर्विविधरसयुतैर्नैव भक्ष्योपहारैः क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। ७ ।। ध्यात्वा चित्ते शिवाख्यं प्रचुरतरधनं नैव दत्तं द्विजेभ्यो हव्यं ते लक्षसंख्यैर्हुतवहवदने नार्पितं बीजमंत्रैः । नो तप्तं गांगतीरे व्रत जपनियमैरुद्रजाप्यैर्न वेदैः क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव०।।८।। स्थित्वा स्थाने सरोजे प्रशवमयमरुत्कुंडले सूक्ष्ममार्गे शांतेस्वांते प्रलीने प्रकटितविभवे ज्योतिरूपे पराख्ये । लिंगज्ञे ब्रह्मवाक्ये सकलतनुगत शंकरं न स्मरामि क्षंतव्योमेऽपराधः शिव शिव० ।। ९ ।। नग्नो निःसंगशुद्धस्त्रिगुणविर-हितो ध्वस्तमोहांधकारो नासाग्रे न्यस्तदृष्टिर्विदितभवगुणो नैव दृष्टः कदाचित् । उन्मन्याऽवस्थया त्वां विगतकलिमलं शंकरं न स्मरामि क्षंतव्यो मेऽपराधः शिव शिव० ।। १० ।। चन्द्रोद्भासिशेखरे स्मरहरे गंगाधरे शंकरे सर्पैर्भूषितकंठकर्णविवरे नेत्रोत्थवैश्वानरे । दंतित्व-

क्कृतसुंदरांबरधरे त्रैलोक्यसारे हरे मोक्षार्थं कुरु चित्तवृत्तिमखिलामन्यैस्तु किं कर्मभिः ।। ११ ।। किंवाऽनेन धनेन वाजिकरिभिः प्राप्तेन राज्येन किं किंवा पुत्रकलत्रमित्रपशुभिर्देहेन गेहेन किम् । ज्ञात्वैतत्क्षण भंगुरं सपदि रे त्याजं मनो दूरतः स्वात्मार्थं गुरुवाक्यतो भज भज श्रीपार्वतीवल्लभम् ।। १२ ।। आयुर्नश्यति पश्यतां प्रतिदिनं याति क्षयं यौवनं प्रत्यायांतिगताः पुनर्न दिवसाः कालोजगद्भक्षकः । लक्ष्मीस्तोयतरंगभंगचपला विद्युच्चलं जीवितं तस्मान्मांशरणागतं शरणद त्वं रक्ष रक्षाधुना ।। १३ ।। करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा श्रवणनयनजं वा मानसं वाऽपराधम् । विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शंभो ।। १४ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्य विरचितं शिवापराध-
क्षमापनस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

------

९. रावणकृतशिवतांडवस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जटाकटाहसंभ्रमभ्रमन्निलिंपनिर्झरीविलोल वीचिवल्लरी विराजमानमूर्धनि । धगद्धगद्धगज्ज्वलल्ललाटपट्टपावके किशोरचन्द्रशेखरे रतिःप्रतिक्षणं मम ।। १ ।। धराधरेन्द्रनंदिनी विलासबंधुबंधुर स्फुरद्दिगंतसंततिप्रमोदमानमानसे ।। कृपा कटाक्षधोरणीनिरुद्धदुर्धरापदि क्वचिच्चिदंबरे मनो विनोदमेतु वस्तुनि ।। २ ।। जटाभुजंगपिंगलस्फुरत्फणामणिप्रभा कदंबकुंकुमद्रवप्रलिप्तदिग्वधूमुखे । मदांधसिंधुरस्फुरत्त्वगुत्तरीयमेदुरे मनो विनोदमद्भुतं बिभर्तु भूतभर्तरि ।। ३ ।। सहस्रलोचनप्रभृत्यशेषलेखशेखर प्रसूनधूलिधोरणी विधूसरांघ्रिपीठभूः । भुजंगराजमालया निबद्धजाटजूटक श्रियै चिराय जायतां चकोरबन्धुशेखरः ।। ४ ।। ललाटचत्वरज्वलद्धनंजयस्फुलिंगभानिपीतपंचसायकं नमन्निलिंपनायकम् ।। सुधामयूखलेखया विराजमानशेखरं महाकपालिसंपदेशिरोजटालमस्तु नः।। ५ ।। करालभालपट्टिकाधगद्धगद्धगज्ज्वलद्धनंजयाधरीकृतप्रचंडपंचसायके । धराधरेंद्रनंदिनीकुचाग्रचित्रपत्रकप्रकल्पनैकशिल्पिनि त्रिलोचने मतिर्मम ।। ६ ।। नवीनमेघमंडली निरुद्धदुर्धरस्फुरत्कुहूनिशीथिनीतमः प्रबंध-

बंधुकंधरः । निलिंपनिर्झरीधरस्तनोतु कृत्तिसिंधुरः कलानिधानबंधुरः श्रियं जगद्धुरंधरः ॥ ७ ॥ प्रफुल्लनीलपंकजप्रपंचकालिमच्छटाविडंबिकंठकंधरारुचिप्रबंधकंधरम् । स्मरच्छिदं पुरच्छिदं भवच्छिदं मखच्छिदं गजच्छिदांधकच्छिदं तमंतकच्छिदं भजे ॥ ८ ॥ अगर्वसर्वमंगलाकलाकदंबमंजरी रसप्रवाहमाधुरी विजृंभणामधुव्रतम् । स्मरांतकं पुरांतकं भवांतकं मखांतकं गजांतकांधकांतकं तमंतकांतकं भजे ॥ ९॥ जयत्वदभ्रविभ्रमभ्रमद्भुजंगमस्फुरद्धगद्धगद्विनिर्गमत्कराल भालहव्यवाट् । धिमिद्धिमिद्धिमिध्वनन्मृदंगतुंगमंगल ध्वनिक्रमप्रवर्तित प्रचंडतांडवः शिवः ॥ १० ॥ दृषद्विचित्रतल्पयोर्भुजंगमौक्तिकस्रजोर्गरिष्ठरत्नलोष्ठयोः सुहृद्विपक्षपक्षयोः । तृणारविंदचक्षुषोः प्रजामहीमहेन्द्रयोः समं प्रवर्तयन्मनः कदा सदाशिवं भजे ॥ ११ ॥ कदा निलिंपनिर्झरीनिकुंजकोटरे वसन् विमुक्तदुर्मतिः सदा शिरःस्थमंजलिं वहन् । विमुक्तलोललोचनोललामभाललग्नकः शिवेति मंत्रमुच्चरन् कदा सुखी भवाम्यहम् ॥ १२ ॥ इदं हि नित्यमेवमुक्तमुत्तमोत्तमं स्तवं पठन्स्मरन्ब्रुवन्नरोविशुद्धिमेतिसंततम् । हरे गुरौ सुभक्तिमाशु याति नान्यथागतिं विमोहनं हि देहिनां सुशंकरस्य चिंतनम् ॥१३॥ पूजावसानसमये दशवक्त्रगीतं यः शंभुपूजनमिदं पठति प्रदोषे । तस्य स्थिरांरथगजेन्द्रतुरंगयुक्तां लक्ष्मींसदैव सुमुखीं प्रददाति शंभुः १४।

इति श्रीरावणविरचितं शिवतांडवस्तोत्रं संपूर्णम्

---

१०. द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ सौराष्ट्रदेशे विशदेऽतिरम्ये ज्योतिर्मयं चन्द्रकलावतंसम् । भक्तिप्रदानायकृपावतीर्णं ते सोमनाथं शरणं प्रपद्ये ॥ १ ॥ श्रीशैलसंगे विबुधातिसंगे तुलाद्रितुङ्गेऽपि मुदावसंतम् । तमर्जनं मल्लिकपूर्वमेकं नमामि संसारसमुद्रसेतुम् ॥ २ ॥ अवन्तिकायां विहितावतारंमुक्तिप्रदानाय च सज्जनानाम् । अकालमृत्योः परिरक्षणार्थं वंदे महाकालमहं सुरेशम् ॥ ३ ॥ कावेरिकानर्मदयोः पवित्रे समागमे सज्जनतारणाय । सदैव मांधातृपुरे वसंतमोङ्कारमीशं

शिवमेकमीडे ।। ४ ।। पूर्वोत्तरे प्रज्ज्वलिकानिधाने सदावसन्तं गिरिजासमेतम् । सुरासुराराधितपादपद्मं श्रीवैद्यनाथं तमहं नमामि ।। ५ ।। याम्ये सदंके नगरेऽतिरम्ये विभूषिताङ्गं विविधैश्च भोगैः । सद्भक्तिमुक्तिप्रदमीशमेकं श्रीनागनाथं शरणं प्रपद्ये ।। ६ ।। महाऽद्रिपार्श्वे च तटे रमन्तं संपूज्यमानं सततं मुनीद्रैः । सुरासुरैर्यक्षमहोरगाद्यैः केदारमीशं शिवमेकमीडे ।। ७ ।। सह्याद्रिशीर्षे विमले वसन्तं गोदावरीतीरपवित्रदेशे । यद्दर्शनात्पातकमाशु नाशं प्रयाति तं त्र्यंबकमीशमीडे ।। ८ ।। सुताम्रपर्णीजलराशियोगे निबद्धच सेतुं विशिखैरसंख्यैः । श्रीरामचन्द्रेण समर्पितं तं रामेश्वराख्यंनियतं नमामि ।। ९ ।। यं डाकिनीशाकिनीकासमाजे निषेव्यमाणं पिशिताशनैश्च ।। सदैव भीमादिपदप्रसिद्धं तं शंकरं भक्तहितं नमामि ।। १० ।। सानन्दमानन्दवने वसन्तमानन्दकंदं हतपापवृन्दम् । वाराणसीनाथमनाथनाथं श्रीविश्वनाथं शरणं प्रपद्ये ।। ११ ।। इलापुरे रम्य विशालकेऽस्मिन्समुल्लसंतं च जगद्वरेण्यम् ।। वंदे महोदारतरस्वभावं धृष्णेश्वराख्यं शरणं प्रपद्ये ।।१२।। ज्योतिर्मयद्वादशलिंगकानां शिवात्मनां प्रोक्तमिदं क्रमेण । स्तोत्रं पठित्वा मनुजोऽतिभक्त्या फलं पदालोक्य निजं भजेच्च ।। १३ ।।

इति श्रीद्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्

शिवस्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ।। स्फुटं स्फटिकसप्रभंस्फुटितहारकश्रीजटं शशांकदलशेखरं कपिलफुल्लनेत्रत्रयम् । तरक्षुवरकृत्तिमद्भुजगभूषणं भूमिमत्कदा नु शितिकंठ ते वपुरवेक्षते वीक्षणम् ।। १ ।। त्रिलोचन विलोचने लसति ते ललामायिते स्मरो नियमघस्मरो नियमिनामभूद्भस्मसात् । स्वभक्तिलतया वशीकृतवती सतीयं सती स्वभक्तवशतो भवानपि वशी प्रसीद प्रभो ।। २ ।। महेश महितोऽसि तत्पुरुष पूरुषाग्र्योभवानघोर रिपुघोर तेऽनवम वामदेवाञ्जलिः । नमःसपदि जातवे त्वमिति पंचरूपोचितप्रपञ्चचयपचवृन्मम मनस्तमस्ताडय ।। ३ ।। रसाघनरसानलानिलवियद्विवस्वद्विधुप्रयष्टृषु निविष्ट-

मित्यज भजामि मूर्त्यष्टकम् । प्रशांतमुत भीषणं भुवनमोहनं चेत्यहो वपूंषि गुणपूंषि तेऽहमहमात्मनोऽहं भिदे ।। ४ ।। विमुक्ति परमाध्वनां तव षडध्वनामास्पदं पदं निगमवेदिनो जगति वामदेवादयः । कथञ्चिदुपशिक्षिता भगवतैव संविद्रते वयं तु विरलान्तराः कथमुमेश तन्मन्महे ।। ५ ।। कठोरितकुठारया ललितशूलया वाहया रणड्डमरुणा स्फुरद्धरिणयासखट्वाङ्गया । चलाभिरचलाभिरप्यगणिताभिरुन्नृत्यतिश्चतुर्दश जगंति ते जयजयेत्ययुर्विस्मयम् ।। ६ ।। पुरा त्रिपुररंधनं विविधदैत्यविध्वंसनं पराक्रमपरंपराअपि परा नते विस्मयः । अमर्षिबलहर्षितक्षुभितवृत्तनेत्रोज्ज्वलज्ज्वलज्ज्वलनहेलया शलभितं हि लोकत्रयम् ।। ७ ।। सहस्रनयनो गुहः सहसहस्ररश्मिर्विधुर्बृहस्पतिरुतप्पतिः ससुरसिद्धविद्याधराः । भवत्पदपरायणाः श्रियमिमां ययुः प्रार्थितां भवान् सुरतरुर्भृशं शिव शिवां शिवावल्लभ ।। ८ ।। तव प्रियतमादितिप्रियतमं सदैवांतरं पथस्युपहितं भृतं स्वयमिव श्रियोवल्लभम् । विबुध्य लघुबुद्धयः स्वपरपक्षलक्ष्यायितं पठंति हिलुठंति ते शठहृदःशुचा शुंठिता ।। ९ ।। निवासनिलयोचिता तव शिरस्ततिर्मालिका कपालमपि ते करे त्वमशिवोऽस्यनन्तधियाम् । तथापि भवतः पदं शिवशिवेत्यदो जल्पतामकिञ्चन न किञ्चन वृजिनमस्ति भस्मीभवेत् ।। १० ।। त्वमेव किल कामधुक् सकल काममापूरयन् सदात्रिनयनो भवान् वहति चार्चिनेत्रोद्भवम् । विषं विषधरान् दधत् पिबसि तेन चानन्दवान्विरुद्धचरितोचिता जगदधीश ते भिक्षुता ।। ११ ।। नमः शिव शिवाशिवाशिवशिवार्थकृत्ताशिवं नमो हरहराहराहरहरान्तरीं मे दृशम् । नमोभवभवाभवप्रभवभूतये मे भवान्नमो मृड नमो नमो नम उमेश तुभ्यं नमः ।। १२ ।। सतां श्रवणपद्धतिं सरतु सन्नतोक्तेत्यसौ शिवस्य करुणांकुरात्प्रतिकृतात्सदा सोचिता । इति प्रथितुमानसो व्यधित नाम नारायणः शिवस्तुतिमिमां शिवांलिकुचिसूरिसूनुः सुधीः ।। १३ ।।

इति श्रीमल्लिकुचिसूरिसूनुनारायणपंडिताचार्यविरचिता शिवस्तुतिः संपूर्णा ।

---

१२. पशुपत्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। पशुपतींद्युपतिं धरणीपतिं भुजगलोकपतिं च सतीपतिम् । प्रणतभक्तजनार्तिहरं परं भजत रे मनुजा गिरिजापतिम् ।। १ ।। न जनको जननी न च सोदरो न तनयो न च भूरिबलं कुलम् । अवति कोऽपि न कालवशंगतं भजत रे मनुजा गिरजापतिम् ।। २ ।। मुरजडिंडिमवाद्यविलक्षणं मधुरपंचमनादविशारदम् । प्रथमभूतगणैरपि सेवितं भजत रे मनुजा० ।। ३ ।। शरणदं सुखदं शरणान्वितं शिव शिवेति शिवेति नुतं नृणाम् ।। अभयदं करुणावरुणालयं भजत रे मनुजा० ।। ४ ।। नरशिरोरचितं मणिकुंडलं भुजगहारमुदं वृषभध्वजम् । चितिरजोधवलीकृतविग्रहं भजत रे म० ।। ५ ।। मखविनाशकरं शशिशेखरं सततमध्वरभाजिफलप्रदम् । प्रलयदग्धसुरासुरमानवं भजत रे म० ।। ६ ।। मदमपास्य चिरंहृदि संस्थितं मरणजन्मजराभयनीडितम् । जगदुदीक्ष्य समीपभयाकुलं भजत रे मनुजा० ।। ७ ।। हरिविरंचिसुराधिपपूजितं यमजनेशधनेशनमस्कृतम्। त्रिनयनं भुवनत्रितयाधिपं भजत रे म० ।। ८ ।। पशुपतेरिदमष्टकमद्भुतं विरचितं पृथिवीपति सूरिणा । पठति संशृणुते मनुजः सदा शिवपुरीं वसते लभते मुदम् ।। ९ ।।

इति श्रीपशुपत्यष्टकं सम्पूर्णम् ।

---

१३. लिंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ब्रह्ममुरारिसुरार्चितलिंगं निर्मलभाषितशोभितलिंगम् ।। जन्मजदुःखविनाशकलिंगं तत्प्रणमामि सदाशिवलिंगम् ।। १ ।। देवमुनिप्रवरार्चितलिंगं कामदहं करुणाकरलिंगम् । रावणदर्प विनाशनलिंगं तत्प्र० ।। २ ।। सर्वसुगंधिसुलेपितलिंगं बुद्धिविवर्धनकारणलिंगम् । सिद्धसुरासुरवंदितलिंगं तत्प्र० ।। ३ ।। कनकमहामणिभूषितलिंगं फणिपतिवेष्टितशोभितलिगम् । दक्षसुयज्ञविनाशनलिंगं तत्प्र० ।। ४ ।। कुंकुमचन्दनलेपितलिंगं पंकजहारसुशोभितलिंगम् । संचितपापविनाशनलिंगं तत्प्र० ।। ५ ।। देव-

गणार्चितसेवितलिंगं भावैर्भक्तिभिरेव च लिंगम् । दिनकरकोटि-प्रभाकरलिंगं तत्प्र० ॥ ६ ॥ अष्टदलोपरि वेष्टितलिंगं सर्वसमुद्भव-कारणलिंगम् । अष्टदरिद्रविनाशितलिंगं तत्प्र० ॥ ७ ॥ सुरगुरु-सुरवरपूजितलिंगं सुरवनपुष्पसदार्चितलिंगम् । परात्परं परमात्म-कलिंगं तत्प्र० ॥ ८ ॥ लिंगाष्टकमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसन्निधौ । शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ॥ ९ ॥

इति श्रीलिंगाष्टकस्तोत्रं संपूर्णम्

---

१४. वेदसारशिवस्तवः

श्रीगणेशाय नमः ॥ पशूनां पतिं पापनाशं परेशं गजेन्द्रस्य-कृत्तिं वसानं वरेण्यम् । जटाजूटमध्ये स्फुरद्गांगवारिं महादेवमेकं स्मरामि स्मरामि ॥ १ ॥ महेशं सुरेशं सुरारातिनाशं विभुं विश्वनाथं विभूत्यङ्गभूषम् । विरूपाक्षमिन्द्वर्कवह्नित्रिनेत्रं सदानंद मीडे प्रभुं पञ्चवक्त्रम् ॥ २ ॥ गिरीशं गणेशं गले नीलवर्णं गवेंद्रा-धिरूढं गुणातीतरूपम् । भवं भास्वरं भस्मना भूषितांगं भवानी-कलत्रं भजे पञ्चवक्त्रम् ॥ ३ ॥ शिवाकांत शम्भो शशांकार्धमौले महे-शान शूलिन् जटाजूटधारिन् । त्वमेको जगद्व्यापको विश्वरूप प्रसीद प्रसीद प्रभो पूर्णरूप ॥ ४ ॥ परात्मानमेकं जगद्बीजमाद्यं निरीहंनिरा-कारमोंकारवेद्यम् । यतो जायते पाल्यते येन विश्वं तमीशं भजे लीयते यत्र विश्वम् ॥ ५ ॥ न भूमिर्न चापो न वह्निर्न वायुर्न चाकाशमास्ते न तन्द्रा न निन्द्रा । न ग्रीष्मो न शीतं न देशो न वेषो न यस्यास्ति मूर्ति-स्त्रिमूर्ति तमीडे ॥ ६ ॥ अजं शाश्वतं कारणं कारणानां शिवं केवलं भासकं भासकानाम् । तुरीयं तमः पारमाद्यंतहीनं प्रपद्ये परं पावनं द्वैतहीनम् ॥ ७ ॥ नमस्ते नमस्ते प्रभो विश्वमूर्ते नमस्ते नमस्ते चिदानंदमूर्ते । नमस्ते नमस्ते तपो योगगम्य नमस्ते नमस्ते श्रुतिज्ञानगम्य ॥ ८ ॥ प्रभो शूलपाणे विभो विश्वनाथ महादेव शंभो महेशत्रिनेत्र । शिवाकांत शांत स्मरारे पुरारे त्वदन्यो वरेण्यो न मान्यो न गण्यः ॥ ९ ॥ शंभो महेश करुणामय शूलपाणे गौरीपते

पशुपते पशुपाशनाशिन् । काशीपते करुणया जगदेतदेकस्त्वं हंसिपासि विदधासि महेश्वरोऽपि ।। १० ।। त्वत्तो जगद्भवति देव भव स्मरारे त्वय्येव तिष्ठति जगन्मृड विश्वनाथ । त्वय्येव गच्छति लयं जगदेतदीश लिङ्गात्मकं हर चराचरविश्वरूपिन् ।। ११ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्य विरचितं वेदसारशिवस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

१५. विश्वनाथाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। गङ्गातरङ्गरमणीयजटाकलापं गौरीनिरंतरविभूषितवामभागम् । नारायणप्रियमनंगमदापहारं वाराणसीपुरपतिं भज विश्वनाथम्।। १ ।। वाचामगोचरमनेकगुणस्वरूपं वागीशविष्णुसुरसेवितपादपीठम् । वामेनविग्रहवरेण कलत्रवंतं वाराणसी० ।। २ ।। भूताधिपं भुजगभूषणभूषितांगं व्याघ्राजिनांबरधरं जटिलं त्रिनेत्रम् । पाशांकुशाभयवरप्रदशूलपाणिं वाराणसी ० ।। ३ ।। शीतांशुशोभितकिरीटविराजमानं भालेक्षणानलविशोषितपंचबाणम् । नागाधिपारचित भासुरकर्णपूरं वाराणसी० ।। ४ ।। पञ्चाननं दुरितमत्तमतङ्गजानां नागान्तकं दनुजपुंगवपन्नगानाम् । दावानलं मरणशोकजराटवीनां वाराणसी ० ।। ५ ।। तेजोमयं सगुणनिर्गुणमद्वितीयमानंदकंदमपराजितमप्रमेयम् ।। नागात्मकं सकल निष्कलमात्मरूपं वाराणसी० ।। ६ ।। आशां विहाय परिहृत्य परस्य निंदां पापे रतिं च सुनिवार्य मनः समाधौ । आदाय हृत्कमलमध्यगतं परेशं वाराणसी ० ।। ७ ।। रागादिदोषरहितं स्वजनानुरागवैराग्यशांतिनिलयंगिरिजासहायम् । माधुर्यधैर्यसुभगंगरलाभिरामं वाराणसी० ।। ८ ।। वाराणसीपुरपतेः स्तवनं शिवस्य व्याख्यातमष्टकमिदं पठते मनुष्यः ।। विद्यां श्रियं विपुलसौख्यमनंतकीर्तिं संप्राप्य देहविलये लभते च मोक्षम् ।। ९ ।। विश्वनाथाष्टकमिदं यः पठेच्छिवसन्निधौ । शिवलोकमवाप्नोति शिवेन सह मोदते ।। १० ।।

इति श्रीव्यासकृतं विश्वनाथाष्टकं संपूर्णम् ।

---

१६. शिवनामावल्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। हे चन्द्रचूड मदनांतक शूलपाणे स्थाणो गिरीश गिरिजेश महेश शंभो । भूतेश भक्तभयसूदन मामनाथं संसार-दुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ।। १ ।। हे पार्वतीहृदयवल्लभ चंद्रमौले भूताधिप प्रमथनाथ गिरीशनाथ । हे वामदेव भव रुद्र पिनाकपाणे संसार० ।। २ ।। हे नीलकण्ठ वृषभध्वज पञ्चवक्त्र लोकेश शेषवलय प्रमथेश शर्व । हे धूर्जटे पशुपते गिरिजापते मां संसार ० ।। ३ ।। हे विश्वनाथ शिव शंकर देवदेव गङ्गाधर प्रमथनायक नंदिकेश । बाणेश्वरांधकरिपोहर लोकनाथ संसार० ।। ४ ।। वाराणसीपुरपते मणिकर्णिकेश वीरेश दक्षमखकाल विभो गणेश । सर्वज्ञ सर्वहृदयैकनिवास नाथ संसार० ।। ५ ।। श्रीमन्महेश्वर कृपामय हे दयालो हे व्योमकेश शितिकंठ गणाधिनाथ । भस्मांगराग नृकपालकलापमाल संसार० ।। ६ ।। कैलासशैलविनिवास वृषाकपे हे मृत्यञ्जय त्रिनयन त्रिजगन्निवास । नारायणप्रिय मदापह शक्तिनाथ संसार० ।। ७ ।। विश्वेश विश्वभवनाशित विश्वरूप विश्वात्मकत्रिभुवनैकगुणाभिवेश । हे विश्ववंद्य करुणामय दीनबंधो संसार० ।। ८ ।। गौरीविलासभुवनाय महेश्वराय पंचाननाय शरणागतकल्पकाय । शर्वाय सर्वजगतामधिपाय तस्मै दारिद्र्य दुःखदहनाय नमः शिवाय ।। ९ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्य विरचितं शिवनामावल्यष्टकं संपूर्णम् ।

---

१७. प्रदोषस्तोत्राष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। सत्यं ब्रवीमि परलोकहितं ब्रवीमि सारं ब्रवीम्युपनिषद्धृदयं ब्रवीमि ।। संसारमुल्बणमसारमवाप्य जंतोः सारोयमीश्वरपदांबुरुहस्य सेवा ।। १ ।। ये नार्चयंति गिरिशं समये प्रदोषे ये नार्चितं शिवमपि प्रणमंति चान्ये । एतत्कथां श्रुति पुटैर्न पिबंति मूढास्ते जन्मजन्मसु भवंति नरा दरिद्राः ।। २ ।। ये वै प्रदोषसमये परमेश्वरस्य कुर्वंत्यनन्यमनसोंघ्रिसरोजपूजाम् । नित्यं प्रवृद्धधनधान्यकलत्रपुत्रसौभाग्यसंपदधिकास्त इहैव लोके ।। ३ ।। कैलास-

शैलभुवने त्रिजगज्जनित्रीं गौरीं निवेश्य कनकांचितरत्नपीठे। नृत्यं विधातुमभिवांछति शूलपाणौ देवः प्रदोषसमये न भजंति सर्वे ॥ ४ ॥ वाग्देवी धृतवल्लकी शतमखो वेणुं दधत्पद्मजस्तालोन्निद्रकरो रमा भगवती गेयप्रयोगान्विता। विष्णुः सांद्रमृदंगवादनपटुर्देवाः समंतास्थिताः सेवन्ते तमनु प्रदोषसमये देवं मृडानीपतिम् ॥ ५ ॥ गन्धर्वयक्षपतगोरगसिद्धसाध्यविद्याधरामरवराप्सरसां गणाश्च येऽन्ये त्रिलोकनिलयाः सहभूतवर्गाः प्राप्ते प्रदोषसमये हरपार्श्वसंस्थाः ॥ ६ ॥ अतः प्रदोषे शिव एक एव पूज्योऽथ नान्ये हरिपद्मजाद्याः। तस्मिन्महेशेन विधिनेज्यमाने सर्वे प्रसीदंति सुराधिनाथाः ॥ ७ ॥ एष ते तनयः पूर्वजन्मनि ब्राह्मणोत्तमः। प्रतिग्रहैर्वयो निन्ये न दानाद्यैः सुकर्मभिः ॥ ८ ॥ अतो दारिद्र्यमापन्नः पुत्रस्ते द्विजभामिनि। तद्दोष परिहारार्थं शरणं यातु शंकरम् ॥ ९ ॥

इति श्रीस्कंदपुराणे प्रदोषस्तोत्राष्टकं सम्पूर्णम्।

---

१८. चन्द्रशेखराष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ चंद्रशेखर चंद्रशेखर चंद्रशेखर पाहिमाम्। चंद्रशेखर चंद्रशेखर चंद्रशेखर रक्ष माम् ॥ १ ॥ रत्नसानुशरासनं रजताद्रिशृंगनिकेतनं सिंजिनीकृतपन्नगेश्वरमच्युताननसायकम्। क्षिप्रदग्धपुरत्रयं त्रिदिवालयैरभिवंदितं चंद्रशेखरमाश्रये मम किं करिष्यति वै यमः ॥ २ ॥ पंचपादपपुष्पगंधपदांबुजद्वयशोभितं भाललोचन जांतपावकदग्धमन्मथविग्रहम्। भस्मदिग्धकलेवरं भवनाशनं भवमव्ययं चंद्रशेखरमाश्रये० ॥ ३ ॥ मत्तवारणमुख्यचर्मकृतोत्तरीयमनोहरं पंकजासनपद्मलोचनपूजितांघ्रिसरोरुहम्। देवसिंधुतरंगसीकरसिक्तशुभ्रजटाधरं चंद्रशेखर० ॥ ४ ॥ यक्षराजसखं भगाक्षहरं भुजंगविभूषणं शैलराजसुता परिष्कृतचारुवामकलेवरम्। क्ष्वेडनीलगलं परश्वधारिणं मृगधारिणं चंद्रशेखर० ॥ ५ ॥ कुण्डलीकृतकुण्डलेश्वरकुण्डलं वृषवाहनं नारदादिमुनीश्वरस्तुतवैभवं भुवनेश्वरम्। अन्धकांतकमाश्रितामरपादपं शामनांतकं चंद्रशेखर०

॥ ६ ॥ भेषजं भवरोगिणामखिलापदामपहारिणं दक्षयज्ञविनाशनं त्रिगुणात्मकं त्रिविलोचनम् । मुक्तिभुक्तिफलप्रदं सकलाघसंघनिबर्हणं चंद्रशेखर ० ॥ ७ ॥ भक्तवत्सलमर्चितं निधिमक्षयं हरिदंबरं सर्वभूतपतिं परात्परमप्रमेयमनुत्तमम् । सोमवारिनभूहुताशनसोमपानिलखाकृतिं चन्द्रशेखर०॥८॥ विश्वसृष्टिविधायिनं पुनरेव पालनतत्परं संहरंतमपि प्रपञ्चशेषलोकनिवासिनम् । क्रीडयंतमहर्निशं गणनाथयूथसमन्वितं चंद्रशेखर० ॥९॥ मृत्युभीतमृकंडसूनुकृतस्तवं शिवसंनिधौ यत्र कुत्र च यः पठेन्नहि तस्य मृत्युभयं भवेत् । पूर्णमायुररोगितामखिलार्थसम्पदमादरं चंद्रशेखर एव तस्य ददाति मुक्तिमयत्नतः ॥१०॥

इति श्रीचन्द्रशेखराष्टकस्तोत्र संपूर्णम् ।

---

१९. निर्वाणदशकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ नभूमिर्न तोयं न तेजो न वायुर्न खं नेन्द्रियं वा न तेषां समूहः । अनैकांतिकत्वात्सुषुप्त्येकसिद्धस्तदेकोऽवशिष्टः वः केवलोऽहम् ॥ १ ॥ न वर्णा न वर्णाश्रमाचारधर्मा न मे धारणाध्यानयोगादयोऽपि । अनात्माश्रयोऽहं ममाध्यासहानात्तदेकोवशिष्टः शिवः ॥ २ ॥ न माता पिता वा न देवा न लोका न वेदा न यज्ञा न तीर्थं ब्रुवंति । सुषुप्तौ निरस्तातिशून्यात्मकत्वात्तदेको ० ॥ ३ ॥ न सांख्यं न शैवं न तत्पांचरात्रं न जैनं न मीमांसकादेर्मतं वा । विशिष्टानुभूत्या विशुद्धात्मकत्वात्तदेको० ॥ ४ ॥ न शुक्लं न कृष्णं न रक्तं न पीतं न पीनं न कुब्जं न ह्रस्वं न दीर्घम् । अरूपं तथा ज्योतिराकारकत्वात्तदेको ० ॥ ५ ॥ न जाग्रन्न मे स्वप्नको वा सुषुप्तिर्न विश्वो न वा तैजसः प्राज्ञको वा । अविद्यात्मकत्वात्त्रयाणां तुरीयं तदेको० ॥६॥ न शास्ता न शास्त्रं न शिष्यो न शिक्षा न च त्वं न चाहं न चायं प्रपञ्चः । स्वरूपावबोधाद्विकल्पासहिष्णुस्तदेको० ॥ ७ ॥ न चोर्ध्वं न चाधो न चांतर्न बाह्यं न मध्यं न तिर्यङ्न पूर्वा परादिक् । वियद्व्यापकत्वादखंडैकरूपस्तदेको०॥८॥ अपि व्यापकत्वादितत्त्वात्प्रयोगात्स्वतः सिद्धभावादनन्याश्रयत्वात् । जगत्तुच्छमेतत्समस्तं तदन्यस्तदेको०॥९॥

न चैकंतदन्यद्द्वितीयं कुतः स्यान्न चाकेवलत्वं न वा केवलत्वम् । न शून्यं न चाशून्यमद्वैतकत्वात् कथं सर्ववेदांतसिद्धं ब्रवीमि ।।१०।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं निर्वाणदशकस्तोत्रं संपूर्णम् ।

२०. निर्वाणषट्कम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्तानि नाहं न च श्रोत्र जिह्वे न घ्राणनेत्रे । न च व्योम भूमिर्न तेजो न वायुश्चिदानंदरूपः शिवोऽहं शिवोऽहम् ।। १ ।। न च प्राणसंज्ञो न वै पञ्चवायुर्न वा सप्तधातुर्न वा पञ्चकोशः । न वाक्पाणिपादं न चोपस्थपायू चिदानन्द० ।। २ ।। नमे द्वेषरागौ न मे लोभमोहो मदो नैव मे नैव मात्सर्यभावः न धर्मो न चार्थो न कामो न मोक्षश्चिदा० ।। ३ ।। न पुण्यं न पापं न सौख्यं न दुःखं न मंत्रो न तीर्थं न वेदा न यज्ञाः । अहं भोजनं नैव भोज्यं न भोक्ता चिदा० ।। ४ ।। न मृत्युर्न शङ्का न मे जातिभेदाः पिता नैव मे नैव माता न जन्म । न बन्धुर्न मित्रं गुरुर्नैव शिष्यश्चिदा० ।। ५ ।। अहं निर्विकल्पी निराकाररूपी विभुत्वाच्च सर्वत्र सर्वेंद्रियाणाम् । न चासंगतं नैव मुक्तिर्न ये यश्चिदानन्दरूपः शिवोऽहं शिवोऽहम् ।।६।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं निर्वाणषट्कं सम्पूर्णम् ।

२१. कालभैरवाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। देवराजसेव्यमानपावनांघ्रिपंकजं व्यालयज्ञसूत्रमिंदुशेखरं कृपाकरम् । नारदादियोगिवृन्दितं दिगंबरं काशिकापुराधिनाथकालभैरवं भजे ।। १ ।। भानुकोटिभास्वरं भवाब्धितारकं परं नीलकंठमीप्सितार्थदायकं त्रिलोचनम् । कालकालमंबुजाक्षमक्षशूलमक्षरं काशिकापुराधिनाथ कालभैरवं भजे ।। २ ।। शूलटंकपाशदंडपाणिमादिकारणं श्यामकायमादिदेवमक्षरं निरामयम् । भीमविक्रमं प्रभुं विचित्रतांडवप्रियं काशिका० ।।३।। भुक्तिमुक्तिदायकं प्रशस्तचारुविग्रहं भक्तवत्सलं स्थितं समस्तलोकविग्रहम् । विनिक्वणन्मनोज्ञहेमकिंकिणीलसत्कटिं काशिका० ।।४।। धर्मसेतुपालकं

त्वधर्ममार्गनाशकं कर्मपाशमोचकं सुशर्मदायकं विभुम् । स्वर्णवर्णशेष-पाशशोभिताङ्गमण्डलं काशिका० ॥५॥ रत्नपादुकाप्रभाभिरामपाद-युग्मकं नित्यमद्वितीयमिष्ट दैवतं निरंजनम् । मृत्युदर्पनाशनं कराल-दंशमोक्षणं काशिका० ॥६॥ अट्टहासभिन्नपद्मजांडकोशसंतींत दृष्टि-पातनष्टपापजालमुग्रशासनम् । अष्टसिद्धिदायकं कपालमालिकन्धरं काशिका० ॥७॥ भूतसंघनायकं विशालकीर्तिदायकं काशिवासलोक-पुण्यपापशोधकं विभुम् । नीतिमार्गकोविदं पुरातनं जगत्पतिं काशिका० ॥ ८ ॥ कालभैरवाष्टकं पठंति ये मनोहरं ज्ञानमुक्तिसाधनंविचि-त्रपुण्यवर्धनम् । शोकमोहदैन्यलोभकोपतापनाशनं ते प्रयांति कालभैर-वांघ्रिसंनिधिं ध्रुवम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमच्छंकराचार्य विरचितं काल-
भैरवाष्टकं सम्पूर्णम् ।

---

२२. असितकृतशिवस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः । असित उवाच ॥ जगद्गुरो नमस्तुभ्यं शिवाय शिवदाय च । योगींद्राणां च योगींद्र गुरूणां गुरवे नमः ॥ ॥ १ ॥ मृत्योमृत्युस्वरूपेण मृत्युसंसारखण्डन । मृत्योरीश मृत्युबीज मृत्युंजय नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥ कालरूपं कलयतां कालकालेश कारण । कालादतीत कालस्थ कालकाल नमोऽस्तु ते ॥ ३ ॥ गुणातीत गुणाधार गुणबीज गुणात्मक । गुणीश गुणिनां बीज गुणिनां गुरवे नमः ॥ ४ ॥ ब्रह्मस्वरूप ब्रह्मज्ञ ब्रह्मभावे च तत्पर । ब्रह्मबीजस्वरूपेण ब्रह्मबीज नमोऽस्तु ते ॥ ५ ॥ इति स्तुत्वा शिवं नत्वा पुरस्तस्थौ मुनीश्वरः । हीनवत्साश्रुनेत्रश्च पुलकांचितविग्रहः ॥ ६ ॥ असि-तेन कृतं स्तोत्रं भक्तियुक्तश्च यः पठेत् । वर्षमेकं हविष्याशी शंकरस्य महात्मनः ॥ ७ ॥ स लभेद्वैष्णवं पुत्रं ज्ञानिनं चिरजीवि-नम् । भवेद्धनाढचो दुःखी च मूको भवति पण्डितः ॥ ८ ॥ अभार्यो लभते भार्यां सुशीलां च पतिव्रताम् । इह लोके सुखं भुक्त्वा यात्यंते

शिवसन्निधिम् ।। ९ ।। इदं स्तोत्रं पुरा दत्तं ब्रह्मणा च प्रचेतसे । प्रचेतसा स्वपुत्रायासिताय दत्तमुत्तमम् ।। १० ।।

इतिश्रीब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे श्रीकृष्णजन्म-
खण्डे असितकृतशिवस्तोत्रम् ।

---

२३. हिमालयकृतस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। हिमालय उवाच ।। त्वं ब्रह्मा सृष्टिकर्ता च त्वं विष्णुः परिपालकः । त्वं शिवः शिवदोऽनंतः सर्वसंहारकारकः ।। १ ।। त्वमीश्वरो गुणातीतो ज्योतिरूप सनातनः । प्रकृतः प्रकृतीशश्च प्राकृतः प्रकृते परः ।। २ ।। नानारूपविधाता त्वं भक्तानां ध्यानहेतवे । येषु रूपेषु यत्प्रीतिस्तत्तद्रूपं बिभर्षि च ।। ३ ।। सूर्यस्त्वं सृष्टिजनक आधारः सर्वतेजसाम् । सोमस्त्वं सस्यपाता च सततं शीतरश्मिना ।। ४ ।। वायुस्त्वं वरुणत्वं च विद्वांश्च विदुषां गुरुः । मृत्युञ्जयो मृत्युमृत्युः कालकालो यमांतकः ।। ५ ।। वेदस्त्वं वेदकर्ता च वेदवेदांगपारगः । विदुषां जनकस्त्वं च विद्वांश्च विदुषां गुरुः ।। ६ ।। मंत्रस्त्वं हि जपस्त्वं हि तपस्त्वं तत्फलप्रदः । वाक् त्वं वागधिदेवी त्वं तत्कर्ता तत्गुरुः स्वयम् ।। ७ ।। अहो सरस्वतीबीजं कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः । इत्येवमुक्त्वा शैलेन्द्रस्तस्थौ धृत्वा पदांबुजम् ।। ८ ।। तत्रोवास तमाबोध्य चावरुह्यवृषाच्छिवः । स्तोत्रमेतन्महापुण्यं त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः ।। ९ ।। मुच्यते सर्वपापेभ्यो भयेभ्यश्च भवार्णवे । अपुत्रो लभते पुत्रं मासमेकं पठेद्यपि ।।१०।। भार्याहीनो लभेद्भार्यां सुशीलां सुमनोहराम् । चिरकालगतं वस्तु लभते सहसा ध्रुवम् ।। ११ ।। राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं शंकरस्य प्रसादतः । कारागारे श्मशाने च शत्रुग्रस्तेऽतिसंकटे ।। १२ ।। नगभीरेऽतिजलाकीर्णे भग्नपोते विषादने । रणमध्ये महीभीते हिंस्रजन्तुसमन्विते ।। १३ ।। सर्वतो मुच्यते स्तुत्वा शंकरस्य प्रसादतः ।। १४ ।।

इति श्रीब्रह्मवैवर्त्ते महापुराणे श्रीकृष्णजन्मखण्डे हिमालयकृतं शिवस्तोत्रम्

---

२४. शिवाष्टकम्

श्री गणेशाय नमः ।। प्रभुं प्राणनाथं विभुं विश्वनाथं जगन्नाथनाथं सदानंदभाजाम् । भवद्भव्यभूतेश्वरं भूतनाथं शिवं शंकरं शंभुमीशानमीडे ।। १ ।। गले रुंडमालं तनौ सर्पजालं महाकालकालं गणेशाधिपालम् । जटाजूटगंगोत्तरंगैर्विशालं शिवं० ।। २ ।। मुदामाकरं मंडनं मंडयन्तं महामंडलं भस्मभूषाधरं तम् । अनादिं ह्यपारं महामोहमारं शिवं० ।। ३ ।। तटाधोनिवासं महाट्टाट्टहासं महापापनाशं सदा सुप्रकाशम् । गिरीशं गणेशं सुरेशं महेशं शिवं० ।। ४ ।। गिरीन्द्रात्मजासंगृहीतार्धदेहं गिरौ संस्थितं सर्वदासन्नगेहम् । परब्रह्मब्रह्मादिभिर्वंद्यमानं शिवं० ।। ५ ।। कपालं त्रिशूलं कराभ्यां दधानं पदांभोजनम्राय कामं ददानम् । बलीवर्दयानं सुराणां प्रधानं शिवं० ।। ६ ।। शरच्चंद्रगात्रं गुणानंदपात्रं त्रिनेत्रं पवित्रं धनेशस्य मित्रम् । अपर्णाकलत्रं चरित्रं विचित्रं शिवं० ।। ७ ।। हरं सर्पहारं चिताभूविहारं भवं वेदसारं सदा निर्विकारम् । श्मशाने वसंतं मनोजं दहंतं शिवं० ।। ८ ।। स्तवं यः प्रभाते नरः शूलपाणेः पठेत्सर्वदा भर्गभावानुरक्तः । सपुत्रं धनं धान्यमित्रं कलत्रं विचित्रः समासाद्य मोक्षं प्रयाति ।। ९ ।।

इति श्रीशिवाष्टकं सम्पूर्णम्

---

२५. द्वादशज्योतिर्लिंगानि

श्रीगणेशाय नमः ।। सौराष्ट्रे सोमनाथं च श्रीशैले मल्लिकार्जुनम् । उज्जयिन्यां महाकालमोङ्कारममलेश्वरम् ।। १ ।। परल्यां वैद्यनाथं च डाकिन्यां भीमशंकरम् । सेतुबंधे तु रामेशं नागेशं दारुकावने ।। २ ।। वाराणस्यां तु विश्वेशं त्र्यंबकं गौतमीतटे । हिमालये तु केदारं घुसृणेशं शिवालये ।। ३ ।। एतानि ज्योतिर्लिंगानि सायं प्रातः पठेन्नरः । सप्तजन्मकृतं पापं स्मरणेन विनश्यति ।। ४ ।।

इति द्वादशज्योतिर्लिंगानि

---

२६. दारिद्र्यदहनशिवस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। विश्वेश्वराय नरकार्णवतारणाय कर्णामृताय शशिशेखरधारणाय । कर्पूरकांतिधवलाय जटाधराय दारिद्र्यदुःखदहनाय नमः शिवाय ।। १ ।। गौरीप्रियाय रजनीशकलाधराय कालांतकाय भुजगाधिपकंकणाय । गंगाधराय गजराजविमर्दनाय दारिद्र्य० ।। २ ।। भक्तिप्रियाय भवरोगभयापहाय उग्राय दुर्गभवसागरतारणाय । ज्योतिर्मयाय गुणनामसुनृत्यकाय दारिद्र्य० ।। ३ ।। चर्माम्बराय शवभस्मविलेपनाय भालेक्षणाय मणिकुंडलमंडिताय । मंजीरपादयुगलाय जटाधराय दारिद्र्य० ।।४।। पंचाननाय फणिराजविभूषणाय हेमांशुकाय भुवनत्रयमंडिताय । आनंदभूमिवरदाय तमोमयाय दारिद्र्य० ।।५।। भानुप्रियाय भवसागरतारणाय कालांतकाय कमलासनपूजिताय । नेत्रत्रयाय शुभलक्षणलक्षिताय दारिद्र्य० ।।६।। रामप्रियाय रघुनाथवरप्रदाय नागप्रियाय नरकार्णवतारणाय । पुण्येषु पुण्यभरिताय सुरार्चिताय दारिद्र्य० ।।७।। मुक्तेश्वराय फलदाय गणेश्वराय गीतप्रियाय वृषभेश्वरवाहनाय । मातंगचर्मवसनाय महेश्वराय दारिद्र्य० ।।८।। वसिष्ठेन कृतं स्तोत्रं सर्वरोगनिवारणम् । सर्वसंपत्करं शीघ्रं पुत्रपौत्रादिवर्धनम् । त्रिसंध्यं यः पठेन्नित्यं स हि स्वर्गमवाप्नुयात् ।। ९ ।।

इति श्रीवसिष्ठविरचितं दारिद्र्यदहनस्तोत्रं संपूर्णम्

---

२७. कल्किकृतशिवस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। गौरीनाथं विश्वनाथं शरण्यं भूतावासं वासुकीकंठभूषम् । त्र्यक्षं पंचास्यादिदेवं पुराणं वंदे सांद्रानंदसंदोहदक्षम् ।। १ ।। योगाधीशं कामनाशं करालं गंगासंगक्लिन्नमूर्धानमीशम् । जटाजूटाटोपरिक्षिप्तभावं महाकालं चंद्रभालं नमामि ।।२।। श्मशानस्थं भूतवेतालसंगं नानाशस्त्रैः खड्गशूलादिभिश्च । व्यग्रात्युग्रा बाहवो लोकनाशे यस्य क्रोधोद्भूतलोकोऽस्तमेति ।।३।। यो भूतादिः पंचभूतैः सिसृक्षुस्तन्मात्रात्मा कालकर्मस्वभावैः । प्रहृत्येदं

प्राप्यजीवत्वमीशो ब्रह्मानन्दे क्रीडितं तं नमामि ।।४।। स्थितौ विष्णुः सर्वजिष्णुः सुरात्मा लोकान्साधून्धर्मसेतून्बिभर्ति । ब्रह्माद्यं योऽभिमानी गुणात्मा शब्दाद्यंगैस्तं परेशं नमामि ।।५।। यस्याज्ञया वायवो वान्ति लोके ज्वलत्यग्निः सविता याति तुष्यन् । शीतांशुः खे तारकासंग्रहश्च प्रवर्तंते तं परेशं प्रपद्ये ।। ६ ।। यस्य श्वासात्सर्वधात्री धरित्री देवो वर्षत्यंबुकालः प्रमाता । मेरुर्मध्ये भुवनानां च भर्ता तमीशानं विश्वरूपं नमामि ।।७।।

इति श्रीकल्किपुराणे कल्किकृतशिवस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२८. शिवस्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ।। गले कलितकालिमा प्रकटितेन्दुभालस्थले विनाटितजटोत्करं रुचिरपाणिपाथोरुहे । उदञ्चितकपालकं जघनसीम्नि संदर्शितद्विपाजिनमनुक्षणं किमपि धाम वंदामहे ।। १ ।। वृषोपरि परिस्फुरद्धवलधाम धामश्रिया कुबेरगिरिगौरिमप्रभवगर्वनिर्वासि तत् । क्वचित्पुनरुमाकुचोपचितकुंकुमैरञ्जितं गजाजिनविराजितं वृजिनभंगबीजं भरे ।। २ ।। उदित्वरविलोचनत्रयविसृत्वरज्योतिषा कलाकरकलाकरख्यातिकरेण चार्हर्निशम् । विकासितजटाटवीविहरणोत्सवप्रोल्लसत्तरामरतरंगिणीतरलचूडमीडे मृडम् ।।३।। विहाय कमलालयाविलसितानि विद्युन्नटीविडंबनपटूनि मे विहरणं विधत्तां मनः । कपर्दिनि मुकुद्वतीरमणखंडचूडामणौ कटीतटपटीभवत्करटिचर्मणि ब्रह्मणि ।।४।। भवद्भवनदेहलीविकटतुंददंडाहतित्रुटन्मुकुटकोटिभिर्मघवदादिभिर्भूयते । व्रजेम भवदन्तिकं प्रकृतिमेत्य पैशाचिकीं किमित्यमरसंपदःप्रमथनाथ नाथामहे ।। ५ ।। त्वदर्चनपरायणप्रमथकन्यकालुंठितप्रसूतसफलद्रुमं कमपि शैलमाशास्महे । अलं तटवितर्दिकाशयितसिद्धिसीमंतिनीप्रकीर्णसुमनोमनोरमणमेरुणा मेरुणा ।। ६ ।। न जातु हर यातु मे विषयदुर्विलासं मनो मनोभवकथास्तु मे न च मनोरथातिथ्यभूः । स्फुरत्सुरतरंगिणीतटकुटीरकोटौ वसन्नये शिव दिवानिशं तव भवानि पूजापरः ।।७।। विभूषणसुरापगाशुचितराल-

वालावलीवलद्बलदसीकरप्रकरसेकसंवर्धिता । महेश्वरसुरद्रुमस्फुरितसज्जटामंजरी नमज्जनफलप्रदो मम नु हं भूयादियम् ।।८।। बर्हिर्विषयसंगतिप्रतिनिवर्तिताक्षावले: समाधिकलितात्मन: पशुपतेरशेषात्मन: । शिर:सुरसरित्तटीकुटिलकल्पकल्पद्रुमं निशाकरकलामहं बटुविमृश्यमाणां भजे ।।९।। त्वदीयसुरवाहिनीविमलवारिधारावलज्जटागहनगाहिनी मतिरियं मम क्रामतु । उपोत्तमसरित्तटीविटपिताटवीप्रोल्लसत्तपस्विपरिषत्तुलाममलमल्लिकाभ प्रभो ।।१०।।

इति श्रीलंकेश्वरविरचिता शिवस्तुति: समाप्ता ।

---

२९. शंकराष्टकम्

श्रीगणेशाय नम: ।। शीर्षजटागणभारं गरलाहारं समस्तसंहारम् । कैलासाद्रिविहारं पारं भववारिधेरहं वन्दे ।। १।। चन्द्रकलोज्ज्वलभालं कण्ठव्यालं जगत्त्रयीपालम् । कृतनरमस्तकमालं कालं कालस्य कोमलं वंदे ।। २ ।। कोपेक्षणहतकामं स्वात्मारामं नगेन्द्रजावामम् । संसृतिशोकविरामं श्यामं कण्ठेन कारणं वन्दे ।।३।। कटितटविलसितनागं खण्डितयागं महाद्भुतत्यागम् । विगतविषयरसरागं भागं यज्ञेषु विभ्रतं वन्दे ।।४।। त्रिपुरादिकदनुजातं गिरिजाकांतं सदैव संशांतम् । लीलाविजितकृतांतं भांतं स्वांतेषु देहिनां वन्दे ।।५।। सुरसरिदाप्लुतकेशं त्रिदशकुलेशं हृदालयावेशम् । विगताशेषक्लेशं देशं सर्वेष्टसंपदां वन्दे ।।६।। करतलकलितपिनाकं विगतजराकं सुकर्मणां पाकम् । परपदवीतवराकं नाकंगमपगवन्दितं वन्दे ।।७।। भूतिविभूषितकायं दुस्तरमायं विवर्जितापायम् । प्रथमसमूहसहायं सायं प्रातर्निरंतरं वन्दे ।।८।। यस्तु पदाष्टकमेतद् ब्रह्मानंदेन निर्मितं नित्यम् । पठति समाहितचेता: प्राप्नोत्यन्ते स शैवमेव पदम् ।। ९।।

इति श्रीमत्परमहंसस्वामिब्रह्मानन्दविरचितं
श्रीशंकराष्टकं सम्पूर्णम् ।

---

३०. शिवरक्षास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीशिवरक्षास्तोत्रमंत्रस्य याज्ञवल्क्य ऋषिः । श्रीसदाशिवो देवता । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीसदाशिवप्रीत्यर्थं शिवरक्षास्तोत्रजपे विनियोगः । चरितं देवदेवस्य महादेवस्य पावनम् । अपारं परमोदारं चतुर्वर्गस्य साधनम् ।।१।। गौरीविनायकोपेतं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रकम् । शिवं ध्यात्वा दशभुजं शिवरक्षां पठेन्नरः ।।२।। गङ्गाधरः शिरः पातु भालमर्धेन्दुशेखरः । नयने मदनध्वंसी कर्णौ सर्पविभूषणः ।।३।। घ्राणं पातु पुरारातिर्मुखं पातु जगत्पतिः । जिह्वां वागीश्वरः पातु कन्धरां शितिकन्धरः ।। ४ ।। श्रीकण्ठः पातु मे कण्ठं स्कन्धौ विश्वधुरंधरः। भुजौ भूभारसंहर्ता करौ पातु पिनाकधृक् ।।५।। हृदयं शङ्करः पातु कटी व्याघ्राजिनांबरः ।।६।। सक्थिनी पातु दीनार्तशरणागतवत्सलः । ऊरू महेश्वरः पातु जानुनी जगदीश्वरः ।।७।। जंघे पातु जगत्कर्ता गुल्फौ पातु गणाधिपः । चरणौ करुणासिंधुः सर्वांगानि सदाशिवः ।। ८ ।। एतां शिवबलोपेतां रक्षां यः सुकृती पठेत् । स भुक्त्वा सकलान् कामान् शिवसायुज्यमाप्नुयात् ।।९।। ग्रहभूतपिशाचाद्यास्त्रैलोक्ये विचरंति ये । दूरादाशु पलायंते शिवनामाभिरक्षणात् ।।१०।। अभयंकरनामेदं कवचं पार्वतीपतेः । भक्त्या बिभर्ति यः कंठे तस्य वश्यं जगत्त्रयम् ।। ११ ।। इमां नारायणः स्वप्ने शिवरक्षां यथादिशत् । प्रातरुत्थाय योगींद्रो याज्ञवल्क्यस्तथाऽलिखत् ।। १२ ।।

इति श्रीयाज्ञवल्क्यप्रोक्तं शिवरक्षास्तोत्रं सम्पूर्णम्

इति शिवस्तोत्राणि ।। ३० ।।

सूर्यस्तोत्राणि

कि छत्रं किंनु रत्नं तिलकमुत तथा कुंडलं कौस्तुभो वा
चक्रं वा वारिजं वेत्यमरयुवतिभिर्यद्बलिद्वेषिदेहे ।
ऊर्ध्वं मौलौ ललाटे श्रवसि हृदि करे नाभिदेशे च दृष्टं
पायात्तद्वोऽर्कबिम्बं स च दनुजरिपुर्वर्धमानः क्रमेण ।।

१. सूर्यकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीसूर्य उवाच । सांब सांब महाबाहो शृणु मे कवचं शुभम् । त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं परमाद्भुतम् ।। १ ।। यज्ज्ञात्वा मंत्रवित्सम्यक् फलं प्राप्नोति निश्चितम् । यद्धृत्वा च महादेवो गणानामधिपोऽभवत् ।। २ ।। पठनाद्धारणाद्विष्णुः सर्वेषां पालकः सदा । एवमिन्द्रादयः सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ।। ३ ।। कवचस्य ऋषिर्ब्रह्मा छंदोऽनुष्टुबुदाहृतः । श्रीसूर्यो देवता चात्र सर्वदेवनमस्कृतः ।।४।। यश आरोग्यमोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः । प्रणवो मे शिरः पातु घृणिर्मे पातु भालकम् ।।५।। सूर्योऽव्यान्नयनद्वंद्वमादित्यः कर्णयुग्मकम् । अष्टाक्षरो महामंत्रः सर्वाभीष्टफलप्रदः ।।६।। ह्रीं बीजं मे मुखं पातु हृदयं भुवनेश्वरी । चन्द्रबिंबं विशदाद्यं पातु मे गुह्यदेशकम् ।।७।। अक्षरोऽसौ महामन्त्रः सर्वतन्त्रेषु गोपितः । शिवो वह्निसमायुक्तो वामाक्षीबिंदुभूषितः ।।८।। एकाक्षरो महामन्त्रः श्रीसूर्यस्य प्रकीर्तितः । गुह्याद्गुह्यतरो मन्त्रो वांछाचिंतामणिः स्मृतः ।।९।। शीर्षादिपादपर्यंतं सदा पातु मनूत्तमः । इति ते कथितं दिव्यं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।।१०।। श्रीप्रदं कांतिदं नित्यं धनारोग्यविवर्धनम् । कुष्ठादिरोगशमनं महाव्याधिविनाशनम् ।।११।। त्रिसंध्यं

यः पठेन्नित्यमरोगी बलवान् भवेत् । बहुना किमिहोक्तेन यद्यन्मनसि वर्तते ।। १२ ।। तत्तत्सर्वं भवेत्तस्य कवचस्य च धारणात् । भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षगंधर्वराक्षसाः ।।१३।। ब्रह्मराक्षसवेताला न द्रष्टुमपि तं क्षमाः । दूरादेव पलायंते तस्य संकीर्तनादपि ।। १४ ।। भूर्जपत्रे समालिख्य रोचनागुरुकुंकुमैः । रविवारे च संक्रांत्यां सप्तम्यां च विशेषतः ।। १५ ।। धारयेत्साधकश्रेष्ठः श्रीसूर्यस्य प्रियो भवेत् । त्रिलौहमध्यगं कृत्वा धारयेद्दक्षिणे करे ।। १६ ।। शिखायामथवा कंठे सोऽपि सूर्यो न संशयः । इति ते कथितं सांब त्रैलोक्यमंगलाभिधम् ।। १७ ।। कवचं दुर्लभं लोके तव स्नेहात्प्रकाशितम् । अज्ञात्वा कवचं दिव्यं यो जपेत्सूर्यमुत्तमम् ।।१८।। सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि ।।१९।।

इति श्रीब्रह्मयामले त्रैलोक्यमंगलं नाम सूर्यकवचं संपूर्णम् ।

---

२. सूर्यकवचस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। याज्ञवल्क्य उवाच । शृणुष्व मुनिशार्दूल सूर्यस्य कवचं शुभम् । शरीरारोग्यदं दिव्यं सर्वसौभाग्यदायकम् ।।१।। देदीप्यमानमुकुटं स्फुरन्मकरकुंडलम् । ध्यात्वा सहस्रकिरणं स्तोत्रमेतदुदीरयेत् ।।२।। शिरो मे भास्करः पातु ललाटं मेऽमितद्युतिः । नेत्रे दिनमणिः पातु श्रवणे वासरेश्वरः ।।३।। घ्राणं घर्मघृणिः पातु वदनं वेदवाहनः । जिह्वां मे मानदः पातु कण्ठं मे सुरवंदितः ।।४।। स्कंधौ प्रभाकरः पातु वक्षः पातु जनप्रियः । पातु पादौ द्वादशात्मा सर्वांगं सकलेश्वरः ।।५।। सूर्यरक्षात्मकं स्तोत्रं लिखित्वा भूर्जपत्रके । दधाति यः करे तस्य वशगाः सर्वसिद्धयः ।।६।। सुस्नातो यो जपेत् सम्यग्योऽधीते स्वस्थमानसः । स रोगमुक्तो दीर्घायुः सुखं पुष्टिं च विंदति ।।७।।

इति श्रीमद्याज्ञवल्क्यविरचितं सूर्यकवचस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

३ आदित्यहृदयम् (१)

श्रीगणेशाय नमः ।। शतानीक उवाच ।। कथमादित्यमुद्यंतमुपतिष्ठेद् द्विजोत्तमः । एतन्मे ब्रूहि विप्रेन्द्र प्रपद्ये शरणं तव ।। १ ।। सुमंतुरुवाच ।। इदमेव पुरा पृष्टः शंखचक्रगदाधरः । प्रणम्य शिरसा देवमर्जुनेन महात्मना ।। २ ।। कुरुक्षेत्रे महाराजप्रवृत्ते भारते रणे । कृष्णंनाथं समासाद्य प्रार्थयित्वाऽब्रवीदिदम् ।।३।। अर्जुन उवाच ।। ज्ञानं च धर्मशास्त्राणां गुह्याद्गुह्यतरं तथा । मया कृष्ण परिज्ञातं वाङ्मयं सचराचरम् ।। ४ ।। सूर्यस्तुतिमयं न्यासं वक्तुमर्हसि माधव । भक्त्या पृच्छामि देवेश कथयस्व प्रसादतः ।।५।। सूर्यभक्तिं करिष्यामि कथं सूर्यं प्रपूजयेत् । तदहं श्रोतुमिच्छामि त्वत्प्रसादेन यादव ।।६।। श्रीभगवानुवाच ।। रुद्रादिदैवतैः सर्वैः पृष्टेन कथितं मया । वक्ष्येऽहं सूर्यविन्यासं शृणु पांडव यत्नतः ।।७।। अस्माकं यत्त्वया पृष्टमेकचित्तो भवार्जुन । तदहं संप्रवक्ष्यामि आदिमध्यावसानकम् ।।८।। अर्जुन उवाच ।। नारायण सुरश्रेष्ठ पृच्छामि त्वां महायशः । कथमादित्यमुद्यंतमुपतिष्ठेत्सनातनम् ।।९।। श्रीभगवानुवाच ।। साधु पार्थ महाबाहो बुद्धिमानसि पांडव ।। यन्मां पृच्छस्युपस्थानं तत्पवित्रं विभावसोः ।।१०।। सर्वमंगलमांगल्यं सर्वपापप्रणाशनम् । सर्वरोगप्रशमनमायुर्वर्धनमुत्तमम् ।। ११ ।। अमित्रदमनं पार्थ संग्रामे जयवर्धनम् । वर्धनं धनपुत्राणामादित्यहृदयं शृणु ।।१२।। यच्छ्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः । त्रिषु लोकेषु विख्यातं निःश्रेयसकरं परम् ।।१३।। देवदेवं नमस्कृत्य प्रातरुत्थाय चार्जुन । विघ्नान्यनेकरूपाणि नश्यंति स्मरणादपि ।।१४।। तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सूर्यमावाहयेत् सदा । आदित्यहृदयं नित्यं जाप्यं तच्छृणु पांडव ।।१५।। यज्जपान्मुच्यते जंतुर्दारिद्र्यादाशु दुस्तरात् । लभते च महासिद्धिं कुष्ठव्याधिविनाशिनीम् ।।१६।। अस्मिन्मंत्रे ऋषिश्छंदो देवताशक्तिरेव च । सर्वमेव महाबाहो कथयामि तवाग्रतः ।।१७।। मया ते गोपितं न्यासं सर्वशास्त्रप्रबोधितम् । अथ ते कथयिष्यामि उत्तमं मंत्रमेव च ।। १८ ।। ॐ अस्य श्रीआदित्यहृदयस्तोत्रमंत्रस्य श्रीकृष्ण

ऋषिः । श्रीसूर्यात्मा त्रिभुवनेश्वरो देवता । अनुष्टुप्छंदः । हरितहयरथं दिवाकरं घृणिरिति बीजम् । ॐ नमो भगवते जितवैश्वानरजातवेदसे इति शक्तिः । ॐ नमो भगवते आदित्याय नमः इति कीलकम् । ॐ अग्निगर्भदेवता इति मंत्रः । ॐ नमो भगवते तुभ्यमादित्याय नमो नमः श्रीसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ।। अथ न्यासः ।। ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः । ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः । ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यां नमः । ॐ ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः । ॐ ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐ ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । ॐ ह्रां हृदयाय नमः । ॐ ह्रीं शिरसे स्वाहा । ॐ ह्रूं शिखायै वषट् । ॐ ह्रैं कवचाय हुम् । ॐ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ ह्रः अस्त्राय फट् । ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः इति दिग्बन्धः ।। अथ ध्यानम् ।। भास्वद्रत्नाढ्यमौलिः स्फुरदधररुचा रंजितश्चारुकेशो भास्वान्यो दिव्यतेजाः करकमलयुतः स्वर्णवर्णः प्रभाभिः । विश्वाकाशावकाशग्रहपतिशिखरे भाति यश्चोदयाद्रौ सर्वानंदप्रदाता हरिहरनमितः पातु मां विश्वचक्षुः ।।१।। पूर्वमष्टदलं पद्मं प्रणवादिप्रतिष्ठितम् । मायाबीजं दलाष्टाग्रे यन्त्रमुद्धारयेदिति ।।२।। आदित्यं भास्करं भानुं रविं सूर्यं दिवाकरम् । मार्तंडं तपनं चेति दलेष्वष्टषु योजयेत् ।।३।। दीप्ता सूक्ष्मा जया भद्रा विभूतिर्विमला तथा । अमोघा विद्युता चेति मध्ये श्रीः सर्वतोमुखी ।। ४ ।। सर्वज्ञः सर्वगश्चैव सर्वकारणदेवता । सर्वेशं सर्वहृदयं नमामि सर्वसाक्षिणम् ।।५।। सर्वात्मा सर्वकर्ता च सृष्टिजीवनपालकः । हितः स्वर्गापवर्गश्च भास्करेश नमोऽस्तु ते ।।६।। इति प्रार्थना ।। नमो नमस्तेऽस्तु सदा विभावसो सर्वात्मने सप्तहयाय भानवे । अनन्तशक्ति मणिभूषणेन ददस्व भुक्ति मम मुक्तिमव्ययाम् ।।७।। अर्कं तु मूर्ध्नि विन्यस्य ललाटे तु रविं न्यसेत् । विन्यसेन्नेत्रयोः सूर्यं कर्णयोश्च दिवाकरम् ।।८।। नासिकायां न्यसेद्भानुं मुखे वै भास्करं न्यसेत् । पर्जन्यमोष्ठयोश्चैव तीक्ष्णं जिह्वांतरे न्यसेत् ।।९।। सुवर्णरेतसं कण्ठे स्कन्धयोस्तिग्मतेजसम् । बाह्वोस्तु पूषणं चैव मित्रं वै पृष्ठतो न्यसेत् ।।१०।। वरुणं दक्षिणे हस्ते त्वष्टारं वामतः करे । हस्तावुष्णकरः पातु हृदयं पातु भानुमान्

।।११।। उदरे तु यमं विद्यादादित्यं नाभिमण्डले । कट्यां तु विन्यसेद्धंसं रुद्रमूर्वोस्तु विन्यसेत् ।।१२।। जान्वोस्तु गोपतिं न्यस्य सवितारं तु जंघयोः । पादयोश्च विवस्वंतं गुल्फयोश्च दिवाकरम् ।।१३।। बाह्यतस्तु तमोध्वंसं भगमभ्यंतरे न्यसेत् । सर्वांगेषु सहस्रांशुं दिग्विदिक्षु भगं न्यसेत् ।।१४।। इति दिग्बन्धः ।। एष आदित्यविन्यासो देवानामपि दुर्लभः । इमं भक्त्या न्यसेत्पार्थ स याति परमां गतिम् ।।१५।। कामक्रोधकृतात्पापान्मुच्यते नात्र संशयः । सर्पादपि भयं नैव संग्रामेषु पथिष्वपि ।।१६।। रिपुसंघट्टकालेषु तथा चोरसमागमे । त्रिसंध्यं जपतो न्यासं महापातकनाशनम् ।।१७।। विस्फोटकसमुत्पन्नं तीव्रज्वरसमुद्भवम् । शिरोरोगं नेत्ररोगं सर्वव्याधिविनाशनम् ।।१८।। कुष्ठव्याधिस्तथा दद्रुरोगाश्च विविधाश्च ये । जपमानस्य नश्यंति शृणु भक्त्या तदर्जुन ।।१९।। आदित्यो मन्त्रसंयुक्त आदित्यो भुवनेश्वरः । आदित्यान्नापरो देवो ह्यादित्यः परमेश्वरः ।।२०।। आदित्यमर्चयेद्ब्रह्मा शिव आदित्यमर्चयेत् । यदादित्यमयं तेजो मम तेजस्तदर्जुन ।।२१।। आदित्यं मंत्रसंयुक्तमादित्यं भुवनेश्वरम् ।। आदित्यं ये प्रपश्यंति मां पश्यंति न संशयः ।।२२।। त्रिसंध्यमर्चयेत्सूर्यं स्मरेद्भक्त्या तु यो नरः । न स पश्यति दारिद्र्यं जन्मजन्मनि चार्जुन ।।२३।। एतत्ते कथितं पार्थ आदित्यहृदयं मया । शृण्वन्मुक्तश्च पापेभ्यः सूर्यलोके महीयते ।।२४।। नमो भगवते तुभ्यमादित्याय नमो नमः । आदित्यः सविता सूर्यः खगः पूषा गभस्तिमान् ।।२५।। सुवर्णः स्फटिको भानुः स्फुरितो विश्वतापनः । रविर्विश्वो महातेजाः सुवर्णः सुप्रबोधकः ।।२६।। हिरण्यगर्भस्त्रिशिरास्तपनो भास्करो रविः । मार्तण्डो गोपतिः श्रीमान् कृतज्ञश्च प्रतापवान् ।।२७। तमिस्रहा भगो हंसो नासत्यश्च तमोनुदः । शुद्धो विरोचनः केशी सहस्रांशुर्महाप्रभुः ।।२८।। विवस्वान्पूषणो मृत्युर्मिहिरो जामदग्न्यजित् । घर्मरश्मिः पतंगश्च शरण्यो मित्रहा तपः ।।२९।। दुर्विज्ञेयगतिः शूरस्तेजोरश्मिर्महायशाः । शंभुश्चित्रांगदः सौम्यो हव्यकव्यप्रदायकः ।।३०।। अंशुमानुत्तमो देव ऋग्यजुः साम एव च ।। हरिदश्वस्तमोदारः सप्तसप्तिर्मरीचिमान्

।।३१।। अग्निगर्भोऽदितेः पुत्रः शंभुस्तिमिरनाशनः । पूषा विश्वंभरो मित्रः सुवर्णः सुप्रतापवान् ।।३२।। आतपी मंडली भास्वांस्तपनः सर्वतापनः । कृतविश्वो महातेजाः सर्वरत्नमयोद्भवः ।।३३।। अक्षरश्च क्षरश्चैव प्रभाकरविभाकरौ । चंद्रश्चंद्रांगदः सौम्यो हव्यकव्यप्रदायकः ।।३४।। अङ्गारकोऽगदोऽगस्ती रक्तांगश्चांगवर्धनः । बुधो बुद्धासनो बुद्धिर्बुद्धात्मा बुद्धिवर्धनः ।।३५।। बृहद्भानुर्बृहद्भासो बृहद्धामा बृहस्पतिः । शुक्लस्त्वं शुक्लरेतास्त्वं शुक्लांगः शुक्लभूषणः ।।३६।। शनिमान् शनिरूपस्त्वं शनैर्गच्छसि सर्वदा । अनादिरादिरादित्यस्तेजोराशिर्महातपाः ।।३७।। अनादिरादिरूपस्त्वमादित्यो दिक्पतिर्यमः । भानुमान् भानुरूपस्त्वं स्वर्भानुर्भानुदीप्तिमान् ।।३८।। धूम्रकेतुर्महाकेतुः सर्वकेतुरनुत्तमः । तिमिरावरणः शंभुः स्रष्टा मार्तंड एव च ।।३९।। नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमाय नमो नमः । नमोत्तराय गिरये दक्षिणाय नमो नमः ।।४०।। नमो नमः सहस्रांशो ह्यादित्याय नमो नमः । नमः पद्मप्रबोधाय नमस्ते द्वादशात्मने ।।४१।। नमो विश्वप्रबोधाय नमो भ्राजिष्णुजिष्णवे । ज्योतिषे च नमस्तुभ्यं ज्ञानार्काय नमो नमः ।।४२।। प्रदीप्ताय प्रगल्भाय युगांताय नमो नमः ।। नमस्ते होतृपतये पृथिवीपतये नमः ।।४३।। नम ॐकार वषट्कार सर्वयज्ञ नमोस्तु ते ।। ऋग्वेदाथ यजुर्वेद सामवेद नमोऽस्तु ते ।।४४।। नमो हाटकवर्णाय भास्कराय नमो नमः । जयाय जयभद्राय हरिदश्वाय ते नमः ।।४५।। दिव्याय दिव्यरूपाय ग्रहाणां पतये नमः । नमस्ते शुचये नित्यं नमः कुरुकुलोत्मने ।।४६।। नमस्त्रैलोक्यनाथाय भूतानां पतये नमः । नमः कैवल्यनाथाय नमस्ते दिव्यचक्षुषे ।।४७।। त्वं ज्योतिस्त्वं द्युतिर्ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं प्रजापतिः । त्वमेव रुद्रो रुद्रात्मा वायुरग्निस्त्वमेव च ।।४८।। योजनानां सहस्रे द्वे शते द्वे द्वे च योजने । एकेन निमिषार्धेन क्रममाण नमोस्तु ते ।।४९।। नवयोजनलक्षाणि सहस्रद्विशतानि च । यावद्घटीप्रमाणेन क्रममाण नमोस्तु ते ।।५०।। अग्रतश्च नमस्तुभ्यं पृष्ठतश्च सदा नमः । पार्श्वतश्च नमस्तुभ्यं नमस्ते चास्तु सर्वदा ।।५१।।

नमः सुरारिहंत्रे च सोमसूर्याग्निचक्षुषे । नमो दिव्याय व्योमाय सर्वतंत्रमयाय च ।।५२।। नमो वेदांतवेद्याय सर्वकर्मादिसाक्षिणे । नमो हरितवर्णाय सुवर्णाय नमो नमः ।।५३।। अरुणो माघमासे तु सूर्यो वै फाल्गुने तथा । चैत्रमासे तु वेदांगो भानुर्वैशाखतापनः ।।५४।। ज्येष्ठमासे तपेदिन्द्र आषाढे तपते रविः । गभस्तिः श्रावणे मासि यमो भाद्रपदे तथा ।।५५। । इषे सुवर्णरेताश्च कार्तिके च दिवाकरः । मार्गशीर्षे तपेन्मित्रः पौषे विष्णुः सनातनः ।।५६।। पुरुषस्त्वधिके मासि मासाधिक्ये तु कल्पयेत् । इत्येते द्वादशादित्याः काश्यपेयाः प्रकीर्तिताः ।।५७।। उग्ररूपा महात्मानस्तपंते विश्वरूपिणः । धर्मार्थकाममोक्षाणां प्रस्फुटा हेतवो नृप ।।५८।। सर्वपापहरं चैवमादित्यं संप्रपूजयेत् । एकधा दशधा चैव शतधा च सहस्रधा ।।५९।। तपंते विश्वरूपेण सृजंति संहरंति च । एष विष्णुः शिवश्चैव ब्रह्मा चैव प्रजापतिः ।।६०।। महेन्द्रश्चैव कालश्च यमो वरुण एव च । नक्षत्रग्रहताराणामधिपो विश्वतापनः ।।६१।। वायुरग्निर्धनाध्यक्षो भूतकर्ता स्वयं प्रभुः । एष देवो हि देवानां सर्वमाप्यायते जगत् ।।६२।। एष कर्ता हि भूतानां संहर्ता रक्षकस्तथा । एष लोकानुलोकाश्च सप्तद्वीपाश्च सागराः ।।६३।। एष पातालसप्तस्था दैत्यदानवराक्षसाः । एष धाता विधाता च बीजं क्षेत्रं प्रजापतिः ।।६४।। एष एव प्रजा नित्यं संवर्धयति रश्मिभिः । एष यज्ञः स्वधा स्वाहा ह्रीः श्रीश्च पुरुषोत्तमः ।।६५।। एष भूतात्मको देवः सूक्ष्मोऽव्यक्तः सनातनः । ईश्वरः सर्वभूतानां परमेष्ठी प्रजापतिः ।।६६।। कालात्मा सर्वभूतात्मा वेदात्मा विश्वतोमुखः । जन्ममृत्युजराव्याधिसंसारभयनाशनः ।।६७।। दारिद्र्यव्यसनध्वंसी श्रीमान्देवो दिवाकरः । कीर्तनीयो विवस्वांश्च मार्तंडो भास्करो रविः ।।६८।। लोकप्रकाशकः श्रीमाँल्लोकचक्षुर्ग्रहेश्वरः । लोकसाक्षी त्रिलोकेशः कर्ता हर्ता तमिस्रहा ।।६९।। तपनस्तापनश्चैव शुचिः सप्ताश्ववाहनः । गभस्तिहस्तो ब्रह्मण्यः सर्वदेवनमस्कृतः।। ।।७०।। आयुरारोग्यमैश्वर्यं नरा नार्यश्च मंदिरे । यस्य प्रसादात्संतुष्टिरादित्यहृदयं जपेत् ।।७१।। इत्येतैर्नामभिः पार्थ आदित्यं स्तौति

नित्यशः । प्रातरुत्थाय कौंतेय तस्य रोगभयं नहि ।।७२।। पातका-न्मुच्यते पार्थ व्याधिभ्यश्च न संशयः । एकसंध्यं द्विसंध्यं वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ।।७३।। त्रिसंध्यं जपमानस्तु पश्येच्च परमं पदम् । यदह्ना-त्कुरुते पापं तदह्नात्प्रतिमुच्यते ।।७४।। यद्रात्र्यात्कुरुते पापं तद्रात्र्या-त्प्रतिमुच्यते । दद्रुस्फोटककुष्ठानि मण्डलानि विषूचिका ।। ७५ ।। सर्वव्याधिमहारोगभूतबाधास्तथैव च । डाकिनी शाकिनी चैव महा-रोगभयं कुतः ।।७६।। ये चान्ये दुष्टरोगाश्च ज्वरातीसारकादयः । जपमानस्य नश्यन्ति जीवेच्च शरदां शतम् ।।७७।। संवत्सरेण मरणं यदा तस्य ध्रुवं भवेत् । अशीर्षां पश्यति च्छायामहोरात्रं धनंजय ।।७८।। यस्त्विदं पठते भक्त्या भानोर्वारे महात्मनः । प्रातः स्नाने कृते पार्थ एकाग्रकृतमानसः ।।७९।। सुवर्णचक्षुर्भवति न चांधस्तु प्रजायते । पुत्रवान् धनसंपन्नो जायते चारुजः सुखी ।।८०।। सर्वसिद्धिमवाप्नोति सर्वत्र विजयी भवेत् । आदित्यहृदयं पुण्यं सूर्यनामविभूषितम् ।।८१।। श्रुत्वा च निखिलं पार्थ सर्वपापैः प्रमुच्यते। अतः परतरं नास्ति सिद्धि-कामस्य पांडव ।।८२।। एतज्जपस्व कौंतेय येन श्रेयो ह्यवाप्स्यसि । आदित्यहृदयं नित्यं यः पठेत्सुसमाहितः ।।८३।। भ्रूणहा मुच्यते पापात्कृतघ्नो ब्रह्मघातकः । गोघ्नः सुरापो दुर्भोजी दुष्प्रतिग्रहकारकः ।।८४।। पातकानि च सर्वाणि दहत्येव न संशयः । य इदं शृणुयान्नित्यं जपेद्वाऽपि समाहितः ।।८५।। सर्वपापविशुद्धात्मा सूर्यलोके महीयते । अपुत्रो लभते पुत्रान्निर्धनो धनमाप्नुयात् ।।८६।। कुरोगी मुच्यते रोगाद्भक्त्या यः पठते सदा । यस्त्वादित्यदिने पार्थ नाभिमात्रजले स्थितः ।।८७।। उदयाचलमारूढं भास्करं प्रणतः स्थितः । जपते मानवो भक्त्या शृणुयाद्वापि भक्तितः ।।८८।। स याति परमं स्थानं यत्र देवो दिवाकरः । अमित्रदमनं पार्थ यदा कर्तु समारभेत् ।।८९।। तदा प्रतिकृतिं कृत्वा शत्रोश्चरणपांसुभिः । आक्रम्य वामपादेन ह्या-दित्यहृदयं जपेत् ।।९०।। एतन्मंत्रं समाहूय सर्वसिद्धिकरं परम् । ॐ ह्लीं हिमालीढं स्वाहा । ॐ ह्लीं निलीढं स्वाहा। ॐ ह्लीं मालीढं स्वाहा। इति मंत्रः । त्रिभिश्च रोगी भवति ज्वरी भवति पञ्चभिः ।।

जपैस्तु सप्तभिः पार्थ राक्षसीं तनुमाविशेत् ।।९१।। राक्षससेना-भिभूतस्य विकारान् शृणु पांडव। गीयते नृत्यते नग्न आस्फोटयति धावति।।९२।। शिवारुतं च कुरुते हसते क्रन्दते पुनः । एवं संपीडयते पार्थ यद्यपि स्यान्महेश्वरः ।।९३।। किं पुनर्मानुषः कश्चिच्छौचाचार-विवर्जितः । पीडितस्य न सन्देहो ज्वरो भवति दारुणः ।।९४।। यदा चानुग्रहं तस्य कर्तुमिच्छेच्छुभंकरम् । तदा सलिलमादाय जपेन्मंत्रमिमं बुधः ।।९५।। नमो भगवते तुभ्यमादित्याय नमो नमः । जयाय जय-भद्राय हरिदश्वाय ते नमः ।।९६।। स्नापयेत्तेन मन्त्रेण शुभं भवति नान्यथा । अन्यथा च भवेद्दोषो नश्यते नात्र संशयः ।।९७।। अतस्ते निखिलः प्रोक्तः पूजां चैव निबोध मे । उपलिप्ते शुचौ देशे नियतो वाग्यतः शुचिः।।९८।। वृत्तं वा चतुरस्रं वा लिप्तभूमौ लिखेच्छुचि । त्रिधा तत्र लिखेत्पद्ममष्टपत्रं सकर्णिकम् ।। ९९ ।। अष्टपत्रं लिखेत्पद्मं लिप्तगोमयमण्डले । पूर्वपत्रे लिखेत् सूर्यमाग्नेय्यां तु रविं न्यसेत् ।।१००।। याम्यायां च विवस्वन्तं नैर्ऋत्यां तु भगं न्यसेत्।। प्रतीच्यां वरुणं विद्याद्वायव्यां मित्रमेव च ।।१।। आदित्यमुत्तरे पत्रे ईशान्यां मित्रमेव च । मध्ये तु भास्करं विद्यात्क्रमेणैवं समर्चयेत् ।।२।। अतः परतरं नास्ति सिद्धिकामस्य पांडव । महातेज समुद्यंतं प्रणमेत्स कृतांजलिः ।।३।। सकेसराणि पद्मानि करवीराणि चार्जुन । तिलतण्डु-लयुक्तानि कुशगन्धोदकानि च ।।४।। रक्तचन्दनमिश्राणि कृत्वा वै ताम्रभाजने । धृत्वा शिरसि तत्पात्रं जानुभ्यां धरणीं स्पृशेत् ।।५।। मन्त्रपूतं गुडाकेश चार्घ्यं दद्याद् गभस्तये । सायुधं सरथं चैव सूर्य-मावाहयाम्यहम् ।।६। । स्वागतो भव । सुप्रतिष्ठितो भव । संनिधौ भव । संनिहितो भव । संमुखो भव। इति पञ्चमुद्राः। स्फुटयित्वाऽर्हयेत्सूर्यं भुक्ति मुक्ति लभेन्नरः।।७।। ॐ श्रीं विद्याकिलिकिलिकटकेष्टसर्वार्थसाधनाय स्वाहा। ॐ श्रीं ह्रीं ह्रूं हं सः सूर्याय नमः स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रं ह्रः सूर्यमूर्तये स्वाहा । ॐ श्रीं ह्रीं खं खः लोकाय सर्वमूर्तये स्वाहा । ॐ ह्रूं मार्तंडाय स्वाहा । नमोस्तु सूर्याय सहस्रभानवे नमोस्तु वैश्वानरजातवेदसे । त्वमेव चार्घ्यं प्रतिगृह्ण देव देवाधिदेवाय नमो

नमस्ते ।।८।। नमो भगवते तुभ्यं नमस्ते जातवेदसे । दत्तमर्घ्यं मया भानो त्वं गृहाण नमोऽस्तु ते ।।९।। एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशे जगत्पते । अनुकंपय मां देव गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ।।११०।। नमो भगवते तुभ्यं नमस्ते जातवेदसे । ममेदमर्घ्यं गृह्ण त्वं देवदेव नमोऽस्तु ते ।।११।। सर्वदेवाधिदेवाय आधिव्याधिविनाशिने । इदं गृहाण मे देव सर्वव्याधिर्विनश्यतु ।। १२ ।। नमः सूर्याय शांताय सर्वरोग-विनाशिने । ममेप्सितं फलं दत्त्वा प्रसीद परमेश्वर ।।१३।। ॐ नमो भगवते सूर्याय स्वाहा । ॐ शिवाय स्वाहा । ॐ सर्वात्मने सूर्याय नमः स्वाहा । ॐ अक्षय्यतेजसे नमः स्वाहा । सर्वसंकटदारिद्र्यं शत्रुं नाशय नाशय । सर्वलोकेषु विश्वात्मन्सर्वात्मन्सर्वदर्शक ।।१४।। नमो भगवते सूर्य कुष्ठरोगान्विखण्डय । आयुरारोग्यमैश्वर्यं देहि देव नमोऽस्तु ते ।।१५।। नमो भगवते तुभ्यमादित्याय नमो नमः । ॐ अक्षय्यतेजसे नमः । ॐ सूर्याय नमः । ॐ विश्वमूर्तये नमः । आदित्यं च शिवं विद्याच्छिवमादित्यरूपिणम् । उभयोरंतरं नास्ति आदित्यस्य शिवस्य च ।।१६।। एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं पुरुषो वै दिवाकरः । उदये ब्रह्मणो रूपं मध्याह्ने तु महेश्वरः ।।१७।। अस्तमाने स्वयं विष्णुस्त्रिमूर्तिश्च दिवाकरः । नमो भगवते तुभ्यं विष्णवे प्रभविष्णवे ।।१८।। ममेदमर्घ्यं प्रतिगृह्ण देव देवाधिदेवाय नमो नमस्ते। श्रीसूर्यनारायणाय सांगाय सपरिवाराय इदमर्घ्यं समर्पयामि ।।१९।। हिमघ्नाय तमोघ्नाय रक्षोघ्नाय च ते नमः। कृतघ्नघ्नाय सत्याय तस्मै सूर्यात्मने नमः।।१२०।। जयोऽजयश्च विजयो जितप्राणो जितश्रमः । मनोजवो जितक्रोधो वाजिनः सप्त कीर्तिताः ।।२१।। हरितहयरथं दिवाकरं कनकमयां-बुजरेणुपिंजरम् । प्रतिदिनमुदये नवं शरणमुपैमि हिरण्यरेतसम् ।।२२।। न तं व्यालाः प्रबाधंते न व्याधिभ्यो भयं भवेत् । न नागेभ्यो भयं चैव न च भूतभयं क्वचित् ।।२३।। अग्निशत्रुभयं नास्ति पार्थि-वेभ्यस्तथैव च । दुर्गति तरते घोरां प्रजां च लभते पशून् ।।२४।। सिद्धिकामो लभेत्सिद्धिं कन्याकामस्तु कन्यकाम् । एतत्पठेत्स कौंतेय भक्तियुक्तेन चेतसा ।।२५।। अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च ।

कन्याकोटिसहस्रस्य दत्तस्य फलमाप्नुयात् ।।२६।। इदमादित्यहृदयं योऽधीते सततं नरः । सर्वपापविशुद्धात्मा सूर्यलोके महीयते ।।२७।। नास्त्यादित्यसमो देवो नास्त्यादित्यसमा गतिः । प्रत्यक्षो भगवान्विष्णुर्येन विश्वं प्रतिष्ठितम्, ।।२८।। नवतिर्योजनं लक्षं सहस्राणि शतानि च । यावद्घटीप्रमाणेन तावच्चरति भास्करः ।।२९।। गवां शतसहस्रस्य सम्यग्दत्तस्य यत्फलम् । तत्फलं लभते विद्वाञ्शांतात्मा स्तौति यो रविम् ।।१३०।। योऽधीते सूर्यहृदयं सकलं सफलं भवेत् । अष्टानां ब्राह्मणानां च लेखयित्वा समर्पयेत् ।।३१।। ब्रह्मलोके ऋषीणां च जायते मानुषोऽपि वा । जातिस्मरत्वमाप्नोति शुद्धात्मा नात्र संशयः ।।३२।। अजाय लोकत्रयपावनाय भूतात्मने गोपतये वृषाय । सूर्याय सर्वप्रलयांतकाय नमो महाकारुणिकोत्तमाय ।।३३।। विवस्वते ज्ञानभृदंतरात्मने जगत्प्रदीपाय जगद्धितैषिणे । स्वयंभुवे दीप्तसहस्रचक्षुषे सुरोत्तमायामिततेजसे नमः ।।३४।। सुरैरनेकैः परिषेविताय हिरण्यगर्भाय हिरण्मयाय । महात्मने मोक्षपदाय नित्यं नमोऽस्तु ते वासरकारणाय ।।३५।। आदित्यश्चार्चितो देव आदित्यः परमं पदम् । आदित्यो मातृको भूत्वा आदित्यो वाङ्मयं जगत् ।।३६।। आदित्यं पश्यते भक्त्या मां पश्यति ध्रुवं नरः । नादित्यं पश्यते भक्त्या न स पश्यति मां नरः ।।३७।। त्रिगुणं च त्रितत्त्वं च त्रयो देवास्त्रयोऽग्नयः । त्रयाणां च त्रिमूर्तिस्त्वं तुरीयस्त्वं नमोऽस्तु ते ।।३८।। नमः सवित्रे जगदेकचक्षुषे जगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे । त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे विरिंचिनारायणशंकरात्मने ।।३९।। यस्योदयेनेह जगत्प्रबुद्धयते प्रवर्तते चाखिलकर्मसिद्धये । ब्रह्मेन्द्रनारायणरुद्रवंदितः स नः सदा यच्छतु मङ्गलं रविः ।।१४०।। नमोऽस्तु सूर्याय सहस्ररश्मये सहस्रशाखान्वितसंभवात्मने । सहस्रयोगोद्भवभावभागिने सहस्रसंख्यायुगधारिणे नमः ।।४१।। यन्मंडलं दीप्तिकरं विशालं रत्नप्रभं तीव्रमनादिरूपम् । दारिद्र्य दुःखक्षयकारणं च पुनातु मां तत्सवितुर्वरेण्यम् ।।४२।। यन्मंडलं देवगणैः सुपूजितं विप्रैः स्तुतं भावनमुक्तिकोविदम् । तं देवदेवं प्रणमामि सूर्यं पुनातु० ।।४३।। यन्मण्डलं

ज्ञानघनं त्वगम्यं त्रैलोक्यपूज्यं त्रिगुणात्मरूपम् । समस्ततेजोमय-दिव्यरूपं पुनातु मां तत्सवितु० ।।४४।। यन्मण्डलं गूढमतिप्रबोधं धर्मस्य वृद्धिं कुरुते जनानाम् । यत्सर्वपापक्षयकारणं च पुनातु मां त० ।।४५।। यन्मण्डलं व्याधिविनाशदक्षं यदृग्यजुःसामसु संप्रगीतम् । प्रकाशितं येन च भूर्भुवःस्वः पुनातु मां त० ।।४६।। यन्मंडलं वेद-विदो वदंति गायंति यच्चारणसिद्धसंघाः । यद्योगिनो योगजुषां च संघाः पुनातु मां त० ।।४७।। यन्मंडलं सर्वजनेषु पूजितं ज्योतिश्च कुर्यादिह मर्त्यलोके । यत्कालकालादिमनादिरूपं पुनातु मां त० ।।४८।। यन्मण्डलं विष्णुचतुर्मुखाख्यं यदक्षरं पापहरं जनानाम् । यत्कालकल्पक्षयकारणं च पुनातु मां त० ।।४९।। यन्मण्डलं विश्व-सृजां प्रसिद्धमुत्पत्तिरक्षाप्रलयप्रगल्भम् । यस्मिञ्जगत्संहरतेऽखिलं च पुनातु मां त० ।।१५०।। यन्मण्डलं सर्वगतस्य विष्णोरात्मा परंधाम विशुद्धतत्त्वम् । सूक्ष्मांतरैर्योगपथानुगम्यं पुनातु मां तत्स० ।।५१।। यन्मंडलं ब्रह्मविदो वदंति गायंति यच्चारणसिद्धसंघाः । यन्मण्डलं वेदविदः स्मरंति पुनातु मां त० ।।५२।। यन्मण्डलं वेदविदोपगीतं यद्योगिनां योगपथानुगम्यम् । तत्सर्ववेदं प्रणमामि सूर्यं पुनातु मां त० ।।५३।। मण्डलाष्टकमिदं पुण्यं यः पठेत्सततं नरः । सर्वपापविशुद्धा-त्मा सूर्यलोके महीयते ।।५४।। ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसंनिविष्टः । केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः ।।५५।। सशंखचक्रं रविमण्डले स्थितं कुशेशयाक्रांतमनंतमच्युतम् । भजामि बुद्ध्या तपनीयमूर्तिं सुरोत्तमं चित्रविभूषणोज्ज्वलम् ।।५६।। एवं ब्रह्मादयो देवा ऋषयश्च तपोधनाः । कीर्तयंति सुरश्रेष्ठं देवं नारायणं विभुम् ।।५७।। वेदवेदांगशरीरं दिव्यदीप्तिकरं परम् । रक्षोघ्नं रक्तवर्णं च सृष्टिसंहारकारकम् ।।५८।। एकचक्रो रथो यस्य दिव्यः कनकभूषितः । स मे भवतु सुप्रीतः पद्महस्तो दिवाकरः । ।।५९।। आदित्यः प्रथमं नाम द्वितीयं तु दिवा-करः । तृतीयं भास्करः प्रोक्तं चतुर्थं तु प्रभाकरः ।।१६०।। पञ्चमं तु सहस्रांशुः षष्ठं चैव त्रिलोचनः । सप्तमं हरिदश्वश्च अष्टमं तु

त्रभावसुः ॥६१॥ नवमं दिनकृत्प्रोक्तं दशमं द्वादशात्मकम् । एकादशं त्रयीमूर्तिर्द्वादशं सूर्य एव च ॥६२॥ द्वादशादित्यनामानि प्रातःकाले पठेन्नरः । दुःस्वप्ननाशनं चैव सर्वदुःखं च नश्यति ॥ ६३ ॥ दद्रुकुष्ठहरं चैव दारिद्र्यं हरते ध्रुवम् । सर्वतीर्थप्रदं चैव सर्वकामप्रवर्धनम् ॥६४॥ यः पठेत्प्रातरुत्थाय भक्त्या नित्यमिदं नरः । सौख्यमायुस्तथाऽऽरोग्यं लभते मोक्षमेव च ॥६५॥ अग्निमीडे नमस्तुभ्यमिषेत्वोर्जेस्वरूपिणे । अग्न आयाहि वीतस्त्वं नमस्ते ज्योतिषां पते ॥६६॥ शन्नो देवि नमस्तुभ्यं जगच्चक्षुर्नमोऽस्तु ते । पञ्चमायोपवेदाय नमस्तुभ्यं नमो नमः ॥६७॥ पद्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भसमद्युतिः । सप्ताश्वरथसंयुक्तो द्विभुजः स्यात्सदा रविः ॥६८॥ आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वंति दिने दिने । जन्मांतरसहस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते ॥६९॥ उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं निखिलभुवननेत्रं रत्नरत्नोपमेयम् । तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां सुरवरमभिवन्दे सुन्दरं विश्ववंद्यम् ॥१७०॥

इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे श्रीकृष्णार्जुनसम्वादे
आदित्यहृदयस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

४. आदित्यहृदयस्तोत्रम् (२)

श्रीगणेशाय नमः ॥ ततो युद्धपरिश्रान्तं समरे चिन्तया स्थितम् । रावणं चाग्रतो दृष्ट्वा युद्धाय समुपस्थितम् ॥१॥ दैवतैश्च समागम्य द्रष्टुमभ्यागतो रणम् । उपगम्याब्रवीद्राममगस्त्यो भगवाँस्तदा ॥२॥ राम राम महाबाहो शृणु गुह्यं सनातनम् । येन सर्वानरीन्वत्स समरे विजयिष्यसे ॥३॥ आदित्यहृदयं पुण्यं सर्वशत्रुविनाशनम् । जयावहं जपेन्नित्यमक्षयं परमं शिवम् ॥४॥ सर्वमङ्गलमाङ्गल्यं सर्वपापप्रणाशनम् । चिन्ताशोकप्रशमनमायुर्वर्धनमुत्तमम् ॥५॥ रश्मिमन्तं समुद्यन्तं देवासुरनमस्कृतम् । पूजयस्व विवस्वन्तं भास्करं भुवनेश्वरम् ॥६॥ सर्वदेवात्मको ह्येष तेजस्वी रश्मिभावनः । एष देवासुरगणाँल्लोकान्पातु गभस्तिभिः ॥७॥ एष ब्रह्मा च विष्णुश्च शिवः स्कन्दः प्रजापतिः । महेन्द्रो धनदः कालो यमः सोमो ह्यपां-

पतिः ।।८।। पितरौ वसवः साध्या अश्विनौ मरुतो मनुः । वायुर्वह्निः
प्रजाप्राणा ऋतुकर्ता प्रभाकरः ।।९।। आदित्यः सविता सूर्यः खगः
पूषा गभस्तिमान् । सुवर्णस्तपनो भानुः स्वर्णरेता दिवाकरः ।।१०।।
हरिदश्वः सहस्त्रार्चिः सप्तसप्तिर्मरीचिमान् । तिमिरोन्मथनः शम्भु-
स्त्वष्टा मार्तण्डकोंऽशुमान् ।। ।।११।। हिरण्यगर्भः शिशिरस्तपनो
भास्करो रविः । अग्निगर्भोऽदितेः पुत्रः शङ्खः शिशिरनाशनः ।।१२।।
व्योमनाथस्तमोभेदी ऋग्यजुःसामपारगः । घनवृष्टिरपां मित्रो विन्ध्य-
वीथीप्लवङ्गमः ।। ।।१३।। आतपी मण्डली मृत्युः पिङ्गलः सर्व-
तापनः । कविर्विश्वो महातेजाः रक्तः सर्वभवोद्भवः ।।१४।। नक्षत्र-
ग्रहताराणामधिपो विश्वभावनः । तेजसामपि तेजस्वी द्वादशात्मन्न-
मोऽस्तु ते ।।१५।। नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमायाद्रये नमः । ज्योतिर्ग-
णानां पतये दिनाधिपतये नमः ।। १६ ।। जयाय जयभद्राय हर्यश्वाय
नमो नमः । नमो नमः सहस्त्रांशो आदित्याय नमो नमः ।।१७।। नम
उग्राय वीराय सारङ्गाय नमो नमः । नमः पद्मप्रबोधाय प्रचण्डाय
नमोऽस्तु ते ।।१८।। ब्रह्मेशानाच्युतेशाय सूरायादित्यवर्चसे । भास्वते
सर्वभक्षाय रौद्राय वपुषे नमः ।।१९।। तमोघ्नाय हिमघ्नाय शत्रु-
घ्नायामितात्मने । कृतघ्नघ्नाय देवाय ज्योतिषां पतये नमः ।।२०।।
तप्तचामीकराभाय हरये विश्वकर्मणे । नमस्तमोऽभिनिघ्नाय रुचये
लोकसाक्षिणे ।।२१।। नाशयत्येष वै भूतं तदेव सृजति प्रभुः । पाय-
त्येष तपत्येष वर्षत्येष गभस्तिभिः ।।२२।। एष सुप्तेषु जागर्ति भूतेषु
परिनिष्ठितः । एष चैवाग्निहोत्रं च फलं चैवाग्निहोत्रिणाम् ।।२३।।
देवाश्च ऋतवश्चैव ऋतूनां फलमेव च । यानि कृत्यानि लोकेषु सर्वेषु
परमप्रभुः ।।२४।। एनमापत्सु कृच्छ्रेषु कान्तारेषु भयेषु च । कीर्त-
यन्पुरुषः कश्चिन्नावसीदति राघवः ।।२५।। पूजयस्वैनमेकाग्रो देवदेव
जगत्पतिम् । एतत्त्रिगुणितं जप्त्वा युद्धेषु विजयिष्यसि ।।२६।।
अस्मिन् क्षणे महाबाहो रावणं त्वं जहिष्यसि । एवमुक्त्वा ततोऽ-
गस्त्यो जगाम स यथागतम् ।।२७।। एतच्छ्रुत्वा महातेजा नष्टशोकोऽ-
भवत्तदा ।। धारयामास सुप्रीतो राघवः प्रयतात्मवान् ।। २८ ।।
आदित्यं प्रेक्ष्य जप्त्वेदं परं हर्षमाप्तवान् । त्रिराचम्य शुचिर्भूत्वा

धनुरादाय वीर्यवान् ।।२९।। रावणं प्रेक्ष्य हृष्टात्मा युद्धार्थं समुपागतम् । सर्वयत्नेन महता वधे तस्य वृतोऽभवत् ।।३०।। अथ रविरवदन्निरीक्ष्य रामं मुदितमनाः परमं प्रहृष्यमाणः । निशिचरपतिसंक्षयं विदित्वा सुरगणमध्यगतो वचस्त्वरेति ।।३१।।

इत्यार्षे वाल्मीकीयेश्रीमद्रामायणे आदित्यहृदयस्तोत्रं समाप्तम् ।

---

५. सूर्याष्टकम् (१)

श्रीगणेशाय नमः ।। सांब उवाच ।। आदिदेव नमस्तुभ्यं प्रसीद मम भास्कर । दिवाकर नमस्तुभ्यं प्रभाकर नमोऽस्तु ते ।।१।। सप्ताश्वरथमारूढं प्रचण्डं कश्यपात्मजम् । श्वेतपद्मधरं देवं तं सूर्यं प्रणमाम्यहम् ।।२।। लोहितं रथमारूढं सर्वलोकपितामहम् । महापापहरं देवं तं सूर्यं० ।।३।। त्रैगुण्यं च महाशूरं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरम् । महापापहरं देवं तं० ।।४।। बृंहितं तेजःपुञ्जं च वायुराकाशमेव च । प्रभुस्त्वं सर्वलोकानां तं सूर्यं० ।।५।। बंधूकपुष्पसंकाशं हारकुंडलभूषितम् । एकचक्रधरं देवं तं सूर्यं० ।।६।। तं सूर्यं जगत्कर्तारं महातेजःप्रदीपनम् । महापापहरं देवं तं सूर्यं० ।।७।। तं सूर्यं जगतां नाथं ज्ञानविज्ञानमोक्षदम् । महापापहरं देवं तं सूर्यं ० ।।८।। सूर्याष्टकं पठेन्नित्यं ग्रहपीडाप्रणाशनम् । अपुत्रो लभते पुत्रं दरिद्रो धनवान्भवेत् ।।९।। आमिषं मधुपानं च यः करोति रवेर्दिने । सप्त जन्म भवेद्रोगी जन्म जन्म दरिद्रता ।।१०।। स्त्रीतैलमधुमांसानि यस्त्यजेत्तु रवेर्दिने । न व्याधिशोकदारिद्र्यं सूर्यलोकं स गच्छति ।।११।।

इति शिवप्रोक्तं सूर्याष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

६. सूर्याष्टकम् (२)

श्रीगणेशाय नमः ।। प्रभाते यस्मिन्नभ्युदितसमये कर्मसु नृणां प्रवर्तेद्वै चेतो गतिरपि च शीतापहरणम् । गतो मैत्र्यं पृथ्वीसुरकुलपतेर्यश्च तमहं नमामि श्रीसूर्यं तिमिरहरणं शान्तशरणम् ।।१।। त्रिनेत्रोऽप्यञ्जल्या सुरमुकुटसंघृष्टचरणे बलिं नीत्वा नित्यं स्तुतिमुदितकालास्तसमये । निधानं यस्यायं कुरुत इति धाम्नामधिपतिर्नमामि ० ।।२।। मृगाङ्के मूर्तित्वं ह्यमरगण भर्ताकृत इति नृणां वर्त्मार्तिमात्मो-

क्षिणितविदुषां यश्च यजताम् क्रतुर्लोकानां यो लयभरभवेषु प्रभुरयं नमामि ।।३।। दिशः खं कालो भूरुदधिरचलं चाक्षुषमिदं विभागो येनायं निखिलमहसा दीपयति तान् । स्वयं शुद्धं संविन्निरतिशयमानन्दमजरं नमामि० ।।४।। वृषात्पञ्चस्वेत्यौढयति दिनमानन्दगमनस्तथा वृद्धिं रात्रैः प्रकटयति कीटाज्जवगतिः । तुले मेषे यातो रचयति समानं दिननिशं नमामि० ।। ५ ।। वहन्ते यं ह्यश्वा अरुणविनियुक्ताः प्रमुदितास्त्रयीरूपं साक्षाद्दधति च रथं मुक्तिसदनम् ।। न जीवानां यं वै विषयति मनो वागवसरो नमामि० ।।६।। तथा ब्रह्मा नित्यं मुनिजनयुता यस्य पुरतश्चलन्ते नृत्यन्तोऽप्युतमुत रसेनानुगुणितम् निबध्नन्तीं नागा रथमपि च नागायुतबला नमामि० ।।७।। प्रभाते ब्रह्माणं शिवतनुभृतं मध्यदिवसे तथा सायं विष्णुं जगति हितकारी सुखकरम् । सदा तेजोराशिं त्रिविधमथ पापौघशमनं नमामि० ।। ८ ।। मतं शास्त्राणां यत्तदनु रघुनाथेन रचितं शुभं चुंराग्रामे तिमिरहरसूर्याष्टकमिदम् त्रिसंध्यायां नित्यं पठति मनुजोऽनन्यगतिमांश्चतुर्वर्गप्राप्तौ प्रभवति सदा तस्य विजयम् ।।९।। नन्देन्द्वङ्कक्षितावब्दे (१९१९) मार्गमासे शुभे दले ।। सूर्याष्टकमिदं प्रोक्तं दशम्यां रविवासरे ।।१०।।

इति श्रीपण्डितरघुनाथशर्मणा विरचितं श्रीसूर्याष्टकं संपूर्णम्

---

७. सूर्यार्यास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। शुकतुंडच्छवि सवितुश्चंडरुचेः पुंडरीकवनबन्धोः । मंडलमुदितं वंदे कुंडलमाखंडलाशायाः ।।१।। यस्योदयास्तसमये सुरमुकुटनिघृष्टचरणकमलोऽयं । कुरुतेऽञ्जलिं त्रिनेत्रः स जयति धाम्नां निधिः सूर्यः ।।२।। उदयाचलतिलकाय प्रणतोऽस्मि विवस्वते ग्रहेशाय । अंबरचूडमणये दिग्वनिताकर्णपूराय ।।३।। जयति जनानंदकरः करनिकरनिरस्ततिमिरसंघातः । लोकालोकालोकः कमलारुणमण्डलः सूर्यः ।।४।। प्रतिबोधितकमलवनः कृतघटनश्चक्रवाकमिथुनानाम् । दर्शितसमस्तभुवनः परहितनिरतो रविः सदा जयति ।।५।। अपनयतु सकलकलिकृतमलपटलं सुतप्तकनकाभः । अरविंदवृन्दविघटनपटुतरकिरणोत्करः सविता ।। ६ ।। उदयाद्रिचारुचामर

हरितहयखुरपरिहतरेणुराग । हरितहय हरितपरिकर गगनांगनदीपक नमस्ते ।।७।। उदितवति त्वयि विकसति मुकुलीयति समस्तमस्तमितबिंबे । न ह्यन्यस्मिन्दिनकर शकलं कमलायते भुवनम् ।। ८ ।। जयति रविरुदयसमये बालातपः कनकसंनिभो यस्य । कुसुमांजलिरिव जलधौ तरंति रथसप्तयः सप्त ।।९।। आर्याः सांबपुरे सप्त आकाशात्पतिता भुवि । यस्य कण्ठे गृहे वापि न स लक्ष्म्या वियुज्यते ।।१०।। आर्याः सप्त सदा यस्तु सप्तम्यां सप्तधा जपेत् । तस्य गेहं च देहं च पद्मा सत्यं न मुञ्चति ।।११।। निधिरेष दरिद्राणां रोगिणां परमौषधम् । सिद्धिः सकलकार्याणां गाथेयं संस्मृता रवेः ।।१२।।

इति श्रीयाज्ञवल्क्यकृतं सूर्यार्यास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

८. सूर्यस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ नमो भगवते आदित्यायाखिलजगतामात्मस्वरूपेण कालस्वरूपेण चतुर्विधभूतनिकायानां ब्रह्मादिस्तंबपर्यंतानामंतर्हृदयेषु बहिरपि च आकाश इव उपाधिनाऽव्यवधीयमानो भगवानेक एव क्षणलवनिमेषावयवोपचितसंवत्सरगणेनापामादानविसर्गाभ्यामिमां लोकयात्रामनुवहति ।।१।। यदुह वाव विबुधर्षभसवितरदस्तपत्यनुसवनमहरहराम्नायविधिनोपतिष्ठमानानाम - खिलदुरितवृजिनबीजावभर्जनं भगवतः समभिधीमहि तपनमंडलम् ।।२।। य इह वाव स्थिरचरनिकराणां निजनिकेतनानां मनइंद्रियासुगणाननात्मनः स्वयमात्मान्तर्यामी प्रचोदयति ।।३।। य एवमं लोकमतिकरालवदनांधकारसंज्ञाजगरग्रहगिलितं संमृतकमिव विचेतनमवलोक्यानुकंपया परमकारुणिकवीक्षयैवोत्थाप्याहरहरनुसवनं श्रेयसि स्वधर्माख्यात्मावस्थाने प्रवर्तयत्यवनिपतिरिव असाधूनां भयमुदीरयन्नटति ।।४।। परित आशापालैस्तत्र तत्र कमलकोशाञ्जलिभिरुपहृतार्हणः ।। ५ ।। अथ ह भगवंस्तव चरणनलिनयुगलं त्रिभुवनगुरुभिर्वंदितमहमयातयामयजुःकाम उपसरामीति ।। ६ ।।

इति श्रीभागवतीयद्वादशस्कंधोक्तं सूर्यस्तोत्रम् सम्पूर्णम् ।। ८ ।।

अथ देवीस्तोत्राणि

वालीयुतश्रवणपालीयुगा ललितचूलीविराजिवकुला
केलीगतानुगमरालीकुला मधुरनालीभिरादृतकथा ।
नालीकदृक्कुसुमनालीकपाणिरिह कालीयशासिसहजा
तालीदलाभतनुमाली सदा भवतु काली शुभाय मम सा ।।

१. देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। न मंत्रं नो यंत्रं तदपि च न जाने स्तुतिमहो न चाह्वानं ध्यानं तदपि च न जाने स्तुतिकथाः। न जाने मुद्रास्ते तदपि च न जाने विलपनं परं जाने मातस्त्वदनुशरणं क्लेशहरणम् ।।१।। विधेरज्ञानेन द्रविणविरहेणालसतया विधेयाशक्यत्वात्तव चरणयोर्याच्युतिरभूत् । तदेतत्क्षंतव्यं जननि सकलोद्धारिणि शिवे कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ।।२।। पृथिव्यां पुत्रास्ते जननि बहवः संति सरलाः परं तेषां मध्ये विरलतरलोऽहं तव सुतः । मदीयोऽयं त्यागः समुचितमिदं नो तव शिवे कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ।। ३ ।। जगन्मातर्मातस्तव चरणसेवा न रचिता न वा दत्तं देवि द्रविणमपि भूयस्तव मया। तथापि त्वं स्नेहं मयि निरुपमं यत्प्रकुरुषे कुपुत्रो जायेत क्वचिदपि कुमाता न भवति ।।४।। परित्यक्त्वा देवान्विविधविधसेवाकुलतया मया पंचाशीतेरधिकमुपनीते तु वयसि । इदानीं चेन्मातस्तव यदि कृपा नापि भविता निरालंबो लंबोदरजननि कं यामि शरणम् ।। ५ ।। श्वपाको जल्पाको भवति मधुपाकोपमगिरा निरातंको रंको विहरति चिरं कोटिकनकैः ।

तवापर्णे कर्णे विशति मनुवर्णे फलमिदं जनः को जानीते जननि जपनीयं जपविधौ ॥६॥ चिताभस्मालेपो गरलमशनं दिक्पटधरो जटाधारी कंठे भुजगपतिहारी पशुपतिः। कपाली भूतेशो भजति जगदीशैकपदवीं भवानि त्वत्पाणिग्रहणपरिपाटीफलमिदम् ॥७॥ न मोक्षस्याकांक्षा न च विभववांछाऽपि च न मे न विज्ञानापेक्षा शशिमुखिसुखेच्छाऽपि न पुनः। अतस्त्वां संयाचे जननि जननं यातु मम वै मृडानी रुद्राणी शिव शिव भवानीति जपतः ॥८॥ नाराधिताऽसि विधिना विविधोपचारैः किं रूक्षचिंतनपरैर्न कृतं वचोभिः। श्यामे त्वमेव यदि किंचन मय्यनाथे धत्से कृपामुचितमंब परं तवैव ॥९॥ आपत्सु मग्नः स्मरणं त्वदीयं करोमि दुर्गे करुणार्णवेशि। नैतच्छठत्वं मम भावयेथा क्षुधातृषार्ता जननीं स्मरन्ति ॥१०॥ जगदंब विचित्रमत्र किं परिपूर्णा करुणाऽस्ति चेन्मयि। अपराधपरंपरावृतं नहि माता समुपेक्षते सुतम् ॥११॥ मत्समः पातकी नास्ति पापघ्नी त्वत्समा नहि। एवं ज्ञात्वा महादेवि यथा योग्यं तथा कुरु ॥१२॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं देव्यपराधक्षमापनस्तोत्रं सम्पूर्णम्।

---

२. आनन्दलहरी

श्रीगणेशाय नमः॥ भवानि स्तोतुं त्वां प्रभवति चतुर्भिर्न वदनैः प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथनः पंचभिरपि। न षड्भिः सेनानीर्दशशतमुखैरप्यहिपतिस्तदान्येषां केषां कथय कथमस्मिन्नवसरः ॥१॥ घृतक्षीरद्राक्षामधुमधुरिमा कैरपि पदैर्विशिष्यानाख्येयो भवति रसनामात्रविषयः। तथा ते सौन्दर्य परमशिवदृङ्मात्रविषयः कथङ्कारं ब्रूमः सकलनिगमागोचरगुणे ॥२॥ मुखे ते तांबूलं नयनयुगले कज्जलकला ललाटे काश्मीरं विलसति गले मौक्तिकलता। स्फुरत्कांची शाटी पृथुकटितटे हाटकमयी भजामस्त्वां गौरीं नगपतिकिशोरीमविरतम् ॥३॥ विराजन्मंदारद्रुमकुसुमहारस्तनतटी नदद्वीणानादश्रवणविलसत्कुंडलगुणा। नताङ्गी मातंगी रुचिरगतिभङ्गी भगवती

सती शम्भोरंभोरुहचटुलचक्षुर्विजयते ।।४।। नवीनार्कभ्राजन्मणिकनक-
भूषापरिकरैर्वृतांगी सारंगीरुचिरनयनांगीकृतशिवा । तडित्पीता पीतां-
बरललितमंजीरसुभगा ममाऽपर्णा पूर्णा निरवधिसुखैरस्तु सुमुखी ।।५।।
हिमाद्रेः संभूता सुललितकरैः पल्लवयुता सुपुष्पा मुक्ताभिर्भ्रमर-
कलिता चालकभरैः । कृतस्थाणुस्थाना कुचफलनता सूक्तिसरसा
रुजां हंत्री गंत्री विलसति चिदानन्दलतिका ।।६।। सपर्णामाकीर्णां
कतिपयगुणैः सादरमिह श्रयंत्यन्ये वल्लीं मम तु मतिरेवं विलसति ।
अपर्णैका संख्या जगति सकलर्यत्परिवृतः पुराणोऽपि स्थाणुः फलति
किल कैवल्यपदवीम् ।।७।। विधात्रीं धर्माणां त्वमसि सकलाम्नाय-
जननी त्वमर्थानां मूलं धनदनमनीयांघ्रिकमले। त्वमादिः कामानां जननि
कृतकंदर्पविजये सतां भक्तेर्बीजं त्वमसि परमब्रह्ममहिषी ।।८।।
प्रभूता भक्तिस्ते यदपि न ममालोलमनसस्त्वया तु श्रीमत्या सदयम-
वलोक्योऽहमधुना । पयोदः पानीयं दिशति मधुरं चातकमुखे भृशं
शंके कैर्वा विधिभिरनुनीता मम मतिः ।।९।। कृपापांगालोकं वितर
सरसा साधुचरिते न ते युक्तोपेक्षा मयि शरणदीक्षामुपगते । न चेदिष्टं
दद्यादनुपदमहो कल्पलतिकाविशेषः सामान्यैः कथमितरवल्लीपरिकरैः
।।१०।। महान्तं विश्वासं तव चरणपंकेरुहयुगे निधायान्यन्नैवाश्रितमिह
मया दैवतमुमे । तथाऽपि त्वच्चेतो यदि मयि न जायेत सदयं निरा-
लम्बो लम्बोदरजननि कं यामि शरणम् ।।११।। अयःस्पर्शे लग्नं
सपदि लभते हेमपदवीं यथा रथ्यापायः शुचि भवति गङ्गौघमिलितम् ।
तथा तत्तत्पापैरतिमलिनमंतर्ममयदि त्वयि प्रेम्णा सक्तं कथमिव न
जायेत विमलम् ।।१२।। त्वदन्यस्मादिच्छाविषयफललोभेन नियम-
स्त्वमर्थानामिच्छाधिकमपि समर्था वितरणे । इति प्राहुः प्राञ्चः
कमलभवनाद्यास्त्वयि मनस्त्वदासक्तं नक्तंदिवमुचितमीशानि कुरु
तत् ।।१३।। स्फुरन्नानारत्नस्फटिकमयभित्तिप्रतिफलत्त्वदाकारं चञ्च-
च्छशधरविलासौघशिखरम् । मुकुन्दब्रह्मेन्द्रप्रभृतिपरिवारं विशयते
तवागारं रम्यं त्रिभुवनमहाराजगृहिणि ।।१४।। निवासः कैलासे
रविशतमखाद्याः स्तुतिकराः कुटुंबं त्रैलोक्यं कृतकरपुटः सिद्धिनिकरः ।

महेशः प्राणेशस्तदवनिधराधीशतनये न ते सौभाग्यस्य क्वचिदपि मनागस्ति तुलना ॥१५॥ वृषो वृद्धो यानं विषमशनमाशा निवसनं श्मशानं क्रीडाभूर्भुजगनिवहो भूषणविधिः। समग्रा सामग्री जगति विदितैव स्मररिपोर्यदेतस्यैश्वर्यं तव जननि सौभाग्यमहिमा ॥१६॥ अशेषब्रह्मांडप्रलयविधिनैसर्गिकमतिः श्मशानेष्वासीनः कृतभसितलेपः पशुपतिः। दधौ कण्ठे हालाहलमखिलभूगोलकृपया भवत्याः संगत्या फलमिति च कल्याणि कलये॥१७॥ त्वदीयं सौन्दर्यं निरतिशयमालोक्य परया भियैवासीद् गंगा जलमयतनुः शैलतनये। तदेतस्यास्तास्यद्वदनकमलं वीक्ष्य कृपया प्रतिष्ठामातेने निजशिरसि वासेन गिरिशः॥ १८॥ विशालश्रीखण्डद्रवमृगमदाकीर्णघुसृणप्रसूनव्यामिश्रं भगवति तवाभ्यंगसलिलम्। समादाय स्रष्टा चलितपदपांसून्निजकरैः समाधत्ते सृष्टिं विबुधपुरपंकेरुहदृशाम् ॥ १९ ॥ वसंते सानंदे कुसुमितलताभिः परिवृते स्फुरन्नानापद्मे सरसिकलहंसालिसुभगे। सखीभिः खेलंतीं मलयपवनांदोलितजलैः स्मरेद्यस्त्वांतस्य ज्वरजनितपीडाऽपसरति ॥२०॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीमच्छंकराचार्यविरचिदानंदलहरी संपूर्णा।

---

३. महालक्ष्म्यष्टकस्तवः

श्रीगणेशाय नमः॥ इन्द्र उवाच॥ नमस्तेऽस्तु महामाये श्रीपाठे सुरपूजिते। शंखचक्रगदाहस्ते महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥ नमस्ते गरुडारूढे कोलासुरभयंकरि। सर्वपापहरे देवि महालक्ष्मि० ॥ २ ॥ सर्वज्ञे सर्ववरदे सर्वदुष्टभयंकरि। सर्वदुःखहरे देवि महालक्ष्मि० ॥ ३ ॥ सिद्धिबुद्धिप्रदे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदायिनि। मंत्रमूर्ते सदा देवि महालक्ष्मि० ॥ ४ ॥ आद्यंतरहिते देवि आद्यशक्तिमहेश्वरि। योगजे योगसंभूते महालक्ष्मि० ॥ ५ ॥ स्थूलसूक्ष्ममहारौद्रे महाशक्तिमहोदरे। महापापहरे देवि महालक्ष्मि० ॥ ६ ॥ पद्मासनस्थिते देवि परब्रह्मस्वरूपिणि। परमेशि जगन्मातर्महालक्ष्मि० ॥ ७ ॥ श्वेतांबरधरे देवि नानालंकारभूषिते। जगत्स्थिते जगन्मात-

तर्महालक्ष्मि० ।। ८ ।। महालक्ष्म्यष्टकस्तोत्रं यः पठेद्भक्तिमान्नरः । सर्वसिद्धिमवाप्नोति राज्यं प्राप्नोति सर्वदा ।। ९ ।। एककालं पठेन्नित्यं महापापविनाशनम् । द्विकालं यः पठेन्नित्यं धनधान्यसमन्वितः ।। १० ।। त्रिकालं यः पठेन्नित्यं महाशत्रुविनाशनम् । महालक्ष्मीर्भवेन्नित्यं प्रसन्ना वरदा शुभा ।। ११ ।।

इतीन्द्रकृतः श्रीमहालक्ष्म्यष्टकस्तवः संपूर्णः ।

---

४. देवकृतलक्ष्मीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। क्षमस्व भगवत्यंब क्षमाशीले परात्परे । शुद्धसत्त्वस्वरूपे च कोपादिपरिवर्जिते ।। १ ।। उपमे सर्वसाध्वीनां देवीनां देवपूजिते । त्वया विना जगत्सर्वं मृततुल्यं च निष्फलम् ।। २ ।। सर्वसम्पत्स्वरूपा त्वं सर्वेषां सर्वरूपिणी । रासेश्वर्यधिदेवी त्वं त्वत्कलाः सर्वयोषितः ।। ३ ।। कैलासे पार्वती त्वं च क्षीरोदे सिंधुकन्यका । स्वर्गे च स्वर्गलक्ष्मीस्त्वं मर्त्यलक्ष्मीश्च भूतले ।। ४ ।। वैकुण्ठे च महालक्ष्मीर्देवदेवी सरस्वती । गंगा च तुलसी त्वं च सावित्री ब्रह्मलोकतः ।।५।। कृष्णप्राणाधिदेवी त्वं गोलोके राधिका स्वयम् । रासे रासेश्वरी त्वं च वृन्दावनवने वने ।। ६ ।। कृष्णप्रिया त्वं भांडीरे चंद्रा चंदनकानने ।। विरजा चंपकवने शतशृंगे च सुन्दरी ।। ७ ।। पद्मावती पद्मवने मालती मालतीवने । कुन्ददन्ती कुन्दवने सुशीला केतकीवने ।। ८ ।। कदंबमाला त्वं देवि कदंबकाननेऽपि च । राजलक्ष्मी राजगेहे गृहलक्ष्मी गृहे गृहे ।। ९ ।। इत्युक्त्वा देवताः सर्वे मुनयो मनवस्तथा । रुरुदुर्नम्रवदनाः शुष्ककंठोष्ठतालुकाः ।। १० ।। इति लक्ष्मीस्तवं पुण्यं सर्वदेवैः कृतं शुभम् । यः पठेत्प्रातरुत्थाय स वै सर्वं लभेद् ध्रुवम् ।। ११ ।। अभार्यो लभते भार्यां विनीतां च सुतां सतीम् । सुशीलां सुंदरीं रम्यामतिसुप्रियवादिनीम् ।। १२ ।। पुत्रपौत्रवतीं शुद्धां कुलजां कोमलां वराम् ।। अपुत्रो लभते पुत्रं वैष्णवं चिरजीवनम् ।। १३ ।। परमैश्वर्ययुक्तं च विद्यावंतं यशस्विनम् । भ्रष्टराज्यो लभेद्राज्यं भ्रष्टश्रीर्लभते श्रियम् ।। १४ ।। हतबन्धुर्लभेद्बंधुं धनभ्रष्टो धनं लभेत् । कीर्तिहीनो लभेत्कीर्तिं प्रतिष्ठां च लभेद्

ध्रुवम् ।। १५ ।। सर्वमंगलदं स्तोत्रं शोकसंतापनाशनम् । हर्षानन्दकरं शश्वद्धर्ममोक्षसुहृत्प्रदम् ।। १६ ।।

इति श्रीदेवकृतलक्ष्मीस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

५. त्रिपुरसुन्दरीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कदंबवनचारिणीं मुनिकदम्बकादंविनीं नितंबजितभूधरां सुरनितंबिनीसेविताम् । नवांबुरुहलोचनामभिनवांबुदश्यामलां त्रिलोचनकुटुम्बिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ।। १ ।। कदंबवनवासिनीं कनकवल्लकीधारिणीं महार्हमणिहारिणीं मुखसमुल्लसद्वारुणीम् । दयाविभवकारिणीं विशदलोचनीं चारिणीं त्रिलोचनकुटुंबिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ।। २ ।। कदंबवनशालया कुचभरोल्लसन्मालया कुचोपमितशैलया गुरुकृपालसद्वेलया । मदारुणकपोलया मधुरगीतवाचालया कयापि घननीलया कवचिता वयं लीलया ।। ३ ।। कदंबवनमध्यगां कनकमंडलोपस्थितां षडंबुरुहवासिनीं सततसिद्धसौदामिनीम् । विडंवितजपारुचिं विकचचंद्रचूडामणिं त्रिलोचनकुटुंबिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ।। ४ ।। कुचांचितविपंचिकां कुटिलकुंतलालंकृतां कुशेशयनिवासिनीं कुटिलचित्तविद्वेषिणीम् । मदारुणविलोचनां मनसिजारिसंमोहिनीं मतंगमुनिकन्यकां मधुरभाषिणीमाश्रये ।। ५ ।। स्मरेत्प्रथमपुष्पिणीं रुधिरबिन्दुनीलांबरां गृहीतमधुपात्रिकां मधुविघूर्णनेत्रांचलाम् । घनस्तनभरोन्नतां गलितचूलिकां श्यामलां त्रिलोचनकुटंबिनीं त्रिपुरसुंदरीमाश्रये ।। ६ ।। सकुंकुमविलेपनामलकचुंबिकस्तूरिकां समंदहसितेक्षणां सशरचापपाशांकुशाम् । अशेषजनमोहिनीमरुणमाल्यभूषांबरां जपाकुसुमभासुरां जपविधौ स्मराम्यंबिकाम् ।। ७ ।। पुरंदरपुरंध्रिकां चिकुरबंधसैरंध्रिकां पितामहपतिव्रतां पटुपटीरचर्चारताम् ।। मुकुंदरमणीं मणिलसदलंक्रियाकारिणीं भजामि भुवनांबिकां सुरवधूटिकाचेटिकाम् ।। ८ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं त्रिपुरसुन्दरीस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

६. वाराहीनिग्रहाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। देवि क्रोडमुखि त्वदंघ्रिकमलद्वंद्वानुरक्तात्मने मह्यं द्रुह्यति यो महेशि मनसा कायेन वाचा नरः । तस्याशु त्वदयोग्रनिष्ठुरहलाघातप्रभूतव्यथापर्यस्यन्मनसो भवंतु वपुषः प्राणाः प्रयाणोन्मुखाः ।। १ ।। देवि त्वत्पदपद्मभक्तिविभवप्रक्षीणदुष्कर्मणि प्रादुर्भूतनृशंसभावमलिनां वृत्तिं विधत्ते मयि । यो देही भुवने तदीयहृदयान्निर्गत्वरैर्लोहितैः सद्यः पूरयसे कराब्जचषकं वांछाफलैर्मामपि ।।२।। चंडोत्तुंडविदीर्णदुष्टहृदयप्रोद्भिन्नरक्तच्छटा-हालापानमदाट्टहासनिनदाटोपप्रतापोत्कटम् । मातर्मत्परिपंथिनामपहृतैः प्राणैस्त्वदंघ्रिद्वयं ध्यानोद्दामरवैर्भवोदयवशात्संतर्पयामि क्षणात् ।। ३ ।। श्यामां तामरसाननांघ्रिनयनां सोमार्धचूडां जगत्त्राणव्यग्रहलायुधाग्रमुसलां संत्रासमुद्रावतीम् । ये त्वां रक्तकपालिनीं हरवरारोहे वराहाननां भावैः संदधते कथं क्षणमपि प्राणंति तेषां द्विषः ।। ४ ।। विश्वाधीश्वरवल्लभे विजयसे या त्वं नियंत्र्यात्मिका भूतांता पुरुषायुषोऽवधिकरी पाकप्रदा कर्मणाम् । त्वां याचे भवतीं किमप्यवितथं को मद्विरोधी जनस्तस्यायुर्मम वांछितावधि भवेन्मातस्तवैवाज्ञया ।। ५ ।। मातः सम्यगुपासितुं जडमतिस्त्वां नैव शक्नोम्यहं यद्यप्यन्वितदैशिकांघ्रिकमलानुक्रोशपात्रस्य मे । जंतुः कश्चन चिंतयत्यकुशलं यस्तस्य तद्वैशसं भूयाद्देवि विरोधिनो मम च ते श्रेयः पदासंगिनः ।। ६ ।। वाराहि व्यथमानमानसलगत्सौख्यं तदाशावलि सीदंतं यमपाकृताध्यवसितं प्राप्ताखिलोत्पादितम् । क्रंदद्बन्धुजनैः कलंकितकुलं कंठव्रणोद्यत्कृमिं पश्यामि प्रतिपक्षमाशु पतितं भ्रांतं लुठंतं मुहुः ।। ७ ।। वाराहि त्वमशेषजंतुषु पुनः प्राणात्मिका स्पंदसे शक्तिव्याप्तचराचरं खलु यतस्त्वामेतदभ्यर्थये । त्वत्पादांबुजसङ्गिनो मम सकृत्पापं चिकीर्षंति ये तेषां मा कुरु शंकरप्रियतमे देहान्तरावस्थितम् ।। ८ ।।

इति श्रीवाराहीनिग्रहाष्टकं संपूर्णम् ।

७. वाराह्यनुग्रहाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।।ईश्वर उवाच ।। मातर्जगद्रचननाटकसूत्रधारः सद्रूपमाकलयितुं परमार्थतोऽयम् । ईशोप्यनीश्वरपदं समुपैति तादृक्कोऽन्यः स्तवं किमिव तावकमादधातु ।। १ ।। नामापि किं तु गृणतस्तव लोकतुण्डे नाडंबरं स्पृशति दंडधरस्य दंडः । यल्लेशलंबितभवांबुनिधिर्यतो यत्त्वन्नामसंसृतिरियं ननु न स्तुतिस्ते ।। २ ।। त्वच्चिंचतनादरसमुल्लसदप्रमेयानंदोदयात्समुदितः स्फुटरोमहर्षः । मातर्नमामि सुदिनानि सदेत्यमुं त्वामभ्यर्थयेऽर्थमिति पूरयताद्दयालो ।। ३ ।। इन्द्रेन्दुमौलिविधिकेशवमौलिरत्नरोचिश्चयोज्ज्वलितपादसरोजयुग्मे । चेतो मतौ मम सदा प्रतिबिंबिता त्वं भूया भवानि विदधातु सदोरुहारे ।। ४ ।। लीलोद्धृतक्षितितलस्य वराहमूर्तेर्वाराहमूर्तिरखिलार्थकरी त्वमेव । प्रालेयरश्मिसुकलोल्लसितावतंसा त्वं देवि वामतनुभागहरा हरस्य ।। ५ ।। त्वामंब तप्तकनकोज्ज्वलकांतिमंतर्ये चिंतयंति युवतीतनुमागलांतम् । चक्रायुधत्रिनयांबरपोतृवक्त्रां तेषां पदांबुजयुगं प्रणमंति देवाः ।। ६ ।। त्वत्सेवनस्खलितपापचयस्य मातर्मोक्षोऽपि यत्र न सतां गणनामुपैति । देवासुरोरगनृपालनमस्यपादस्तत्र श्रियः पटुगिरः कियदेवमस्तु ।। ७ ।। किं दुष्करं त्वयि मनोविषयं गतायां किं दुर्लभं त्वयि विधानवदर्चितायाम् । किं दुष्करं त्वयि सकृत्स्मृतिमागतायां किं दुर्जयं त्वयि कृतस्तुतिवादपुंसाम् ।। ८ ।।

इति श्रीवाराह्यनुग्रहाष्टकं संपूर्णम् ।

---

८. ताराष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मातर्नीलसरस्वति प्रणमतां सौभाग्य संपत्प्रदे प्रत्यालीढपदस्थिते शिवहृदि स्मेराननांभोरुहे । फुल्लेन्दीवरलोचनत्रययुते कर्त्री कपोलोत्पले खड्गं चादधती त्वमेव शरणं त्वामीश्वरीमाश्रये ।। १ ।। वाचामीश्वरि भक्तकल्पलतिके सर्वार्थसिद्धिप्रदे गद्यप्राकृतपद्यजातरचने सर्वत्र सिद्धिप्रदे । नीलेन्दीवरलोचनत्रययुते कारुण्यवारांनिधे सौभाग्यामृतवर्षणेन कृपया सिंच

त्वमस्मादृशम् ।। २ ।। शर्वे गर्वसमहपूरिततनो सर्पादिवेषोज्ज्वले व्याघ्रत्वक्परिवीतसुन्दरकटिव्याधूतघंटांकिते ।। सद्यः कृत्तगलद्रजः-परिमिलन्मुंडद्वयीमूर्धजग्रन्थिश्रेणिनृमुण्डदामललिते भीमे भयं नाशय ।। ३ ।। मायानंगविकाररूपललनाबिंद्वर्धचंद्रात्मिके हुंफट्कारमयि त्वमेव शरणं मंत्रात्मिके मादृशः । मूर्तिस्ते जननि त्रिधामघटिता स्थूलाऽतिसूक्ष्मा परा वेदानां नहि गोचरा कथमपि प्राप्तां नु तामाश्रये ।। ४ ।। त्वत्पादांबुजसेवया सुकृतिनो गच्छंति सायुज्यतां तस्य स्त्री परमेश्वरी त्रिनयनब्रह्मादिसाम्यात्मनः । संसारांबुधिमज्जने पटुतनून् देवेंद्रमुख्यान्सुरान्मातस्त्वत्पदसेवने हि विमुखो यो मन्दधीः सेवते ।। ५ ।। मातस्त्वत्पदपंकजद्वयरजोमुद्रांककोटीरिणस्ते देवा जयसंगरे विजयिनो निश्शंकमंके गताः । देवोऽहं भुवने न मे सम इति स्पर्धां वहन्तः परे तत्तुल्यं नियतं यथाऽशुभिरमी नाशं व्रजंति स्वयम् ।। ६ ।। त्वन्नामस्मरणात्पलायनपरा द्रष्टुं च शक्ता न ते भूतप्रेत-पिशाचराक्षसगणा यक्षाश्च नागाधिपाः । दैत्या दानवपुंगवाश्च खचरा व्याघ्रादिका जंतवो डाकिन्यः कुपितांतकाश्च मनुजा मातः क्षणं भूतले।।७।। लक्ष्मीः सिद्धगणाश्च पादुकमुखाः सिद्धास्तथा वारणाः स्तंभश्चापि रणांगणे गजघटास्तंभस्तथा मोहनम् । मातस्त्वत्पदसेवया खलु नृणां सिद्धयंति ते ते गुणाः कांतिः कांतमनोभवस्य भवति क्षुद्रोऽपि वाचस्पतिः ।। ८ ।। ताराष्टकमिदं रम्यं भक्तिमान्यः पठेन्नरः । प्रातर्मध्याह्नकाले च सायाह्ने नियतः शुचिः ।। ९ ।। लभते कवितां दिव्यां सर्वशास्त्रार्थविद्भवेत् । लक्ष्मीमनश्वरां प्राप्य भुक्त्वा भोगान्यथेप्सितान् ।। १० ।। कीर्तिं कांतिं च नैरुज्यं सर्वेषां प्रियतां व्रजेत् । विख्यातिं चापि लोकेषु प्राप्यांते मोक्षमाप्नुयात् ।। ११ ।।

इति नीलतंत्रे ताराष्टकं संपूर्णम् ।

---

९. शीतलाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीशीतलास्तोत्रस्य महादेव ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । शीतला देवता । लक्ष्मीर्बीजम् । भवानी शक्तिः । सर्वविस्फोटकनिवृत्तये जपे विनियोगः।। ईश्वर उवाच।। वंदेऽहं शीतलां

देवीं रासभस्थां दिगंबराम् । मार्जनीकलशोपेतां शूर्पालंकृतमस्तकाम् ।। १ ।। वंदेऽहं शीतलां देवीं सर्वरोगभयापहाम् । यामासाद्य निवर्तेत विस्फोटकभयं महत् ।। २ ।। शीतले शीतले चेति यो ब्रूयाद्दाहपीडितः । विस्फोटकभयं घोरं क्षिप्रं तस्य प्रणश्यति ।। ३ ।। यस्त्वामुदकमध्ये तु धृत्वा पूजयते नरः । विस्फोटकभयं घोरं गृहे तस्य न जायते ।। ४ ।। शीतले ज्वरदग्धस्य पूतिगन्धमृतस्य च । प्रणष्टचक्षुषः पुंसस्त्वामाहुर्जीवनौषधम् ।। ५ ।। शीतले तनुजान् रोगान्नृणां हरसि दुस्त्यजान् । विस्फोटकविजीर्णानां त्वमेकाऽमृतवर्षिणी ।। ६ ।। गलगंडग्रहा रोगा ये चान्ये दारुणा नृणाम् । त्वदनुध्यानमात्रेण शीतले यांति संक्षयम् ।। ७ ।। न मन्त्रो नौषधं तस्य पापरोगस्य विद्यते । त्वामेकां शीतले धात्रीं नान्यां पश्यामि देवताम् ।। ८ ।। मृणालतंतुसदृशीं नाभिहृन्मध्यसंस्थिताम् । यस्त्वां सञ्चिन्तयेद्देवि तस्य मृत्युर्न जायते ।।९।। अष्टकं शीतलादेव्या यो नरः प्रपठेत्सदा । विस्फोटकभयं घोरं गृहे तस्य न जायते ।। १० ।। श्रोतव्यं पठितव्यं च श्रद्धाभक्तिसमन्वितैः । उपसर्गविनाशाय परं स्वस्त्ययनं महत् ।। ११ ।। शीतले त्वं जगन्माता शीतले त्वं जगत्पिता । शीतले त्वं जगद्धात्री शीतलायै नमो नमः ।।१२।। रासभो गर्दभश्चैव खरो वैशाखनन्दनः । शीतलावाहनश्चैव दूर्वाकन्दनिकृन्तनः ।।१३।। एतानि खरनामानि शीतलाग्रे तु यः पठेत् । तस्य गेहे शिशूनां च शीतलारुङ् न जायते ।। १४ ।। शीतलाष्टकमेवेदं न देयं यस्य कस्यचित् । दातव्यं च सदा तस्मै श्रद्धाभक्तियुताय वै ।। १५ ।।

इति श्रीस्कंदपुराणे शीतलाष्टकस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

१०. अन्नपूर्णास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नित्यानन्दकरी वराभयकरी सौन्दर्यरत्नाकरी निर्धूताखिलघोरपावनकरी प्रत्यक्षमाहेश्वरी । प्रालेयाचलवंशपावनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि कृपावलंबनकरी मातान्नपूर्णेश्वरी ।। १ ।। नानारत्नविचित्रभूषणकरी हेमांबराडंबरी मुक्ताहारविलम्बमानविलसद्वक्षोजकुंभांतरी । काश्मीरागरुवासिता

रुचिकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। २ ।। योगानन्दकरी रिपुक्षयकरी धर्मार्थनिष्ठाकरी । चन्द्रार्कानलभासमानलहरी त्रैलोक्यरक्षाकरी । सर्वैश्वर्यसमस्तवांछितकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि ० ।। ३ ।। कैलासाचलकंदरालयकरी गौरी उमा शंकरी कौमारी निगमार्थगोचरकरी ॐकारबीजाक्षरी । मोक्षद्वारकपाटपाटनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। ४ ।। दृश्यादृश्यप्रभूतवाहनकरी ब्रह्मांडभांडोदरी लीलानाटकसूत्रभेदनकरी विज्ञानदीपांकुरी । श्रीविश्वेशमनःप्रसादनकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। ५ ।। उर्वी सर्वजनेश्वरी भगवती मातान्नपूर्णेश्वरी वेणीनीलसमानकुन्तलहरी नित्यान्नदानेश्वरी । सर्वानन्दकरी दृशा शुभकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि ० ।। ६ ।। आदीक्षांतसमस्तवर्णनकरी शंभोस्त्रिभावाकरी काश्मीरी त्रिजलेश्वरी त्रिलहरी नित्यांकुरी शर्वरी । कामाकांक्षकरी जनोदयकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। ७ ।। देवी सर्वविचित्ररत्नरचिता दाक्षायणी सुन्दरी वामा स्वादुपयोधरप्रियकरी सौभाग्यमाहेश्वरी । भक्ताभीष्टकरी दशाशुभहरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। ८ ।। चंद्रार्कानलकोटिकोटिसदृशा चन्द्रांशुबिम्बाधरी चन्द्रार्काग्निसमानकुन्तलधरी चन्द्रार्कवर्णेश्वरी । मालापुस्तकपाशसांकुशधरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि० ।। ९ ।। क्षत्रत्राणकरी महाऽभयकरी माता कृपासागरी साक्षान्मोक्षकरी सदा शिवकरी विश्वेश्वरश्रीधरी । दक्षाक्रंदकरी निरामयकरी काशीपुराधीश्वरी भिक्षां देहि०।।१०।। अन्नपूर्णे सदापूर्णे शंकरप्राणवल्लभे । ज्ञानवैराग्यसिद्ध्यर्थं भिक्षां देहि च पार्वति ।। ११ ।। माता च पार्वती देवी पिता देवो महेश्वरः । बांधवाः शिवभक्ताश्च स्वदेशो भुवनत्रयम् ।।१२।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितमन्नपूर्णाष्टकस्तोत्रं संपूर्णम् ।

———

११. राधाकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। पार्वत्युवाच ।। कैलासवासिन् भगवन् भक्तानुग्रहकारक । राधिकाकवचं पुण्यं कथयस्व मम प्रभो ।। १ ।। यद्यस्ति करुणा नाथ त्राहि मां दुःखतो भयात् । त्वमेव शरणं नाथ

शूलपाणे पिनाकधृक् ।। २ ।। शिव उवाच ।। शृणुष्व गिरिजे तुभ्यं कवचं पूर्वसूचितम् ।। सर्वरक्षाकरं पुण्यं सर्वहत्याहरं परम् ।। ३ ।। हरिभक्तिप्रदं साक्षाद् भुक्तिमुक्तिप्रसाधनम् । त्रैलोक्याकर्षणं देवि हरिसान्निध्यकारकम् ।। ४ ।। सर्वत्र जयदं देवि सर्वशत्रुभयावहम् ।। सर्वेषां चैव भूतानां मनोवृत्तिहरं परम् ।। ५ ।। चतुर्धा मुक्तिजनकं सदानन्दकरं परम् । राजसूयाश्वमेधानां यज्ञानां फलदायकम् ।। ६ ।। इदं कवचमज्ञात्वा राधामंत्रं च यो जपेत् । स नाप्नोति फलं तस्य विघ्नास्तस्य पदे पदे ।। ७ ।। ऋषिरस्य महादेवोऽनुष्टुप्छंदश्च कीर्तितम् । राधाऽस्य देवता प्रोक्ता रां बीजं कीलकं स्मृतम् ।। ८ ।। धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः । श्रीराधा मे शिरः पातु ललाटं राधिका तथा ।। ९ ।। श्रीमती नेत्रयुगलं कर्णौ गोपेन्द्रनंदिनी । हरिप्रिया नासिकां च भ्रूयुगं शशिशोभना ।। १० ।। ओष्ठं पातु कृपादेवी अधरं गोपिका तथा । वृषभानुसुता दन्तांश्चिबुकं गोपनंदिनी ।। ११ ।। चंद्रावली पातु गण्डं जिह्वां कृष्णप्रिया तथा । कण्ठं पातु हरिप्राणा हृदयं विजया तथा ।। १२ ।। बाहू द्वौ चंद्रवदना उदरं सुबलस्वसा । कोटियोगान्विता पातु पादौ सौभद्रिका तथा ।। १३ ।। नखांश्चंद्रमुखी पातु गुल्फौ गोपालवल्लभा । नखान् विधुमुखी देवी गोपी पादतलं तथा ।। १४ ।। शुभप्रदा पातु पृष्ठं कुक्षी श्रीकांतवल्लभा । जानुदेशं जया पातु हरिणी पातु सर्वतः ।। १५ ।। वाक्यं वाणी सदा पातु धनागारं धनेश्वरी । पूर्वां दिशं कृष्णरता कृष्णप्राणा च पश्चिमाम् ।। १६ ।। उत्तरां हरिता पातु दक्षिणां वृषभानुजा । चंद्रावली नैशमेव दिवा क्ष्वेडितमेखला ।। १७ ।। सौभाग्यदा मध्यदिनं सायाह्ने कामरूपिणी । रौद्री प्रातः पातु मां हि गोपिनी रजनीक्षये ।। १८ ।। हेतुदा संगवे पातु केतुमाला दिवार्धकं । शेषाऽपराह णसमये शमिता सर्वसंधिषु ।। १९ ।। योगिनी भोगसमये रतौ रतिप्रदा सदा । कामेशी कौतुके नित्यं योगे रत्नावली मम ।। २० ।। सर्वदा सर्वकार्येषु राधिका कृष्णमानसा । इत्येतत्कथितं देवि कवचं परमाद्भुतम् ।। २१ ।। सर्वरक्षाकरं नाम महारक्षाकरं परम् । प्रातर्मध्याह्नसमये

सायाह्ने प्रपठेद्यदि ।। २२ ।। सर्वार्थसिद्धिस्तस्य स्याद्यद्यन्मनसि वर्तते । राजद्वारे सभायां च संग्रामे शत्रुसंकटे ।। २३ ।। प्राणार्थनाशसमये यः पठेत्प्रयतो नरः । तस्य सिद्धिर्भवेद्देवि न भयं विद्यते क्वचित् ।। २४ ।। आराधिता राधिका च तेन सत्यं न संशयः । गंगास्नानाद्धरेर्नामग्रहणाद्यत्फलं लभेत् ।। २५ ।। तत्फलं तस्य भवति यः पठेत्प्रयतः शुचिः । हरिद्रारोचनाचन्द्रमण्डितं हरिचन्दनम् ।। २६ ।। कृत्वा लिखित्वा भूर्जे च धारयेन्मस्तके भुजे । कंठे वा देवदेवेशि स हरिर्नात्र संशयः ।। २७ ।। कवचस्य प्रसादेन ब्रह्मा सृष्टिं स्थितिं हरिः । संहारं नियतं चाहं करोमि कुरुते तथा ।। २८ ।। वैष्णवाय विशुद्धाय विरागगुणशालिने । दद्यात्कवचमव्यग्रमन्यथा नाशमाप्नुयात् ।। २९ ।।

इति श्रीनारदपंचरात्रे ज्ञानामृतसारे राधाकवचं समाप्तम् ।

---

१२. भगवत्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नमोऽस्तु ते सरस्वति त्रिशूलचक्रधारिणि सिताम्बरावृते शुभे मृगेन्द्रपीठसंस्थिते । सुवर्णबंधुराधरे सुझल्लरीशिरोरुहे सुवर्णपद्मभूषिते नमोऽस्तु ते महेश्वरि ।। १ ।। पितामहादिभिर्नुते स्वकांतिलुप्तचंद्रभे सरत्नमालयावृते भवाब्धिकष्टहारिणि । तमालहस्तमंडिते तमालभालशोभिते गिरामगोचरे हले नमोऽस्तु० ।। २ ।। स्वभक्तवत्सलेऽनघे सदाऽपवर्गभोगदे दरिद्रदुःखहारिणि त्रिलोकशंकरीश्वरि । भवानि भीम अंबिके प्रचण्ड तेजउज्ज्वले भुजाकलापमण्डिते नमोऽस्तु० ।। ३ ।। प्रपन्नभीतिनाशिके प्रसूनमाल्यकंधरे धियस्तमोनिवारिके विशुद्धबुद्धिकारिके । सुरार्चितांघ्रिपंकजे प्रचंडविक्रमेऽक्षरे विशालपद्मलोचने नमोऽस्तु० ।। ४ ।। हतस्त्वया स दैत्यधूम्रलोचनो यदा रणे तदा प्रसूनवृष्टयस्त्रिविष्टपे सुरैः कृताः । निरीक्ष्य तत्र ते प्रभामलज्जत प्रभाकरस्त्वये दयाकरे ध्रुवे नमोऽस्तु० ।। ५ ।। ननाद केसरी यदा चचाल मेदिनी तदा जगाम दैत्यनायकः स्वसेनया द्रुतं भिया । सकोपकंपदच्छदे सचण्डमुण्डघातिके मृगेन्द्रनादनादिते नमोऽस्तु० ।। ६ ।।

कुचन्दनार्चितालके सितोष्णवारणाधरे सवर्करानने वरे निशुम्भशुम्भ-
र्मदके । प्रसीद चण्डिके ह्यजे समस्तदोषघातिके शुभे मतिप्रदेऽचले
नमोऽस्तु० ॥७॥ त्वमेव विश्वधारिणी त्वमेव विश्वकारिणी त्वमेव
सर्वहारिणी न गम्यसेऽजितात्मभिः । दिवौकसां हिते रते करोषि दैत्य-
नाशनं शताक्षि रक्तदंतिके नमोऽस्तु० ॥८॥ पठंति ये समाहिता इमं स्तवं
सदा नरा अनन्यभक्तिसंयुता अहर्मुखेऽनुवासरम् । भवंति ते तु पंडिताः
सुपुत्रधान्यसंयुताः कलत्रभूतिसंयुता व्रजंति चामृतं सुखम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमद्रामदासपूज्यपादशिष्यश्रीमद्धंसदासशिष्येणामरदासाख्यकविना
विरचितं भगवत्यष्टकं समाप्तम् ।

---

१३. संकटानामाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नारद उवाच ॥ जैगीषव्य मुनिश्रेष्ठ
सर्वज्ञ सुखदायक । आख्यानानि सुपुण्यानि श्रुतानि त्वत्प्रसादतः
॥ १ ॥ न तृप्तिमधिगच्छामि तव वागमृतेन च । वदस्वैकं महाभाग
संकटाख्यानमुत्तमम् ॥ २ ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा जैगीषव्योऽ-
ब्रवीत्ततः । संकष्टनाशनं स्तोत्रं शृणु देवर्षिसत्तम ॥ ३ ॥ द्वापरे तु
पुरा वृत्ते भ्रष्टराज्यो युधिष्ठिरः । भ्रातृभिः सहितो राज्यनिर्वेदं
परमं गतः ॥ ४ ॥ तदानीं तु ततः काशीं पुरीं यातो महामुनिः ।
मार्कंडेय इति ख्यातः सह शिष्यैर्महायशाः ॥५॥ तं दृष्ट्वा स समुत्थाय
प्रणिपत्य सुपूजितः । किमर्थं म्लानवदनं एतत्त्वं मां निवेदय ॥ ६ ॥
युधिष्ठिर उवाच ॥ संकष्टं मे महत्प्राप्तमेतादृग्वदनं ततः । एतन्नि-
वारणोपायं किंचिद् ब्रूहि मुने मम ॥ ७ ॥ मार्कंडेय उवाच ॥ आनन्द-
कानने देवी संकटा नाम विश्रुता ॥ वीरेश्वरोत्तरे भागे पूर्वं चंद्रेश्वरस्य
च ॥ ८ ॥ नामाष्टकं शृणु तस्याः सर्वसिद्धिकरं नृणाम् । संकटा
प्रथमं नाम द्वितीयं विजया तथा ॥ ९ ॥ तृतीयं कामदा प्रोक्तं चतुर्थं
दुःखहारिणी । शर्वाणी पंचमं नाम षष्ठं कात्यायनी तथा ॥ १० ॥
सप्तमं भीमनयना सर्वरोगहराऽष्टमम् । नामाष्टकमिदं पुण्यं त्रिसंध्यं
श्रद्धयान्वितः ॥ ११ ॥ यः पठेत्पाठयेद्वापि नरो मुच्येत संकटात् ।
इत्युक्त्वा तु द्विजश्रेष्ठमृषिर्वाराणसीं ययौ ॥ १२ ॥ इति तस्य वचः

श्रुत्वा नारदो हर्षनिर्भरः । ततः संपूजितां देवीं वीरेश्वरसमन्विताम् ।। १३ ।। भुजैस्तु दशभिर्युक्तां लोचनत्रयभूषिताम् । मालाकमंडलुयुतां पद्मशंखगदायुताम् ।। १४ ।। त्रिशूलडमरुधरां खड्गचर्मविभूषिताम् । वरदाभयहस्तां तां प्रणम्य विधिनन्दनः ।। १५ ।। वारत्रयं गृहीत्वा तु ततो विष्णुपुरं ययौ । एतत्स्तोत्रस्य पठनं पुत्रपौत्रविवर्धनम् ।। १६ ।। संकष्टनाशनं चैव त्रिषु लोकेषु विश्रुतम् । गोपनीयं प्रयत्नेन महावंध्याप्रसूतिकृत् ।। १७ ।।

इति श्रीपद्मपुराणे संकटानामाष्टकं संपूर्णम् ।

---

१४. लक्ष्मीलहरिः

श्रीगणेशाय नमः ।। समुन्मीलन्नीलांबुजनिकरनीराजितरुचामपांगानां भङ्गैरमृतलहरीश्रेणिमसृणैः । ह्रिया हीनं दीनं भृशमुदरलीनं करुणया हरिश्यामा सा मामवतु जडसामाजिकमपि ।। १ ।। समुन्मीलत्वंतःकरणकरुणोद्गारचतुरः करिप्राणत्राणप्रणयिनि दृगन्तस्तवमयि । यमासाद्योन्माद्यद्द्विपनियुतगंडस्थलगलन्मदक्लिन्नद्वारो भवति सुखसारो नरपतिः ।। २ ।। उरस्यस्य भ्रश्यत्कबरभरनिर्यत्सुमनसः पतंति स्वर्बालाः स्मरशरपराधीनमनसः । सुरास्तं गायंति स्फुरिततनुगंगाधरमुखास्तवायं दृक्पातो यदुपरि कृपातो विलसति ।। ३ ।। समीपे संगीतस्वरमधुरभंगी मृगदृशां विदूरे दानांधद्विरदकलभोद्दामनिनदः । बहिर्द्वारि तेषां भवति हयहेषाकलकलो दृगेषा ते येषामुपरि कमले देवि सदया ।।४।। अगण्यैरिन्द्राद्यैरपि परमपुण्यैः परिचितो जगज्जन्मस्थानप्रलयरचनाशिल्पनिपुणः । उदंचत्पीयूषांबुधिलहरिलीलामनुहरन्नपांगस्तेऽमन्दं मम कलुषवृन्दं दलयतु ।। ५ ।। नमन्मौलिश्रेणित्रिपुरपरिपंथिप्रतिलसत्कपर्दव्यावृत्तिस्फुरितफणिफूत्कारचकितः । लसत्फुल्लांभोजभ्रदिमहरणः कोऽपि चरणश्चिरं चेतश्चारी मम भवतु वारीशदुहितुः ।। ६ ।। प्रवालानां दीक्षागुरुरपि च लाक्षारुणरुचां नियंत्री बन्धूकद्युतिनिकरबंधूकृतिपटुः । नृणामंतर्ध्वांतं निविडमपहर्तं तव किल प्रभातश्रीरेषा चरणरुचिवेषा विजयते

।। ७ ।। प्रभातप्रोन्मीलत्कमलवनसंचारसमये शिखाः किंजल्कानां विदधति रुजं यत्र मृदुलः। तदेतन्मातस्ते चरणमरुणश्लाघ्यकरुण कठोरा मद्वाणी कथमियमिदानीं प्रविशतु ।। ८ ।। स्मितज्योत्स्नामज्जद्द्विजमणिमयूखामृतझरैर्निषिञ्चन्तीं विश्वं तव विमलमूर्तिं स्मरति यः। अमंदं स्यंदन्ते वदनकमलादस्य कृतिनो विविक्तौ वैकल्पाः सततमधिकल्पा नवगिरः ।। ९ ।। शरौ मायाबीजौ हिमकरकलाक्रांतशिरसौ विधायोर्ध्वं बिंदूं स्फुरितमिति बीजं जलधिजे। जपेद्यः स्वच्छन्दं स हि पुनरमंदं गजघटामदभ्राम्यद्भृंगैर्मुखरयति वेश्मानि विदुषाम् ।। १० ।। स्मरो नामं नामं त्रिजगदभिरामं तव पदं प्रपेदे सिद्धिं यां कथमिव नरस्तां कथयतु। यया पातं पातं पदकमलयोः पर्वतचरो हरो हा रोषार्द्रामनुनयति शैलेंद्रतनयाम् ।।११।। हरंतो निःशंकं हिमकरकलानां रुचिरतां किरंतः स्वच्छंदं किरणमयपीयूषनिकरम्। विलुंपंतु प्रौढा हरिहृदयहाराः प्रियतमा ममांतस्संतापं तव चरणशोणांबुजनखा ।। १२ ।। मिषान्माणिक्यानां विगलितनिमेषं निमिषतामसन्दं सौंदर्यं तव चरणयोरंबुधिसुते। पदालंकाराणां जयति कलनिक्काणनपटुरुदंचन्नुद्दामः स्तुतिवचनलीलाकलकलः ।। १३ ।। मणिज्योत्स्नाजालैर्निजतनुरुचः मांसलतया जटालं ते जंघायुगलमघभङ्गाय भवतु। भ्रमन्ती यन्मध्ये दरदलितशोणांबुजरुचां दृशां माला नीराजनमिव विधत्ते मुररिपोः ।। १४ ।। हरद् गर्वं सर्वं करिपतिकराणां मृदुतया भृशं भाभिर्दंभं कनकमयरंभावनिरुहाम्। लसज्जानुज्योत्स्नातरणिपरिणद्धं जलनिधे तवोरुद्वंद्वं नः श्लथयतु भयोरुज्वरभयम् ।। १५ ।। कलक्वाणां कांचीं मणिगणजटालामधिवहन्वसानः कौसुंभं वसनमसनं कौस्तुभरुचाम्। मुनिव्रातैः प्रातः शुचिवचनजातैरतिनुतं नितंबस्ते बिंबं हसति नवमंबांबरमणेः ।। १६ ।। जगन्मिथ्याभूतं मम निगदतां वेदवचसामभिप्रायो नाद्यावधि हृदयमध्याविशदयम्। तदानीं विश्वेषां जनकमुदरं ते विमृशतो विसन्देहं चेतोऽजनि गरुडकेतोः प्रियतमे ।। १७ ।। अनल्पैर्वादीन्द्रैरगणितमहायुक्तिनिवहैर्निरस्ता विस्तारं क्वचिदकलयंती तनुमपि असतख्यातिव्याख्या-

दिकचतुरिमाख्यातमहिमावलग्ने लग्नेयं सुगतमतसिद्धान्तसरणिः ।। १८ ।। निदानं शृङ्गारप्रकरमकरंदस्य कमले महानेवालंबो हरि-नयनरोलंबवरयोः । निधानं शोभानां निधनमनुतापस्य जगतो जवेन भीतिं मे दिशतु तव नाभीसरसिजम् ।।१९।। गभीरामुद्वेलां प्रथमरस-कल्लोलमिलितां विगाढुं ते नाभीविमलसरसीं गौर्मम मनाक् । पदं धाव-न्न्यस्यत्यहह विनिमग्नैव सहसा न हि क्षेमं सूते गुरुमहिमसूतेऽविनयः ।। २० ।। कुचौ ते दुग्धाभोनिधिकुलशिखामंडनमणेर्हरेते सौभाग्यं यदि पुरगिरेश्चित्रमिह किम् । त्रिलोकीलावण्याहरणनवलीलानिपुण-योर्ययोर्दत्ते भूयः करमखिलनाथो मधुरिपुः ।। २१ ।। हरक्रोधत्रस्य-न्मदननवदुर्गद्वयतुलां दधत्कोकद्वंद्वद्युतिदमनदीक्षाधिगुरुताम् तवैत-द्वक्षोजद्वितयमरविंदाक्षमहिले मम स्वांतध्वांतं किमपि च नितांतं गमयतु ।। २२ ।। अनेकब्रह्मांडस्थितिनियमलीलाविलसिते दयापी-यूषांभोनिधिसहजसंवासभवने विधोश्चित्तायामे हृदयकमले ते तु कमले मनाङ् मन्निस्तारस्मृतिरपि च कोणे निवसतु ।। २३ ।। मृणा-लीनां लीलाः सहजलवणिम्नां लघयतां चतुर्णां सौभाग्यं तव जननि दोष्णां वदतु कः । लुठंति स्वच्छंदं मरकतशिलामांसलरुचः श्रुतीनां स्पर्धां ये दधत इव कंठे मधुरिपोः ।। २४ ।। अलभ्यं सौरभ्यं कविकुल-नमस्या रुचिरता तथापि त्वद्धस्ते निवसदरविंदं विकसितम् । कलापे काव्यानां प्रकृतिकमनीयस्तुतिविधौ गुणोत्कर्षाधानं प्रथितमुपमानं सम-जनि ।। २५ ।। अनल्पं जल्पंतु प्रतिहतधियः पल्लवतुलां रसज्ञाम-ज्ञानां क इव कमले मंथरयतु । तपन्तु श्रीभिक्षावितरणवशीभूत-जगतां कराणां सौभाग्यं तव तुलयितुं तुंगरसनाः ।। २६ ।। समाहारः श्रीणां विरचितविहारो हरिदृशां परीहारो भक्तप्रभवभवसंतापसरणेः । प्रहारः सर्वासामपि च विपदां विष्णुदयिते ममोद्धारोपायं तव सपदि हारो विमृशतु ।। २७ ।। अलंकुर्वाणानां मणिगणघृणीनां लव-णिमा यदीयाभिर्भाभिर्भजति महिमानं लघुरपि । सुपर्वश्रेणीनां जनितपरसौभाग्यविभवास्तवांगुल्यस्ता मे ददतु हरिवामेऽभिल-षितम् ।। २८ ।। तपस्तेपे तीव्रं किमपि परितप्य प्रतिदिनं तव

ग्रीवालक्ष्मीलवपरिचयादाप्तविभवम् । हरिः कंबुं चुंबत्यथ वहति पाणौ किमधिकं वदामस्तत्रायं प्रणयवशतोऽस्यै स्पृहयति ।। २९ ।। अभेदप्रत्यूहः सकलहरिदुल्लासनविधिर्विलोनी लोकानां स हि नयनतापोऽपि कमले । तवास्मिन्पीयूषं किरति वदने रम्यवदने कुतो हेतोश्चेतो विधुरयमुदेति स्म जलधेः ।। ३० ।। मुखांभोजे मंदस्मितमधुरकांत्या विकसतां द्विजानां ते हीरावलिविहितनीराजनरुचाम् । इयं ज्योत्स्ना काऽपि स्रवदमृतसंदोहसरसा ममोद्यद्दारिद्र्यज्वरतरुणतापं तिरयतु ।।३१।। कुलैः कस्तूरीणां भृशमनिशमालास्यमपि च प्रभातप्रोन्मीलन्नलिननिवहैरश्रुतचरम् । वहन्तः सौरभ्यं मृदुगतिविलासा मम शिवं तव श्वासा नासापुटविहितवासा विदधताम् ।।३२।। कपोले ते दोलायितललितलोलालकवृते विमुक्ताद्धम्मिल्लाल्लसति नवमुक्तावलिरियम् । स्वकीयानां बंदीकृतमसहमानैरिव बलान्निबध्योर्ध्वं कृष्टा तिमिरनिकुरंबैर्विधुकसा ।। ३३ ।। प्रसादो यस्यायं नमदमितगीर्वाणमुकुटप्रसर्पज्ज्योत्स्नाभिश्चरणतलपीठार्चितविधिः । दृगंभोजं तत्ते गतिहसितमत्तेभगमने वने लीनैर्दीनैः कथय कथमीयादिह तुलाम् ।।३४।। दुरापा दुर्वृत्तैर्दुरितदमने दारणभरा दयार्द्रा दीनानामुपरि दलदिन्दीवरनिभा । दहंती दारिद्र्यद्रुमकुलमुदारद्रविणदा त्वदीया दृष्टिर्मे जननि दुरदृष्टं दलयतु ।। ३५ ।। तव श्रोत्रे फुल्लोत्पलसकलसौभाग्यजयिनी सदैव श्रीनारायणगुणगणौघप्रणयिनी । रवैर्दीनां लीनामनिशमवधानातिशयिनीं ममाप्येतां वाचं जलधितनये गोचरयताम् ।। ३६ ।। प्रभाजालैः प्राभातिकदिनकराभापनयनं तवेदं खेदं मे विघटयतु ताटंकयुगलम् । महिम्ना यस्यायं प्रलयसमयेऽपि क्रतुभुजां जगत्पायं पायं स्वपिति निरपायं तव पतिः ।। ३७ ।। निवासो मुक्तानां निबिडतरनीलांबुदनिभस्तवायं धम्मिल्लो विमलयतु मल्लोचनयुगम् । भृशं यस्मिन्कालागरुबहुलसौरम्यनिवहैः पतंति श्रीभिक्षार्थिन इव मदांधा मधुलिहः ।। ३८ ।। विलग्नौ ते पार्श्वद्वयपरिसरे मत्तकरिणौ करोन्नीतैरंचन्मणिकलशमुग्धास्यगलितैः । निषिंचंतौ मुक्तामणिगणचयैस्त्वां जनगणैर्नमस्यामो दामोदरगृहिणि दारिद्र्यदलिताः

॥ ३९ ॥ अये मातर्लक्ष्मि त्वदरुणपदांभोजनिकटे लुठंतं बालं माम-विरलगलद्बाष्पजटिलम् । सुधासेकस्निग्धैरतिमसृणमुग्धैः करतलैः स्पृशंती मारोदीरिति वद समाश्वास्यसि कदा ॥ ४० ॥ रमे पद्मे लक्ष्मि प्रणतजन कल्पद्रुमलते सुधांभोधेः पुत्रि त्रिदशनिकरोपास्तचरणे । परे नित्यं मातर्गुणमयि परब्रह्ममहिले जगन्नाथस्याकर्णय मृदुल-वर्णावलिमिमाम् ॥ ४१ ॥

इति पंडितराजश्रीजगन्नाथविरचिता लक्ष्मीलहरिः समाप्ता ।

---

१५. अम्बाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ चेटी भवन्निखिलखेटीकदंबतरुवाटीषु नाकिपटलीकोटीरचारुतरकोटीमणीकिरणकोटी करंबितपदा । पाटीर-गंधकुचशाटी कवित्वपरिपाटी मगाधिपसुता घोटीकुलादधिकधाटी-मुदारमुखवीटीरसेन तनुताम् ॥ १ ॥ कूलातिगामिभयतूलावलिज्वलन-कीला निजस्तुतिविधाकोलाहलक्षपितकालामरी । कुशलकीलाल-पोषणनभाः स्थूला कुचे जलदनीला कचे कलितलीला कदम्बविपिने शूलायुधप्रणतिशीला विभातु हृदि शैलाधिराजतनया ॥ २ ॥ यत्रा-शयो लगति तत्रागजा वसतु कुत्रापि निस्तुलशुका सुत्रामकाल-मुखसत्राशनप्रकारसुत्राणकारिचरणा । छत्रानिलातिरयपत्राभिराम-गुणमित्रामरीसमवधूः कुत्रासहन्मणिविचित्राकृतिः स्फुरितपुत्रादिदान-पुणा ॥ ३ ॥ द्वैपायनप्रभृतिशापायुधत्रिदिवसोपानधूलिचरणा पापा-पहस्वमनुजापानुलीन-जनतापापनोदनिपुणा । नीपालयासुरभिधूपा-लका दुरितकूपादुदंचयतु मां रूपाधिका शिखरिभूपालवशमणिदीपा-यिता भगवती ॥ ४ ॥ यालीभिरात्मतनुताली सकृत्प्रियकपालीषु खेलति भयव्याली नकुल्यसितचूलीभरा चरणधूलीलसन्मुनिवरा । बालीभृति श्रवसि तालीदलं वहति यालीकशोभितिलका सालीकरोतु मम काली मनः स्वपदनालीकसेवनविधौ ॥ ५ ॥ न्यङ्काकरे वपुषि कंकालरक्तपुषि कंकादिपक्षिविषये त्वं कामनामय्यसि किं कारणं हृदयपंकारिमेहि गिरिजाम् । शंकाशिरानिशितटंकायमान-पदसंकाशमानसुमनोझंकारिमानततिमंकानुपेतशशिसंकाशिवक्त्रकमलाम्

।। ६ ।। कुंबावतीसमविडंबागलेन नवतुंबाभवीणसविधा शंबाहुलेय-शशिबिंबाभिराममुखसंबाधितस्तनभरा । अंबा कुरंगमदजंबालरोचिरिह लम्बालका दिशतु मे बिंबाधरा विनतशंबायुधादिनकुरंबा कदंबविपिने ।। ७ ।। इन्धानकीरमणिबन्धा भवे हृदयबन्धावतीवरसिका सन्धावती भुवनसंधारणेऽप्यमृतसिंधावुदारनिलया । गन्धानुभानमुहुरंधालिवीताकचवन्धा समर्पयतु मे शंधाम भानुमपि सन्धानमाशुपदसन्धानमप्यगसुता ।। ८ ।।

इति श्रीशंकराचार्यविरचितमंबाष्टकं समाप्तम् ।

---

१६. श्रीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। पुष्कर उवाच ।। राजलक्ष्मीस्थिरत्वाय यथेन्द्रेण पुरा श्रियः । स्तुतिः कृता तथा राजन् जयार्थं स्तुतिमाचरेत् ।। १ ।। इन्द्र उवाच ।। नमस्ते सर्वलोकानां जननीमब्धिसंभवाम् । श्रियमुन्निद्रपद्माक्षीं विष्णुवक्षःस्थलस्थिताम् ।। २ ।। त्वं सिद्धिस्त्वं स्वधा स्वाहा सुधा त्वं लोकपावनी । सन्ध्यारात्रिः प्रभा भूतिर्मेधा श्रद्धा सरस्वती ।।३।। यज्ञविद्या महाविद्या गुह्यविद्या च शोभने । आत्मविद्या च देवि त्वं विमुक्तिफलदायिनी ।।४।। आन्वीक्षिकी त्रयी वार्ता दण्डनीतिस्त्वमेव च । सौम्यासौम्यैर्जगद्रूपैस्त्वयैतद्देवि पूरितम् ।। ५ ।। का त्वन्या त्वामृते देवि सर्वयज्ञमयं वपुः । अध्यास्ते देवदेवस्य योगिचिंत्यं गदाभृतः ।। ६ ।। त्वया देवि परित्यक्तं सकलं भुवनत्रयम् । विनष्टप्रायमभवत् त्वयेदानीं समेधितम् ।। ७ ।। दाराः पुत्रास्तथाऽगारं सुहृद्धान्यधनादिकम् । भवत्येतन्महाभागे नित्यं त्वद्वीक्षणान्नृणाम् ।। ८ ।। शरीरारोग्यमैश्वर्यमरिपक्षक्षयः सुखम् । देवि त्वद्दृष्टिदृष्टानां पुरुषाणां न दुर्लभम् ।। ९ ।। त्वमंबा सर्वलोकानां देवदेवो हरिः पिता । त्वयैतद्विष्णुना चांब जगद्व्याप्तं चराचरम् ।। १० ।। मा नः कोशं तथा गोष्ठं मा गृहं मा परिच्छदम् । मा शरीरं कलत्रं च त्यजेथाः सर्वपावनि ।। ११ ।। मा पुत्रान्मा सुहृद्वर्गान् मा पशून्मा विभूषणम् । त्यजेथा मम देवस्य विष्णोर्वक्षःस्थलालये ।। १२ ।। सत्त्वेन सत्यशौचाभ्यां तथा शीलादिभिर्गुणैः ।

त्यज्यंते ते नराः सद्यः संत्यक्ता ये त्वयाऽमले ।। १३ ।। त्वयाऽवलोकिताः सद्यः शीलाद्यैरखिलैर्गुणैः । कुलैश्वर्यैश्च युज्यंते पुरुषा निर्गुणा अपि ।। १४ ।। स श्लाघ्यः स गुणी धन्यः स कुलीनः स बुद्धिमान् । स शूरः स च विक्रांतो यस्त्वया देवि वीक्षितः ।। १५ ।। सद्यो वैगुण्यमायांति शीलाद्याः सकलाः गुणाः । पराङमुखी जगद्धात्री यस्य त्वं विष्णुवल्लभे ।। १६ ।। न ते वर्णयितुं शक्ता गुणान् जिह्वाऽपि वेधसः । प्रसीद देवि पद्माक्षि मास्मांस्त्याक्षीः कदाचन ।। १७ ।। पुष्कर उवाच ।। एवं स्तुता ददौ श्रीश्च वरमिंद्राय चेप्सितम् । सुस्थिरत्वं च राज्यस्य संग्रामविजयादिकम् । ।। १८ ।। स्तोत्रं तु पाठश्रवणकर्तॄणां भुक्तिमुक्तिदम् । श्रीस्तोत्रं सततं तस्मात्पठेच्च शृणुयान्नरः ।। १९ ।।

इति श्रीअग्निपुराणांतर्गतं श्रीस्तोत्रं समाप्तम् ।

---

१७. इन्द्राक्षीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ अस्य श्रीन्द्राक्षीस्तोत्रमन्त्रस्य सहस्राक्ष ऋषिः । इन्द्राक्षी देवता । अनुष्टुप् छन्दः । महालक्ष्मीः बीजम् । भुवनेश्वरीति शक्तिः । भवानीति कोरकम् । ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं इति बीजानि । मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे श्रीमदिन्द्राक्षीस्तोत्रजपे विनियोगः ।। ॐ इन्द्राक्षी इत्यंगुष्ठाभ्यां नमः ।। ॐ महालक्ष्मीरिति तर्जनीभ्यां नमः ।। ॐ माहेश्वरीति मध्यमाभ्यां नमः ।। ॐ अम्बुजाक्षीत्यनामिकाभ्यां नमः ।। ॐ कात्यायनीति कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।। ॐ कौमारीति करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।। ॐ इन्द्राक्षीति हृदयाय नमः ॐ महालक्ष्मीरिति शिरसे स्वाहा ।। ॐ माहेश्वरीति शिखायै वषट् । ॐ अम्बुजाक्षीति कवचाय हुम् ।। ॐ कात्यायनीति नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ कौमारीत्यस्त्राय फट् ।। ॐ भूर्भुवः स्वरोम् इति दिग्बन्धनम् ।। पूर्वस्यां पातु मां ब्राह्मी चाग्नेय्यां तु महेश्वरी ।। कौमारी पातु याम्ये वै नैर्ऋत्यां पातु भैरवी ।। १ ।। पश्चिमे पातु वाराही वायव्ये नारसिंहिका । कालरात्रिरुदीच्यां वा ऐशान्यां सर्वशक्तिधृक् ।। २ ।। ऊर्ध्वं मे भैरवी पातु चाधस्थं

विंध्यवासिनी । यद्यद्विषमस्थानं तत्तद्रक्षतु चेश्वरी ।। ३ ।। अथ ध्यानम् ।। इन्द्राक्षीं द्विभुजां देवीं पीतवस्त्रद्वयान्विताम् । वाम-हस्ते वज्रधरां दक्षिणेन वरप्रदाम् ।। १ ।। इन्द्राक्षीं युवतीं देवीं नाना-लंकारभूषिताम् । प्रसन्नवदनाम्भोजामप्सरोगणसेविताम् ।। २ ।। द्विभुजां सौम्यवदनां पाशांकुशधरां पराम् । त्रैलोक्यमोहिनीं देवी-मिंद्राक्षीनामकीर्तिताम् ।। ३ ।। अथ मन्त्रः ।। ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं क्लुं इन्द्राक्ष्यै नमः ।। इन्द्र उवाच ।। इन्द्राक्षी नाम सा देवी दैवतैः समुदाहृता । गौरी शाकंभरी देवी दुर्गानाम्नीति विश्रुता ।। ४ ।। कात्यायनी महादेवी चन्द्रघण्टा महातपाः । सावित्री सा च गायत्री ब्रह्माणी ब्रह्मवादिनी ।। ५ ।। नारायणी भद्रकाली रुद्राणी कृष्ण-पिंगला । अग्निज्वाला रौद्रमुखा कालरात्रिस्तपस्विनी ।। ६ ।। मेघश्यामा सहस्राक्षी मुक्तकेशी जलोदरी । महादेवी मुक्तकेशी घोररूपा महाबला ।। ७ ।। अजिता भद्रदा नन्दा रोगहंत्री शिव-प्रिया । शिवदूती कराली च प्रत्यक्षा परमेश्वरी ।। ८ ।। सदा सम्मोहिनी देवी सुन्दरी भुवनेश्वरी । इन्द्राक्षी इन्द्ररूपा च इन्द्रशक्तिः परायणा ।। ९ ।। महिषासुरसंहर्त्री चामुण्डा गर्भदेवता । वाराही नारसिंही च भीमा भैरवनादिनी ।। १० ।। श्रुतिः स्मृतिर्धृतिर्मेधा विद्या लक्ष्मीः सरस्वती । अनन्ता विजया पूर्णा मानस्तोकाऽपराजिता ।। ११ ।। भवानी पार्वती दुर्गा हैमवत्यम्बिका शिवा । एतैर्नामशतै-र्दिव्यैः स्तुता शक्रेण धीमता ।। १२ ।। आयुरारोग्यमैश्वर्यं वित्तं ज्ञानं यशो बलम् । नाभिमात्रजले स्थित्वा सहस्रपरि-संख्यया ।। १३ ।। जपेत्स्तोत्रमिमं मन्त्रं वाचां सिद्धिर्भवेत्ततः । अनेन विधिना भक्त्या मन्त्रसिद्धिश्च जायते ।। १४ ।। सन्तुष्टा च भवेद्देवी प्रत्यक्षा सम्प्रजायते । शतमावर्तयेद्यस्तु मुच्यते नात्र संशयः ।। १५ ।। आवर्तनसहस्रेण लभ्यते वाञ्छितं फलम् । सायं शतं पठेन्नित्यं षण्मासात्सिद्धिरुच्यते ।। १६ ।। चोरव्याधिभय-स्थाने मनसा ह्यनुचिन्तयन् । संवत्सरमुपाश्रित्य सर्वकामार्थ-सिद्धये ।। १७ ।। राजानं वश्यमाप्नोति षण्मासान्नात्र संशयः ।। १८ ।।

इति श्रीन्द्राक्षीस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१८. भवानीभुजंगस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। षडाधारपंकेरुहांतर्विराजत्सुषुम्नांतरालातितेजोल्लसंतीम् । सुधामंडलं द्रावयंतीं पिबंतीं सुधामूर्तिमीडेऽहमानंदरूपाम् ।। १ ।। ज्वलत्कोटिबालार्कभासारुणांगीं सुलावण्यशृंगारशोभाभिरामाम् । महापद्मकिंजल्कमध्ये विराजत्त्रिकोणोल्लसंतीं भजे श्रीभवानीम् ।। २ ।। क्वणत्किंकिणीनूपुरोद्भासिरत्नप्रभालीढलाक्षार्द्रपादारविंदाम् । अजेशाच्युताद्यैः सुरैः सेव्यमानां महादेवि सन्मूर्तिते भावयामि ।। ३ ।। शुचोणांबराबद्धनीवीविराजन्महारत्नकांचीकलापं नितंबम् । स्फुरद्दक्षिणावर्तनाभिं च तिस्रो वलीरम्बते रोमराजिं भजेऽहम् ।। ४ ।। लसद्वृत्तमुत्तुंगमाणिक्यकुंभोपमश्रीस्तनद्वंद्वमंबांबुजाक्षीम् । भजे पूर्णदुग्धाभिरामं तवेदं महाहारदीप्तं सदा प्रस्नुतास्यम् ।। ५ ।। शिरीषप्रसूनोल्लसद्बाहुदंडैर्ज्वलद्बाणकोदंडपाशांकुशैश्च । चलत्कंकणोदारकेयूरभूषाज्वलद्भिः स्फुरंतीं भजे श्रीभवानीम् ।। ६ ।। शरत्पूर्णचंद्रप्रभापूर्णबिंबाधरस्मेरवक्त्रारविंदश्रियं ते । सुरत्नावलीहारताटंकशोभां भजे सुप्रसन्नामहं श्रीभ० ।। ७ ।। सुनासापुटं पद्मपत्रायताक्षं यजंतः श्रियं दानदक्षं कटाक्षम् । ललाटोल्लसद्गंधकस्तूरिभूषोज्ज्वलद्भिः स्फुरंतीं भजे श्रीभ० ।। ८।। चलत्कुंडलांते भ्रमद्भृङ्गवृन्दाघनस्निग्धधम्मिल्लभूषोज्वलंतीम् । स्फुरन्मौलिमाणिक्यमध्येंदुरेखाविलासोल्लसद्दिव्यमूर्धानमीडे ।। ९ ।। स्फुरत्त्वंब बिंबंच मे हृत्सरोजे सदा वाङमयं सर्वतेजोमयं च । इति श्रीभवानीस्वरूपं तदेवं प्रपंचात्परं चातिसूक्ष्मं प्रसन्नम् ।। १० ।। गणेशाणिमाद्याखिलैः शक्तिवृन्दैः स्फुरच्छ्रीमहाचक्रराजोल्लसंतीम् । परां राजराजेश्वरीं त्वां भवानीं शिवांकोपरिस्थां शिवां भावयेऽहम् ।। ११ ।। त्वमर्कस्त्वमग्निस्त्वमिंदुस्त्वमापस्त्वमाकाशभूवायवस्त्वं चिदात्मा । त्वदन्यो न कश्चित्प्रकाशोऽस्ति सर्वं सदानंदसंवित्स्वरूपं तवेदम् ।। १२ ।। गुरुस्त्वं च शक्तिश्च शुद्धिस्त्वमेव त्वमेवासि माता पिताऽसि त्वमेव । त्वमेवासि विद्या त्वमेवासि बुद्धिर्गतिर्मे मतिर्देवि सर्वं त्वमेव ।। १३ ।। श्रुतीनामगम्यं सुवेदाग-

माद्यैर्महिम्नो न जानामि पारं तवेदम् । स्तुतिं कर्तुमिच्छामि ते त्वं भवानि क्षमस्वेदमंब प्रमुग्धः किलाहम् ।। १४ ।। शरण्ये वरण्ये सुकारुण्यपूर्णे हिरण्योदराद्यैरगम्येऽतिपुण्ये । भवारण्यभीतं च मां पाहि भद्रे नमस्ते नमस्ते नमस्ते भवानि ।। १५ ।। इमामन्वहं श्रीभवानीभुजंगस्तुतिं यः पठेच्छ्रोतुमिच्छेद्धि तस्मै । स्वकीयं पदं शाश्वतं चैव सारं श्रियं चाष्टसिद्धीश्च देवी ददाति ।। १६ ।।

इति श्रीमच्छं० वि० भवानीभुजंगस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१९. श्रेयस्करीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रेयस्करि श्रमनिवारिणि विद्धविद्ये स्वानन्दपूर्णहृदये करुणातनो मे । चित्ते वस प्रियतमेन शिवेन सार्धं माङ्गल्यमातनु सदैव मुदैव मातः ।। १ ।। श्रेयस्करि श्रितजनोद्धरणैकदक्षे दाक्षायणि क्षपितपातकतूलराशे । शर्मण्यपादयुगले जलजप्रमोदे मित्रे त्रयीप्रसृमरे रमतां मनो मे ।। २ ।। श्रेयस्करि प्रणतपामरपारदानज्ञानप्रदानसरणिश्रितपादपीठे । श्रेयांसि सन्ति निखिलानि सुमङ्गलानि तत्रैव मे वसतु मानसराजहंसः ।। ३ ।। श्रेयस्करीति तव नाम गृणाति भक्त्या श्रेयांसि तस्य सदने च करी पुरस्तात् । किं किं न सिद्धयति सुमङ्गलनाममालां धृत्वा सुखं स्वपिति शेषतनौ रमेशः ।। ४ ।। श्रेयस्करीति वरदेति दयापरेति वेदोदरेति विधिशंकरपूजितेति । वाणीति शंभुरमणीति च तारिणीति श्रीदेशिकेन्द्रकरुणेति गृणामि नित्यम् ।। ५ ।। श्रेयस्करि प्रकटमेव तवाभिधानं यत्रास्ति तत्र रविवत्प्रथमानवीर्यम् । ब्रह्मेन्द्ररुद्रमरुदादिगृहाणि सौख्यपूर्णानि नाममहिमा प्रथितस्त्रिलोक्याम् ।। ६ ।। श्रेयस्करि प्रणतवत्सलता त्वयीति वाचं शृणुष्व सरलां सरसां च सत्याम् । भक्त्या नतोऽस्मि विनतोऽस्मि सुमङ्गले त्वत्पादाम्बुजे प्रणिहिते मयि संनिधत्स्व ।। ७ ।। श्रेयस्करीचरणसेवनतत्परेण कृष्णेन भिक्षुवपुषा रचितं पठेद्यः । तस्य प्रसीदति सुरारिविमर्दनीयमम्बा तनोति सदनेषु सुमङ्गलानि ।। ८ ।। यथामतिकृतस्तुतौ मुदमुपैति मातर्न किं यथाविभवदानतो मुदमुपैति पात्रं न

किम् । भवानि तव संस्तुतिं विरचितुं न चाहं क्षमस्तथापि मुदमेष्यसि प्रदिशसीष्टमम्ब त्वरात् ।। ९ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यकृष्णानन्दसरस्वतीविरचितं श्रेयस्करीसुमङ्गलस्तोत्रं समाप्तम् ।

---

२०. देवीषट्कम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अम्ब शशिबिम्बवदने कम्बुग्रीवे कठोरकुचकुम्भे । अम्बरसमानमध्ये शम्बररिपुवैरिदेवि मां पाहि ।। १ ।। कुन्दमुकुलाग्रदन्ता कुंकुमपङ्केन लिप्तकुचभाराम् । आनीलनीलदेशामम्बामखिलाण्डनायकीं वन्दे ।। २ ।। सारेगमपधनिसतान्तां वीणासंक्रान्तचारुहस्तां ताम् ।। शान्तां मृदुलस्वान्तःकुचभरतान्तां नमामि शिवकान्ताम् ।। ३ ।। अरटतघटितजुटीताडिततालीकपारताटङ्काम् । वीणावादनवेलाकम्पितशिरसं नमामि मातङ्गीम् ।। ४ ।। शीणारसानुषङ्गं विकचमदामोदमाधुरीभृङ्गम् । करुणापूरितरङ्गं कलये मातङ्गकन्यकापाङ्गम् ।। ५ ।। दयामानदीर्घनयनां देशिकरूपेण दर्शिताभ्युदयाम् । वामकुचनिहितवीणां वरदां सङ्गीतमातृकां वन्दे ।। ६ ।। माणिक्यवीणामुपलालयन्तीं मदालसां मञ्जुलवाग्विलासाम् । माहेन्द्रनीलद्युतिकोमलाङ्गीं मातङ्गकन्यां मनसा स्मरामि ।। ७ ।।

इति श्रीकालिकायां देवीषट्कं समाप्तम् ।

---

२१. दुर्गापदुद्धारस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नमस्ते शरण्ये शिवे सानुकम्पे नमस्ते जगद्व्यापिके विश्वरूपे । नमस्ते जगद्वन्द्यपादारविन्दे नमस्ते जगत्तारिणि त्राहि दुर्गे ।। १ ।। नमस्ते जगच्चिन्त्यमानस्वरूपे नमस्ते महायोगिनि ज्ञानरूपे । नमस्ते नमस्ते सदानन्दरूपे नमस्ते० ।। २ ।। अनाथस्य दीनस्य तृष्णातुरस्य भयार्तस्य भीतस्य बद्धस्य जन्तोः । त्वमेका गतिर्देवि निस्तारकर्त्री नम० ।। ३ ।। अरण्ये रणे दारुणे शत्रुमध्येऽनले सागरे प्रान्तरे राजगेहे । त्वमेका

गतिर्देवि निस्तारनौका नम० ॥ ४ ॥ अपारे महादुस्तरेऽत्यन्तघोरे विपत्सागरे मज्जतां देहभाजाम् । त्वमेका गतिर्देवि निस्तारहेतुर्नम० ॥ ५ ॥ नमश्चण्डिके चण्डदुर्दण्डलीलासमुत्खण्डिताखण्डिताशेषशत्रो । त्वमेका गतिर्देवि निस्तारबीजं नम० ॥ ६ ॥ त्वमेवाघभावधृतासत्यवादीन्न जाता जित क्रोधनात् क्रोधनिष्ठा ॥ इडा पिङ्गला त्वं सुषुम्ना च नाडी नम० ॥ ७ ॥ नमो देवि दुर्गे शिवे भीमनादे सरस्वत्यरुन्धत्यमोघस्वरूपे । विभूतिः शची कालरात्रिः सती त्वं नम० ॥ ८ ॥ शरणमसि सुराणां सिद्धविद्याधराणां मुनिमनुजपशूनां दस्युभिस्त्रासितानाम् । नृपतिगृहगतानां व्याधिभिः पीडितानां त्वमसि शरणमेका देवि दुर्गे प्रसीद ॥ ९ ॥ इदं स्तोत्रं मया प्रोक्तमापदुद्धारहेतुकम् । त्रिसंध्यमेकसंध्यं वा पठनाद्घोरसंकटात् ॥ १० ॥ मुच्यते नात्र संदेहो भुवि स्वर्गे रसातले । सर्वं वा श्लोकमेकं वा यः पठेद्भक्तिमान् सदा ॥ ११ ॥ स सर्वं दुष्कृतं त्यक्त्वा प्राप्नोति परमं पदम् । पठनादस्य देवेशि किं न सिद्ध्यति भूतले ॥ १२ ॥ स्तवराजमिदं देवि संक्षेपात्कथितं मया ॥ १३ ॥

इति श्रीसिद्धेश्वरीतंत्रे उमामहेश्वरसंवादे श्रीदुर्गापदुद्धारस्तोत्रम् संपूर्णम् ।

---

२२. गायत्रीस्तोत्रम् (१)

श्रीगणेशाय नमः ॥ नारद उवाच ॥ भक्तानुकंपिन् सर्वज्ञ हृदयं पापनाशनम् । गायत्र्या कथितं तस्माद्गायत्र्याः स्तोत्रमीरय ॥१॥ श्रीनारायण उवाच ॥ आदिशक्ते जगन्मातर्भक्तानुग्रहकारिणि । सर्वत्र व्यापिकेऽनंते श्रीसंध्ये ते नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥ त्वमेव संध्या गायत्री सावित्री च सरस्वती । ब्राह्मी च वैष्णवी रौद्री रक्ता श्वेता सितेतरा ॥ ३ ॥ प्रातर्बाला च मध्याह्ने यौवनस्था भवेत्पुनः । वृद्धा सायं भगवती चिंत्यते मुनिभिः सदा ॥ ४ ॥ हंसस्था गरुडारूढा तथा वृषभवाहिनी । ऋग्वेदाध्यायिनी भूमौ दृश्यते या तपस्विभिः ॥ ५ ॥ यजुर्वेदं पठंती च अंतरिक्षे विराजते । सा सामगाऽपि सर्वेषु भ्राम्यमाणा तथा भुवि ॥ ६ ॥ रुद्रलोकं गता त्वं हि विष्णुलोक-

निवासिनी । त्वमेव ब्रह्मणो लोकेऽमर्त्यानुग्रहकारिणी ।। ७ ।। सप्तर्षि-प्रीतिजननी माया बहुवरप्रदा । शिवयोः करनेत्रोत्था ह्यश्रुस्वेद-समुद्भवा ।। ८ ।। आनंदजननी दुर्गा दशधा परिपठ्यते । वरण्या वरदा चैव वरिष्ठा वरवर्णिनी ।। ९ ।। गरिष्ठा च वरार्हा च वरारोहा च सप्तमी । नीलगंगा तथा संध्या सर्वदा भोगमोक्षदा ।। १० ।। भागी-रथी मर्त्यलोके पाताले भोगवत्यपि । त्रिलोकवाहिनी देवी स्थानत्रयनिवासिनी ।। ११ ।। भूर्लोकस्था त्वमेवासि धारित्री लोक-धारिणी । भुवो लोके वायुशक्तिः स्वर्लोके तेजसो निधिः ।। १२ ।। महर्लोके महासिद्धिर्जनलोकेऽजनेत्यपि ।। तपस्विनी तपोलोके सत्य-लोके तु सत्यवाक् ।। १३ ।। कमला विष्णुलोके च गायत्री ब्रह्म-लोकदा । रुद्रलोक स्थिता गौरी हरार्धांगनिवासिनी ।। १४ ।। अहमो महतश्चैव प्रकृतिस्त्वं हि गीयसे । साम्यावस्थात्मिका त्वं हि शबल-ब्रह्मरूपिणी ।। १५ ।। ततः परा परा शक्तिः परमा त्वं हि गीयसे इच्छाशक्तिः क्रियाशक्तिर्ज्ञानशक्तिस्त्रिशक्तिदा ।। १६ ।। गंगा च यमुना चैव विपाशा च सरस्वती। सरयूर्देविका सिंधुर्नर्मदैरावती तथा ।। १७ ।। गोदावरी शतद्रुश्च कावेरी देवलोकगा । कौशिका चन्द्रभागा च वितस्ता च सरस्वती ।। १८ ।। गंडकी तपिनी तोया गोमती वेत्रवत्यपि । इडा च पिंगला चैव सुषुम्ना च तृतीयका ।। १९ ।। गांधारी हस्तजिह्वा च पूषाऽपूषा तथैव च । अलंबुषा कुहूश्चैव शंखिनी प्राणवाहिनी ।। २० ।। नाडी च त्वं शरीरस्था गीयसे प्राक्तनैर्बुधैः । हृत्पद्मस्था प्राणशक्तिः कण्ठस्था स्वप्ननायिका ।। २१ ।। तालुस्था त्वं सदाधारा बिंदुस्था बिंदुमालिनी । मूले तु कुण्डलीशक्तिर्व्यापिनी केशमूलगा ।। २२ ।। शिखामध्यासना त्वं हि शिखाग्रे तु मनोमयी । किमन्यद्बहुनोक्तेन यत्किंचिज्जगती-त्रये ।।२३।। तत्सर्वं त्वं महादेवि श्रिये संध्ये नमोऽस्तु ते । इतीदं कीर्तिदं स्तोत्रं संध्यायां बहुपुण्यदम् ।। २४ ।। महापापप्रशमनं महासिद्धि-विधायकम् । य इदं कीर्तयेत् स्तोत्रं संध्याकाले समाहितः ।। २५ ।।

अपुत्रः प्राप्नुयात्पुत्रं धनार्थी धनमाप्नुयात् । सर्वतीर्थतपोदानयज्ञ-योगफलं लभेत् ।। २६ ।। भोगान्भुक्त्वा चिरं कालमंते मोक्षमवाप्नुयात् । तपस्विभिः कृतं स्तोत्रं स्नानकाले तु यः पठेत् ।। २७ ।। यत्र कुत्र जले मग्नः संध्यामज्जनजं फलम् । लभते नात्र संदेहः सत्यं सत्यं च नारद ।। २८ ।। शृणुयाद्योऽपि तद्भक्त्या स तु पापात्प्रमुच्यते । पीयूषसदृशं वाक्यं संध्योक्तं नारदेरितम् ।। २९ ।।

इति गायत्रीस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

२३. गायत्रीस्तोत्रम् (२)

श्रीगणेशाय नमः ।। यस्मिन्दृष्टे नैव दृश्येत विश्वं यस्मिंल्लब्धे नैव लब्धव्यशेषः । यस्मिन् ज्ञाते नैव वेद्यांतराशा गायत्र्यर्थं पञ्चवक्त्रं प्रपद्ये ।।१।। यागायत्री नामधेयं महार्थं सार्थं कर्तुं संप्रविष्टोपनाये। मार्गे मन्त्रान् सर्वतो दर्शयित्वा तारे लीना सर्ववेदार्थदीपे ।। २।। श्रोतव्यं मे वाक्यमेतत्समस्तैर्वर्णैर्भाव्यं स्वाश्रमप्राप्तचिह्नैः । तेभ्यस्तुष्येच्छंकरः श्रीहरिर्वा प्रष्टव्यो वः श्रीगुरुः स्वैर्विनीतैः ।। ३ ।। गायत्री चेत्सम्यगाप्ता क्रमेण सा संजप्ता कर्मशुद्ध्या द्विजेन । सा विज्ञाता गोपिता संप्रदायात्किं नो दद्याद्वेदमाता मता चेत् ।। ४ ।। बुद्धावीशारोहणं कर्म तस्याः सा चेत्त्यक्ता त्यक्त ईशो द्विजेन । यस्यां सर्वा देवताः संप्रविष्टाः सर्वात्मानं मन्त्रराजं प्रपद्ये ।। ५ ।। विष्णुः शंभुर्भास्करो विघ्नराजो या वा का वा देवताऽस्या विभूतिः । सैकोपास्या वेदमार्गैकनिष्ठैः क्षीराब्धौ किं दुग्धभिक्षाप्रयासः ।। ६ ।। नेयं लभ्या मानुषाणां झषाणां गङ्गाशब्दो मानुषत्वैकहेतुः । यस्या लब्ध्यै वैदिकाग्रेसराणां वंशे वेदैः संस्कृते जन्महेतुः ।। ७ ।। मंत्रैः किं तैर्यैः प्रतीक्ष्येत देवी गायत्र्यंबा संप्रवेष्टुं द्विजेषु । देवैः किं तैरग्निना पुष्टिमद्भिस्तस्माद्भस्मोद्भूषितैः सा निषेव्या ।। ८ ।। दत्तं भस्म श्रोत्रिपादांबयैतत्त्र्यंब्रेरग्नेः शेषरूपं स्वरूपम् । तस्माद्भस्म प्रोच्यते भासनाच्च भूतिर्गायत्र्यंबयैक्यात्त्रिपुण्ड्रम् ।। ९ ।। शैवोऽन्यो वा यां विना किं द्विजः स्याच्छैवोऽन्यो वा दीक्षया वेदमातुः । तस्माच्छैवो वैष्णवोऽन्येषु गण्यो गायत्र्याप्ता ब्रह्मता वेदमान्या ।। १० ।। भेदापोहव्यापृतिं सा विभर्ति ध्यानै-

र्भिन्नैर्ध्यानिनिष्ठैकवेद्याम् । तस्मान्नामान्यत्र संयान्ति सर्वाण्यस्या निष्ठा शांभवी वैष्णवी च ।। ११ ।। लोकस्थास्ते विष्णुरुद्रादिदेवाः कैश्चित्कामैः कैश्चिदेवाधिकारैः । गायत्र्यास्ता मूर्तयः सेवनीया गायत्र्यां ते सेविताः संभ्रमेण ।। १२ ।। ब्रह्मत्वं चेदाप्तुकामोऽस्युपास्व गायत्रीं चेल्लोककामोऽन्यदेवम् । कामो ज्ञातः स्वीयपादप्रवृत्या वादः को वा तृप्तिहीने प्रवृत्तिः ।।१३।। बुद्धेः साक्षी बुद्धिगम्यो जपादौ गायत्र्यर्थः सोऽनघो वेदसारः । तद्ब्रह्मैव ब्रह्मतोपासकस्याप्येवं मन्त्रः कोऽस्ति तन्त्रे पुराणे ।।१४।। जात्यश्वः किं जातिमाप्तुं सकामो गत्यभ्यासात्स्पष्टतामेति जातिः । ब्रह्मत्वाप्तौ कः प्रयासो द्विजानां यद्गायत्र्या व्यज्यते चाष्टमेऽब्दे ।।१५।। ब्रह्मत्वस्य ख्यापनार्थं प्रविष्टा गायत्रीयं तावतास्य द्विजत्वम् । कर्णद्वारा ब्रह्मजन्मप्रदानादुक्तो वेदे ब्राह्मणो ब्रह्मनिष्ठः ।।१६।। एषा निष्ठा दुर्लभा मर्त्यबुद्धौ तस्माल्लोके वैष्णवाः शांभवाश्च । भिन्नं भिन्नं मार्गमास्थाय वेदं क्षामं कुर्वंत्यास्तिकच्छ-द्मनेमे ।।१७।। पक्षिद्वंद्वं विद्यते स्वस्वदेहे भोक्तारं सा ध्यानमाचष्ट एतत् । यावत्क्षीणा भोक्तृता स्यात्ततस्तु ज्ञात्वा ब्रूयाद् ब्रह्मतां स्वस्य विद्वान् ।।१८।। गायत्र्यर्थं नो विजानाति कश्चित्तस्मादन्यं देवमाह द्विजोऽपि । विज्ञातश्चेत्सर्ववादस्य शांतिर्मुक्तिर्हस्ते गायमानस्य मन्त्रम् ।।१९।। भस्मांतं चेद्विश्वमेतत्समस्तं भस्मोद्भूतं भस्म संभासते च । तस्माद्ब्रह्म प्राहुराद्यैर्वचोभिर्वेदास्तस्माद्भस्म लिंगं द्विजानाम् ।।२०।। इति श्रीशंकराचार्याभिप्रायः कृष्णभिक्षुणा ।। वर्णितस्तेन गायत्री विभूत्या सह नन्दतु ।।२१।।

इति श्रीमत्प० कृष्णानंदसरस्वती वि० गायत्रीस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

२४. सरस्वतीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ अस्य श्रीसरस्वतीस्तोत्रमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । श्रीसरस्वती देवता । धर्मार्थकाममोक्षार्थे जपे विनियोगः ।। आरूढा श्वेतहंसे भ्रमति च गगने दक्षिणे चाक्ष-सूत्रं वामे हस्ते च दिव्याम्बरकनकमयं पुस्तकं ज्ञानगम्या । सा वीणां वादयन्ती स्वकरकरजपैः शास्त्रविज्ञानशब्दैः क्रीडन्ती दिव्यरूपा

करकमलधरा भारती सुप्रसन्ना ।। १ ।। श्वेतपद्मासना देवी श्वेतगन्धानुलेपना । अर्चिता मुनिभिः सर्वैऋषिभिः स्तूयते सदा । एवं ध्यात्वा सदा देवीं वांच्छितं लभते नरः ।। २ ।। शुक्लां ब्रह्मविचारसारपरमामाद्यां जगद्व्यापिनीं वीणापुस्तकधारिणीमभयदां जाड्यान्धकारापहाम् । हस्ते स्फाटिकमालिकां विदधतीं पद्मासने संस्थितां वन्दे तां परमेश्वरीं भगवतीं बुद्धिप्रदां शारदाम् ।। ३ ।। या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता या वीणावरदण्डमण्डितकरा या श्वेतपद्मासना । या ब्रह्माच्युतशंकरप्रभृतिभिर्देवैः सदा वन्दिता सा मां पातु सरस्वती भगवती निःशेषजाड्यापहा ।। ४ ।। ह्रीं ह्रीं हृद्यैकबीजे शशिरुचिकमले कल्पविस्पष्टशोभे भव्ये भव्यानुकूले कुमतिवनदवे विश्ववन्द्यांघ्रिपद्मे । पद्मे पद्मोपविष्टे प्रणतजनमनोमोदसंपादयित्रि प्रोत्फुल्लज्ञानकूटे हरिनिजदयिते देवि संहारसारे ।। ५ ।। ऐं ऐं ऐं दृष्टमन्त्रे कमलभवमुखाम्भोजभूतस्वरूपे रूपारूपप्रकाशे सकलगुणमये निर्गुणे निर्विकारे । न स्थूले नैव सूक्ष्मेऽप्यविदितविभवे नापि विज्ञानतत्त्वे विश्वे विश्वान्तरात्मे सुरनरनमिते निष्कले नित्यशुद्धे ।। ६ ।। ह्रीं ह्रीं ह्रीं जाप्यतुष्टे हिमरुचिमुकुटे वल्लकीव्यग्रहस्ते मातर्मातर्नमस्ते दह दह जडतां देहि बुद्धिं प्रशस्ताम् । विद्ये वेदान्तवेद्ये परिणतपठिते मोक्षदे मुक्तिमार्गे मार्गातीतस्वरूपे भव मम वरदा शारदे शुभ्रहारे ।। ७ ।। धीं धीं धीं धारणाख्ये धृतिमतिनतिभिर्नामभिः कीर्तनीये नित्येऽनित्ये निमित्ते मुनिगणनमिते नूतने वै पुराणे । पुण्ये पुण्यप्रवाहे हरिहरनमिते नित्यशुद्धे सुवर्णे मातर्मात्रार्धतत्त्वे मतिमति मतिदे माधवप्रीतिमोदे ।।८।। हूं हूं हूं हूं स्वरूपे दह दह दुरितं पुस्तकव्यग्रहस्ते संतुष्टाकारचित्ते स्मितमुखि शुभगे जृम्भिणि स्तम्भविद्ये । मोहे मुग्धप्रवाहे कुरु मम विमतिध्वान्तविध्वंसमीडे गीर्गौर्वाग्भारति त्वं कविवररसनासिद्धिदे सिद्धिसाध्ये ।।९।। स्तौमि त्वां त्वां च वन्दे मम खलु रसनां नो कदाचित्त्यजेथा मा मे बुद्धिर्विरुद्धा भवतु न च मनो देवि मे यातु पापम् । मा मे दुःखं कदाचित्क्वचिदपि विषयेऽप्यस्तु मे नाकुलत्वं शास्त्रे वादे कवित्वे

प्रसरतु मम धीर्मास्तु कुण्ठा कदापि ।।१०।। इत्येतैः श्लोकमुख्यैः प्रतिदिनमुषसि स्तौति यो भक्तिनम्रो वाणी वाचस्पतेरप्यविदितविभवो वाक्पटुर्मृष्टकण्ठः । स्यादिष्टाद्यर्थलाभैः सुतमिव सततं पातितं सा च देवी सौभाग्यं तस्य लोके प्रभवति कविता विघ्नमस्तं प्रयाति ।।११।। निर्विघ्नं तस्य विद्या प्रभवति सततं चाश्रुतग्रन्थबोधः कीर्तिस्त्रैलोक्यमध्ये निवसति वदने शारदा तस्य साक्षात् । दीर्घायुर्लोकपूज्यः सकलगुणनिधिः सन्ततं राजमान्यो वाग्देव्याः संप्रसादात्त्रिजगति विजयी जायते सत्सभासु ।।१२।। ब्रह्मचारी व्रती मौनी त्रयोदश्यां निरामिषः । सारस्वतो जनः पाठात्सकृदिष्टार्थलाभवान् ।।१३।। पक्षद्वये त्रयोदश्यामेकविंशतिसंख्यया । अविच्छिन्नः पठेद्धीमान्ध्यात्वा देवीं सरस्वतीम् ।।१४।। सर्वपापविनिर्मुक्तः सुभगो लोकविश्रुतः । वाञ्छितं फलमाप्नोति लोकेऽस्मिन्नात्र संशयः ।।१५।। ब्रह्मणेति स्वयं प्रोक्तं सरस्वत्याः स्तवं शुभम् । प्रयत्नेन पठेन्नित्यं सोऽमृतत्वाय कल्पते ।।१६।।

इति श्रीमद्ब्रह्मणा विरचित सरस्वतीस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२५. सरस्वतीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः । बृहस्पतिरुवाच ।। सरस्वति नमस्यामि चेतनां हृदि संस्थिताम् । कंठस्थां पद्मयोनिं त्वां ह्लींकारां सुप्रियां सदा ।।१।। मतिदां वरदां चैव सर्वकामफलप्रदाम् । केशवस्य प्रियां देवीं वीणाहस्तां वरप्रदाम् ।।२।। मन्त्रप्रियां सदा हृद्यां कुमतिध्वंसकारिणीम् । स्वप्रकाशां निरालंबामज्ञानतिमिरापहाम् ।।३।। मोक्षप्रियां शुभां नित्यां सुभगां शोभनप्रियाम् । पद्मोपविष्टां कुंडलिनीं शुक्लवस्त्रां मनोहराम् ।।४।। आदित्यमंडले लीनां प्रणमामि जनप्रियाम् । ज्ञानाकरां जगद्दीपां भक्तविघ्नविनाशिनीम् ।।५।। इति सत्यं स्तुता देवी वागीशेन महात्मना । आत्मानं दर्शयामास शरदिंदुसमप्रभा ।।६।। श्रीसरस्वत्युवाच ।। वरं वृणीष्व भद्र त्वं यत्ते मनसि वर्तते । बृ० उ० ।। प्रसन्ना यदि मे देवि परज्ञानं प्रयच्छ मे ।।७।। श्रीसरस्वत्युवाच ।।

दत्तं ते निर्मलं ज्ञानं कुमतिध्वंसकारकम् । स्तोत्रेणानेन मां भक्त्या ये स्तुवंति नराः सदा ।।८।। लभंते परमं ज्ञानं मम तुल्यपराक्रमाः । कवित्वं मत्प्रसादेन प्राप्नुवंति मनोगतम् ।।९।। त्रिसंध्यं प्रयतो भूत्वा यस्त्विमं पठते नरः । तस्य कंठे सदा वासं करिष्यामि न संशयः ।।१०।।

इति श्रीरुद्रयामले बृहस्पतिविरचितं सरस्वतीस्तोत्रम् संपूर्णम् ।

२६. नीलसरस्वतीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। घोररूपे महारावे सर्वशत्रुभयंकरि । भक्तेभ्यो वरदे देवि त्राहि मां शरणागतम् ।।१।। ॐ सुरासुरार्चिते देवि सिद्धगन्धर्वसेविते जाड्यपापहरे देवि त्रा० ।।२।। जटाजूटसमायुक्ते लोलजिह्वान्तकारिणि । द्रुतबुद्धिकरे देवि त्रा० ।।३।। सौम्यक्रोधधरे रूपे चण्डरूपे नमोस्तु ते । सृष्टिरूपे नमस्तुभ्यं त्रा० ।।४।। जडानां जडतां हन्ति भक्तानां भक्तवत्सला । मूढतां हर मे देवि त्रा० ।।५।। हूं हूं करमये देवि बलिहोमप्रिये नमः । उग्रतारे नमो नित्यं त्रा० ।।६।। बुद्धिं देहि यशो देहि कवित्वं देहि देहि मे । मूढत्वं च हरेर्देवि त्रा० ।।७।। इन्द्रादिविलसद्द्वन्द्ववन्दिते करुणामयि । तारे ताराधिनाथस्थे त्रा० ।।८।। अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां यः पठेन्नरः । षण्मासैः सिद्धिमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।।९।। मोक्षार्थी लभते मोक्षं धनार्थी लभते धनम् । विद्यार्थी लभते विद्यां कर्तव्यकरणादिकम् ।।१०।। इदं स्तोत्रं पठेद्यस्तु सततं श्रद्धयाऽन्वितः । तस्य शत्रुः क्षयं याति महाप्रज्ञा प्रजायते ।।११।। पीडायां वाऽपि संग्रामे जाड्ये दाने तथा भये । य इदं पठति स्तोत्रं शुभं तस्य न संशयः । इति प्रणम्य स्तुत्वा च योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् ।।१२।।

इति नीलसरस्वतीस्तोत्रम् समाप्तम् ।

इति देवीस्तोत्राणि ।।

अथ दत्तस्तोत्राणि

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं
द्वंद्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्‌गुरुं तं नमामि ।।

श्रीगणेशाय नमः ।। दलादन ऋषि उवाच ।। विर्भुनित्यानन्दः श्रुतिगणशिरोवेद्यमहिमा यतो जन्माद्यस्य प्रभवति स मायागुणवतः । सदाधारः सत्यो जयति पुरुषार्थैकफलदः सदा दत्तात्रेयो विहरति मुदा ज्ञानलहरिः ।।१।। हरिशब्रह्माणः पदकमलपूजां विदधतो जगद्रक्षाशिक्षाजननकरणे ते ह्यधिकृताः। अभूवन्निन्द्राद्याः हरिदधिपतां देवमुनयः परं तत्त्वं प्रापुः शशिदिनकरौ ज्योतिरमलम् ।।२।। परं ज्योतिर्मूर्ते तव रुचिरतेजःकलरवाज्जगद्‌व्याप्येदानीं तपनशशिताराहुतभुजः । महातेजःपुंजाः सकलजगदाराध्य चरिताश्चरंत्येवं लोकान्नतजनमनोऽभीष्टफलदाः ।।३।। भवन्मायारूपं जगदखिलजीवात्मकमिदं भवद्रूपं प्राहुर्निखिलनिगमांतश्रुतिचयाः । त्वया सृष्टं चादौ हृतम-

वितमेतत्तदधुना प्रभावं ते वेत्तुं प्रभवति जनः कोऽवनितले ॥४॥ कृपासिंधो तावज्जनुरजननस्याप्यकथिते जगद्रक्षादीक्षा भवति खलु नो चेत्कथमिदम् । अनीहस्याकर्तुस्तव जगति कर्मोपकृतये प्रमाणीकर्तुं वा स्वकृतनिगमार्थानिति मितिः ॥५॥ महाविद्यारूपे भगवति निबद्धत्वमुचितं हृदा वाचाऽगम्ये परमपि विमुह्यंति कवयः । अविद्यातीतः किं यदि गुणविहीनोऽपि गुणवानविद्यायुक्तोयं त्विति वदति मायामुषितधीः ॥६॥ भवानादौ यादोनरमृगमुखश्वादिकतनूर्विधत्ते लोकानामवनकृतिहेतोरनुयुगम् । विशुद्धस्त्वं लीलानरवपुरिदानीमटसि गां पवित्रीकर्तुं वा परिजननिवासांगणतलम् ॥७॥ जगद्रक्षार्थं वा विचरसि जगत्यात्मजनतापरित्राणायाद्यः परमपुरुषोऽगम्यचरितः । मृषालोको लोको वदति मनुजत्वं तदधुना यथा श्रीकृष्णत्वं यदुषु ब्रुवते मूढमतयः ॥८॥ महायोगाधीशैरविदितमहायोगचतुरं कथं जानंति त्वां कुटिलमतयो मादृशजनाः । तथापि त्वां जाने तव पदयुगांभोजभजनान्न चेत्त्वत्पादाब्जस्मृतिविषयवाणी कथमभूत् ॥९॥ अपारे संसारे सुतहितकलत्रादिभरणाद्युपाधौ मग्नास्तत्तरणकरणोपायरहिताः । पतंति त्वत्पादांबुजयुगलसेवासु विमुखा नराः पापात्मानः प्रखरनरके शोकनिलये ॥१०॥ सुधासिन्धौ द्वीपे कनकलतिके कल्पकवने वितानैर्मुक्ताढ्यैर्नवमणिमये मंडपवरे । अशेषैर्माणिक्यैः खचितहरिपीठेऽब्जकुहरे हुताशारे ध्यायेत्तव परममूर्तिनिखिलदाम् ॥११॥ धराधाराधारे हुतवहपुरेराधीशगणपं विधिं श्रीशेषौ वाऽनलपवनव्योमानि हृदये। युतौ जीवात्मानावधिकमवमत्या प्रविशते बिधत्ते जायात्वं परकलितवामेन वपुषा ॥१२॥ सहस्रारे नीरेरुहि सकलशीतांशुललिते सहंसे हंसं यः स्फुटमपि भवंतं कलयते । सुषुम्नावर्तिन्यां तव चरणपीठेन्दुसुधयाप्लुतो भित्त्वा ग्रंथित्रयममृतरूपो विचरति ॥१३॥ तवाधारे शक्तिस्थितकमलकर्माद्यभिवृते महापीठे वैश्वानरपुरमरुद्गेह निलये। धराव्योमाकल्पं सुरमुनिमहेन्द्राद्यभिनुतं महातेजोराशिं निगमनिलयं नौमि हृदये ॥१४॥ भवत्पादांभोजं भवजलधिपोतं भजति यो महासंसाराब्धिं तरति तरतीत्येव निगमः । इहामुत्र त्रातुं तव चरणमेवात्मशरणं भवेद्धीरो वाहंकृतिपरमनस्कोऽयमधुना ॥१५॥ यथा

दारुष्वग्निर्निवसति तथा देहनिकरे प्रविश्य त्वं चैको बहुविध इवाभासि तु तथा चलन्नीरे चन्द्रः शतविध इवाभाति गुणतो न चैतच्चन्द्रे स्यान्न शतविधता नापि चपलम् ॥१६॥ दरिद्रो वा मूढः कठिनहृदयो वाऽपि भवतां दयापात्रं स्याच्चेद्व्रजति महतामप्यधिकताम् । न विद्या रूपं वा न कुलमपि वा कारणमभून्महत्त्वे सेवैका तव पदयुगांभोजकलना ॥ १७ ॥ न ते कारुण्यं स्यात्सकलगुणवानप्यगुणवान् भवत्कारुण्यं स्यादगुणगणको वोरुगुणवान् । यथा पत्यौ रक्ते यदपि च विरक्ते च युवतौ वृथा सौन्दर्यं स्यात्सकलमपि तेऽनुग्रहवशात् ॥१८॥ अनाथे दीने मय्यधिगतभवत्पादशरणे शरण्यब्रह्मण्यप्रथितगुणसिंधो कुरु दयाम् । महातेजोवार्धे स्वसुकृतमहिम्नैव सततं पुरा पुण्यैर्हीनं पुरुषमुपकुर्वंति कृतिनः ॥१९॥ महाश्वेतद्वीपेऽमरतरुगणात्यंतरुचिरे मणेः पीठांभोजेऽनलशशिखगांतर्निवसितम् । गदाचक्राब्जासिप्रसृतकरपद्मं मुररिपुं स धन्यस्त्वां ध्यायेत्परतरचिदानंदवपुषम् ॥२०॥ लसन्मेरोः शृंगे सुरमणिमये कल्पकतरुप्रकीर्णे वाक्पीठे रविशशिकराकीर्णजलजे । स्थितं वाचाधीशैर्नुतमनुदिनं त्वां भजति यो भवेद्वाणीशानामपि गुरुरजेयोऽवनितले ॥२१॥ समुद्यद्बालार्कायुतनिभशरीरं मुनिवरं स्थितं बीजे मारे त्रिदशपतिगोपातिरुचिरे । हृदि त्वां यः पश्यन् सुखकरमिति ध्यायति सदा स एवाहं नूनं स भवति जगन्मोहनकरः ॥२२॥ निधिर्विश्वेषां त्वं निजचरणपद्मद्वयवतां शरण्यश्चार्तानां चकितहृदयानामभयदः । वरेण्यः साधूनां वरद इति वा कामितधियां भवत्सेवा जंतोः सुरतरुसमाना न फलति ॥२३॥ यथा वै पांचाली नटति कुहकेच्छानुसरणं कुलालेन भ्रांतं भ्रमति च सकृच्चक्रमनिशम् । तथा विश्वं सर्वं वियति मनवश्चानुगुणिताः स्वतंत्रः को वाऽस्ते वद परशुरेकस्त्रिभुवने ॥२४॥ त्वयाज्ञप्तो धाता सृजति जगदीशोऽपि हरते हरिः पुष्णातीदं तपति तपनो वाति पवनः । धरां साद्रिद्वीपां वहति भुजगानामधिपतिः सुराः सर्वे युष्मद्व्ययपरवशाद्बिभ्रति बलिम् ॥२५॥ स्वयं मुक्तेः पूर्वं स्वकृतसुकृतं मानयति चेद्व्रवासत्वं का वा तव चरणपंकेरुहरतिः । हरेत्पापौघं नः शुभमपि

ददातीति च सदा भवंत्याशाबद्धाः सकजमपि धातुर्वशमहो ।।२६।। प्रधानं वा कर्म स्थितिविलयसर्गेऽलमिति चेज्जडत्वात्क्षीणत्वात्कथमुचितमेतन्निगदितुम् तयोरीशोऽनीशो भवति जगदुत्पत्तिविलयावनान्यासन् ब्रह्माऽस्त्विति वदति शास्त्रं श्रुतिरपि ।।२७।। भवत्सेवा जन्तोर्भवदवहुताशांबुदनिभा महोमोहध्वांतप्रतिहतमतेर्दीपकलिका । सुधावर्षिण्येषा विहितमनसां निर्मलनृणामुपाध्याये ब्रह्मप्रवचनविधानेऽति चतुरा ।।२८।। अवज्ञायै लोके बहुपरिचितः प्राकृतमतिर्निरस्यापो गांगाः प्रसरति यथा नाल्पतटिनीम् । विशुद्धचर्थं तत्त्वं सकलपुरुषार्थैकफलदं भवन्तं हित्वान्यं भजति गुरुमाशापरवशः ।।२९।। निमील्याक्षिद्वद्वं निगमनिरतो निश्चलमनाः प्रकाशन्तं दृष्ट्या त्रिभुवनमुदं ज्ञानपरया । ललाटेऽधोमुख्या रसजनितदिव्यांजनधरं स्मरेद्यस्त्वां योगी भवति निधिसिद्धेरधिपतिः ।।३०।। महामायामन्त्राक्षरकमलपद्मासनयुतं महानीलच्छायं मधुमुदितयोगिन्यभिवृतम् । दधानंसद्बोधासितकनकगोक्षीरतिलकं मुने यस्त्वां पश्येद्भवति सकलादृश्यकतनुः ।।३१।। सुधाधारे हेतौ सकलजगतां स्वर्णकलिते सितांभोजे तेजोऽधिकतपनबिभ्रच्छ्रु तितनुम् । मणिप्रोते पीठे निखिलसुरवृन्दैः परिवृते स्थितं त्वामारोग्यं स्मरति हृदि तस्यामृतमयम् ।।३२।। परत्रादाता चेद्भवति न ददात्यैहिकसुखं ददात्येतत्सौख्यं न वितरति चामुष्मिकसुखम् । भवत्सेवा जंतोरिह परसुखप्रापणकरी सुराणामन्येषामनुशरणमात्मैवमकरोत् ।।३३।। जटी वल्की क्वापि क्वचिदपि सुभूषांबरभृती क्वचिद् भूत्यालिप्तः क्वचिदपि सुगंधांकिततनुः । क्वचिद्योगी भोगी क्वचिदपि विरागी विहरसे बहुज्ञानी ज्ञातुं तव गतिमशक्ताश्च मुनयः ।।३४।। विशुद्धं चैतन्यं क्वचन जडवत्क्वापि सकलागमज्ञोऽप्यज्ञः स्याद्विहरसि कदाचिद्बहुविधः। ऋषिभ्यस्त्वं तत्त्वं परममुपदेष्टाऽसि विततं चरित्रं ते वेत्तुं चतुरधिकवक्त्रा न चतुराः ।।३५।। मणिर्वा मन्त्रो वा विविधविमलैश्वर्यमपि वा महायोगोऽष्टांगाभ्यसनविहितो वा त्रिभुवनम् । समर्थं चैकैकं प्रभवति वशीकर्तुमधिकं स्थितं त्वय्येवेदं तव किमुत लोकैकवशता ।।३६।। सरस्वत्याधारस्थितमरुदतिप्रेरितपरां नृपो धारां भित्त्वा रसकमलवासाधिपपुरी । परंतेजोरूपं सकलभुवनालोकनिरतो

भवं ते संयोगात्परमसमवेतं मुनिपतिः ।।३७।। अपां तत्त्वं हंसं सकल-
भवदेवे जलरुहे तडिद्भास्वद्दीप्तिप्रकटदलषट्के सुललिते । परं स्वाधि-
ष्ठाने रुचिरतररूपं निरुपमं स्थितं ध्यायेत्त्वां यो मदनसमरूपो विजयते
।।३८।। परीतं त्वां विष्णो हुतवहनमायाविलसिते सरोजे नीलाभे
मणिरचितपीठे मणिगृहे । महासिद्धैः कल्पद्रुमवरतले स्वर्णनिचयात्प्र-
वर्षद्भिः सस्यात्परमतनुभूतिः स्मरति यः ।। ३९ ।। मरुत्ताराप्राभे
कनकरुचिपद्मे श्रुतिमयं प्रभुं लोकातीतं निखिलनिगमावेद्यचरितम् ।
भजंते ये त्वां ते सुदृढतरतादात्म्यकदृशा चिदानन्दं मायागुणविरहितं
यांति परमम् ।।४०।। सुधाशुद्धे व्योम्नि द्रुहिणरमणीबीजलसिते विशुद्धां-
भोजांते सुरनरखगाद्यन्तरहितम् । भवन्तं भावोत्थः कुसुमसुखपूजो-
पकरणैः समर्हल्लोकेनाद्वितयपरमं ब्रह्म भजते ।।४१।। तडिल्लेखाशो-
चिर्द्विदलकमले भाति परमो महामुक्तानंगोऽनलशशिदृशोक्षीणि भवते ।
अशेषश्रोत्रेषु द्विरसजलवानंगकनक श्रुतिप्राणोऽष्टांगप्रगुणितकलापीठ-
निलयः । ।।४२।। क्वचिद् गुह्यं जिह्वा क्व च गुलकमन्यत्र कविता
क्वचिद्वागन्यत्र श्रुतिरपरतो लोचनयुगम् । समाकर्षंत्यात्मानमिव बहु-
भार्याः प्रलुभितास्ततो ध्यातुं स्थातुं कथमपि न शक्तास्तव पदम् ।।४३।।
अशक्तोऽहं स्नातुं क्षणमपि जपं कर्तुमपि वादनाभावादेवातिथिजनस-
पर्या च न कृता । कुतो ज्ञानं ध्यानं त्वकृतगुरुदेवस्य मम भो भवेदेवैकाशा
वसति तव भक्तत्वजनिता ।।४४।। अमन्दे मन्दारद्रुमचरसमीपे मणि-
मये सुखासीनं पीठे सुरवरमुनींद्रादिविनुतम् । स्वहृत्पद्मे वापि स्थितम-
नुदिनं त्वां भजति यः सचेहामुष्मिन्वा सकलजनपूज्यश्च भवति ।।४५।।
तृणं मेरुं कुर्यात्सुरवर गिरिं वापि च तृणं भवत्सामर्थ्यं वाऽघटित-
घटनाप्रौढिमतनो । इदं जाने तस्मै पुनरपि न जानंति कवयोऽप्यहो
युष्मन्माया सकलजनमोहोन्मदकरी ।।४६।। नटो भूयोवेषैर्बहुविध
इवाभाति गुणिनो यथैको वाकाशो घटमठगुहास्वंतरगतः । यथैकं
गांगेयं कटकमुकुटाद्याकृतिवशात्तथा दत्तात्रेय त्वमपि बहुरूपस्त्रि-
भुवनम् ।।४७।। सहस्रांशुप्राब्जे सुरतरुसमाढ्येऽधिकतरे विमाने हंसाख्ये
स्थितममृतनीहारवपुषम् । परीतं त्वां ध्यायेद्यदरजसमारूढमनिलैर-
शेषैराज्ञायां भवति खचरो व्योमगमनैः ।।४८।। स्थितं मूलाधारे कनक-

रुचिरांगं हुतभुजः शिखाभिः प्रख्याभिर्वृतमखिलतेजोरसघटम् । धरन्तं भ्रूमध्ये प्रसृतनयनः पश्यति च यः परं त्वां सत्यं स्यादखिलरसविद्यातिनिपुणः ।।४९।। शिरः प्रांतभ्रांतायतकुटिलबालार्कमतुलं प्रदीप्तस्वर्णाढ्यारुणशतलसत्कुंडलधरम् । मरुत्पुत्रं लंकाधिपतनुजनाशोद्यतकरं स्मरेद्यस्त्वां यत्नात्सकलभयभूतापहरणे ।। ५० ।। गरुत्मंतं चंचच्चलकनकपक्षद्वययुतं सुधाकुंभोद्भास्वत्करमखिललोकाभिगमनम् । अचिंत्यं वेदैस्त्वां परममुनिनाथं स्मरति यः स दक्षोऽसौ वादी कपटविषजंतुप्रहरणे ।।५१।। स्मृतिं नंदन्तं यो मनुजमुपतिष्ठत्यतिबलात्कृताशामिथ्याद्यात्प्रणतजनमन्दारभवता । अदत्ते दत्तत्वादमलतरचिद्गम्यविभवात्सदा दत्तात्रेयो भजसि भजतामिष्टफलदः ।। ५२ ।। विधिं विष्णुं मायां भृणिमदनयोनिं दिनकरं मिलित्वाऽनंगेनानलयुवतियुक्तां जपति यः । सुताराख्येयां निखिलनिगमाढ्यामखिलदां स संपद्भिर्देवाधिपविभवयुक्तो विहरति ।। ५३ ।। परामायावाणीमदनकमलाबीजसहितं मनुं प्रत्येकं ते जपति सततं निश्चलधिया । यतामेत्यैश्वर्यश्रुतिसकलविद्यानिपुणतां वशित्वं ब्रह्मैक्यं स्वपिति यदि यायात्परमुनेः ।।५४।। अविज्ञातं किंचित्तव जगति नास्ति प्रभवितुस्तदाविज्ञातोऽहं यदपि सकलज्ञेन भवता । अदृष्टं मन्येऽहं प्रतिभटमविज्ञानकरणे मुने दत्तात्रेय प्रकुरु मयि कारुण्यमतुलम् ।।५५।। भवत्पादांभोजद्वयशुभरसास्वादचतुरं भ्रमद्भृंगीशंकाहितहृदयवृत्ति कलय माम् । अनाधाराधाराश्रितसुरतरो तावकजने मुने कारुण्याब्धे प्रकुरु मयि संपत्प्रकटनम् ।।५६।। वदंत्येके पार्थं तव गतिमनेकार्थहरिणीमजानन्तो ज्ञेयामनधिगततत्त्वार्थमतयः । महायोगिल्लोके जडमतिकृते त्वं धृतवपुस्तदा नो चेद्भक्तस्वजनपररक्षा कथमहो ।।५७।। स्मृतस्त्वच्छिष्यो वा जगति कृतवीर्यस्य तनयोऽर्जुनो राजा चोराद्भयमहिभयं वृश्चिकभयम् । हिनस्त्याजौ शत्रूदितमपि भयं चेति गदितं भवेयुस्त्वच्छिष्याः किमुत हृतचोराधिकभयाः ।।५८।। पदानां सेव्यो वा न भवसि सदा किंचन नृणां प्रियः साधूनां त्वं तव च सुहृदस्तेऽपि सुजनाः । मयि त्वार्थे दीने जननमरणाद्यैः कुरु दयां दयावान्को वा मे भ्रमनिगडनिर्मोचनविधौ ।।५९।। यथा माता पुत्रं सकलगुणहीनं च कुटिलं प्रपुष्णात्यन्नाद्यैरनुदिनमतीवादरहिता । तथा

त्वं लोकानां मम च पितरावित्यभिमतं ततस्त्रातुं दातुं फलमभि-
मतं चार्हसि विभो ।।६०।। जडं वाचाधीशं सुधियमपि मूकं च कुरुषे
रवेः स्वाशां यातां यदि च पुरुषे दृष्टिवसतेः । अकर्तुं कर्तुं वान्यदपि
परिकर्तुं च मनुजस्तदा सर्वं कुर्याः ववचन किमसाध्यं त्रिभुवने ।।६१।।
पुमान्यो वै युष्मच्चरणपरिचर्याकृतिपरो महालापास्थानाशनशयन-
पानानि कुरुते । स वै धन्यो लोके सकलजगदाराध्यजनिमा अहो भाग्यं
तस्यागणितयशसः कोऽपि न भजेत् ।।६२।। प्रसादात्ते यस्मिन्प्रबलतर-
दारिद्र्यविभवः स यायादिन्द्रत्वं सकलसुरनारीपरिवृतः । तवोपेक्षा
यस्मिन्भवति स सुराणामधिपतिः परत्र ह्यत्यंतं प्रविहतमहैश्वर्यविभवः।।
।।६३।। सदा मन्त्रैर्जप्यः पुनरपि मनूनेव जपति स्वयं तन्त्रध्येयो
यदपि कुरुते तन्त्रनिचयम् । सदा ब्रह्मानंदामृतजलधिकेलीकलितधीः
स भूतेर्भूयस्या भवतु भगवन्नः कुरु दयाम् ।।६४।। तुरीयाग्निश्वेत-
द्युतिदिनकृदर्कैर्मुनिपतेर्महाविद्याखण्डैः परियुतमहानुष्टुभमनोः । चतु-
र्भिश्चक्राब्जांकुशगुणंधरं सामियुर्वाति नृसिंहं त्वद्रूपं भजति स पुमर्थं-
कनिलयः ।।६५।। मुने ते माणिक्यप्रवरखचिते हैममुकुटे पुरा कल्प-
ध्वंसे परिकलितसूर्यापररुचः । वसंत्यस्मिन्नूनं न हि यदि तदाभूत-
मुनयो न विद्यंते लोकाः प्रखरतिमिरान्तैकचतुराः ।।६६।। अहो
योगिन्नानामणिखचितभावाक्तमुकुटा शिखाग्रालंबिन्यात्रिकतलमसौ
रत्नशिखरात् । महामेरोर्लीलां कलयतिं सदा यामकलितां शरत्सौदा-
मिन्याः कटकवरतेजोमयतनो ।।६७।। सुविज्ञातं लोकैरनवधिसदादेशन-
परैः सुधाखण्डं लब्ध्वा तव निबिडभावांकरमणम् । द्वितीयं सोमेन्दु-
स्फुटमुकुटतः कान्तमनघं महामूर्तिज्योत्स्ना हरति नतदारिद्र्यति-
मिरम् ।। ६८ ।। धृतं पुण्ड्रं मात्रा त्रितयरुचिरं साक्षरमिदं सहस्रारे
हंसैः स्थितपरमहंसा जिगमिषोः वहंती पादाब्जद्वयसरललाक्षारसपदं
पराशक्तेश्चंद्रोपलरचितसोपानपदवी ।। ६९ ।। श्रयेते हैमे ते तरु-
विमलपत्रे मधुकरौ शुभं मर्माभोजे स्थितमिति सुचित्रं शमनिधे ।
कठोरेन्दुप्रांशुप्रवरनिकरीभूततिमिरं सुधांशुर्भावाक्तो मुकुलयति विद्यु-
च्च वलयम् ।।७०।। तमोभिर्मूकालीगृहमिदमनुज्जृंभितमिति त्वदीये

नेत्राब्जे कमलसदनाजृंभितवति । सदा सुज्ञानेनाविशति सदयाक्षि प्रसरति प्रभो यस्मिन्स्यात्ते ध्रुवमतिधनोऽयं मुनिपते ।।७१।। यदा योगिन्नीषद्वलिरतिलसत्कारकदृशोरुषांते नीलाली ह्यु दरयुगली कंजदलयोः । वरं कारायेते कनकमकरीकुंडलयुगे कटाक्षौ चांपेयस्तबकविचरंताविववरौ ।।७२।। त्रयीविद्यारूपस्त्रितनुरहिमाशुः प्रतिदिनं श्रुतौ भावात् केचिद्द्विविधमकरीकुण्डलपदः । मिलित्वात्माऽयं ते घनतरमुपाधिद्वयमपि व्यनक्ति श्रीकारे निखिलजगदुद्दीपक मुने ।।७३।। कपोलौ यौष्माकौ स्फुटमुकुरबिंबप्रतिभटौ भृशं संघर्षित्वात्प्रतिदिनसमारोपितरुचौ । निजा कांतिर्नित्या कनकनिकषोऽत्यंतमहिमा त्वदीये नीचैव प्रचुरतरकांतिस्तव मुने ।।७४।। मुखेन्दुं दृष्ट्वा ते यदि विशति राहुप्रतिभयात् शशी वक्त्रं प्राप्य द्विगुणितकलानां निधिरभूत् । द्विजानां राजत्वं प्रकटितमते दत्तशरणीबलेनाहो स्वामिन् कथमपि च लभ्यो हि महिमा ।।७५।। तवायं बिंबोष्ठश्चिबुकसहितो विद्रुमलतासमाक्षिप्ता तिर्यग्यदि बहुपदं स्यात्फलयुगम् । व्रजे तत्साम्यं तन्निहितमुत वा पल्लवदलं यदि स्यात्ते नारस्तुलयितुमहो संयमिपते ।।७६।। भवद्वाणीश्रेणीं श्रवणपुटसौख्यप्रकरणीं विजेतुं वाक् श्रुत्वा स्वयमुत विदित्वाऽहमितिभाक् । अशक्तां तत्यंतं फणिललितजिह्वाग्रमिषतः प्रविष्टा वक्त्रांतं सितमणिलसद्विद्रुमगृहम् ।।७७।।तवावृत्ता रेखात्रयविलसिताकबरभवच्छरा णामाधारः कथमभवदेतन्न यदि चेत् । अथेमामुद्देहात्त्विह कविहराद्याकृतिधरां तदा नो चेद्वेदत्रितयकलितां वाऽपि गणये ।।७८।। महानंतश्चासीद्विषधरवरो वासुकिरसौ निबर्हंतौ मर्त्याधिक भयकरत्वं गणयताम् । भुजाकारौ स्वीयौ तव तु भुजसत्त्वं विदधतां मुने भूतौ स्निग्धौ सपदि वरदौ चाभयकरौ ।।७९।। मुने गंगास्रोतोऽमरवरगिरिप्रास्थफलके प्रसादे स्वर्णाढ्ये प्रभवभवदुद्धागलुलितम् । त्रिसूत्रं सुस्निग्धं धवलमुपवीतं कलयते महायोगिन्मूर्तित्रयमपि विलीलं तदथवा ।।८०।। प्रसिद्धःस्वर्णाद्रिर्दिवि विबुधवाचोवितारणात्प्रशस्तौ तौ शस्तावखिलपुरुषार्थप्रकरणात् । जनानां पादाब्जद्वितयमधिकं प्रेम भजतां मुनींद्र त्रैलोक्याद्भुतगणमणिक्षीरजलधे ।।८१।। इयं रोम्णां राजिर्विलसति महानाभिसरसः प्रवृत्ता कुल्येव प्रतिपतितभंग्यस्त्रिवलयः ।

नवालेखालोकत्रयविभजनार्थे विरचिता मुने दत्तात्रेय त्वदुदरविलग्ना विलसित: ।।८२।। ध्रुवं शं मा मौंजीत्रितयवलिरेखावरतनो रुरुक्षो: प्रासादं स्वशयहृदयाख्यं तव हरे । महालक्ष्म्याश्चंचत्कनकमयसोपानपदवी न चेन्नाभीकुण्डे पुरि चिदुपलब्धा परिदया ।।८३।। प्रवृत्तावूरू ते लसदुदरलोकव्रजधृतिर्धृता सा कूर्वीन्द्रस्फुटपटुकरौ संप्रकटितौ । कटौ विस्तारौ यत्कटकफलकौ ताविव मुने महायोगिन्विश्वंभर इति च नूनं त्वमधिसू: ।।८४।। कृपालो विश्वेश त्रिभुवनतले ते प्रमितितो दिवारात्रौ स्थानं मिलति वपुषो जानुयुगलम् । अभक्तानित्येतत्कथितमभियुक्तै: समतनो: प्रदुष्यंते संप्रत्यपि तदिदमर्थं हि सुदृढम् ।।८५।। जगन्मूलं सृष्ट्वा सकलजगतां सर्वकुशलो भवेज्जंघे लक्ष्मीकृदसमरस्य: प्रकुरुते । प्रकृष्टौ तौ वीरौ भ्रमयितविलक्ष्योऽल्पगुणवान् मुने ते नानङ्गस्तव तु विमुखो लक्षणवत: ।।८६।। नराणां नानार्थप्रदरसगुटित्वं च दधतो मुने गुल्फौ गूढौ तव चरणपुष्टौ प्रकटितौ । घटावृत्तिर्नार्यैरिव सकलकौ वृत्तरुचिरौ विराजेते तेजोनिकरकवितायां सुवपुषा ।।८७।। सदाधारं युष्मत्प्रपदमतिपूज्यं सुरुचिरं ध्रुवात्मानं मत्वा जितमिति सदा कच्छपपति: । विवेशादौ भूमेर्यदि तदिदमेकं स्मयकरं त्विदानीं तज्जातिर्मुकुलितशिराश्चाभवदहो ।।८८।। मया दत्तं किंचिन्न यदि कलितं वासवमहं तदा रोचिर्जानं जननमपि पंकप्रकटितम् । प्रविश्येत्यायोज्यं न चलति ह यत्तत्त्वदभिया पदं ते तु श्रीदं सकलसमये श्रीनिलयनम् ।। ८९ ।। मुने ते पादाब्जं नवममृतपादोद्भवमहो श्रित: सौन्दर्यं तत्पशुपतिशिरोऽब्जं हिमकर: । निवृत्तं स्वस्याङकं भजति भवदेकात्मपुरुषा: कथं ब्रह्मागारे परमपुरुषा नांघ्रिभजना: ।। ९० ।। न चित्रं ते पादौ वितरत इति प्रार्थितफलं विधिं श्रीशं रक्षाकलुषविशदं दृश्यमतुलम् । स्मरांतश्रीगङ्गाधरचरणशखांबुजसुरद्रुमाश्चंचद्भावानतजनपदानंदकलनात् ।। ९१ ।। त्रिखण्डै: श्रीविद्यामनुवरर्भवैर्भावकरिपो विवृद्धस्ते मंत्रो विषवदिति यो ज्योतिरमलम् । षडर्णाचन्द्रार्कप्रकररुचि तन्मे प्रभवतां सदा ज्ञानानन्दं युवतिनृमयं लोचनपदम् ।। ९२ ।। समुन्मीलद्भानुप्रकररुचिवाग्बीजमलं मरुत्वद्गोपाभां मदनलिपिमाधारकमले । हृदब्जे शक्त्याख्यं सितकरकराभं शिरसिजे सरोजे त्वां

ध्यायेत्सकलपुरुषार्थान् स लभते ।। ९३ ।। चिदंशत्वाद्रूपं किमपि सवितुर्मंडलगतं वरेण्यं भर्गो वै त्रिविधतनुदेवस्य वपुषि । मुने धीमह्यासद्धरिरपि धियो यो न इतरत्प्रचोदायास्तत्त्वं स्थितिलयसृजस्त्वं मुनिपते ।।९४।। हरिस्तंतुः प्रोतः सदसि शिखरे शुभ्रकपटो जगन्मूलस्थाणुस्त्वमिति सुभवस्पन्दमुनिभिः । ज्वरीभिः स्वर्णाढ्यः पवनहततद्बिंदुनिकरैर्जरासक्ताब्जाही रुचिरमभिषिक्तः स्थित इव ।। ९५ ।। दुराचारो जारश्चपलमतिराजः परवशः परद्रव्याकांक्षी बहुजनविरोधी च सततम् । तदा चाहं पूतस्तव पदयुगे स्पर्शवशतो ह्ययःखण्डः स्वर्णं भवति हि यदा सिद्धसुरतिः ।। ९६ ।। परिक्रांता देशा बहुतरधनस्यार्जनधिया कुलाचारं हित्वा कुमतिनृपसेवाऽपि च कृता । विधायासौ श्रांतः किमपि न च लब्धं तु वपुषा श्रितं त्वत्पादाब्जं श्रितमनुजमन्दारमधुना ।। ९७ ।। त्वदीयो मे देहस्त्वमपि पितरौ भ्रातृसुहृदस्त्वमेव ब्रह्मन्मे सुतहितगृहक्षेत्रनिवहः । त्वमेवः प्राणो मे धनमपि ममत्वात्तव पदं न जाने मय्येव स्थिततरमुहुर्यस्त्वमधुना ।। ९८ ।। नमस्ते तारायामृतजलधिधाम्नेऽधिमहसे नमस्ते ब्रह्माद्यैर्मुनिसुरवरैः क्लृप्तमनसे । नमस्ते यन्नारायणमुनिविलासाय भवते मनूनां कोटीनामचलगणितानां च पतये ।। ९९ ।। नमस्ते देवैरप्यविदितमहिम्नेऽतियशसे नमस्ते दिक्पालप्रकटमुकुटालंकृतपदे । नमस्ते तेजस्विन्नतमनुजमंदारवपुषे नमो दत्तात्रेयाकृतिहरिहराजाय महते ।। १०० ।। नमस्ते पापौघाचलविततिसंहारपतये नमस्ते दारिद्र्यव्यथितजनदैवांतनिलये । नमस्ते रोगार्तनतमनुजदिव्यौषधिदृशे नमस्ते दैवं मे नहि नहि जगत्यां तव पदम् ।। १ ।। असौ दत्तात्रेयस्तुतियुतकृतिर्ज्ञानलहरी सुधाधारापूराखिलनिगमसारानुपठताम् । श्रुतश्रीविद्यायुर्विभवधनधान्यामृतचयं ददात्येवात्यंतं जयति सकलाह्लादजनिका ।। १०२ ।।

इति दलादनमुनिविरचिता श्रीदत्तपदप्रापिका श्रीदत्तात्रेयज्ञानलहरी सपूर्णा ।

---

२. श्रीदत्तात्रेयस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जटाधरं पांडुरंगं शूलहस्तं कृपानिधिम् । सर्वरोगहरं देवं दत्तात्रेयमहं भजे ।। १ ।। अस्य श्रीदत्तात्रेयस्तोत्र-

मन्त्रस्य भगवान्नारद ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीदत्तः परमात्मा देवता । श्रीदत्तप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ।। जगदुत्पत्तिकर्त्रे च स्थितिसंहारहेतवे । भवपाशविमुक्ताय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ।। १ ।। जराजन्मविनाशाय देहशुद्धिकराय च । दिगंबर दयामूर्ते दत्तात्रेय० ।। २ ।। कर्पूरकांतिदेहाय ब्रह्ममूर्तिधराय च । वेदशास्त्रपरिज्ञाय दत्तात्रेय० ।। ३ ।। ह्रस्वदीर्घकृशस्थूलनामगोत्रविवर्जित । पञ्चभूतकदीप्ताय दत्तात्रेय० ।। ४ ।। यज्ञभोक्त्रे च यज्ञाय यज्ञरूपधराय च । यज्ञप्रियाय सिद्धाय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ।। ५ ।। आदौ ब्रह्मा मध्ये विष्णुरंते देवः सदाशिवः । मूर्तित्रयस्वरूपाय दत्तात्रेय० ।। ६ ।। भोगालयाय भोगाय योग्ययोग्याय धारिणे । जितेन्द्रियजितज्ञाय दत्तात्रेय० ।। ७ ।। दिगंबराय दिव्याय दिव्यरूपधराय च । सदोदितपरब्रह्म दत्तात्रेय० ।। ८ ।। जंबूद्वीपे महाक्षेत्रे मातापुरनिवासिने । जयमानसतां देव दत्तात्रेय० ।। ९ ।। भिक्षाटनं गृहे ग्रामे पात्रं हेममयं करे । नानास्वादमयी भिक्षा दत्तात्रेय० ।। १० ।। ब्रह्मज्ञानमयी मुद्रा वस्त्रे चाकाशभूतले । प्रज्ञानघनबोधाय दत्तात्रेय ० ।। ११ ।। अवधूत सदानंद परब्रह्मस्वरूपिणे । विदेहदेहरूपाय दत्तात्रेय० ।। ।। १२ ।। सत्यरूप सदाचार सत्यधर्मपरायण । सत्याश्रय परोक्षाय दत्तात्रेय० ।। १३ ।। शूलहस्त गदापाणे वनमालासुकंधर । यज्ञसूत्रधर ब्रह्मन् दत्तात्रेय० ।। १४ ।। क्षराक्षरस्वरूपाय परात्परतराय च । दत्तमुक्तिपरस्तोत्र दत्तात्रेय० ।। १५ ।। दत्तविद्याय लक्ष्मीश दत्तस्वात्मस्वरूपिणे । गुणनिर्गुणरूपाय दत्तात्रेय० ।। ।। १६ ।। शत्रुनाशकरं स्तोत्रं ज्ञानविज्ञानदायकम् । सर्वपापं शमं याति दत्तात्रेय ० ।। १७ ।। इदं स्तोत्रं महद्दिव्यं दत्तप्रत्यक्षकारकम् । दत्तात्रेयप्रसादाच्च नारदेन प्रकीर्तितम् ।। १८ ।।

इति श्रीनारदपुराणे नारदविरचित दत्तात्रेयस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१. शंकराचार्य कृतगुर्वष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। शरीरं सुरूपं तथा वा कलत्रं यशश्चारु चित्रं धनं मेरुतुल्यम् । मनश्चेन्न लग्नं हरेरंघ्रिपद्मे ततः किं ततः किं ततः किं ततः किम् ।। १ ।। कलत्रं धनं पुत्रपौत्रादि सर्वं गृहं

बांधवाः सर्वमेतद्धि जातम् । गुरोरंघ्रिपद्मे मनश्चेन्न लग्नं ततः किं० ॥ २ ॥ षडंगादिवेदो मुखे शास्त्रविद्या कवित्वादि गद्यं सुपद्यं करोति । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ३ ॥ विदेशेषु मान्यः स्वदेशेषु धन्यः सदाचारवृत्तेषु मत्तो न चान्यः । गुरोरंघ्रिपद्मे ॥ ४ ॥ क्षमामंडले भूपभूपालवृन्दैः सदा सेवितं यस्य पादारविंदम् । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ५ ॥ यशो मे गतं दिक्षु दानप्रतापाज्जगद्वस्तु सर्वं करे यत्प्रसादात् । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ६ ॥ न भोगे न योगे न वा वाजिराजौ न कांता-मुखे नैव वि ेषु चिराम् । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ७ ॥ अरण्ये न वा स्वस्य गेहे न कार्ये न देहे मनो वर्तते मे त्वनर्घ्ये । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ८ ॥ अनर्घ्याणि रत्नानि मुक्तानि सम्यक्समालिंगिता कामिनी यामिनीषु । गुरोरंघ्रिपद्मे० ॥ ९ ॥ गुरोरष्टकं यः पठेत्पुण्यदेही यतिर्भूपतिर्ब्रह्मचारी च गेही । लभेद्वांछितार्थं पदं ब्रह्मसंज्ञं गुरोरुक्तवाक्ये मनो यस्य लग्नम् ॥ १० ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं गुरोरष्टकं समाप्तम् ।

---

२. गुरुवरप्रार्थनापंचरत्नस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ यं विज्ञातुं भृगु पितरमुपगतः पंचवारं यथावज्ज्ञानादेवामृताप्तेः सततमनुपमं चिद्विवेकादि लब्ध्वा । तस्मै तुभ्यं नमः श्रीहरिहरगुरवे सच्चिदानंदमुक्तानंताद्वैतप्रतीते न कुरु कितवतां पाहि मां दीनबंधो ॥ १ ॥ यस्मान्नश्यस्य जन्मस्थितिविलयमिमे तैत्तिरीयाः पठंति स्वाविद्यामात्रयोगात्सुखशयनतले मुख्यतः स्वप्नवच्च । तस्मै० ॥ २ ॥ यो वेदांतैकलभ्यं श्रुतिषु नियमितस्तैत्तिरीयैश्च काण्वैरन्यैरप्यानिषेकादुदयपरिमितं चारुसंस्कारभाजाम् । तस्मै० ॥ ३ ॥ यस्मिन्नेवावसन्नाः सकलनिगमवाङ्मौलयः सुप्तपुंसि प्रोक्तं तन्नामतद्वन्निजमहिमगतध्वांततत्कार्यरूपे । तस्मै० ॥ ४ ॥ चित्त्वात्संकल्पपूर्वं सृजति जगदिदं योगिवन्मायया नः स्वात्मन्येवाद्वितीये परमसुखदृशि स्वप्नवद् भूम्नि नित्ये ॥ तस्मै० ॥ ५ ॥

इत्यच्युतविरचितं गुरुवरप्रार्थनापञ्चरत्नस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

३. दक्षिणामूर्तिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरी तुल्यं निजांतर्गतं पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया। यः साक्षीकुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयं तस्मै श्रीगुरुमूर्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्तये ।। १ ।। बीजस्यांतरिवांकुरो जगदिदं प्राङ्ग निर्विकल्पं पुनर्मायाकल्पितदेशकालकलनावैचित्र्यचित्रीकृतम् । मायावीव विजृंभयत्यपि महायोगीव यः स्वेच्छया तस्मै श्री गुरु० ।। २ ।। यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थकं भासते साक्षात्तत्त्वमसीति वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान् । यत्साक्षात्करणाद्भवेन्न पुनरावृत्तिर्भवांभोनिधौ तस्मै श्रीगुरु० ।। ३ ।। नानाछिद्रघटोदरस्थितमहादीपप्रभाभास्वरं ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिकरणद्वारा बहिः स्पंदते । जानामीति तमेव भांतमनुभात्येतत्समस्तं जगत्तस्मै श्रीगुरु० ।। ४ ।। देहप्राणमपींद्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यं विदुः स्त्रीबालांधजडोपमास्त्वहमिति भ्रांता भृशं वादिनः । मायाशक्तिविलासकल्पितमहाव्यामोहसंहारिणे तस्मै श्रीगुरु० ।। ५ ।। राहुग्रस्तदिवाकरेन्दुसदृशीमायासमाच्छादनात्सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान् । प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते तस्मै श्रीगुरु० ।। ६ ।। बाल्यादिष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि व्यावृत्तास्वनुवर्तमानमहमित्यंतः स्फुरंतं सदा । स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतां यो मुद्रया भद्रया तस्मै श्रीगुरु ० ।। ७ ।। विश्वं पश्यति कार्यकारणतया स्वस्वामिसंबंधतः शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्रात्मना भेदतः । स्वप्ने जाग्रति वा य एष पुरुषो मायापरिभ्रामितस्तस्मै श्रीगुरु० ।। ८ ।। भूरम्भांस्यनलोऽनिलोऽम्बरमहर्नाथो हिमांशुः पुमानित्याभाति चराचरात्मकमिदं यस्यैव मूर्त्यष्टकम् नान्यत्किंचन विद्यते विमृशतां यस्मात्परस्माद्विभोस्तस्मै श्रीगुरु० ।। ९ ।। सर्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतमिदं यस्मादमुष्मिन्स्तवे तेनास्य श्रवणात्तथार्थमननाद्ध्यानाच्च संकीर्तनात् सर्वात्मत्वमहाविभूतिसहितं स्वादीश्वरत्वं स्वतः सिद्ध्यैतत्पुनरष्टधा परिणतं चैश्वर्यमव्याहतम् ।। १० ।। वटविटपिसमीपे भूमिभागे निषण्णं सकलमुनिजनानां

ज्ञानदातारमारात् त्रिभुवनगुरुमीशं दक्षिणामूर्तिदेवं जननमरणदुःखच्छेददक्षं नमामि ।। ।। ११ ।। चित्रं वटतरोर्मूले वृद्धाः शिष्या गुरुर्युवा । गुरोस्तु मौनं व्याख्यानं शिष्यास्तु च्छिन्नसंशयाः ।। १२ ।। ॐ नमः प्रणवार्थाय शुद्धज्ञानैकमूर्तये । निर्मलाय प्रशांताय दक्षिणामूर्तये नमः ।। १३ ।। निधये सर्वविद्यानां भिषजे भवरोगिणाम् । गुरवे सर्वलोकानां दक्षिणामूर्तये नमः ।। १४ ।। मौनव्याख्याप्रकटितपरब्रह्मतत्त्वं युवानं वर्षिष्ठांतेवसदृषिगणैरावृतं ब्रह्मनिष्ठः आचार्येन्द्रं करकलितसुचिन्मुद्रमानंदरूपं स्वात्मारामं मुदितवदनं दक्षिणामूर्तिमीडे ।। १५ ।।

इति श्रीमत्परमहंस० शंकराचार्यविरचितं दक्षिणामूर्तिस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१. दशावतारस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। चलल्लोलकल्लोलकल्लोलिनीशस्फुरन्नक्रचक्रातिवक्राम्बुलीनः हतो येन मीनावतारेण शंखः स पायादपायाज्जगद्वासुदेवः ।। १ ।। धरानिर्जरारातिभारादपारादकूपारनीरातुराधः पतंती । धृता कूर्मरूपेण पृष्ठोपरिष्टे स देवो मुदे वोऽस्तु शेषाङ्गशायी ।।२।। उदग्रे रदाग्रे सगोत्रापि गोत्रा स्थिता तस्थुषः केतकाग्रे षडंघ्रेः । तनोति श्रियं सश्रियं नस्तनोतु प्रभुः श्रीवराहावतारो मुरारिः।।३।। उरोदार आरंभसंरंभिणोऽसौ रमासंभ्रमाभंगुराग्रैर्नखाग्रः । स्वभक्तातिभक्त्याऽभिव्यक्तेन दारुण्यघोघं सदा वः स हिंस्यान्नृसिंहः ।। ४ ।। छलादाकलय्य त्रिलोकीं बलीयान् बलिं सम्बबन्ध त्रिलोकीबलीयः । तनुत्वं दधानां तनुं संदधानो विमोहं मनो वामनो वः स कुर्यात् ।। ५ ।। हतक्षत्रियासृक्प्रपानप्रमत्तप्रनृत्यत्पिशाचप्रगीतप्रतापः । धराकारि येनाग्रजन्माग्रहारं विहारं क्रियान्मानसे वः स रामः ।। ६ ।। नतग्रीवसुग्रीवसाम्राज्यहेतुर्दशग्रीवसन्तानसंहारकेतुः । धनुर्येन भग्नं महत्कामहंतुः स मे जानकीजानिरेनांसि हन्तु ।। ७ ।। घनाद् गोधनं येन गोवर्धनेन व्यरक्षि प्रतापेन गोवर्धनेन । हतारातिचक्री रणध्वस्तचक्री पदध्वस्तचक्री स नः पातु चक्री ।। ८ ।। धराबद्धपद्मासनस्थांघ्रियष्टिर्नियम्यानिलं न्यस्तनासाग्रदृष्टिः । य आस्ते कलौ योगिनां चक्रवर्ती स बुद्धः प्रबुद्धोऽस्तु निश्चितवर्तीश ।। ९ ।। दुरापारसंसार-

संहारकारी भवत्यश्ववारः कृपाणप्रहारी । मुरारिर्दशाकारधारीह-कल्की करोतु द्विषां ध्वंसनं वः स कल्की ॥ १० ॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं दशावतारस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

१. आर्तत्राणनारायणाष्टादशकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ प्रह्लाद प्रभुरस्ति चेत्तव हरिः सर्वत्र मे दर्शय स्तंभे चैनमिति ब्रुवंतमसुरं तत्राविरासीद्धरिः । वक्षस्तस्य विदारयन्निजनखैर्वात्सल्यमावेदयन्नार्तत्राणपरायणः स भगवान्नारायणो मे गतिः ॥१॥ श्रीरामाव विभीषणोऽयमधुना त्वार्तो भयादागतः सुग्रीवानय पालयेनमधुना पौलस्त्यमेवागतम् । एवं योऽभयमस्य सर्वविदितं लंकाधिपत्यंददावार्तत्राणपरायणः ॥ २ ॥ नक्रग्रस्तपदं समुद्यतकरं ब्रह्मेश देवेश मां पाहीति प्रचुरार्तरावकरिणं देवेश शक्तीश च । मा शोचेति ररक्ष नक्रवदनाच्चक्रश्रिया तत्क्षणादार्तत्रा० ॥ ३ ॥ हा कृष्णाच्युत हा कृपाजलनिधे हा पांडवानां सखे क्वासि क्वासि सुयोधनादवगतां हा रक्ष मां द्रौपदीम् । इत्युक्तोऽक्षयवस्त्ररक्षिततनुं योऽरक्षदापद्गणादार्त० ॥ ४ ॥ यत्पादाब्जनखोदकं त्रिजगतां पापौघविध्वंसनं यन्नामामृतपूरणं च पिबतां संतापसंहारकम् । पाषाणश्च यदंघ्रितो निजवधूरूपं मुनेराप्तवानार्तत्रा० ॥ ५ ॥ यन्नामश्रुतिमात्रतोऽपरिमितं संसारवारांनिधिं त्यक्त्वा गच्छति दुर्जनोऽपि परमं विष्णोः पदं शाश्वतम् । तन्नैवाद्भुतकारणं त्रिजगतां नाथस्य दासोऽस्म्यहं ह्यार्त० ॥ ६ ॥ पित्रा भ्रातरमुत्तमांकगमितं भक्तोत्तमं यो ध्रुवं दृष्ट्वा तत्सममारुरुक्षुमुदितं मात्राऽवमानं गतम् । योऽदात्तं शरणागतं तु तपसा हेमाद्रिसिंहासनं ह्यार्त० ॥ ७ ॥ नाथेति श्रुतयो न तत्त्वमतयो घोषस्थिता गोपिका जारिण्यः कुलजातिधर्मविमुखा अध्यात्मभावं ययुः । भक्तिर्यस्य ददाति मुक्तिमतुलां जारस्य यः सद्गतिर्ह्यार्त० ॥ ८ ॥ क्षुत्तृष्णार्तसहस्रशिष्यसहितं दुर्वाससं क्षोभितं द्रौपद्याभयभक्तियुक्तमनसा शाकं स्वहस्तार्पितम् । भुक्त्वाऽतर्पयदात्मवृत्तिमखिलामावेदयन् यः पुमानार्त० ॥ ९ ॥ येनारक्षि रघूत्तमेन जलधेस्तीरे दशास्यानुजस्त्वायातं शरणं रघूत्तम विभो रक्षातुरं मामिति । पौलस्त्येन निराकृतोऽथ सदसि भ्रात्रा च लंकापुरे ह्यार्त०

।। १० ।। येनावाहि महाहवे वसुमती संवर्तकाले महालीला-क्रोडवपुर्धरेण हरिणा नारायणेन स्वयम् । यः पापिद्रुमसंप्रवर्तम-चिराद्धत्वा च योऽगात् प्रियामार्त० ।। ११ ।। योद्धाऽसौ भुवनत्रये मधुपतिर्भर्ता नराणां बले राधाया अकरोद्रते रतिमनःपूर्तिः सुरेन्द्रानुजः । यो वा रक्षति दीनपांडुतनयान्नार्थेति भीतिं गतानार्त० ।। १२ ।। यः सांदीपिनदेशतश्च तनयं लोकान्तरात्सन्नतं चानीय प्रतिपाद्य पुत्रमरगादुज्जृंभमाणार्तये । संतोषं जनयन्नमेयमहिमा पुत्रार्थसंपादनादार्तत्राणपरायणः ।। १३ ।। यन्नामस्मरणादघौघ-सहितो विप्रः पुराऽजामिलः प्राणान्मुक्तिमशेषितामनु च यः पापौ-घदावातियुक् । सद्यो भागवतोत्तमात्मनि मतिं प्रापांबरीषाभिध-श्चार्तत्रा० ।। १४ ।। योऽरक्षद्वसनादिनित्यरहितं विप्रं कुचैलाभिधं दीनादीनचकोरपालनपरः श्रीशंखचक्रोज्ज्वलः । तज्जीर्णाबरमुष्टि-पात्रपृथुकानादाय भुक्त्वा क्षणादार्त० ।। १५ ।। यत्कल्याणगुणा-भिराममममलं मन्त्राणि संशिक्षते यत्संशेतिपतिप्रतिष्ठितमिदं विश्वं वद-त्यागमः । यो योगीन्द्रमनःसरोरुहतमःप्रध्वंसविद्भानुमानार्त० ।। १६ ।। कालिंदीहृदयाभिरामपुलिने पुण्ये जगन्मंगले चंद्रांभोजवटे पुटे परिसरे धात्रा समाराधिते । श्रीरङ्गे भुजगेन्द्रभोगशयने शेते सदा यः पुमानार्तत्राणपरायणः स भगवान्नारायणो मे गतिः ।। १७ ।। वात्स-ल्यादभयप्रदानसमयादार्तार्तिनिर्वापणादौदार्यादघशोषणादगणितश्रेयः-पदप्रापणात् सेव्यः श्रीपतिरेव सर्वजगतामेते हि तत्साक्षिणः प्रह्लादश्च विभीषणश्च करिराट् पांचाल्यहल्या ध्रुवः ।। १८ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितमार्तत्राणपरायणनारायणाष्टादशकं सम्पूर्णम् ।

---

१. अथ पञ्चमहायुधस्तोत्रम्

श्रीः ।। विष्णोर्मुखोत्थानिलपूरितस्य यस्य ध्वनिर्दानवदर्पहंता । तं पांचजन्यं शशिकोटिशुभ्रं शंखं सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।। १ ।। स्फुरत्स-हस्रारशिखातितीव्रं सुदर्शनं भास्करकोटितुल्यम् । सुरद्विषां प्राण-विनाशदक्षं चक्रं सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।। २ ।। हिरण्मयीं मेरुसमान-सारां कौमोदकीं दैत्यकुलस्य हंत्रीम् । वैकुण्ठवामाग्रकराभिमृष्टां गदां

सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।। ३ ।। रक्षोऽसुराणां कठिनोग्रकंठच्छेदोच्छलच्छोणितदिग्धधारम् । तं नंदकं नाम हरेः प्रदीप्तं खड्गं सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।। ४ ।। यस्यातिनादश्रवणात्सुराणां चेतांसि निर्मुक्तभयानि सद्यः । भवंति दैत्याशनिबाणवर्षं शार्ङ्गं सदाऽहं शरणं प्रपद्ये ।।५।। प्रातर्हरेः पञ्चमहायुधानां स्वयं पठेद्यः कृतसर्वरक्षः । जीवेच्छतं सर्वजनैः स पूज्यो निर्वाणकाले विशतीह विष्णुम् ।। ६ ।।

इति श्रीमच्छंकरा० पंचमहायुधस्तोत्रम् समाप्तम् ।

---

१. श्रीबलरामस्तोत्रम्

श्रीः ।। जय राम सदाराम सच्चिदानन्दविग्रह । अविद्यापङ्कगलितनिर्मलाकार ते नमः ।। १ ।। जयाखिलजगद्भारधारणश्रमवर्जित । तापत्रयविकर्षाय हलं कलयते सदा ।। २ ।। प्रपन्नदीनत्राणाय बलरामाय ते नमः । त्वमेवेश पराशेषकलुषक्षालनप्रभुः ।। ३ ।। प्रपन्नकरुणासिन्धो भक्तिप्रिय नमोऽस्तुते । चराचरफणाग्रेण धृता येन वसुन्धरा ।। ४ ।। मामुद्धरास्मद् दुष्पाराद्भवाम्भोधेरपारतः । परापराणां परमपरमेश नमोस्तु ते।।५।।इमं स्तवं यः पठति बलरामाधिदैवतम् ।। बलिष्ठः सर्वकार्येषु गरिष्ठः सोऽभिजायते ।।६।।

इति श्रीबलरामस्तोत्रम् सम्पूर्णम् ।

अथ अवतारस्तोत्राणि

१. मत्स्यस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नूनं त्वं भगवान्साक्षाद्धरिर्नारायणोऽव्ययः । अनुग्रहाय भूतानां धत्से रूपं जलौकसाम् ।। १ ।। नमस्ते पुरुषश्रेष्ठ स्थित्युत्पत्त्यप्ययेश्वर । भक्तानां नः प्रपन्नानां मुख्यो ह्यात्मगतिर्विभो ।। २ ।। सर्वे लीलावतारास्ते भूतानां भूतिहेतवः । ज्ञातुमिच्छाम्यदो रूपं यदर्थं भवता धृतम् ।। ३ ।। न तेऽरविन्दाक्ष पदोपसर्पणं मृषा भवेत्सर्वसुहृत्प्रियात्मनः । यथेतरेषां पृथगात्मनां सतामदीदृशो यद्वपुरद्भुतं हि नः ।। ४ ।।

इति श्रीमद्भागवतांतर्गतं मत्स्यस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२. कूर्मस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। देवा ऊचुः ।। नमाम ते देव पदारविंदं प्रपन्नतापोपशमातपत्रम् ।। यन्मूलकेता यततोऽञ्जसोरु संसारदुःखं बहिरुत्क्षिपंति ।। १ ।। धातर्यदस्मिन्भव ईश जीवास्तापत्रयेणोपहता न शर्म । आत्मँल्लभंते भगवंस्तवांघ्रिच्छायां सविद्यामत आश्रयेम ।। २ ।। मार्गंति यत्ते मुखपद्मनीडैश्छंदः सुपर्णैर्ऋषयो विविक्ते । यस्याघमर्षोदसरिद्वरायाः पदं पदं तीर्थपदं प्रपन्नाः ।। ३ ।। यच्छ्रद्धया श्रुतवत्या च भक्त्या संमृज्यमाने हृदयेऽवधार्य । ज्ञानेन वैराग्यबलेन धीरा व्रजेम तत्तेऽङ्घ्रिसरोजपीठम् ।। ४ ।। विश्वस्य जन्मस्थितिसंयमार्थे कृतावतारस्य पदांबुजं ते । व्रजेम सर्वे शरणं यदीश स्मृतं प्रयच्छत्यभयं स्वपुंसाम् ।। ५ ।। यत्सानुबंधेऽसति देहगेहे ममाहमित्यूढदुराग्रहाणाम् । पुंसां सुदूरं वसतोऽपि पुर्यां भजेम तत्ते भगवत्पदाब्जम् ।। ६ ।। तान्वा असद्वृत्तिभिरक्षिभिर्ये पराहृतांतर्मनसः परेश । यथो न पश्यंत्युरुगाय नूनं ये ते पदन्यासविलासलक्ष्म्याः ।। ७ ।। पानेन ते देव कथासुधायाः प्रवृद्धभक्त्या विशदाशया ये । वैराग्यसारं प्रतिलभ्य बोधं यथांजसान्वीयुरकुण्ठधिष्ण्यम् ।। ८ ।। तथापरे चात्मसमाधियोगबलेन जित्वा प्रकृतिं बलिष्ठाम् । त्वामेव धीराः पुरुषं विशंति तेषां श्रमः स्यान्न तु सेवया ते ।। ९ ।। तत्ते वयं लोकसिसृक्षयाऽद्य त्वयानुसष्टास्त्रिभिरात्मभिः स्म । सर्वे वियुक्ताः स्वविहारतंत्रं न शक्नुमस्तत्प्रतिहर्तवे ते ।। १० ।। यावद्बलिं तेऽज हराम काले यथा वयं चान्नमदाम यत्र । यथोभयेषां त इमे हि लोका बलिं हरन्तोऽन्नमदंत्यनहाः ।। ११ ।। त्वं नः सुराणामसि सान्वयानां कूटस्थ आद्यः पुरुषः पुराणः । त्वं देवशक्त्यां गुणकर्मयोनौ रेतस्त्वजायां कविमादधेऽजः ।। १२ ।। ततो वयं सत्प्रमुखा यदर्थे बभूविमात्मन् करवाम किं ते । त्वं नः स्वचक्षुः परिदेहि शक्त्या देवक्रियार्थे यदनुग्रहाणाम् ।। १३ ।।

इति श्रीमद्भागवतांतर्गतं कूर्मस्तोत्रं समाप्तम् ।

३. वराहस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ऋषय ऊचुः ।। जितं जितं तेऽजित यज्ञभावन त्रयीं तनुं त्वां परिधुन्वते नमः । यद्रोमगर्तेषु निलिल्युरध्वरास्तस्मै नमः कारणसूकराय ते ।। १ ।। रूपं तवैतन्ननु दुष्कृतात्मनां दुर्दर्शनं देव यदध्वरात्मकम् । छन्दांसि यस्य त्वचि बर्हिरोमस्वाज्यं दृशि त्वङ्‌घ्रिषु चातुर्होत्रम् ।।२।। स्रुक् तुण्ड आसीत्स्रुव ईश नाशयोरिडोदरे चमसाः कर्णरंध्रे । प्राशित्रमास्ये ग्रसने ग्रहास्तु ते यच्चर्वणं ते भगवन्नग्निहोत्रम् ।।३।। दीक्षानुजन्मोपसदः शिरोधरं त्वं प्रायणीयोदयनीयदंष्ट्रः । जिह्वा प्रवर्ग्यस्तव शीर्षकं क्रतोः सभ्यावसथ्यं चितयोऽसवो हि ते ।।४।। सोमस्तु रेतः सवनान्यवस्थितिः संस्थाविभेदास्तव देव धातवः । सत्राणि सर्वाणि शरीरसंधिस्त्वं सर्वयज्ञक्रतुरिष्टिबन्धनः ।।५।। नमो नमस्तेऽखिलमन्त्रदेवताद्रव्याय सर्वक्रतवे क्रियात्मने । वैराग्यभक्त्यात्मजयानुभावितज्ञानाय विद्यागुरवे नमो नमः ।। ।।६।। दंष्ट्राग्रकोटचा भगवंस्त्वया धृता विराजते भूधर भूः सभूधरा । यथा वनान्निःसरतो दता धृता मतंगजेन्द्रस्य सपत्रपद्मिनी ।।७।। त्रयीमयं रूपमिदं च सौकरं भूमंडलेनाथ दता धृतेन ते । चकास्ति शृङ्गोढघनेन भूयसा कुलाचलेन्द्रस्य यथैव विभ्रमः ।।८।। संस्थापयैनां जगतां सतस्थुषां लोकाय पत्नीमसि मातरं पिता । विधेम चास्यै नमसा सह त्वया यस्यां स्वतेजोऽग्निमिवारणावधाः ।।९।। कः श्रद्दधीतान्यतमस्तव प्रभो रसां गताया भुव उद्विबर्हणम् । न विस्मयोऽसौ त्वयि विश्वविस्मये यो माययेदं ससृजेऽतिविस्मयम् ।।१०।। विधुन्वता वेदमयं निजं वपुर्जनस्तपःसत्यनिवासिनो वयम् । सटाशिखोद्‌भूतशिवांबुबिंदुभिर्विमृज्यमाना भृशमीश पाविताः ।।११।। स वै बत भ्रष्टमतिस्तवैष ते यः कर्मणां पारमपारकर्मणः । यद्योगमायागुणयोगमोहितं विश्वं समस्तं भगवन्विधेहि शम् ।।१२।।

इति श्रीमद्भागवतांतर्गतं वराहस्तोत्रम् सम्पूर्णम् ।

---

४. नृसिंहस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ब्रह्मोवाच ।। नतोऽस्म्यनंताय दुरन्तशक्तये विचित्रवीर्याय पवित्रकर्मणे । विश्वस्य सर्गस्थितिसंयमान्गुणैः स्वली-

लया संदधतेऽव्ययात्मने ॥१॥ श्रीरुद्र उवाच ॥ कोपकालो युगांतस्ते हतोऽयमसुरोऽल्पकः । तत्सुतं पाह्युपसृतं भक्तं ते भक्तवत्सल ॥२॥ इन्द्र उवाच ॥ प्रत्यानीताः परम भवता त्रायता नः स्वभागा दैत्याक्रान्तं हृदयकमलं त्वद्‌गृहं प्रत्यबोधि । कालग्रस्तं कियदिदमहो नाथ शुश्रूषतां ते मुक्तिस्तेषां नहि बहुमता नारसिंहापरैः किम् ॥३॥ ऋषय ऊचुः ॥ त्वं नस्तपः परममात्थ यदात्मतेजो येनेदमादिपुरुषात्मगतं ससर्ज। तद्विप्रलुप्तममुनाद्य शरण्यपाल रक्षागृहीतवपुषा पुनरन्वमंस्थाः ॥४॥ पितर ऊचुः ॥ श्राद्धानि नोऽधिबुभुजे प्रसभं तनूजैर्दत्तानि तीर्थसमयेऽप्यपिबत्तिलाम्बु । तस्योदरान्नखविदीर्णवपाद्य आर्च्छत्तस्मै नमो नृहरयेऽखिलधर्मगोप्त्रे ॥५॥ सिद्धा ऊचुः ॥ यो नो गतिं योगसिद्धामसाधुरहार्षीद्योगतपोबलेन । नानादर्पं तं नखैर्निर्ददार तस्मै तुभ्यं प्रणताः स्मो नृसिंह ॥६॥ विद्याधरा ऊचुः ॥ विद्यां पृथग्धारणयाऽनुराद्धां न्यषेधदज्ञो बलवीर्यदृप्तः । स येन संख्ये पशुवद्धतस्तं मायानृसिंहं प्रणताः स्म नित्यम् ॥७॥ नागा ऊचुः ॥ येन पापेन रत्नानि स्त्रीरत्नानि हृतानि नः। तद्वक्षःपाटनेनासां दत्तानन्द नमोऽस्तु ते ॥८॥ मनव ऊचुः ॥ मनवो वयं तव निदेशकारिणो दितिजेन देव परिभूतसेतवः । भवता खलः स उपसंहृतः प्रभो करवाम ते किमनुशाधि किंकरान् ॥९॥ प्रजापतय ऊचुः ॥ प्रजेशा वयं ते परेशाभिसृष्टा न येन प्रजा वै सृजामो निषिद्धाः । स एष त्वया भिन्नवक्षा नु शेते जगन्मंगलं सत्त्वमूर्तेऽवतारः ॥१०॥ गन्धर्वा ऊचुः ॥ वयं विभो ते नटनाट्यगायका येनात्मसाद्वीर्यबलौजसा कृताः । स एष नीतो भवता दशामिमां किमुत्पथस्थः कुशलाय कल्पते ॥११॥ चारणा ऊचुः ॥ हरे तवांघ्रिपङ्कजं भवापवर्गमाश्रिताः । यदेष साधुहृच्छयस्त्वयाऽसुरः समापितः ॥१२॥ यक्षा ऊचुः ॥ वयमनुचरमुख्याः कर्मभिस्ते मनोज्ञैस्त इह दितिसुतेन प्रापिता वाहकत्वम् । स तु जनपरितापं तत्कृतं जानता ते नरहर उपनीतः पंचतां पंचविंश ॥१३॥ किंपुरुषा ऊचुः ॥ वयं किंपुरुषास्त्वं तु महापुरुष ईश्वरः । अयं कुपुरुषो नष्टो धिक्कृतः साधुभिर्यदा ॥१४॥ वैतालिका ऊचुः ॥ सभासु सत्रेषु तवामलं यशो गीत्वा सपर्यां महतीं लभामहे । यस्तां व्यनैषीद् भृशमेष दुर्जनो दिष्ट्या

हृतस्ते भगवन्यथामयः ।।१५।। किन्नरा ऊचुः ।। वयमीश किन्नरगणास्तवानुगा दितिजेन विष्टिममुनाऽनुकारिताः । भवता हरे सवृजिनोऽवसादितो नरसिंह नाथ विभवाय नो भव ।।१६।। विष्णुपार्षदा ऊचुः ।। अद्यैतद्धरिनररूपमद्भुतं ते दृष्टं नः शरणद सर्वलोकशर्म । सोऽयं ते विधिकर ईश विप्रशप्तस्तस्येदं निधनमनुग्रहाय विद्मः ।।१७।।

इति श्रीमद्भागवतांतर्गतं नृसिंहस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

५. लक्ष्मीनृसिंहस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीमत्पयोनिधिनिकेतन चक्रपाणे भोगीन्द्रभोगमणिरंजितपुण्यमूर्ते । योगीश शाश्वत शरण्यभवाब्धिपोत लक्ष्मीनृसिंह मम देहि करावलंबम् ।।१।। ब्रह्मेन्द्ररुद्रमरुदर्ककिरीटकोटिसंघट्टितांघ्रिकमलामलकांतिकांत । लक्ष्मीलसत्कुचसरोरुहराजहंस लक्ष्मीनृसिंह मम देहि करावलंबम् ।।२।। संसारघोरगहने चरतो मुरारे मारोग्रभीकरमृगप्रवरार्दितस्य । आर्तस्य मत्सरनिदाघनिपीडितस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।३।। संसारकूपमतिघोरमगाधमूलं संप्राप्य दुःखशतसर्पसमाकुलस्य । दीनस्य देव कृपणापदमागस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।४।। संसारसागरविशालकरालकालनक्रग्रसननिग्रहविग्रहस्य । व्यग्रस्य रागरसनोर्मिनिपीडितस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।५।। संसारवृक्षमघबीजमनंतकर्मशाखाशतं करणपत्रमनंगपुष्पम् ।। आरुह्य दुःखफलितं पततो दयालो लक्ष्मीनृसिंह० ।।६।। संसारसर्पघनवक्त्रभयोग्रतीव्रदंष्ट्राकरालविषदग्धविनष्टमूर्ते । नागारिवाहन सुधाब्धिनिवास शौरे लक्ष्मीनृसिंह० ।।७।। संसारदावदहनातुरभीकरोरुज्वालावलीभिरतिदग्धतनूरुहस्य । त्वत्पादपद्मसरसीशरणागतस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।८।। संसारजालपतितस्य जगन्निवास सर्वेन्द्रियार्थबडिशार्थझषोपमस्य । प्रोत्खंडितप्रचुरतालुकमस्तकस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।। ९ ।। संसारभीकरकरींद्रकलाभिघातनिष्पिष्टमर्मवपुषः सकलार्तिनाश । प्राणप्रयाणभवभीतिसमाकुलस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।१०।। अंधस्य मे हृतविवेकमहाधनस्य चोरैः प्रभो बलिभिरिन्द्रियनामधेयैः । मोहांधकूपकुहरे विनिपातितस्य लक्ष्मीनृसिंह० ।।११।। लक्ष्मीपते कमलनाभ सुरेश विष्णो वैकुंठ

कृष्ण मधुसूदन पुष्कराक्ष । ब्रह्मण्य केशव जनार्दन वासुदेव देवेश देहि कृपणस्य करावलम्बम् ।। १२ ।। यन्माययोर्जितवपुःप्रचुरप्रवाह-मग्नार्थमत्र निवहोरुकरावलंबम् । लक्ष्मीनृसिंहचरणाब्जमधुव्रतेन स्तोत्रं कृतं सुखकरं भुवि शंकरेण ।। १३ ।।

इति श्रीमत्परमहंसश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं लक्ष्मीनृसिंहस्तोत्रम् सम्पूर्णम् ।

६. वामनस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अदितिरुवाच ।। यज्ञेशयक्षपुरुषाच्युततीर्थ-पादतीर्थश्रवःश्रवणमंगलनामधेय । आपन्नलोकवृजिनोपशमोदयाऽऽद्य शं नः कृधीश भगवन्नसि दीननाथः ।। १ ।। विश्वाय विश्वभवन-स्थितिसंयमाय स्वैरं गृहीतपुरुशक्तिगुणाय भूम्ने । स्वस्थाय शश्व-दुपबृंहितपूर्णबोधव्यापादितात्मतमसे हरये नमस्ते ।।२।। आयुः परं वपुरभीष्टमतुल्यलक्ष्मीर्द्यौर्भूरसाः सकलयोगगुणास्त्रिवर्गः । ज्ञानं च केवलमनंत भवंति तुष्टात्त्वत्तो नृणां किमु सपत्नजयादिराशीः ।।३।।

इति श्रीमद्भागवतांतर्गतं वामनस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

७. वामनस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अदितिरुवाच ।। नमस्ते देवदेवेश सर्व-व्यापिन् जनार्दन । सत्त्वादिगुणभेदन लोकव्यापारकारण ।।१।। नमस्ते बहुरूपाय अरूपाय नमो नमः । सर्वैकाद्भुतरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।।२।। नमस्ते लोकनाथाय परमज्ञानरूपिणे । सद्भक्तजनवात्सल्य-शीलिने मंगलात्मने ।।३।। यस्यावताररूपाणि ह्यर्चयन्ति मुनीश्वराः । तमादिपुरुषं देवं नमामीष्टार्थसिद्धये ।।४।। यं न जानंति श्रुतयो यं न जानंति सूरयः । तं नमामि जगद्धेतुं मायिनं तममायिनम् ।।५।। यस्यावलोकनं चित्रं मायोपद्रववारणम् । जगद्रूपं जगत्पालं तं वंदे पद्मजाधवम् ।।६।। यो देवस्त्यक्तसंगानां शांतानां करुणार्णवः । करोति ह्यात्मना सङ्गं तं वंदे संगवर्जितम् ।।७।। यत्पादाब्जजलक्लि-न्नसेवारंजितमस्तकाः । अवापुः परमां सिद्धिं तं वंदे सर्ववंदितम् ।।८।। यज्ञेश्वरं यज्ञभुजं यज्ञकर्मसु निष्ठितम् । नमामि यज्ञफलदं यज्ञकर्म-

प्रबोधकम् ।।९।। अजामिलोऽपि पापात्मा यन्नामोच्चारणादनु । प्राप्त-
वान्परमं धाम तं वंदे लोकसाक्षिणम् ।।१०।। ब्रह्माद्या अपि ये देवा
यन्मायापाशयंत्रिताः । न जानंति परं भावं तं वंदे सर्वनायकम् ।।
।।११।। हृत्पद्मनिलयोऽज्ञानां दूरस्थ इव भाति यः । प्रमाणातीतसद्भावं
तं वंदे ज्ञानसाक्षिणम् ।। ।।१२।। यन्मुखाद्ब्राह्मणो जातो बाहुभ्यः
क्षत्रियोऽजनि । तथैव ऊरुतो वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत ।।१३।।
मनसश्चंद्रमा जातो जातः सूर्यश्च चक्षुषः । मुखादिंद्रस्तथाग्निश्च
प्राणाद्वायुरजायत ।।१४।। त्वमिंद्रः पवनः सोमस्त्वमीशानस्त्वमन्तकः ।
त्वमग्निर्निर्ऋतिश्चैव वरुणस्त्वं दिवाकरः ।।१५।। देवाश्च स्था-
वराश्चैव पिशाचाश्चैव राक्षसाः । गिरयः सिद्धगंधर्वा नद्यो भूमिश्च
सागराः ।।१६।। त्वमेव जगतामीश पुन्नामास्ति परात्परः । त्वद्रूप-
मखिलं तस्मात्पुत्रान्मे पाहि श्रीहरे ।।१७।। इति स्तुत्वा देवधात्री देवं
मत्वा पुनः पुनः । उवाच प्रांजलिर्भूत्वा हर्षाश्रुक्षालितस्तनी ।।१८।।
अनुग्राह्याऽस्मि देवेश हरे सर्वादिकारण । अकंटकश्रियं देहि मत्सुतानां
दिवौकसाम् ।।१९।। अन्तर्यामिन् जगद्रूप सर्वभूत परेश्वर । तवाज्ञातं
किमस्तीह किं मां मोहयसि प्रभो ।।२०।। तथापि तव वक्ष्यामि यन्मे
मनसि वर्तते । वृथापुत्राऽस्मि देवेश रक्षोभिः परिपीडिता ।।२१।।
एतान्न हंतुमिच्छामि मत्सुता दितिजा तयः । तानहत्वा श्रियं देहि मत्सु-
तानामुवाच सा ।।२२।। इत्युक्तो देवदेवस्तु पुनः प्रीतिमुपागतः ।
उवाच हर्षयन्साध्वीं कृपयाऽभिपरिप्लुतः ।।२३।। श्रीभगवानुवाच ।।
प्रीतोऽस्मि देवि भद्रं तं भविष्यामि सुतस्तव । यतः सपत्नीतनयेष्वपि
वात्सल्यशालिनी ।।२४।। त्वया च मे कृतं स्तोत्रं पठंति भुवि मानवाः ।
तेषां पुत्रा धनं सम्पन्न हीयन्ते कदाचन ।।२५।। अन्ते मत्पदमाप्नोति
यद्विष्णो परमं शुभम् ।।२६।।

इति श्रीपद्मपुराणे वामनस्तोत्रं समाप्तम् ।

इति श्री अवतारस्तोत्राणि ।। ७ ।।

अथ रामस्तोत्राणि

कल्याणानां निधानं कलिमलमथनं पावनं पावनानां
पाथेयं यन्मुमुक्षोः सपदि परमपदप्राप्तये प्रस्थितस्य ।
विश्रामस्थानमेकं कविवरवचसां जीवनं सज्जनानां
बीजं धर्मद्रुमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम ।।

१. रामहृदयम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीमहादेव उवाच ।। ततो रामः स्वयं प्राह हनूमंतमुपस्थितम् । शृणु तत्त्वं प्रवक्ष्यामि ह्यात्मानात्मपरात्मनाम् ।।१।। आकाशस्य यथा भेदस्त्रिविधो दृश्यते महान् । जलाशये महाकाशस्तदवच्छिन्न एव हि ।। २ ।। प्रतिबिंबाख्यमपरं दृश्यते त्रिविधं नभः । बुद्धयवच्छिन्नचैतन्यमेकं पूर्णमथापरम् ।।३।। आभासस्त्वपरं बिंबभूतमेवं त्रिधा चितिः । साभासबुद्धेः कर्तृत्वमविच्छिन्नेऽविकारिणि ।।४।। साक्षिण्यारोप्यते भ्रांत्या जीवत्वं च तथाऽबुधैः । आभासस्तु मृषाबुद्धिरविद्याकार्यमुच्यते ।। ५ ।। अविच्छिन्नं तु तद् ब्रह्म विच्छेदस्तु विकल्पितः । विच्छिन्नस्य पूर्णेन एकत्वं प्रतिपाद्यते ।।६।। तत्त्वमस्यादिवाक्यैश्च साभासस्याहमस्तथा । ऐक्यज्ञानं यदोत्पन्नं महावाक्येन चात्मनोः ।। ७ ।। तदाऽविद्या स्वकार्यैश्च

नश्यत्येव न संशयः । एतद्विज्ञाय मद्भक्तो मद्भावायोपपद्यते ॥८॥ मद्भक्तिविमुखानां हि शास्त्रगर्तेषु मुह्यताम् । न ज्ञानं न च मोक्षः स्यात्तेषां जन्मशतैरपि ॥९॥ इदं रहस्यं हृदयं ममात्मनो मयैव साक्षात्कथितं तवानघ । मद्भक्तिहीनाय शठाय न त्वया दातव्यमैन्द्रादपि राज्यतोऽधिकम् ॥१०॥

इति श्रीमदध्यात्मरामायण–बालकांडोक्तं श्रीरामहृदयं सम्पूर्णम् ।

---

२. रामस्तवराजः

श्रीगणेशाय नमः ॥ अस्य श्रीरामचंद्रस्तवराजस्तोत्रमंत्रस्य सनत्कुमार ऋषिः । श्रीरामो देवता । अनुष्टुप्छंदः ॥ सीता बीजम् । हनुमान् शक्तिः ॥ श्रीरामप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ॥ सूत उवाच ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञं व्यासं सत्यवतीसुतम् । धर्मपुत्रः प्रहृष्टात्मा प्रत्युवाच मुनीश्वरम् ॥१॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन्योगिनां श्रेष्ठ सर्वशास्त्रविशारद । किं तत्त्वं किं परं जाप्यं किं ध्यानं मुक्तिसाधनम् ॥२॥ श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं ब्रूहि मे मुनिसत्तम ॥ वेदव्यास उवाच ॥ धर्मराज महाभाग शृणु वक्ष्यामि तत्त्वतः ॥३॥ यत्परं यद्गुणातीतं यज्ज्योतिरमलं शिवम् । तदेव परमं तत्त्वं कैवल्यपदकारणम् ॥४॥ श्रीरामेति परं जाप्यं तारकं ब्रह्मसंज्ञकम् । ब्रह्महत्यादिपापघ्नमिति वेदविदो विदुः ॥५॥ श्रीराम रामेति जना ये जपंति च सर्वदा । तेषां भुक्तिश्च मुक्तिश्च भविष्यति न संशयः ॥६॥ स्तवराजं पुरा प्रोक्तं नारदेन च धीमता । तत्सर्वं संप्रवक्ष्यामि हरिध्यानपुरस्सरम् ॥७॥ तापत्रयाग्निशमनं सर्वाघौघनिकृंतनम् । दारिद्र्यदुःखशमनं सर्वसंपत्करं शिवम् ॥८॥ विज्ञानफलदं दिव्यं मोक्षैकफलसाधनम् । नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि रामं कृष्णं जगन्मयम् ॥९॥ अयोध्यानगरे रम्ये रत्नमंडपमध्यगे । स्मरेत्कल्पतरोर्मूले रत्नसिंहासनं शुभम् ॥१०॥ तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं नानारत्नैश्च वेष्टितम् । स्मरेन्मध्ये दाशरथिं सहस्रादित्यतेजसम् ॥११॥ पितुरंकगतं राममिन्द्रनीलमणिप्रभम् । कोमलांगं विशालाक्षं विद्युद्वर्णांबरावृतम् ॥१२॥ भानुकोटिप्रतीकाशं किरीटेन विराजितम् । रत्नग्रैवेयकेयूररत्नकुण्डलमंडितम् ॥१३॥

रत्नकंकणमंजीरकटिसूत्रैरलंकृतम् । श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कं मुक्ताहारोपशोभितम् ।। १४ ।। दिव्यरत्नसमायुक्तमुद्रिकाभिरलंकृतम् । राघवं द्विभुजं बालं राममीषत्स्मिताननम् ।।१५।। तुलसीकुंदमंदारपुष्पमाल्यैरलंकृतम् । कर्पूरागरुकस्तूरीदिव्यगंधानुलेपनम् ।।१६।। योगशास्त्रेष्वभिरतं योगेशं योगदायकम् । सदा भरतसौमित्रिशत्रुघ्नैरुपशोभितम् ।। १७ ।। विद्याधरसुराधीशसिद्धगंधर्वकिन्नरैः । योगीन्द्रैर्नारदाद्यैश्च स्तूयमानमहर्निशम् ।।१८।। विश्वामित्रवसिष्ठादिमुनिभिः परिसेवितम्। सनकादिमुनिश्रेष्ठैर्योगिवृन्दैश्च सेवितम् ।। १९ ।। रामं रघुवरं वीरं धनुर्वेदविशारदम् । मंगलायतनं देवं रामं राजीवलोचनम् ।। ।।२०।। सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञमानन्दकरसुन्दरम् । कौसल्यानंदनं रामं धनुर्बाणधरं हरिन् ।।२१।। एवं संचितयन् विष्णुं सज्ज्योतिरमलं विभुम् । प्रहृष्टमानसो भूत्वा मुनिवर्यः स नारदः ।।२२।। सर्वलोकहितार्थाय तुष्टाव रघुनंदनम् । कृताञ्जलिपुटो भूत्वा चिंतयन्नद्भुतं हरिम् ।।२३।। यदेकं यत्परं नित्यं यदनन्तं चिदात्मकम् । यदेकं व्यापकं लोके तद्रूपं चिंतयाम्यहम् ।।२४।। विज्ञानहेतुं विमलायताक्षं प्रज्ञानरूपं स्वसुखैकहेतुम् । श्रीरामचन्द्रं हरिमादिदेवं परात्परं राममहं भजामि ।।२५।। कविं पुराणं पुरुषं पुरस्तात्सनातनं योगिनमीशितारम् । अणोरणीयांसमनंतवीर्यं प्राणेश्वरं राममसौ ददर्श ।। २६ ।। नारद उवाच ।। नारायणं जगन्नाथमभिरामं जगत्पतिम् । कविं पुराणं वागीशं रामं दशरथात्मजम् ।।२७।। राजराजं रघुवरं कौसल्यानंदवर्धनम् । भर्गं वरेण्यं विश्वेशं रघुनाथं जगद्गुरुम् ।। ।। २८ ।। सत्यं सत्यप्रियं श्रेष्ठं जानकीवल्लभं विभुम् । सौमित्रिपूर्वजं शान्तं कामदं कमलेक्षणम् ।।२९।। आदित्यं रविमीशानं घृणिं सूर्यमनामयम् । आनंदरूपिणं सौम्यं राघवं करुणामयम् ।।३०।। जामदग्निं तपोमूर्तिं रामं परशुधारिणम् । वाक्पतिं वरदं वाच्यं श्रीपतिं पक्षिवाहनम् ।।३१।। श्रीशार्ङ्गधारिणं रामं चिन्मयानंदविग्रहम् । हलधृग्विष्णुमीशानं बलरामं कृपानिधिम् ।।३२।। श्रीवल्लभं कृपानाथं जगन्मोहनमच्युतम् । मत्स्यकूर्मवराहादिरूपधारिणमव्ययम् ।।३३।। वासुदेवं जगद्योनिमनादिनिधनं हरिम् । गोविंदं गोपतिं विष्णुं गोपीजनमनोहरम् ।।३४।।

गोगोपालपरीवारं गोपकन्यासमावृतम् । विद्युत्पुञ्जप्रतीकाशं रामं कृष्णं जगन्मयम् ।।३५।। गोगोपिकासमाकीर्णं वेणुवादनतत्परम् । कामरूपं कलावंतं कामिनीकामदं विभुम् ।।३६।। मन्मथं मथुरानाथं माधवं मकरध्वजम् । श्रीधरं श्रीकरं श्रीशं श्रीनिवासं परात्परम् ।।३७।। भूतेशं भूपतिं भद्रं विभूतिं भूमिभूषणम् । सर्वदुःखहरं वीरं दुष्टदानववैरिणम् ।।३८।। श्रीनृसिंहं महाबाहुं महांतं दीप्ततेजसम् । चिदानंदमयं नित्यं प्रणवं ज्योतिरूपिणम् ।।३९।। आदित्यमंडलगतं निश्चितार्थस्वरूपिणम् । भक्तिप्रियं पद्मनेत्रं भक्तानामीप्सितप्रदम् ।। ।।४०।। कौसल्येयं कलामूर्तिं काकुत्स्थं कमलाप्रियम् । सिंहासने समासीनं नित्यव्रतमकल्मषम् ।। ४१ ।। विश्वामित्रप्रियं दान्तं स्वदारनियतव्रतम् । यज्ञेशं यज्ञपुरुषं यज्ञपालनतत्परम् ।।४२।। सत्यसंधं जितक्रोधं शरणागतवत्सलम् । सर्वक्लेशापहरणं विभीषणवरप्रदम् ।।४३।। दशग्रीवहरं रौद्रं केशवं केशिमर्दनम् । वालिप्रमथनं वीरं सुग्रीवेप्सितराज्यदम् ।।४४।। नरवानरदेवैश्च सेवितं हनुमत्प्रियम् । शुद्धं सूक्ष्मं परं शांतं तारकब्रह्मरूपिणम् ।।४५।। सर्वभूतात्मभूतस्थं सर्वाधारं सनातनम् । सर्वकारणकर्तारं निदानं प्रकृतेः परम् ।।४६।। निरामयं निराभासं निरवद्यं निरञ्जनम् । नित्यानन्दं निराकारमद्वैतं तमसः परम् ।।४७।। परात्परतरं तत्त्वं सत्यानन्दं चिदात्मकम् । मनसा शिरसा नित्यं प्रणमामि रघूत्तमम् ।।४८।। सूर्यमंडलमध्यस्थं रामं सीतासमन्वितम् । नमामि पुण्डरीकाक्षममेयं गुरुतत्परम् ।।४९।। नमोऽस्तु वासुदेवाय ज्योतिषां पतये नमः । नमोऽस्तु रामदेवाय जगदानंदरूपिणे ।।५०।। नमो वेदांतनिष्ठाय योगिने ब्रह्मवादिने । मायामयनिरासाय प्रसन्नजनसेविने ।।५१।। वंदामहे महेशानचण्डकोदंडखंडनम् । जानकीहृदयानंदवर्धनं रघुनंदनम् ।।५२।। उत्फुल्लामलकोमलोत्पलदलश्यामाय रामाय ते कामाय प्रमदामनोहरगुणग्रामाय रामात्मने । योगारूढमुनींद्रमानससरोहंसाय संसारविध्वंसाय स्फुरदोजसे रघुकुलोत्तंसाय पुंसे नमः ।।५३।। भवोद्भवं वेदविदां वरिष्ठमादित्यचंद्रानलसुप्रभावम् सर्वात्मकं सर्वगतस्वरूपं नमामि रामं तमसः परस्तात् ।।५४।। निरंजनं निष्प्रतिमं निरीहं निराश्रयं निष्कलमप्रपंचम् । नित्यं

ध्रुवं निर्विषयस्वरूपं निरंतरं राममहं भजामि ॥५५॥ भवाब्धिपोतं भरताग्रजं तं भक्तिप्रियं भानुकुलप्रदीपम् । भूतत्रिनाथं भुवनाधिपं तं भजामि रामं भवरोगवैद्यम् ॥५६॥ सर्वाधिपत्यं समरांगधीरं सत्यं चिदानंदमयस्वरूपम् । सत्यं शिवं शांतिमयं शरण्यं सनातनं राममहं भजामि ॥५७॥ कार्यक्रियाकारणमप्रमेयं कविं पुराणं कमलायताक्षम् । कुमारवेद्यं करुणामयं तं कल्पद्रुमं राममहं भजामि ॥५८॥ त्रैलोक्यनाथं सरसीरुहाक्षं दयानिधिं द्वंद्वविनाशहेतुम् । महाबलं वेदनिधिं सुरेशं सनातनं राममहं भजामि ॥५९॥ वेदान्तवेद्यं कविमीशितारमनादिमध्यांतमचिंत्यमाद्यम् । अगोचरं निर्मलमेकरूपं नमामि रामं तमसः परस्तात् ॥ ६० ॥ अशेषवेदात्मकमादिसंज्ञमजं हरिं विष्णुमनंतमाद्यम् । अपारसंवित्सुखमेकरूपं परात्परं राममहं भजामि ॥६१॥ तत्त्वस्वरूपं पुरुषं पुराणं स्वतेजसा पूरितविश्वमेकम् । राजाधिराजं रविमंडलस्थं विश्वेश्वरं राममहं भजामि ॥६२॥ लोकाभिरामं रघुवंशनाथं हरिं चिदानन्दमयं मुकुंदम् । अशेषविद्याधिपतिं कवीन्द्रं नमामि रामं तमसः परस्तात् ॥६३॥ योगींद्रसंघैश्च सुसेव्यमानं नारायणं निर्मलमादिदेवम् । नतोऽस्मि नित्यं जगदेकनाथमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ ६४ ॥ विभूदिदं विश्वसृजं विरामं राजेन्द्रमीशं रघुवंशनाथम् । अचिंत्यमव्यक्तमनंतमूर्तिं ज्योतिर्मयं राममहं भजामि ॥६५॥ अशेषसंसारविहारहीनमादित्यगं पूर्णसुखाभिरामम् । समस्तसाक्षिं तमसः परस्तान्नारायणं विष्णुमहं भजामि ॥६६॥ मुनींद्रगुह्यं परिपूर्णकामं कलानिधिं कल्मषनाशहेतुम् । परात्परं यत्परमं पवित्रं नमामि रामं महतो महांतम् ॥६७॥ ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च देवेन्द्रो देवतास्तथा । आदित्यादिग्रहाश्चैव त्वमेव रघुनंदन ॥६८॥ तापसा ऋषयः सिद्धा साध्याश्च मरुतस्तथा । विप्रा वेदास्तथा यज्ञाः पुराणं धर्मसंहिताः ॥६९॥ वर्णाश्रमास्तथा धर्मा वर्णधर्मास्तथैव च । यक्षराक्षसगंधर्वा दिक्पाला दिग्गजादयः ॥७०॥ सनकादिमुनिश्रेष्ठास्त्वमेव रघुपुंगव । वसवोऽष्टौ त्रयः काला रुद्रा एकादश स्मृताः ॥७१॥ तारका दश दिक् चैव त्वमेव रघुनंदन । सप्त द्वीपाः समुद्राश्च नगा नद्यस्तथा द्रुमाः ॥७२॥ स्थावरा जंगमाश्चैव त्वमेव रघुनायक । देवतिर्यङ्मनुष्याणां

दानवानां तथैव च ।।७३।। माता पिता तथा भ्राता त्वमेव रघुवल्लभ । सर्वेषां त्वं परं ब्रह्म त्वन्मयं सर्वमेव हि ।।७४।। त्वमक्षरं परं ज्योतिस्त्वमेव पुरुषोत्तम । त्वमेव तारकं ब्रह्म त्वत्तोऽन्यन्नैव किंचन ।।७५।। शांतं सर्वगतं सूक्ष्मं परं ब्रह्म सनातनम् । राजीवलोचनं रामं प्रणमामि जगत्पतिम् ।।७६।। व्यास उवाच ।। ततः प्रसन्नः श्रीरामः प्रोवाच मुनिपुंगवम् । तुष्टोऽस्मि मुनिशार्दूल वृणीष्व वरमुत्तमम् ।।७७।। नारद उवाच ।। यदि तुष्टोऽसि सर्वज्ञ श्रीराम करुणानिधे । त्वन्मूर्तिदर्शनेनैव कृतार्थोऽहं च सर्वदा ।।७८।। धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं पुण्योऽहं पुरुषोत्तम । अद्य मे सफलं जन्म जीवितं सफलं च मे ।।७९।। अद्य मे सफलं ज्ञानमद्य मे सफलं तपः । अद्य मे सफलं कर्म त्वत्पादांभोजदर्शनात् । अद्य मे सफलं सर्वं त्वन्नामस्मरणं तथा ।।८०।। त्वत्पादांभोरुहद्वंद्वसद्भक्तिं देहि राघव । ततः परमसंप्रीतः स रामः प्राह नारदम् ।।८१।। श्रीराम उवाच ।। मुनिवर्य महाभाग मुने त्विष्टं ददामि ते । यत्त्वया चेप्सितं सर्वं मनसा तद्भविष्यति ।।८२।। नारद उवाच ।। परं न याचे रघुनाथ युष्मत्पादाब्जभक्तिः सततं ममास्तु । इदं प्रियं नाथ वरं प्रयाचे पुनः पुनस्त्वामिदमेव याचे ।।८३।। व्यास उवाच ।। इत्येवमीडितो रामः प्रादात्तस्मै वरान्तरम् । वीरो रामो महातेजाः सच्चिदानन्दविग्रहः ।।८४।। अद्वैतममलं ज्ञानं स्वनामस्मरणं तथा । अन्तर्दधौ जगन्नाथः पुरतस्तस्य राघवः ।। ८५ ।। इति श्रीरघुनाथस्य स्तवराजमनुत्तमम् । सर्वसौभाग्यसंपत्तिदायकं मुक्तिदं शुभम् ।। ८६ ।। कथितं ब्रह्मपुत्रेण वेदानां सुखमुत्तमम् । गुह्याद् गुह्यतं दिव्यं तव स्नेहात्प्रकीर्तितम् ।। ८७ ।। यः पठेच्छृणुयाद्वाऽपि त्रिसन्ध्यं श्रद्धयाऽन्वितः । ब्रह्महत्यादिपापानि तत्समानि बहूनि च ।।८८।। स्वर्णस्तेयं सुरापानं गुरुतल्पगतिस्तथा । गोवधाद्युपपापानि अनृतात्संभवानि च ।।८९।। सर्वैः प्रमुच्यते पापैः कल्पायुतशतोद्भवैः । मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितम् ।।९०।। श्रीरामस्मरणेनैव तत्क्षणान्नश्यति ध्रुवम् । इदं सत्यमिदं सत्यं सत्यमेतदिहोच्यते ।। ९१ ।। रामं सत्यं परं ब्रह्म रामात्किंचिन्न विद्यते । तस्माद्रामस्वरूपं हि सत्यं सत्यमिदं जगत् ।।९२।। श्रीरामचन्द्र रघुपुंगव राजवर्य राजेन्द्र

राम रघुनायक राघवेश । राजाधिराज रघुनन्दन रामचन्द्र दासोऽहमद्य भवतः शरणागतोऽस्मि ।।९३।। वैदेहीसहितं सुरद्रुमतले हैमे महामंडपे मध्येपुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम् । अग्रे वाचयति. प्रभंजनसुते तत्त्वं मुनिभ्यः परं व्याख्यातं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम् ।।९४।। रामं रत्नकिरीटकुण्डलयुतं केयूरहारान्वितं सीतालंकृतवामभागममलं सिंहासनस्थं विभुम् । सुग्रीवादिहरीश्वरैः सुरगणैः संसेव्यमानं सदा विश्वामित्रपराशरादिमुनिभिः संस्तूयमानं प्रभुम् ।।९५।। सकलगुणनिधानं योगिभिः स्तूयमानं भुजविजितसमानं राक्षसेंद्रादिमानम् । अहितनृपभयानं सीतया शोभमानं स्मर हृदयविमानं ब्रह्म रामाभिधानम् ।।९६।। रघुवर तव मूर्तिर्मामिके मानसाब्जे नरकगतिहरं ते नामधेयं मुखे मे । अनिशमतुलभक्त्या मस्तकं त्वत्पदाब्जे भवजलनिधिमग्नं रक्ष मामार्तबंधो ।।९७।। रामरत्नमहं वंदे चित्रकूटपतिं हरिम् । कौसल्याभक्तिसंभूतं जानकीकंठभूषणम् ।।९८।।

इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां नारदोक्तं श्रीरामचंद्रस्तवराजस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

३. रामगीता

श्रीगणेशाय नमः ।। श्री महादेव उवाच ।। ततो जगन्मंगलमङ्गलात्मना विधाय रामायणकीर्तिमुत्तमाम् । चचार पूर्वाचरितं रघूत्तमो राजर्षिवर्यैरभिसेवितं यथा ।। १ ।। सौमित्रिणा पृष्ट उदारबुद्धिना रामः कथाः प्राह पुरातनीः शुभाः । राज्ञः प्रमत्तस्य नृपस्य शापतो द्विजस्य तिर्यक्त्वमथाह राघवः ।।२।। कदाचिदेकांत उपस्थितं प्रभुं रामं रमालालितपादपंकजम् । सौमित्रिरासादितशुद्धभावनः प्रणम्य भक्त्या विनयान्वितोऽब्रवीत् ।।३।। सौमित्रिरुवाच ।। त्वं शुद्धबोधोऽसि हि सर्व देहिनामात्मास्यधीशोऽसि निराकृतिः स्वयम् । प्रतीयसे ज्ञानदृशां महामते पादाब्जभृंगाहितसंगसंगिनाम् ।।४।। अहं प्रपन्नोऽस्मि पदांबुजं प्रभो भवापवर्गं तव योगिभावितम् । यथाञ्जसा ज्ञानमपारवारिधिं सुखं तरिष्यामि तथाऽनुशाधि माम् ।।५।। श्रुत्वाऽथ सौमित्रिवचोऽखिलं तदा प्राह प्रपन्नार्तिहरः प्रसन्नधीः । विज्ञानमज्ञान-

तमःप्रशांतये श्रुतिप्रपन्नक्षितिपालभूषणः ॥६॥ श्रीराम उवाच ॥ आदौ स्ववर्णाश्रमवर्णिताः क्रियाः कृत्वा समासादितशुद्धमानसः।समाप्य तत्पूर्वमुपात्तसाधनः समाश्रयेत्सद्गुरुमात्मलब्धये ॥७॥ क्रिया शरीरोद्भवहेतुरादृता प्रियाप्रियौ तौ भवतः सुरागिणः । धर्मेतरौ तत्र पुनः शरीरकं पुनः क्रियाचक्रवदीर्यते भवः ॥८॥ अज्ञानमेवास्य हि मूलकारणं तद्धानमेवात्र विधौ विधीयते। विद्यैव तन्नाशविधौ पटीयसी न कर्म तज्जं सविरोधमीरितम् ॥९॥ नाज्ञानहानिर्न च रागसंक्षयो भवेत्ततः कर्म सदोषमुद्भवेत् । ततः पुनः संसृतिरप्यवारिता तस्माद् बुधो ज्ञानविचारवान्भवेत् ॥१०॥ ननु क्रिया वेदमुखेन चोदिता यथैव विद्या पुरुषार्थसाधनम् । कर्तव्यता प्राणभृतः प्रचोदिता विद्यासहायत्वमुपैति सा पुनः ॥११॥ कर्माकृतौ दोषमपि श्रुतिर्जगौ तस्मात्सदा कार्यमिदं मुमुक्षुणा । ननु स्वतंत्रा ध्रुवकार्यकारणी विद्या न किंचिन्मनसाऽप्यपेक्षते ॥१२॥ न सत्यकार्योऽपि हि यद्वदध्वरः प्रकांक्षतेऽन्यानपि कारकादिकान् । तथैव विद्या विधितः प्रकाशितैर्विशिष्यते कर्मभिरेव मुक्तये ॥१३॥ केचिद्वदंतीति वितर्कवादिनस्तदप्यसद्दृष्टविरोधकारणात् । देहाभिमानादभिवर्धते क्रिया विद्यागताहङ्कृतितः प्रसिध्यति ॥१४॥ विशुद्धविज्ञानविरोचनाञ्चिता विद्याऽत्मवृत्तिश्चरमेति भण्यते । उदेति कर्माखिलकारकादिभिर्निहंति विद्याऽखिलकारकादिकम् ॥ १५ ॥ तस्मात्त्यजेत्कार्यमशेषतः सुधीर्विद्याविरोधान्न समुच्चयो भवेत् । आत्मानुसंधानपरायणः सदा निवृत्तसर्वेन्द्रियवृत्तिगोचरः ॥ १६ ॥ यावच्छरीरादिषु माययात्मधीस्तावद्विधेयो विधिवादकर्मणाम् ॥ नेतीति वाक्यैरखिलं निषिध्य तज्ज्ञात्वा परात्मानमथ त्यजेत्क्रियाः ॥१७॥ यदा परात्मात्मविभेदभेदकं विज्ञानमात्मन्यवभाति भास्वरम् । तदैव माया प्रविलीयतेऽञ्जसा सकारकाकारणमात्मसंसृतेः ॥ १८ ॥ श्रुतिप्रमाणाऽभिविनाशिता च सा कथं भविष्यत्यपि कार्यकारिणी । विज्ञानमात्रादमलाद्वितीयतस्तस्मादविद्या न पुनर्भविष्यति ॥१९॥ यदि स्म नष्टा न पुनः प्रसूयते कर्ताऽहमस्येति मतिः कथं भवेत् । तस्मात्स्वतंत्रा न किमप्यपेक्षते विद्या विमोक्षाय विभाति केवला ॥ २० ॥ सा तैत्तिरीयश्रुतिराह सादरं न्यासं

प्रशस्ताखिलकर्मणां स्फुटम् । एतावदित्याह च वाजिनां श्रुतिर्ज्ञानं विमोक्षाय न कर्म साधनम् ॥ २१ ॥ विद्यासमत्वेन तु दर्शितस्त्वया क्रतुर्न दृष्टान्त उदाहृतः समः । फलैः पृथक्त्वाद्बहुकारकैः क्रतुः संसाध्यते ज्ञानमतो विपर्ययम् ॥ २२ ॥ सप्रत्यवायो ह्यहमित्यनात्मधीरज्ञप्रसिद्धा न तु तत्त्वदर्शिनः । तस्माद्बुधैस्त्याज्यमपि क्रियात्मभिर्विधानतः कर्मविधिप्रकाशितम् ॥ २३ ॥ श्रद्धान्वितस्तत्त्वमसीति वाक्यतो गुरोः प्रसादादपि शुद्धमानसः । विज्ञाय चैकात्म्यमथात्मजीवयोः सुखी भवेन्मेरुरिवाप्रकंपनः ॥ २४ ॥ आदौ पदार्थावगतिर्हि कारणं वाक्यार्थविज्ञानविधौ विधानतः । तत्त्वंपदार्थौ परमात्मजीवकावसीति चैकात्म्यमथानयोर्भवेत् ॥ २५ ॥ प्रत्यक्परोक्षादिविरोधमात्मनोर्विहाय संगृह्य तयोश्चिदात्मताम् । संशोधितां लक्षणया च लक्षितां ज्ञाता स्वमात्मानमथाद्वयो भवेत् ॥ २६ ॥ एकात्मकत्वाज्जहती न संभवेत्तथा जहल्लक्षणता विरोधतः । सोऽयंपदार्थाविव भागलक्षणा युज्येत तत्त्वंपदयोरदोषतः ॥ २७ ॥ रसादिपंचीकृतभूतसंभवं भोगालयं दुःखसुखादिकर्मणाम् । शरीरमाद्यंतवदादिकर्मजं मायामयं स्थूलमुपाधिमात्मनः ॥ २८ ॥ सूक्ष्मं मनोबुद्धिदशेन्द्रियैर्युतं प्राणैरपंचीकृतभूतसंभवम् । भोक्तुः सुखादेरनुसाधनं भवेच्छरीरमन्यद्विदुरात्मनो बुधः ॥ २९ ॥ अनाद्यनिर्वाच्यमपीह कारणं मायाप्रधानं तु परं शरीरकम् । उपाधिभेदात्तु यतः पृथक्स्थितं स्वात्मानमात्मन्यवधारयेत् क्रमात् ॥ ३० ॥ कोशेषु पंचस्वपि तत्तदाकृतिर्विभाति संगात्स्फटिकोपलो यथा । असंगरूपोऽयमजो यतोऽद्वयो विज्ञायतोऽस्मिन्परितो विचारिते ॥३१॥ बुद्धेस्त्रिधा वृत्तिरपीह दृश्यते स्वप्नादिभेदेन गुणत्रयात्मनः । अन्योन्यतोऽस्मिन्व्यभिचारतो मृषा नित्ये परे ब्रह्मणि केवले शिवे ॥ ३२ ॥ देहेन्द्रियप्राणमनश्चिदात्मनां संघादजस्रं परिवर्तते धियः । वृत्तिस्तमोमूलतयाऽज्ञलक्षणा यावद्भवेत्तावदसौ भवोद्भवा ॥ ३३ ॥ नेति प्रमाणेन निराकृताखिलो हृदा समास्वादितचिद्घनामृतः । त्यजेदशेषं जगदात्तसद्रसं पीत्वा यथाऽम्भः प्रजहाति तत्फलम् ॥ ३४ ॥ कदाचिदात्मा न मृतो न जायते न क्षीयते नापि विवर्धते नवः । निरस्तसर्वातिशयः सुखात्मकः स्वयंप्रभः सर्व-

गतोऽयमद्वयः ।। ३५ ।। एवंविधे ज्ञानमये सुखात्मके कथं भवो दुःखमयः प्रतीयते । अज्ञानतोऽध्यासवशात्प्रकाशते ज्ञाने विलीयेत विरोधतः क्षणात् ।। ३६ ।। यदन्यदन्यत्र विभाव्यते भ्रमादध्यासमित्याहुरमुं विपश्चितः । असर्पभूतेऽहिविभावनं यथा रज्ज्वादिके तद्वदपीश्वरे जगत् ।। ३७ ।। विकल्पमायारहिते चिदात्मकेऽहङ्कार एष प्रथमः प्रकल्पितः । अध्यास एवात्मनि सर्वकारणे निरामये ब्रह्मणि केवले परे ।। ३८ ।। इच्छादिरागादिसुखादिधर्मिकाः सदाः धियः संसृतिहेतवः परे । यस्मात्प्रसुप्तौ तदभावतः परः सुखस्वरूपेण विभाव्यते हि नः ।। ३९ ।। अनाद्यविद्योद्भवबुद्धिबिंबितो जीवः प्रकाशोऽयमितीर्यते चितः । आत्मा धियः साक्षितया पृथक् स्थितो बुध्या परिच्छिन्नपरः स एव हि ।। ४० ।। चिद्बिंबसाक्ष्यात्मधियां प्रसंगतस्त्वेकत्र वातादनलाक्तलोहवत् । अन्योन्यमध्यासवशात्प्रतीयते जडाजडत्वं च चिदात्मचेतसोः ।। ४१ ।। गुरोः सकाशादपि वेदवाक्यतः सञ्जातविद्यानुभवो निरीक्ष्य तम् । स्वात्मानमात्मस्थमुपाधिवर्जितं त्यजेदशेषं जडमात्मगोचरम् ।। ४२ ।। प्रकाशरूपोऽहमजोऽहमद्वयो सकृद्विभातोऽहमतीव निर्मलः । विशुद्धविज्ञानघनो निरामयः संपूर्ण आनंदमयोऽहमक्रियः ।। ४३ ।। सदैव मुक्तोऽहमचिंत्यशक्तिमानतीन्द्रियज्ञानमविक्रियात्मकः । अनंतपारोऽहमहर्निशं बुधैर्विभावितोऽहं हृदि वेदवादिभिः ।। ४४ ।। एवं सदात्मानमखंडितात्मना विचार्यमाणस्य विशुद्धभावना । हन्यादविद्यामचिरेण कारकै रसायनं यद्वदुपासितं रुजः ।। ४५ ।। विविक्त आसीन उपारतेन्द्रियो विनिर्जितात्मा विमलान्तराशयः । विभावयेदेकगनन्यसाधनो विज्ञानदृक्केवल आत्मसंस्थितः ।। ४६ ।। विश्वं यदेतत्परमात्मदर्शनं विलापयेदात्मनि सर्वकारणे । पूर्णश्चिदानंदमयोऽवतिष्ठते न वेद बाह्यं न च किंचिदान्तरम् ।। ४७ ।। पूर्वं समाधेरखिलं विचिंतयेदोंकारमात्रं सचराचरं जगत् । तदेव वाच्यं प्रणवो हि वाचको विभाव्यते ज्ञानवशान्न बोधतः ।। ४८ ।। अकारसंज्ञः पुरुषो हि विश्वको ह्युकारकस्तैजस ईर्यते क्रमात् । प्राज्ञो मकारः परिपठ्यतेऽखिलैः समाधिपूर्वं न तु तत्त्वतो भवेत् ।। ४९ ।। विश्वं त्वकारं पुरुषं विलापयेदुकारमध्ये

बहुधा व्यवस्थितः । ततो मकारं प्रविलाप्य तैजसं द्वितीयवर्णं प्रणवस्य चांतिमम् ।। ५० ।। मकारमप्यात्मनि चिद्घने परे विलापयेत्प्राज्ञमपीह कारणम् । सोऽहं परं ब्रह्म सदा विमुक्तिमद्विज्ञानदृङ्मुक्त उपाधितोऽमलः ।। ५१ ।। एवं सदा जातपरात्मभावनः स्वानंदतुष्टः परिविस्मृताखिलः । आस्ते स नित्यात्मसुखप्रकाशकः साक्षाद्विमुक्तोऽचलवारिसिंधुवत् ।। ५२ ।। एवं सदाऽभ्यस्तसमाधियोगिनो निवृत्तसर्वेंद्रियगोचरस्य हि । विनिर्जिताशेषरिपोरहं सदा दृश्यो भवेयं जितषड्गुणात्मनः ।। ५३ ।। ध्यात्वैवमात्मानमहर्निशं मुनिस्तिष्ठेत्सदा मुक्तसमस्तबंधनः । प्रारब्धमश्नन्नभिमानवर्जितो मय्येव साक्षात्प्रविलीयते ततः ।। ५४ ।। आदौ च मध्ये च तथैव चान्ततो भवं विदित्वा भयशोककारणम् । हित्वा समस्तं विधिवादचोदितं भजेत्स्वमात्मानमथाखिलात्मनाम् ।। ५५ ।। आत्मन्यभेदेन विभावयन्निदं भवत्यभेदेन मदात्मना तदा । यथा जलं वारिनिधौ यथा पयः क्षीरे वियद्व्योम्न्यनिले यथानिलः ।। ५६ ।। इत्थं यदीक्षेत हि लोकसंस्थितो जगन्मृषैवेति विभावयन्मुनिः । निराकृतत्वाच्छ्रुतियुक्तिमानतो यथेन्दुभेदो दिशि दिग्भ्रमादयः ।। ५७ ।। यावन्न पश्येदखिलं मदात्मकं तावन्मदाराधनतत्परो भवेत् । श्रद्धालुरत्यूर्जितभक्तिलक्षणो यस्तस्य दृश्योऽहमहर्निशं हृदि ।।५८।। रहस्यमेतच्छ्रुतिसार संग्रहं मया विनिश्चित्य तवोदितं प्रिये । यस्त्वेतदालोचयतीह बुद्धिमान्स मुच्यते पातकराशिभिः क्षणात् ।। ५९ ।। भ्रातर्यदीदं परिदृश्यते जगन्मयैव सर्वं परिहृत्य चेतसा । मद्भावनाभावितशुद्धमानसः सुखी भवानन्दमयो निरामयः ।। ६० ।। यः सेवते मामगुणं गुणात्परं हृदा कदा वा यदि वा गुणात्मकम् । सोऽहं स्वपादांचितरेणुभिः स्पृशन् पुनामि लोकत्रितयं यथा रविः ।। ६१ ।। विज्ञानमेतदखिलं श्रुतिसारमेकं वेदांतवेद्यचरणेन मयैव गीतम् । यः श्रद्धया परिपठेद् गुरुभक्तियुक्तो मद्रूपमेति यदि मद्वचनेषु भक्तिः।।६२।।

इति श्रीमदध्यात्मरामायणे उमामहेश्वरसंवादे उत्तरकांडे रामगीता समाप्ता ।

४. रामरक्षास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीरामरक्षास्तोत्रमंत्रस्य बुधकौशिक ऋषिः। श्रीसीतारामचन्द्रो देवता ।। अनुष्टुप् छंदः । सीता शक्तिः । श्रीमद्धनुमान् कीलकम् । श्रीरामचंद्रप्रीत्यर्थे रामरक्षास्तोत्रजपे विनियोगः ।। अथ ध्यानम् ।। ध्यायेदाजानुबाहुं धृतशरधनुषं बद्धपद्मासनस्थं पीतं वासो वसानं नवकमलदलस्पर्धिनेत्रं प्रसन्नम् । वामाङ्कारूढसीतामुखकमलमिलल्लोचनं नीरदाभं नानाऽलंकारदीप्तं दधतमुरुजटामण्डलं रामचन्द्रम् ।। १ ।। इति ध्यानम् ।। चरितं रघुनाथस्य शतकोटिप्रविस्तरम्। एकैकमक्षरं पुंसां महापातकनाशनम् ।। १ ।। ध्यात्वा नीलोत्पलश्यामं रामं राजीवलोचनम् । जानकीलक्ष्मणोपेतं जटामुकुटमंडितम् ।। २ ।। सासितूणधनुर्बाणपाणिं नक्तञ्चरांतकम् । स्वलीलया जगत्रातुमाविर्भूतमजं विभुम् ।। ३ ।। रामरक्षां पठेत्प्राज्ञः पापघ्नीं सर्वकामदाम् । शिरो मे राघवः पातु भालं दशरथात्मजः ।। ४ ।। कौसल्येयो दृशौ पातु विश्वामित्रप्रियः श्रुती । घ्राणं पातु मखत्राता मुखं सौमित्रिवत्सलः ।। ५ ।। जिह्वां विद्यानिधिः पातु कण्ठं भरतवंदितः । स्कंधौ दिव्यायुधः पातु भुजौ भग्नेशकार्मुकः ।। ६ ।। करौ सीतापतिः पातु हृदयं जामदग्न्यजित् । मध्यं पातु खरध्वंसी नाभिं जांबवदाश्रयः ।। ७ ।। सुग्रीवेशः कटी पातु सक्थिनी हनुमत्प्रभुः । ऊरू रघूत्तमः पातु रक्षःकुलविनाशकृत् ।। ८ ।। जानुनी सेतुकृत्पातु जंघे दशमुखान्तकः । पादौ विभीषण श्रीदः पातु रामोऽखिलं वपुः ।। ९ ।। एतां रामबलोपेतां रक्षां यः सुकृती पठेत् । स चिरायुः सुखी पुत्री विजयी विनयी भवेत् ।। १० ।। पातालभूतलव्योमचारिणश्छद्मचारिणः । न द्रष्टुमपि शक्तास्ते रक्षितं रामनामभिः ।। ११ ।। रामेति रामभद्रेति रामचंद्रेति वा स्मरन् । नरो न लिप्यते पापैर्भुक्तिं मुक्तिं च विंदति ।। १२ ।। जगज्जैत्रैकमंत्रेण रामनाम्नाऽभिरक्षितम् । यः कंठे धारयेत्तस्य करस्थाः सर्वसिद्धयः ।। १३ ।। वज्रपंजरनामेदं यो रामकवचं स्मरेत् ।। अव्याहताज्ञः सर्वत्र लभते जयमङ्गलम् ।। १४ ।। आदिष्टवान्यथा स्वप्ने रामरक्षामिमां हरः । तथा

लिखितवान् प्रातः प्रबुद्धो बुधकौशिकः ।। १५ ।। आरामः कल्प-
वृक्षाणां विरामः सकलापदाम् । अभिरामस्त्रिलोकानां रामः श्रीमान्
स नः प्रभुः ।। १६ ।। तरुणौ रूपसंपन्नौ सुकुमारौ महाबलौ ।
पुंडरीकविशालाक्षौ चीरकृष्णाजिनांबरौ ।। १७ ।। फलमूलाशिनौ
दान्तौ तापसौ ब्रह्मचारिणौ । पुत्रौ दशरथस्यैतौ भ्रातरौ राम-
लक्ष्मणौ ।। १८ ।। शरण्यौ सर्वसत्त्वानां श्रेष्ठौ सर्वधनुष्मताम् । रक्षः-
कुलनिहंतारौ त्रायेतां नो रघूत्तमौ ।। १९ ।। आत्तसज्जधनुषाविषु-
स्पृशावक्षयाशुगनिषंगसंगिनौ । रक्षणाय मम रामलक्ष्मणावग्रतः
पथि सदैव गच्छताम् ।। २० ।। सन्नद्धः कवची खड्गी चापबाणधरो
युवा । गच्छन्मनोरथोऽस्माकं रामः पातु सलक्ष्मणः ।। २१ ।।
रामो दाशरथिः शूरो लक्ष्मणानुचरो बली । काकुत्स्थः पुरुषः पूर्णः
कौसल्येयो रघूत्तमः ।। २२ ।। वेदांतवेद्यो यज्ञेशः पुराणपुरुषोत्तमः ।
जानकीवल्लभः श्रीमानप्रमेयपराक्रमः ।। २३ ।। इत्येतानि जपन्नित्यं
मद्भक्तः श्रद्धयाऽन्वितः । अश्वमेधाधिकं पुण्यं स प्राप्नोति न
संशयः ।। २४ ।। रामं दूर्वादलश्यामं पद्माक्षं पीतवाससम् । स्तु-
वंति नामभिर्दिव्यैर्न ते संसारिणो नराः ।। २५ ।। रामं लक्ष्मणपूर्वजं
रघुवरं सीतापतिं सुन्दरं काकुत्स्थं करुणार्णवं गुणनिधिं विप्रप्रियं
धार्मिकम् । राजेन्द्रं सत्यसंधं दशरथतनयं श्यामलं शान्तमूर्तिं वंदे
लोकाभिरामं रघुकुलतिलकं राघवं रावणारिम् ।। २६ ।। रामाय
रामभद्राय रामचंद्राय वेधसे । रघुनाथाय नाथाय सीतायाः पतये
नमः ।। २७ ।। श्रीराम राम रघुनन्दन राम राम श्रीराम राम भरता-
ग्रज रामराम । श्रीराम राम रणकर्कश रामराम श्रीराम राम शरणं
भव राम राम ।। २८ ।। श्रीरामचंद्रचरणौ मनसा स्मरामि श्रीराम-
चन्द्रचरणौ वचसा गृणामि । श्रीरामचन्द्रचरणौ शिरसा नमामि
श्रीरामचंद्रचरणौ शरणं प्रपद्ये ।। २९ ।। माता रामो मत्पिता
रामचन्द्रः स्वामी रामो मत्सखा रामचन्द्रः । सर्वस्वं मे रामचन्द्रो
दयालुर्नान्यं जाने नैव जाने न जाने ।। ३० ।। दक्षिणे लक्ष्मणो
यस्य वामे तु जनकात्मजा । पुरतो मारुतिर्यस्य तं वंदे रघुनंदनम्
।। ३१ ।। लोकाभिरामं रणरंगधीरं राजीवनेत्रं रघुवंशनाथम् ।

कारुण्यरूपं करुणाकरं तं श्री रामचन्द्रं शरणं प्रपद्ये ।। ३२ ।। मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् । वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शरणं प्रपद्ये ।। ३३ ।। कूजन्तं रामरामेति मधुरं मधुराक्षरम् । आरुह्य कविताशाखां वन्दे वाल्मीकिकोकिलम् ।।३४।। आपदामपहर्तारं दातारं सर्वसम्पदाम् लोकाभिरामं श्रीरामं भूयो भूयो नमाम्यहम् ।।३५।। भर्जनं भवबीजानामर्जनं सुखसम्पदाम् । तर्जनं यमदूतानां रामरामेति गर्जनम् ।।३६।। रामो राजमणिः सदा विजयते रामं रमेशं भजे रामेणाभिहता निशाचरचमू रामाय तस्मै नमः । रामान्नास्ति परायणं परतरं रामस्य दासोऽस्म्यहं रामे चित्तलयः सदा भवतु मे भो राम मामुद्धर ।।३७।। राम रामेति रामेति रमे रामे मनोरमे । सहस्रनाम तत्तुल्यं रामनाम वरानने ।।३८।।

इति श्रीबुधकौशिकविरचितं श्रीरामरक्षास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

५. ब्रह्मदेवकृतरामस्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ।। ब्रह्मोवाच ।। वन्दे देवं विष्णुमशेषस्थितिहेतुं त्वामध्यात्मज्ञानिभिरन्तर्हृदि भाव्यम् । हेयाहेयद्वंद्वविहीनं परमेकं सत्तामात्रं सर्वहृदिस्थं दृशिरूपम् ।।१।। प्राणापानौ निश्चयबुद्ध्या हृदि रुद्ध्वा छित्त्वा सर्वसंशयबंधं विषयौघान् । पश्यंतीशं यं गतमोहा यतयस्तं वंदे रामं रत्नकिरीटं रविभासम् ।।२।। मायातीतं माधवमाद्यं जगदादिं मायाधीशं मोहविनाशं मुनिवंद्यम् । योगिध्येयं योगविधानं परिपूर्णं वंदे रामं रञ्जितलोकं रमणीयम् ।।३।। भावाऽभावप्रत्ययहीनं भवमुख्यैर्भोगासक्तैरर्चितपदांबुजयुग्मम् ।। नित्यं शुद्धं बुद्धमनंतं प्रणवाख्यं वंदे रामं वीरमशेषासुरदावम् ।।४।। त्वं मे नाथो नाथितकार्याखिलकारी मानातीतो माधवरूपोऽखिलधारी । भक्त्या गम्यो भाविरूपो भवहारी योगाभ्यासैर्भावितचेतःसहचारी ।।५।। त्वामाद्यंतं लोकततीनां परमीशं लोकानां नो लौकिकमानैरधिगम्यम् । भक्तिश्रद्धाभावसमेतैर्भजनीयं वंदे रामं सुन्दरमिन्दीवरनीलम् ।।६।। को वा ज्ञातुं त्वामतिमानं गतमानं मानासक्तो माधवशक्तो मुनिमान्यम् । वृन्दारण्ये वंदितवृन्दाकरवृन्दं वंदे रामं भवमुखवन्द्यं सुखकंदम् ।।७।। नानाशास्त्रैर्वेदकदंबैः प्रतिपाद्यं नित्यानंदं निर्विषयज्ञानमनादिम् । मत्सेवार्थं

मानुषभावं प्रतिपन्नं वंदे रामं मरकतवर्णं मथुरेशम् ।।८।। श्रद्धायुक्तो यः पठतीमं स्तवमाद्यं ब्राह्मं ब्रह्मज्ञानविधानं भुवि मर्त्यः । रामं श्यामं कामितकामप्रदमीशं ध्यात्वा ध्याता पातकजालैर्विगतः स्यात् ।।९।।

इति श्रीमदध्यात्मरामायणे युद्धकाण्डे ब्रह्मदेवकृतं रामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

६. जटायुकृतरामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जटायुरुवाच ।। अगणितगुणमप्रमेयमाद्यं सकलजगत्स्थितिसंयमादिहेतुम् । उपरमपरमं परात्मभूतं सततमहं प्रणतोऽस्मि रामचन्द्रम् ।।१।। निरवधिसुखमिंदिराकटाक्षं क्षपितसुरेन्द्र-चतुर्मुखादिदुःखम् । नरवरमनिशं नतोऽस्मि रामं वरदमहं वरचापबाण-हस्तम् ।।२।। त्रिभुवनकमनीयरूपमीड्यं रविशतभासुरमीहितप्रदानम् । शरणदमनिशं सुरागमूले कृतनिलयं रघुनन्दनं प्रपद्ये ।।३।। भवविपिन-दवाग्निनामधेयं भवमुखदैवतदैवतं दयालुम् । दनुजपतिसहस्रकोटिनाशं रवितनयासदृशं हरिं प्रपद्ये ।।४।। अविरतभवभावनातिदूरं भवविमु-खैर्मुनिभिः सदैव दृश्यम् । भवजलधिसुतारणांघ्रिपोतं शरणमहं रघु-नन्दनं प्रपद्ये ।।५।। गिरिशगिरिसुतामनोनिवासं गिरिवरधारिणमीहि-ताभिरामम् । सुरवरदनुजेन्द्रसेवितांघ्रिं सुरवरदं रघुनायकं प्रपद्ये ।।६।। परधनपरदारवर्जितानां परगुणभूतिषु तुष्टमानसानाम् । परहित-निरतात्मनां सुसेव्यं रघुवरमंबुजलोचनं प्रपद्ये ।। ७ ।। स्मित-रुचिरविकासिताब्जमतिसुलभं सुरराजनीलनीलम् । सितजल-रुहचारुनेत्रशोभं रघुपतिमीशगुरोर्गुरुं प्रपद्ये ।। ८ ।। हरिकमल-जशंभुरूपभेदात्त्वमिह विभासि गुणत्रयानुवृत्तः । रविरिव जलपूरितो-दपात्रेष्वमरपतिस्तुतिपात्रमीशमीडे ।। ९ ।। रतिपतिशतकोटि-सुन्दराङ्गं शतपथगोचरभावनाविदूरम् यतिपतिहृदये सदा विभांतं रघुपतिमार्तिहरं प्रभुं प्रपद्ये ।।१०।। इत्येवं स्तुवतस्तस्य प्रसन्नोऽभूद्र-घूत्तमः । उवाच गच्छ भद्रं ते मम विष्णोः परं पदम् ।।११।। शृतोति य इदं स्तोत्रं लिखेद्वा नियतः पठेत् । स याति मम सारूप्यं मरणे मत्स्मृतिं लभेत् ।।१२।। इति राघवभाषितं तदा श्रुतवान् हर्षसमाकुलो द्विजः । रघुनन्दनसाम्यमास्थितः प्रययौ ब्रह्मसुपूजितं पदम् ।।१३।।

इति श्रीमदध्यात्मरामायणे आरण्यकांडे जटायुकृतरामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

७. रामाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। भजे विशेषसुन्दरं समस्तपापखण्डनम् । स्वभक्तचित्तरञ्जनं सदैव राममद्वयम् ।। १ ।। जटाकलापशोभितं समस्तपापनाशकम् । स्वभक्तभीतिभंजनं भजे ह राममद्वयम् ।। २ ।। निजस्वरूपबोधकं कृपाकरं भवापहम् । समं शिवं निरंजनं भजे ह राममद्वयम् ।। ३ ।। सदाप्रपञ्चकल्पितं ह्यनामरूपवास्तवम् । निराकृतिं निरामयं भजे ह राममद्वयम् ।। ४ ।। निष्प्रपञ्चनिर्विकल्पनिर्मलं निरामयम् ।। चिदेकरूपसंततं भजे ह राममद्वयम् ।। ५ ।। भवाब्धिपोतरूपकं ह्यशेषदेहकल्पितम् । गुणाकरं कृपाकरं भजे ह राममद्वयम् ।। ६ ।। महावाक्यबोधकैर्विराजमानवाक्पदैः । परब्रह्म व्यापकं भजे ह राममद्वयम् ।।७।। शिवप्रदं सुखप्रदं भवच्छिदं भ्रमापहम् । विराजमानदैशिकं भजे ह राममद्वयम् ।।८।। रामाष्टकं पठति यः सुकरं सुपुण्यं व्यासेन भाषितमिदं शृणुते मनुष्यः। विद्यां श्रियं विपुलसौख्यमनन्तकीर्तिं सम्प्राप्य देहविलये लभते च मोक्षम् ।।९।।

इति श्रीव्यासविरचितं रामाष्टकं संपूर्णम् ।

---

८. श्रीरामाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कृतार्तदेववंदनं दिनेशवंशनंदनम् । सुशोभिभालनंदनं नमामि राममीश्वरम् ।।१।। मुनीन्द्रयज्ञकारकं शिलाविपत्तिहारकम् । महाधनुर्विदारकं नमामि राममीश्वरम् ।।२।। स्वतातवाक्यकारिणं तपोवने विहारिणम् । करेषुचापधारिणं नमामि राममीश्वरम् ।।३।। कुरङ्गमुक्तसायकं जटायुमोक्षदायकम् । प्रविद्धकोशनायकं नमामि राममीश्वरम् ।।४।। प्लवंगसंघसंमतिं निबद्धनिम्नगापतिम् । दशास्यवंशसंक्षतिं नमामि राममीश्वरम्।।५।। विदीनदेवहर्षणं कपीप्सितार्थवर्षणम् । स्वबंधुशोककर्षणं नमामि राममीश्वरम् ।। ६ ।। गतारिराज्यरक्षणं प्रजाजनार्तिभक्षणम् । कृतास्तमोहलक्षणं नमामि राममीश्वरम् ।। ७ ।। हृताखिलाचलाभरं स्वधामनीतनागरम् । जगत्तमोदिवाकरं नमामि राममीश्वरम् ।। ८ ।। इदं समाहितात्मना नरो रघूत्तमाष्टकम् । पठन्निरन्तरं भयं भवोद्भवं न विंदते ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानंदविरचितं श्रीरामाष्टकं सम्पूर्णम् ।

९. श्रीमहादेवकृतरामस्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमहादेव उवाच ॥ नमोऽस्तु रामाय सशक्तिकाय नीलोत्पलश्यामलकोमलाय । किरीटहाराङ्गदभूषणाय सिंहासनस्थाय महाप्रभाय ॥ १ ॥ त्वमादिमध्यांतविहीन एकः सृजस्यवस्यत्सि च लोकजातम् । स्वमायया तेन न लिप्यसे त्वं यत्स्वे सुखेऽजस्ररतोऽनवद्यः ॥ २ ॥ लीलां विधत्से गुणसंवृतस्त्वं प्रसन्नभक्तानुविधानहेतोः । नानाऽवतारैः सुरमानुषाद्यैः प्रतीयसे ज्ञानिभिरेव नित्यम् ॥ ३ ॥ स्वांशेन लोकं सकलं विधाय तं बिभर्षि च त्वं तदधः फणीश्वरः । उपर्यधो भान्वनिलोडुपौषधीन्प्रकर्षरूपोवसि नैकधा जगत् ॥ ४ ॥ त्वमिह देहभृतां शिखिरूपः पचसि भक्तमशेषमजस्रम् । पवनपंचकरूपसहायो जगदखंडमनेन बिभर्षि ॥ ५ ॥ चंद्रसूर्यशिखिमध्यगतं यत्तेज ईश चिदशेषतनूनाम् । प्राभवत्तनुभृतामिह धैर्यं शौर्यमायुरखिलं तव सत्त्वम् ॥ ६ ॥ त्वं विरिञ्चिशिवविष्णुविभेदात्कालकर्मशशिसूर्यविभागात् । वादिनां पृथगिवेश विभासि ब्रह्म निश्चितमनन्यदिहैकम् ॥ ७ ॥ मत्स्यादिरूपेण यथा त्वमेकः श्रुतौ पुराणेषु च लोकसिद्धः । तथैव सर्वं सदसद्विभागस्त्वमेव नान्यद्भवतो विभाति ॥ ८ ॥ यद्यत्समुत्पन्नमनन्तसृष्टावुत्पत्स्यते यच्च भवच्च यच्च । न दृश्यते स्थावरजंगमादौ त्वया विनाऽतः परतः परस्त्वम् ॥ ९ ॥ तत्त्वं न जानंति परात्मनस्ते जनाः समस्तास्तव माययातः । त्वद्भक्तसेवामलमानसानां विभाति तत्त्वं परमेकमैशम् ॥ १० ॥ ब्रह्मादयस्ते न विदुः स्वरूपं चिदात्मतत्त्वं बहिरर्थभावाः । ततो बुधस्त्वामिदमेव रूपं भक्त्या भजन्मुक्तिमुपैत्यदुःखः ॥ ११ ॥ अहं भवन्नामगुणैः कृतार्थो वसामि काश्यामनिशं भवान्या । मुमूर्षमाणस्य विमुक्तयेऽहं दिशामि मंत्रं तव राम नाम ॥ १२ ॥ इमं स्तवं नित्यमनन्यभक्त्या शृण्वन्ति गायंति लिखंति ये वै । ते सर्वसौख्यं परमं च लब्ध्वा भवत्पदं यान्ति भवत्प्रसादात् ॥ १३ ॥

इति श्रीमहादेवकृतरामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१०. अहल्याकृतरामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अहल्योवाच ।। अहो कृतार्थाऽस्मि जगन्निवास ते पादाब्जसंलग्नरजःकणादहम् । स्पृशामि यत्पद्मजशंकरादिभिर्विमृग्यते रंधितमानसैः सदा ।। १ ।। अहो विचित्रं तव राम चेष्टितं मनुष्यभावेन विमोहितं जगत् । चलस्यजस्रं चरणादिवर्जितः संपूर्ण आनंदमयोऽतिमायिकः ।। २ ।। यत्पादपङ्कजपरागपवित्रगात्रा भागीरथी भवविरिंचिमुखान्पुनाति । साक्षात्स एव मम दृग्विषयो यदास्ते किं वर्ण्यते मम पुराकृतभागधेयम् ।। ३ ।। मर्त्यावतारे मनुजाकृतिं हरिं रामाभिधेयं रमणीयदेहिनम् । धनुर्धरं पद्मविशाललोचनं भजामि नित्यं न परान्भजिष्ये ।। ४ ।। यत्पादपंकजरजः श्रुतिभिर्विमृग्यं यन्नाभिपंकजभवः कमलासनश्च । यन्नामसाररसिको भगवान्पुरारिस्तं रामचन्द्रमनिशं हृदि भावयामि ।। ५ ।। यस्यावतारचरितानि विरिंचिलोके गायन्ति नारदमुखाः शिवपद्मजाद्याः । आनंदजाश्रुपरिषिक्तकुचाग्रसीमा वागीश्वरी च तमहं शरणं प्रपद्ये ।। ६ ।। सोऽयं परात्मा पुरुषः पुराण एष स्वयं ज्योतिरनंत आद्यः । मायातनुं लोकविमोहनीयां धत्ते परानुग्रह एष रामः ।। ७ ।। अयं हि विश्वोद्भवसंयमानामेकः स्वमायागुणबिंबितो यः । विरिंचिविष्ण्वीश्वरनामभेदान् धत्ते स्वतंत्रः परिपूर्ण आत्मा ।। ८ ।। नमोऽस्तु ते राम तवांघ्रिपंकजं श्रिया धृतं वक्षसि लालितं प्रियात् । आक्रांतमेकेन जगत्त्रयं पुरा ध्येयं मुनीन्द्रैरभिमानवर्जितैः ।। ९ ।। जगतामादिभूतस्त्वं जगत्त्वं जगदाश्रयः । सर्वभूतेष्वसंबद्ध एको भाति भवान्परः ।। १० ।। ओंकारवाच्यस्त्वं राम वाचामविषयः पुमान् । वाच्यवाचकभेदेन भवानेव जगन्मयः ।। ११ ।। कार्यकारणकर्तृत्वफलसाधनभेदतः । एको विभासि रामस्त्वं मायया बहुरूपया ।। १२ ।। त्वन्मायामोहितधियस्त्वां न जानंति तत्त्वतः । मानुषं त्वभिमन्यन्ते मायिनं परमेश्वरम् ।। १३ ।। आकाशवत्त्वं सर्वत्र बहिरंतर्गतोऽमलः । असङ्गो ह्यचलो नित्यः शुद्धो बुद्धः सदव्ययः ।। १४ ।। योषिन्मूढाहमज्ञा ते तत्त्वं जाने कथं विभो । तस्मात्ते शतशो राम नमस्कुर्यामनन्यधीः ।। १५ ।। देव मे यत्र कुत्रापि स्थिताया अपि सर्वदा । त्वत्पादकमले

सक्ता भक्तिरेव सदाऽस्तु मे ।। १६ ।। नमस्ते पुरुषाध्यक्ष नमस्ते भक्तवत्सल । नमस्तेऽस्तु हृषीकेश नारायण नमोऽस्तु ते ।। १७ ।। भवभयहरमेकं भानुकोटिप्रकाशं करधृतशरचापं कालमेघावभासम् । कनकरुचिरवस्त्रं रत्नवत्कुण्डलाढ्यं कमलविशदनेत्रं सानुजं राममीडे ।। १८ ।। स्तुत्वैवं पुरुषं साक्षाद्राघवं पुरतः स्थितम् । परिक्रम्य प्रणम्याशु सानुज्ञाता ययौ पतिम् ।। १९।। अहल्यया कृतं स्तोत्रं यः पठेद्भक्तिसंयुतः । स मुच्यतेऽखिलैः पापैः परं ब्रह्माधिगच्छति ।।२०।। पुत्राद्यर्थे पठेद्भक्त्या रामं हृदि निधाय च । संवत्सरेण लभते वंध्या ह्यपि सुपुत्रकम् ।।२१।। सर्वान्कामानवाप्नोति रामचन्द्रप्रसादतः।।२२।। ब्रह्मघ्नो गुरुतल्पगोऽपि पुरुषः स्तेयी सुरापोऽपि वा मातृभ्रातृविहिंसकोऽपि सततं भोगैकबद्धातुरः नित्यं स्तोत्रमिदं जपन् रघुपतिं भक्त्या हृदिस्थं स्मरन् ध्यायन्मुक्तिमुपैति किं पुनरसौ स्वाचारयुक्तो नरः ।। २३ ।।

इति श्रीमदध्यात्मरामायण उमामहेश्वरसंवादे बालकाण्डांतर्गतमहल्याविरचितं रामचंद्रस्तोत्रं सम्पूर्णम्

---

११. इन्द्रकृतरामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। इन्द्र उवाच ।। भजेऽहं सदा रामिंदीवराभं भवारण्यदावानलाभाभिधानम् । भवानीहृदा भावितानन्दरूपं भवाभावहेतुं भवादिप्रपन्नम् ।। १ ।। सुरानीकदुःखौघनाशैकहेतुं नराकारदेहं निराकारमीड्यम् । परेशं परानंदरूपं वरेण्यं हरिं राममीशं भजे भारनाशम् ।। २ ।। प्रपन्नाखिलानंददोहं प्रपन्नं प्रपन्नार्तिनिःशेषनाशाभिधानम् । तयोयोगयोगीशभावाभिभाव्यं कपीशादिमित्रं भजे राममित्रम् ।। ३ ।। सदा भोगभाजां सुदूरे विभातं सदा योगभाजामदूरे विभातम् । चिदानन्दकंदं सदा राघवेशं विदेहात्मजानंदरूपं प्रपद्ये ।। ४ ।। महायोगमायाविशेषानुयुक्तो विभासीश लीलानराकारवृत्तिः । त्वदानंदलीलाकथापूर्णकर्णाः सदानंदरूपा भवंतीह लोके ।। ५ ।। अहं मानपानाभिमत्तप्रमत्तो न वेदाखिलेशाभिमानाभिमानः । इदानीं भवत्पादपद्मप्रसादात्त्रिलोकाधिपत्याभिमानो विनष्टः ।। ६ ।। स्फुरद्रत्नकेयूरहाराभिरामं धराभारभूतासुरानीकदावम् । शरच्चंद्रवक्त्रं लसत्पद्मनेत्रं दुरावारपारं भजे राघवेशम् ।।७।। सुराधीशनीलाभ्रनीलांगकांतिं विराधादिरक्षोवधाल्लोकशांतिम्।

किरीटादिशोभं पुरारातिलाभं भजे रामचन्द्रं रघूणामधीशम् ॥८॥
लसच्चंद्रकोटिप्रकाशादिपीठे समासीनमंके समाधाय सीताम् ।
स्फुरद्धेमवर्णां तडित्पुंजभासां भजे रामचन्द्रं निवृत्तार्तितन्द्रम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमदध्यात्मरामायणे युद्धकाण्डे इन्द्रकृतं रामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१२. रामचन्द्राष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ चिदाकारो धाता परमसुखदः पावनतनुर्मुनीन्द्रैर्योगीन्द्रैर्यतिपतिसुरेन्द्रैर्हनुमता । सदा सेव्यः पूर्णो जनकतनयांगः सुरगुरू रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥१॥ मुकुंदो गोविंदो जनकतनयालालितपदः पदं प्राप्ता यस्याधमकुलभवा चापि शबरी । गिरातीतोऽगम्यो विमलधिषणैर्वेदवचसा रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥२॥ धराधीशोऽधीशः सुरनरवराणां रघुपतिः किरीटी केयूरी कनककपिशः शोभितवपुः । समासीनः पीठे रविशतनिभः शांतमनसो रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥३॥ वरेण्यः शारण्यः कपिपतिसखा चांतविधुरो ललाटे काश्मीरो रुचिरगतिभंगः शशिमुखः । नराकारो रामो यतिपतिनुतः संसृतिहरो रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥ ४ ॥ विरूपाक्षः काश्यामुपदिशति यन्नाम शिवदं सहस्रं यन्नाम्नां पठति गिरिजा प्रत्युषसि वै । कलौ के गायंतीश्वरविधिमुखा यस्य चरितं रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥५॥ परो धीरोऽधीरोऽसुरकुलभवश्चासुरहरः परात्मा सर्वज्ञो नरसुरगणैर्गीतसुयशाः । अहल्याशापघ्नः शरकर अजः कौशिकसखा रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥ ६ ॥ हृषीकेशः शौरिर्धरणिधरशायी मधुरिपुरुपेन्द्रो वैकुण्ठो गजरिपुहरस्तुष्टमनसः । बलिध्वंसो वीरो दशरथसुतो नीतिनिपुणो रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥ ७ ॥ कविः सौमित्रीड्यः कपटमृगघाती वनचरो रणश्लाघी दांतो धरणिभरहर्ता सुरनुतः । अमानी मानज्ञो निखिलजनपूज्यो हृदिशयो रमानाथो रामो रमतु मम चित्ते तु सततम् ॥ ८ ॥ इदं रामस्तोत्रं वरममरदासेन रचितमुषःकाले भक्त्या यदि पठति यो भावसहितः । मनुष्यः स क्षिप्रं जनिमृतिभयं तापजनकं परित्यज्य श्रेष्ठं रघुपतिपदं याति शिवदम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमद्रामदासपूज्यशिष्यश्रीमद्धंसदासशिष्येणामरदासाख्यकविना विरचितं श्रीमद्रामचंद्राष्टकं सम्पूर्णम् ।

१३. श्रीसीतारामाष्टकम्

श्रीः ॥ ब्रह्ममहेन्द्रसुरेन्द्रमरुद्गणरुद्रमुनीन्द्रगणैरतिरम्यं क्षीरसरित्पतितीरमुपेत्य नुतं हि सतामवितारमुदारम् । भूमिभरप्रशमार्थमथ प्रथितप्रकटीकृतचिद्घनमूर्ति त्वां भजतो रघुनन्दन देहि दयाघन मे स्वपदांबुजदास्यम् ॥ १ ॥ पद्मदलायतलोचन हे रघुवंशविभूषण देव दयालो निर्मलनीरदनीलतनोऽखिललोकहृदंबुजभासकभानो । कोमलगात्रपवित्रपदाब्जरजःकणपावितगौतमकान्तं त्वां भजतो० ॥ २ ॥ पूर्णपरात्पर पालयमामतिदीनमनाथमनन्त सुखाब्धे प्रावृडदभ्रतडित्सुमनोहरपीतवरांबर राम नमस्ते कामविभंजन कांततरानन काञ्चनभूषण रत्नकिरीटं त्वां भजतो० ॥ ३ ॥ दिव्यशरच्छशिकांतिहरोज्ज्वलमौक्तिकमालविशालसुमौले कोटिरविप्रभचारुचरित्रपवित्रविचित्रधनुःशरपाणे । चण्डमहाभुजदण्डविखण्डितराक्षसराजमहागजदण्डं त्वां भजतो० ॥ ४ ॥ दोषविहिंस्र भुजंगसहस्रसुरोषमहानलकीलकलापे जन्मजरामरणोर्मिमनोमदमन्मथनक्रविचक्रभवाब्धौ । दुःखनिधौ च चिरं पतितं कृपयाऽद्य समुद्धर राम ततो मां त्वां भजतो० ॥ ५ ॥ संसृतिघोरमदोत्कटकुंजरतृट्क्षुदनीरदपिंडिततुण्डं दण्डकरोन्मथितं च रजस्तम उन्मदमोहपदोज्झितमार्तम् । दीनमनन्यगतिं कृपणं शरणागतमाशु विमोचय मूढं त्वां भजतो० ॥ ६ ॥ जन्मशतार्जितपापसमन्वितहृत्कमले पतिते पशुकल्पे हे रघुवीर महारणधीर दयां कुरु मय्यतिमंदमनीषे । त्वं जननी भगिनी च पिता मम तावदसि त्ववितापि कृपालो त्वां भजतो० ॥ ७ ॥ त्वां तु दयालुमकिंचनवत्सलमुत्पलहारमपारमुदारं राम विहाय कमन्यमनामयमीश जनं शरणं ननु यायाम् । त्वत्पदपद्ममतः श्रितमेव मुदा खलु देव सदाऽव ससीतं त्वां भजतो० ॥ ८ ॥ यः करुणामृतसिंधुरनाथजनोत्तमबंधुरजोत्तमकारी भक्तभयोर्मिभवाब्धितरी सरयूतटिनीतटचारुविहारी । तस्य रघुप्रवरस्य निरन्तरमष्टकमेतदनिष्टहरं वै यस्तु पठेदमरः स नरो लभतेऽच्युतरामपदांबुजदास्यम् ॥ ९ ॥

इति श्रीमन्मधुसूदनाश्रमशिष्याच्युतयतिविरचितं श्रीमत्सीतारामाष्टकं संपूर्णम् ।

इति रामस्तोत्राणि ॥ १३ ॥

अथ मारुतिस्तोत्राणि

मनोजवं मारुततुल्यवेगं जितेन्द्रियं बुद्धिमतां वरिष्ठम् ।
वातात्मजं वानरयूथमुख्यं श्रीरामदूतं शरणं प्रपद्ये ।।

१. मारुतिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ नमो भगवते विचित्रवीरहनुमते प्रलयकालानलप्रज्वलनाय प्रतापवज्रदेहाय अञ्जनीगर्भसंभूताय कटविक्रमवीरदैत्यदानवयक्षरक्षोगणग्रहबन्धनाय भूतग्रहबन्धनाय प्रेतग्रहबन्धनाय पिशाचग्रहबन्धनाय शाकिनीडाकिनीग्रहबन्धनाय काकिनीकामिनीग्रहबन्धनाय ब्रह्मग्रहबन्धनाय ब्रह्मराक्षसग्रहबन्धनाय चोरग्रहबंधनाय मारीग्रहबंधनाय एहि एहि आगच्छ आगच्छ आवेशय आवेशय मम हृदये प्रवेशय प्रवेशय स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर सत्यं कथय व्याघ्रमुखबंधन सर्पमुखबंधन राजमु० नारीमु० सभामु० शत्रुमु० सर्वमु० लंकाप्रासादभंजन अमुकं मे वशमानय क्लीं क्लीं ह्रीं श्रीं श्रीं राजानं वशमानय श्रीं ह्रीं क्लीं स्त्रीणां आकर्षय आकर्षय शत्रून्मर्दय मर्दय मारय मारय चूर्णय चूर्णय खे खे श्रीरामचंद्राज्ञया मम कार्यसिद्धिं कुरु कुरु ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः फट् स्वाहा । विचित्रवीर हनुमन् मम सर्वशत्रून् भस्म कुरु कुरु हन हन हुं फट् स्वाहा ।। एकादशशतवारं जपित्वा सर्वशत्रून् वशमानयति नान्यथा इति ।।

इति मारुतिस्तोत्रं समाप्तम् ।

२. हनुमत्स्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ अस्य श्रीहनुमद्वडवानलस्तोत्रमंत्रस्य श्रीरामचन्द्र ऋषिः । श्रीवडवानलहनुमान् देवता । मम समस्तरोगप्रशमनार्थं आयुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्धयर्थं समस्तपापक्षयार्थं सीतारामचंद्रप्रीत्यर्थं हनुमद्वडवानलस्तोत्रजपमहं करिष्ये ।। ॐ ह्रां ह्रीं ॐ नमो भगवते श्रीमहाहनुमते प्रकटपराक्रम सकलदिङमंडलयशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितय वज्रदेह रुद्रावतार लंकापुरीदहन उमाअमलमंत्र उदधिबंधन दशशिरःकृतान्तक सीताश्वासन वायुपुत्र अंजनीगर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिसैन्यप्राकार सुग्रीवसाह्य रणपर्वतोत्पाटन कुमारब्रह्मचारिन् गंभीरनाद सर्वपापग्रहवारण सर्वज्वरोच्चाटन डाकिनीविध्वंसन ॐ ह्रां ह्रीं ॐ नमो भगवते महावीरवीराय सर्वदुःखनिवारणाय ग्रहमंडलसर्वभूतमंडलसर्वपिशाचमंडलोच्चाटन भूतज्वरैकाहिकज्वरद्व्याहिकज्वरत्र्याहिकज्वरचातुर्थिकज्वरसंतापज्वरविषमज्वरतापज्वरमाहेश्वरवैष्णवज्वरान् छिंधि छिंधि यक्षब्रह्मराक्षसभूतप्रेतपिशाचान् उच्चाटय उच्चाटय ॐ ह्रां श्रीं ॐ नमो भगवते श्रीमहाहनुमते ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः आं हां हां हां हां औं सौं एहि एहि एहि ॐ हं ॐ हं ॐ हं ॐ हं ॐ नमो भगवते श्रीमहाहनुमते श्रवणचक्षुर्भूतानां शाकिनीडाकिनीनां विषमदुष्टानां सर्वविषं हर हर आकाशभुवने भेदय भेदय छेदय छेदय मारय मारय शोषय शोषय मोहय मोहय ज्वालय ज्वालय प्रहारय प्रहारय सकलमायां भेदय ॐ ह्रां ह्रीं ॐ नमो भगवते महाहनुमते सर्वग्रहोच्चाटन परबलं क्षोभय क्षोभय सकलबंधनमोक्षणं कुरु कुरु शिरःशूलगुल्मशूलसर्वशूलान्निर्मूलय निर्मूलय नागपाशानंतवासुकितक्षककर्कोटककालियान् यक्षकुलजलगतबिलगतरात्रिचरदिवाचरान् सर्वान्निर्विषान् कुरु कुरु स्वाहा । राजभयचोरभयपरमंत्रपरयन्त्रपरतंत्रपरविद्याश्छेदय छेदय स्वमंत्रस्वयंत्रस्वविद्याः प्रकटय प्रकटय सर्वारिष्टान्नाशय नाशय सर्वशत्रून्नाशय नाशय असाध्यं साधय साधय हुं फट् स्वाहा ।।

इति विभीषणकृतं हनुमद्वडवानलस्तोत्रं संपूर्णम् ।

३. श्रीहनुमत्ताण्डवस्तोत्रम्

वन्दे सिन्दूरवर्णाभं लोहिताम्बरभूषितम् ।
रक्ताङ्गरागशोभाढ्यं शोणपुच्छं कपीश्वरम ।।

भजे समीरनन्दनं सुभक्तचित्तरञ्जनं दिनेशरूपभक्षकं समस्तभक्तरक्षकम् । सुकण्ठकार्यसाधकं विपक्षपक्षबाधकं समुद्रपारगामिनं नमामि सिद्धकामिनम् ।। १ ।। सुशंकितं सुकण्ठमुक्तवान् हि यो हितं वचस्त्वमाशु धैर्य्यमाश्रयात्र वो भयं कदापि न । इति प्लवंगनाथभाषितं निशम्य वानराधिनाथ आप शं तदा स रामदूत आश्रयः ।। २ ।। सुदीर्घबाहुलोचनेन पुच्छगुच्छशोभिना भुजद्वयेन सोदरीं निजांसयुग्ममास्थितौ । कृतौ हि कोसलाधिपौ कपीशराजसन्निधौ विदेहजेशलक्ष्मणौ स मे शिवं करोत्वरम् ।। ३ ।। सुशब्दशास्त्रपारगं विलोक्य रामचन्द्रमाः कपीशनाथसेवकं समस्तनीतिमार्गगम् । प्रशंस्य लक्ष्मणं प्रति प्रलम्बबाहुभूषितः कपीन्द्रसख्यमाकरोत् स्वकार्यसाधकः प्रभुः ।। ४ ।। प्रचण्डवेगधारिणं नगेन्द्रगर्वहारिणं फणीशमातृगर्वहृद्दशास्यवासनाशकृत् । विभीषणेन सख्यकृद्विदेहजातितापहृत् सुकण्ठकार्यसाधकं नमामि यातुघातुकम् ।। ५ ।। नमामि पुष्पमालिनं सुवर्णवर्णधारिणं गदायुधेन भूषितं किरीटकुण्डलान्वितम् । सुपुच्छगुच्छतुच्छलंकदाहकं सुनायकं विपक्षपक्षराक्षसेन्द्रसर्ववंशनाशकम् ।। ६ ।। रघूत्तमस्य सेवकं नमामि लक्ष्मणप्रियं दिनेशवंशभूषणस्य मुद्रिकाप्रदर्शकम् । विदेहजातिशोकतापहारिणम् प्रहारिणम् सुसूक्ष्मरूपधारिणं नमामि दीर्घरूपिणम् ।। ७ ।। नभस्वदात्मजेन भास्वता त्वया कृता महासहायता यया द्वयोर्हितं ह्यभूत्स्वकृत्यतः । सुकण्ठ आप तारकां रघूत्तमो विदेहजां निपात्य वालिनं प्रभुस्ततो दशाननं खलम् ।। ८ ।। इमं स्तवं कुजेऽह्नि यः पठेत्सुचेतसा नरः कपीशनाथसेवको भुनक्ति सर्वसम्पदः । प्लवङ्गराजसत्कृपाकटाक्षभाजनस्सदा न शत्रुतो भयं भवेत्कदापि तस्य नुस्त्विह ।।९।। नेत्राङ्गनन्दधरणीवत्सरेऽनङ्गवासरे । लोके वराख्यभट्टेन हनुमत्ताण्डवं कृतम् ।।१०।।

इति हनुमत्तांडवस्तोत्रम् समाप्तम् ।

४. पञ्चमुखहनुमत्कवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ॐ श्रीपञ्चवदनायाञ्जनेयाय नमः ।। ॐ अस्य श्रीपञ्चमुखहनुमत्कवचमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री छन्दः, पञ्चमुखविराट् हनुमान् देवता, ह्रीं बीजं, श्रीं शक्तिः, क्रौं कीलकं, क्रूं कवचं, क्रैं अस्त्राय फट् इति दिग्बंधः ।। श्रीगरुड उवाच ।। अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि शृणु सर्वाङ्गसुन्दरि ।। यत्कृतं देवदेवेन ध्यानं हनुमतः प्रियम् ।। १ ।। पञ्चवक्त्रं महाभीमं त्रिपञ्चनयनैर्युतम् । बाहुभिर्दशभिर्युक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदम् ।। २ ।। पूर्वं तु वानरं वक्त्रं कोटिसूर्यसमप्रभम् । दंष्ट्राकरालवदनं भृकुटीकुटिलेक्षणम् ।। ३ ।। अस्यैव दक्षिणं वक्त्रं नारसिंहं महाद्भुतम् । अत्युग्रतेजोवपुषं भीषणं भयनाशनम् ।। ४ ।। पश्चिमं गारुडं वक्त्रं वक्रतुण्डं महाबलम् । सर्वनागप्रशमनं विषभूतादिकृन्तनम् ।। ५ ।। उत्तरं सौकरं वक्त्रं कृष्णं दीप्तं नभोपमम् । पातालसिंहवेतालज्वररोगादिकृन्तनम् ।। ६ ।। ऊर्ध्वं हयाननं घोरं दानवान्तकरं परम् । येन वक्त्रेण विप्रेन्द्र तारकाख्यं महासुरम् ।। ७ ।। जघान शरणं तत्स्यात्सर्वशत्रुहरं परम् । ध्यात्वा पञ्चमुखं रुद्रं हनुमन्तं दयानिधिम् ।। ८ ।। खड्गं त्रिशूलं खट्वांगं पाशमंकुशपर्वतम् । मुष्टि कौमोदकीं वृक्षं धारयन्तं कमण्डलुम् ।। ९ ।। भिन्दिपालं ज्ञानमुद्रां दशभिर्मुनिपुंगवम् । एतान्यायुधजालानि धारयन्तं भजाम्यहम् ।। १० ।। प्रेतासनोपविष्टं तं सर्वाभरणभूषितम् । दिव्यमाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम् ।। ११ ।। सर्वाश्चर्यमयं देवं हनुमद्विश्वतोमुखम् ।। पञ्चास्यमच्युतमनेकविचित्रवर्णं वक्त्रं शशाङ्कशिखरं कपिराजवर्यम् ।। पीताम्बरादिमुकुटैरुपशोभिताङ्गं पिङ्गाक्षमाद्यमनिशं मनसा स्मरामि ।। १२ ।। मर्कटेशं महोत्साहं सर्वशत्रुहरं परम् । शत्रुं संहर मां रक्ष श्रीमन्नापदमुद्धर ।। १३ ।। ॐ हरिमर्कटमर्कटमंत्रमिदं परिलिख्यति लिख्यति वामतले । यदि नश्यति नश्यति शत्रुकुलं यदि मुञ्चति मुञ्चति वामलता ।। १४ ।। ॐ हरिमर्कटाय स्वाहा । ॐ नमो भगवते पञ्चवदनाय

पूर्वकपिमुखाय सकलशत्रुसंहारणाय स्वाहा ।। ॐ नमो भगवते पञ्चवदनाय दक्षिणमुखाय करालवदनाय नरसिंहाय सकलभूतप्रमथनाय स्वाहा ।। ॐ नमो भगवते पञ्चवदनाय पश्चिममुखाय गरुडाननाय सकलविषहराय स्वाहा ।। ॐ नमो भगवते पञ्चवदनायोत्तरमुखायादिबराहाय सकलसम्पत्कराय स्वाहा ।। ॐ नमो भगवते पञ्चवदनायोर्ध्वमुखाय हयग्रीवाय सकलजनवशंकराय स्वाहा ।। ॐ अस्य श्रीपञ्चमुखहनुमन्मन्त्रस्य श्रीरामचन्द्र ऋषिः, अनुष्टुप् छन्दः, पञ्चमुखवीरहनुमान् देवता, हनुमानिति बीजम्, वायुपुत्र इति शक्तिः, अंजनीसुत इति कीलकम्, श्रीरामदूतहनुमत्प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।। इति ऋष्यादिकं विन्यस्य ॐ अञ्जनीसुताय अंगुष्ठाभ्यां नमः । ॐ रुद्रमूर्तये तर्जनीभ्यां नमः । ॐ वायुपुत्राय मध्यमाभ्यां नमः । ॐ अग्निगर्भाय अनामिकाभ्यां नमः । ॐ रामदूताय कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ॐ पञ्चमुखहनुमते करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । इति करन्यासः ।। ॐ अञ्जनीसुताय हृदयाय नमः । ॐ रुद्रमूर्तये शिरसे स्वाहा । ॐ वायुपुत्राय शिखायै वषट् । ॐ अग्निगर्भाय कवचाय हूं । ॐ रामदूताय नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ पञ्चमुखहनुमते अस्त्राय फट् ।। ॐ पञ्चमुखहनुमते स्वाहा ।। इति दिग्बन्धः ।। अथ ध्यानम् ।। वन्दे वानरनारसिंहखगराट्क्रोडाश्ववक्त्रान्वितं दिव्यालङ्करणं त्रिपञ्चनयनं देदीप्यमानं रुचा । हस्ताब्जैरसिखेटपुस्तकसुधाकुम्भांकुशाद्रि हलं खट्वाङ्गं फणिभूरुहं दशभुजं सर्वारिवीरापहम् ।। १ ।। इति ।। अथ मन्त्रः ।। ॐ श्रीरामदूतायाञ्जनेयाय वायुपुत्राय महाबलपराक्रमाय सीतादुःखनिवारणाय लङ्कादहनकारणाय महाबलप्रचण्डाय फाल्गुनसखाय कोलाहलसकलब्रह्माण्डविश्वरूपाय सप्तसमुद्रनिर्लङ्घनाय पिङ्गलनयनायामितविक्रमाय सूर्यबिम्बफलसेवनाय दुष्टनिवारणाय दृष्टिनिरालंकृताय सञ्जीविनीसञ्जीविताङ्गदलक्ष्मणमहाकपिसैन्यप्राणदाय दशकण्ठविध्वंसनाय रामेष्टाय महाफाल्गुनसखाय सीतासहितरामवरप्रदाय षट्प्रयोगागमपञ्चमुखवीरहनुमन्मंत्रजपे विनि-

योगः ।। ॐ हरिमर्कटमर्कटाय बंबंबंबंबं वौषट् स्वाहा । ॐ हरिमर्कटमर्कटाय फंफंफंफंफं फट् स्वाहा । ॐ हरिमर्कटमर्कटाय खें खें खें खें खें मारणाय स्वाहा । ॐ हरिमर्कटमर्कटाय लुं लुं लुं लुं लुं आकर्षितसकलसम्पत्कराय स्वाहा । ॐ हरिमर्कटमर्कटाय धं धं धं धं धं शत्रुस्तम्भनाय स्वाहा । ॐ टं टं टं टं टं कूर्ममूर्तये पञ्चमुखवीरहनुमते परयंत्रपरतंत्रोच्चाटनाय स्वाहा । ॐ कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं यं रं लं वं शं षं सं ळं क्षं स्वाहा । इति दिग्बंधः ।। ॐ पूर्वकपिमुखाय पंचमुखहनुमते टंटंटंटंटं सकलशत्रुसंहरणाय स्वाहा ।। ॐ दक्षिणमुखाय पंचमुखहनुमते करालवदनाय नरसिंहाय ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः सकलभूतप्रेतदमनाय स्वाहा ।। ॐ पश्चिममुखाय गरुडाननाय पंचमुखहनुमते मंमंमंमंमं सकलविषहराय स्वाहा ।। ॐ उत्तरमुखायादिवराहाय लंलंलंलंलं नृसिंहाय नीलकंठमूर्तये पंचमुखहनुमते स्वाहा ।। ॐ ऊर्ध्वमुखाय हयग्रीवाय रुंरुंरुंरुंरुं रुद्रमूर्तये सकलप्रयोजननिर्वाहकाय स्वाहा ।। ॐ अञ्जनीसुताय वायुपुत्राय महाबलाय सीताशोकनिवारणाय श्रीरामचंद्रकृपापादुकाय महावीर्यप्रमथनाय ब्रह्माण्डनाथाय कामदाय पञ्चमुखवीरहनुमते स्वाहा ।। भूतप्रेतपिशाचब्रह्मराक्षसशाकिनीडाकिन्यन्तरिक्षग्रहपरयंत्रपरतंत्रोच्चाटनाय स्वाहा ।। सकलप्रयोजननिर्वाहकाय पञ्चमुखवीरहनुमते श्रीरामचन्द्रवरप्रसादाय जंजंजंजंजं स्वाहा ।। इदं कवचं पठित्वा तु महाकवचं पठेन्नरः । एकवारं जपेत्स्तोत्रं सर्वशत्रुनिवारणम् ।।१५।। द्विवारं तु पठेन्नित्यं पुत्रपौत्रप्रवर्धनम् । त्रिवारं च पठेन्नित्यं सर्वसम्पत्करं शुभम् ।।१६।। चतुर्वारं पठेन्नित्यं सर्वरोगनिवारणम् ।। पञ्चवारं पठेन्नित्यं सर्वलोकवशङ्करम् ।।१७।। षड्वारं च पठेन्नित्यं सर्वदेववशङ्करम् । सप्तवारं पठेन्नित्यं सर्वसौभाग्यदायकम् ।।१८।। अष्टवारं पठेन्नित्यमिष्टकामार्थसिद्धिदम् । नववारं पठेन्नित्यं राजभोगमवाप्नुयात् ।।१९।। दशवारं पठेन्नित्यं त्रैलोक्यज्ञानदर्शनम् । रुद्रावृत्ति पठे-

न्नित्यं सर्वसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ।।२०।। कवचस्मरणेनैव महाबलमवाप्नुयात् ।।२१।।

इति सुदर्शनसंहितायां श्रीरामचन्द्रसीताप्रोक्तं श्रीपञ्चमुखहनुमत्कवचं सम्पूर्णम् ।

---

५. एकादशमुखहनुमत्कवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। लोपामुद्रोवाच ।। कुम्भोद्भवदया सिन्धो श्रुतं हनुमतः परम् । यंत्रमंत्रादिकं सर्वं त्वन्मुखोदीरितं मया ।।१।। दयां कुरु मयि प्राणनाथ वेदितुमुत्सहे । कवचं वायुपुत्रस्य एकादशमुखात्मनः ।।२।। इत्येवं वचनं श्रुत्वा प्रियायाः प्रश्रयान्वितम् । वक्तुं प्रचक्रमे तत्र लोपामुद्रां प्रति प्रभुः ।।३।। अगस्त्य उवाच ।। नमस्कृत्वा रामदूतं हनुमन्तं महामतिम् । ब्रह्मप्रोक्तं तु कवचं शृणु सुन्दरि सादरम् ।।४।। सनन्दनाय सुमहच्चतुराननभाषितम् । कवचं कामदं दिव्यं सर्वरक्षोनिबर्हणम् ।।५।। सर्वसंपत्प्रदं पुण्यं मर्त्यानां मधुरस्वरे । ॐ अस्य श्रीकवचस्यैकादशवक्त्रस्य धीमतः ।।६।। हनुमत्कवचमंत्रस्य सनन्दन ऋषिः स्मृतः । प्रसन्नात्मा हनूमांश्च देवताऽत्र प्रकीर्तिता ।।७।। छन्दोऽनुष्टुप् समाख्यातं बीजं वायुसुतस्तथा । मुख्यः प्राणः शक्तिरिति विनियोगः प्रकीर्तितः ।।८।। सर्वकामार्थसिद्ध्यर्थे जप एवमुदीरयेत् । ॐ स्फ्रें बीजं शक्तिधृक् पातु शिरो मे पवनात्मजः ।। ९ ।। क्रौं बीजात्मा नयने पातु मां वानरेश्वरः । क्षं बीजरूपी कर्णौ मे सीताशोकविनाशनः ।।१०।। ग्लौं बीजवाच्यो नासां मे लक्ष्मणप्राणदायकः । वं बीजार्थश्च कण्ठं मे पातु चाक्षयकारकः ।।११।। ऐं बीजवाच्यो हृदयं पातु मे कपिनायकः । वं बीजकीर्तितः पातु बाहू मे चाञ्जनीसुतः ।।१२।। ह्रां बीजं राक्षसेन्द्रस्य दर्पहा पातु चोदरम् । ह्रं सौं बीजमयो मध्यं पातु लंकाविदाहकः ।।१३।। ह्रीं बीजधरः पातु गुह्यं देवेन्द्रवन्दितः । रं बीजात्मा सदा पातु चोरू वारिधिलंघनः ।।१४।। सुग्रीव सचिवः पातु जानुनी मे मनोजवः । पादौ पादतले पातु द्रोणाचलधरो हरिः ।।१५।। आपादमस्तकं पातु रामदूतो महाबलः । पूर्वे वानरवक्त्रो

मामाग्नेय्यां क्षत्रियान्तकृत् ।।१६।। दक्षिणे नारसिंहस्तु नैर्ऋत्यां गणनायकः । वारुण्यां दिशि मामव्यात्खगवक्त्रो हरीश्वरः ।।१७।। वायव्यां भैरवमुखः कौबेर्यां पातु मां सदा । क्रोडास्यः पातु मां नित्य-मीशान्यां रुद्ररूपधृक् ।।१८।। ऊर्ध्वं हयाननः पातु त्वधः शेषमुख-स्तथा । रामास्यः पातु सर्वत्र सौम्यरूपी महाभुजः ।।१९।। इत्येवं रामदूतस्य कवचं प्रपठेत्सदा । एकादशमुखस्यैतद् गोप्यं वै कीर्तितं मया ।।२०।। रक्षोघ्नं कामदं सौम्यं सर्वसम्पद्विधायकम् । पुत्रदं धनदं चोग्रं शत्रुसंघविमर्दनम् ।।२१।। स्वर्गापवर्गदं दिव्यं चिन्तितार्थ-प्रदं शुभम् । एतत्कवचमज्ञात्वा मंत्रसिद्धिर्न जायते ।।२२।। चत्वा-रिंशत्सहस्राणि पठेच्छुद्धात्मना नरः । एकवारं पठेन्नित्यं कवचं सिद्धिदं पुमान् ।।२३।। द्विवारं वा त्रिवारं वा पठन्नायुष्यमाप्नुयात् । क्रमादेकादशादेवमावर्तनजपात्सुधीः ।।२४।। वर्षान्ते दर्शनं साक्षाल्लभते नात्र संशयः । यं यं चिन्तयते चार्थं तं तं प्राप्नोति पूरुषः ।।२५।। ब्रह्मोदीरितमेतद्धि तवाग्रे कथितं महत् ।।२६।। इत्येवमुक्त्वा वचनं महर्षिस्तूष्णींबभूवेन्दुमुखीं निरीक्ष्य । संहृष्टचित्ताऽपि तदा तदीय-पादौ ननामातिमुदा स्वभर्तुः ।।२७।।

इत्यगस्त्यसंहितायामेकादशमुखहनुमत्कवचं संपूर्णम् ।

इति मारुतिस्तोत्राणि।।५।।

अथ कृष्णस्तोत्राणि

कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकाप्रचलदंगुलीततिः ।
मोहयन्सुरभिवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ।।

त्रैलोक्यमंगलकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नारद उवाच ।। भगवन्सर्वधर्मज्ञ कवचं यत्प्रकाशितम् । त्रैलोक्यमंगलं नाम कृपया कथय प्रभो ।।१।। सनत्कुमार उवाच ।। श्रृणु वक्ष्यामि विप्रेन्द्र कवचं परमाद्भुतम् । नारायणेन कथितं कृपया ब्रह्मणे पुरा ।। २ ।। ब्रह्मणा कथितं मह्यं परं स्नेहाद्वदामि वै । अतिगुह्यतरं तत्त्वं ब्रह्ममंत्रौघविग्रहम् ।।३।। यद्धृत्वा पठनाद्ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते ध्रुवम् । यद्धृत्वा पठनात्पाति महालक्ष्मीर्जगत्त्रयम् ।।४।। पठनाद्धारणाच्छंभुः संहर्ता सर्वमंत्रवित् । त्रैलोक्यजननी दुर्गा महिषादिमहासुरान् ।। ५ ।। वरदृप्तान् जघानैव पठनाद्धारणाद्यतः । एवमिन्द्रादयः सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ।।६।। इदं कवचमत्यंतगुप्तं कुत्रापि नो वदेत् । शिष्याय भक्तियुक्ताय साधकाय प्रकाशयेत् ।।७।। शठाय परशिष्याय दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् । त्रैलोक्यमंगलस्यास्य कवचस्य प्रजापतिः ।।८।। ऋषिश्छंदश्च गायत्री देवो नारायणः स्वयम् । धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः ।।९।। प्रणवो मे शिरः पातु नमो नारायणाय च । भालं मे नेत्रयुगलमष्टार्णो भुक्तिमुक्तिदः ।।१०।। क्लीं पायाच्छ्रोत्रयुग्मं चैकाक्षरः सर्वमोहनः । क्लीं कृष्णाय सदा घ्राणं गोविंदायेति जिह्विकाम् ।।११।। गोपीजनपदवल्लभाय स्वाहाननं मम । अष्टादशाक्षरो मंत्रः कण्ठं

पातु दशाक्षरः ।।१२।। गोपीजनपदवल्लभाय स्वाहा भुजद्वयम् । क्लीं ग्लौं क्लीं श्यामलाङ्गाय नमः स्कंधौ दशाक्षरः ।।१३।। क्लीं कृष्णः क्लीं करौ पायात् क्लीं कृष्णो मां गतोऽवतु । हृदयं भुवनेशानः क्लीं कृष्णः क्लीं स्तनौ मम ।।१४।। गोपालायाग्निजायान्तं कुक्षियुग्मं सदाऽवतु । क्लीं कृष्णाय सदा पातु पार्श्वयुग्ममनुत्तमः ।।१५।। कृष्णगोविंदकौ पातां स्मराद्यौ ङे.युतौ मनुः । अष्टाक्षरः पातु नाभिं कृष्णेति द्व्यक्षरोऽवतु ।।१६।। पृष्ठं क्लीं कृष्णकं गल्लं क्लीं कृष्णाय द्विठान्तकः । सक्थिनी सततं पातु श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्णठद्वयम् ।।१७।। ऊरू सप्ताक्षरः पायात्त्रयोदशाक्षरोऽवतु । श्रीं ह्रीं क्लीं पदतो गोपीजनवल्लभपदं ततः ।।१८।। भाय स्वाहेति पायुं वै क्लीं ह्रीं श्रीं स दशार्णकः । जानुनी च सदा पातु ह्रीं श्रीं क्लीं च दशाक्षरः ।।१९।। त्रयोदशाक्षरः पातु जंघे चक्राद्युदायुधः । अष्टादशाक्षरो ह्रीं श्रीं पूर्वको विंशदर्णकः ।।२०।। सर्वांगं मे सदा पातु द्वारकानायको बली । नमो भगवते पश्चाद्वासुदेवाय तत्परम् ।।२१।। ताराद्यो द्वादशार्णोऽयं प्राच्यां मां सर्वदाऽवतु। श्रीं ह्रीं क्लीं च दशार्णस्तु ह्रीं क्लीं श्रीं षोडशार्णकः ।।२२।। गदाद्युदायुधो विष्णुर्मामग्नेर्दिशि रक्षतु । ह्रीं श्रीं दशाक्षरो मंत्रो दक्षिणे मां सदाऽवतु ।।२३।। तारो नमो भगवते रुक्मिणीवल्लभाय च । स्वाहेति षोडशार्णोऽयं नैर्ऋत्यां दिशि रक्षतु ।।२४।। क्लीं हृषीकेशाय पदं नमो मां वारुणेऽवतु । अष्टादशार्णः कामान्तो वायव्ये मां सदाऽवतु ।।२५।। श्रीं मायाकामकृष्णाय गोविंदाय द्विठो मनुः ।। द्वादशार्णात्मको विष्णुरुत्तरे मां सदाऽवतु ।। २६ ।। वाग्भयं कामकृष्णाय ह्रीं गोविंदाय तत्परम् । श्रीं गोपीजनवल्लभान्ताय स्वाहा करौ ततः ।।२७।। द्वाविंशत्यक्षरो मंत्रो मामैशान्ये सदाऽवतु । कालियस्य फणामध्ये दिव्यं नृत्यं करोति तम् ।।२८।। नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतम् । द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रोऽप्यधो मां सर्वदाऽवतु ।।२९।। कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि । तन्नोऽनङ्गः प्रचोदयादेषा मां पातु चोर्ध्वतः ।।३०।। इति ते कथितं विप्र ब्रह्म मंत्रौघविग्रहम् । त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं ब्रह्मरूपकम् ।।३१।। ब्रह्मणा कथितं पूर्वं नारायणमुखाच्छ्रुतम् । तव

स्नेहान्मयाऽऽख्यातं प्रवक्तव्यं न कस्यचित् ।।३२।। गुरुं प्रणम्य विधिवत्कवचं प्रपठेत्ततः । सकृद् द्विस्त्रिर्यथाज्ञानं स हि सर्वतपोमयः ।।३३।। मंत्रेषु सकलेष्वेव देशिको नात्र संशयः । शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः ।।३४।। हवनादीन्दशांशेन कृत्वा तत्साधयेद् ध्रुवम् । यदि स्यात्सिद्धकवचो विष्णुरेव भवेत्स्वयम् ।।३५।। मंत्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्याविधानतः । स्पर्धामुद्धूय सततं लक्ष्मीर्वाणी वसेत्ततः ।।३६।। पुष्पांजल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् । दशवर्षसहस्राणि पूजायाः फलमाप्नुयात् ।।३७।। भूर्जे विलिख्यांगुलिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि । कंठे वा दक्षिणे बाहौ सोऽपि विष्णुर्न संशयः ।।३८।। अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च । महादानानि यान्येव प्रादक्षिण्यं भुवस्तथा ।।३९।। कलां नार्हन्ति तान्येव सकृदुच्चारणात्ततः । कवचस्य प्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ।।४०।। त्रैलोक्यं क्षोभयत्येव त्रैलोक्यविजयी भवेत् । इदं कवचमज्ञात्वा यजेद्यः पुरुषोत्तमम् । शतलक्षं प्रजप्तोऽपि न मंत्रस्तस्य सिध्यति ।।४१।।

इति श्रीनारदपंचरात्रे ज्ञानामृतसारे त्रैलोक्यमंगलकवचं संपूर्णम् ।

---

२. श्रीबालरक्षा

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीकृष्णाय नमः ।। अव्यादजोऽङ्घ्रिमणिमांस्तव जान्वथोरू यज्ञोऽच्युतः कटितटं जठरं हयास्यः । हृत्केशवस्त्वदुर ईश इनस्तु कंठं विष्णुर्भुजं मुखमुरुक्रम ईश्वरः कम् ।।१।। चक्र्यग्रतः सहगदो हरिरस्तु पश्चात्त्वत्पार्श्वयोर्धनुरसौ मधुहाजनश्च । कोणेषु शंख उरुगाय उपर्युपेन्द्रस्तार्क्ष्यः क्षितौ हलधरः पुरुषः समंतात् ।।२।। इन्द्रियाणि हृषीकेशः प्राणान्नारायणोऽवतु । श्वेतद्वीपपतिश्चित्तं मनो योगेश्वरोऽवतु ।।३।। पृश्निगर्भश्च ते बुद्धिमात्मानं भगवान्परः । क्रीडंतं पातु गोविंदः शयानं पातु माधवः ।।४।। व्रजंतमव्याद्वैकुंठ आसीनं त्वां श्रियः पतिः । भुञ्जानं यज्ञभुक्पातु सर्वग्रहभयंकरः ।।५।। डाकिन्यो यातुधान्यश्च कूष्मांडायेऽर्भकग्रहाः । भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षरक्षोविनायकाः ।।६।। कोटरारेवतीज्येष्ठापूतनामातृकादयः । उन्मादा ये ह्यपस्मारा देहप्राणेन्द्रियद्रुहः ।।७।।

स्वप्नदृष्टा महोत्पाता वृद्धबालग्रहाश्च ये । सर्वे नश्यंतु ते विष्णोर्नामग्रहणभीरवः ।।८।।

इति श्रीमद्भागवते दशमस्कधे गोपीकृतबालरक्षा समाप्ता ।

---

३. श्रीकृष्णस्तवराजः

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीमहादेव उवाच ।। शृणु देवि प्रवक्ष्यामि स्तोत्रं परमदुर्लभम् । यज्ज्ञात्वा न पुनर्गच्छेन्नरो निरययातनाम् ।।१।। नारदाय च यत्प्रोक्तं ब्रह्मपुत्रेण धीमता । सनत्कुमारेण पुरा योगींद्रगुरुवर्त्मना ।।२।। श्रीनारद उवाच ।। प्रसीद भगवन्मह्यमज्ञानात्कुण्ठितात्मने । तवांघ्रिपंकजरजोरागिणीं भक्तिमुत्तमाम् ।।३।। अज प्रसीद भगवन्नमितद्युतिपंजर । अप्रमेयं प्रसीदास्मद्दुःखहन् पुरुषोत्तम ।।४।। स्वसंवेद्य प्रसीदास्मदानंदात्मन्ननामय । अचिन्त्यसारविघ्नात्मन्प्रसीद परमेश्वर ।।५।। प्रसीद तुंगतुंगानां प्रसीद शिव शोभन । प्रसीद गुणगंभीर गंभीराणां महाद्युते ।।६।। प्रसीद व्यक्त विस्तीर्ण विस्तीर्णानामगोचर । प्रसीदार्द्रार्द्र जातीनां प्रसीदांतांतदायिनाम् ।।७।। गुरोर्गरीयः सर्वेश प्रसीदानंतदेहिनाम् । जय माधव मायात्मन् जय शाश्वत शंखभृत् ।।८।। जय शंखधर श्रीमन् जय नंदकनंदन । जय चक्रगदापाणे जय देव जनार्दन ।।९।। जय रत्नवराबद्धकिरीटाक्रांतमस्तक । जय पक्षिपतिच्छायानिरुद्धार्ककरारुण ।। १० ।। नमस्ते नरकाराते नमस्ते मधुसूदन । नमस्ते ललितापाङ्ग नमस्ते नरकान्तक ।।११।। नमः पापहरेशान नमः सर्वभयापह । नमः संभूतसर्वात्मन्नमः संभूतकौस्तुभ ।।१२।। नमस्ते नयनातीत नमस्ते भयहारक । नमो विभिन्नवेषाय नमः श्रुतिपथातिग ।।१३।। नमस्त्रिमूर्तिभेदेन सर्गस्थित्यंतहेतवे । विष्णवे त्रिदशारातिजिष्णवे परमात्मने ।।१४।। चक्रभिन्नारिचक्राय चक्रिणे चक्रवल्लभ । विश्वाय विश्ववन्द्याय विश्वभूतानुवर्तिने ।।१५।। नमोऽस्तु योगिध्येयात्मन्नमोऽस्त्वध्यात्मरूपिणे । भक्तिप्रदाय भक्तानां नमस्ते भक्तिदायिने ।।१६।। पूजनं हवनं चेज्या ध्यानं पश्चान्नमस्क्रिया । देवेश कर्म सर्वं मे भवेदाराधनं तव ।।१७।। इति हवनजपार्चाभेदतो विष्णुपूजानियतहृदयकर्मा यस्तु मंत्री चिराय ।

स खलु सकलकामान् प्राप्य कृष्णान्तरात्मा जननमृतिविमुक्तोऽत्युत्तमां भक्तिमेति ।।१८।। गोगोपगोपिकावीतं गोपालं गोषु गोप्रदम् । गोपैरीड्यं गोसहस्रैर्नौमि गोकुलनायकम् ।।१९।। प्रीणयेदनया स्तुत्या जगन्नाथं जगन्मयम् । धर्मार्थकाममोक्षाणामाप्तये पुरुषोत्तमम् ।।२०।।

इति श्रीनारदपंचरात्रे ज्ञानामृतसारे श्रीकृष्णस्तवराजसंपूर्णम् ।

---

४. भगवन्मानसपूजा

श्रीगणेशाय नमः ।। हृदंभोजे कृष्णः सजलजलदश्यामलतनुः सरोजाक्षः स्रग्वी मुकुटकटकाद्याभरणवान् । शरद्राकानाथप्रतिमवदनः श्रीमुरलिकां वहन्ध्येयो गोपीगणपरिवृतः कुङ्कुमचितः ।।१।। पयोम्भोधेर्द्वीपान्मम हृदयमायाहि भगवन्मणिव्रातभ्राजत्कनकवरपीठं भज हरे । सूचिह्नौ ते पादौ यदुकुलजनेनेज्मि सुजलैर्गृहाणेदं दूर्वाफलजलवदर्घ्यं मुररिपो ।।२।। त्वमाचामोपेन्द्र त्रिदशसरिदंभोऽतिशिशिरं भजस्वेमं पञ्चामृतरचितमाप्लावमघहन् । द्युनद्याः कालिंद्या अपि कनककुंभस्थितमिदं जलं तेन स्नानं कुरु कुरु कुरुष्वाचमनकम् ।।३।। तडिद्वर्णे वस्त्रे भज विजयकांताधिहरण प्रलंबारिभ्रातर्मृदुलमुपवीतं कुरु गले । ललाटे पाटीरं मृगमदयुतं धारय हरे गृहाणेदं माल्यं शतदलतुलस्यादिरचितम् ।।४।। दशाङ्गं धूपं सद्वरदचरणाग्रेऽर्पितमये मुखं दीपेनेन्दुप्रभवरजसा देव कलये । इमौ पाणी वाणीपतिनुत सुकर्पूररजसा विशोध्याग्रे दत्तं सलिलमिदमाचाम नृहरे ।।५।। सदा तृप्तान्नं षड्रसवदखिलव्यंजनयुतं सुवर्णामत्रे गोघृतचषकयुक्ते स्थितमिदम् यशोदासूनो तत्परमदययाऽशान सखिभिः प्रसादं वांछद्भिः सह तदनुनीरं पिब विभो ।।६।। सचन्द्रं तांबूलं मुखरुचिकरं भक्षय हरे फलं स्वादु प्रीत्या परिमलवदास्वादय चिरम् । सपर्या पर्याप्त्यै कनकमणिजातं स्थितमिदं प्रदीपैरारार्तिं जलधितनयाश्लिष्ट रचये ।।७।। विजातीयैः पुष्पैरभिसुरभिभिर्बिल्वतुलसीयुतैश्चेमं पुष्पांजलिमजित ते मूर्ध्नि निदधे । तव प्रादक्षिण्यक्रमणमघविध्वंसिरचितं चतुर्वारं विष्णो जनिपथगतिश्रान्तविदुषा ।।८।। नमस्कारोऽष्टाङ्गः सकलदुरितं ध्वंसनपटुः कृतं नृत्यं गीतं स्तुतिरपि रमाकांत त इयम् । तव प्रीत्यै भूया-

दहमपि च दासस्तव विभो कृतं छिद्रं पूर्णं कुरु कुरु नमस्तेऽस्तु भगवन् ॥९॥ सदा सेव्यः कृष्णः सजलघननीलः करतले दधानो दध्यन्नं तदनु नवनीतं मुरलिकाम् । कदाचित्कान्तानां कुचलसितपत्रालिरचनासमासक्तं स्निग्धैः सह शिशुविहारं विरचयन् ॥१०॥ मणिकर्णीच्छया जातमिदं मानसपूजनम् । यः कुर्वीतोषसि प्रारास्तस्य कृष्णः प्रसीदति ॥११॥

इति श्रीशंकराचार्यविरचितं भगवन्मानसपूजनम् ।

---

५. देवकृतगर्भस्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ॥ देवा ऊचुः ॥ जगद्योनिरयोनिस्त्वमनंतोऽव्यय एव च । ज्योतिःस्वरूपो ह्यवशः सगुणो निर्गुणो महान् ॥ १ ॥ भक्तानुरोधात्साकारो निराकारो निरंकुशः । निर्व्यूहो निखिलाधारो निःशंको निरुपद्रवः ॥२॥ निरुपाधिश्च निर्लिप्तो निरीहो निधनान्तकः । स्वात्मारामः पूर्णकामो निमिषो नित्य एव च ॥३॥ स्वेच्छामयः सर्वहेतुः सर्वः सर्वगुणाश्रयः । सर्वदो दुःखदो दुर्गो दुर्जनांतक एव च ॥४॥ सुभगो दुर्भगो वाग्मी दुराराध्यो दुरत्ययः । वेदहेतुश्च वेदाश्च वेदांगो वेदविद्विभुः ॥५॥ इत्येवमुक्त्वा देवाश्च प्रणेमुश्च मुहुर्मुहुः । हर्षाश्रुलोचनाः सर्वे ववृषुः कुसुमानि च ॥६॥ द्विचत्वारिंशन्नामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । दृढां भक्तिं हरेर्दास्यं लभते वांछितं फलम् ॥७॥ इत्येवं स्तवनं कृत्वा देवास्ते स्वालयं ययुः । बभूव जलवृष्टिश्च निश्चेष्टा मथुरा पुरी ॥८॥

इति देवकृतगर्भस्तुतिः सम्पूर्णा ।

---

६. वसुदेवकृतश्रीकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ वसुदेव उवाच ॥ त्वामतींद्रियमव्यक्तमक्षरं निर्गुणं विभुम् । ध्यानासाध्यं च सर्वेषां परमात्मानमीश्वरम् ॥१॥ स्वेच्छामयं सर्वरूपं स्वेच्छारूपधरं परम् । निर्लिप्तं परमं ब्रह्म बीजरूपं सनातनम् ॥२॥ स्थूलात्स्थूलतरं प्राप्तमतिसूक्ष्ममदर्शनम् । स्थितं सर्वशरीरेषु साक्षिरूपमदृश्यकम् ॥३॥ शरीरवन्तं सगुणमशरीरं गुणोत्करम् । प्रकृतिं प्रकृतीशं च प्राकृतं प्रकृतेः परम् ॥४॥ सर्वेशं सर्वरूपं च सर्वांतकरमव्ययम् । सर्वाधारं निराधारं

निर्व्यूहं स्तौमि किं विभुम् ॥५॥ अनन्तः स्तवनेऽशक्तोऽशक्ता देवी सरस्वती । यं वा स्तोतुमशक्तश्च पञ्चवक्त्रः षडाननः ॥६॥ चतुर्मुखो वेदकर्ता यं स्तोतुमक्षमः सदा । गणेशो न समर्थश्च योगीन्द्राणां गुरोर्गुरुः ॥७॥ ऋषयो देवताश्चैव मुनीन्द्रमनुमानवाः । स्वप्ने तेषामदृश्यं च त्वामेव किं स्तुवंति ते ॥८॥ श्रुतयः स्तवनेऽशक्ताः किं स्तुवंति विपश्चितः । विहायैवं शरीरं च बालो भवितुमर्हसि ॥९॥ वसुदेवकृतं स्तोत्रं त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः । भक्ति दास्यमवाप्नोति श्रीकृष्णचरणांबुजे ॥१०॥ पुत्रं विशिष्टं लभते हरिदासं गुणान्वितम् । संकटं निस्तरेत्तूर्णं शत्रुभीतेः प्रमुच्यते ॥११॥

इति श्रीब्रह्मवैवर्ते महापुराणे वसुदेवकृतं कृष्णस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

७. श्रीवेंकटेश्वरमंगलस्तोत्रम्

श्रीवेङ्कटेश्वराय नमः ॥ श्रियः कांताय देवाय कल्याणनिधयेऽर्थिनाम् । श्रीवेङ्कटनिवासाय श्रीनिवासाय मंगलम् ॥१॥ लक्ष्मीसविभ्रमालोकसद्मविभ्रमचक्षुषे । चक्षुषे सर्वलोकानां वेंकटेशाय मंगलम् ॥२॥ श्रीवेंकटाद्रिशृंगाय मंगलाभरणांघ्रये । मंगलानां निवासाय श्रीनिवासाय मंगलम् ॥३॥ सर्वावयवसौंदर्यसम्पदा सर्वचेतसाम् । सदा संमोहनायास्तु वेंकटेशाय मंगलम् ॥४॥ नित्याय निरवद्याय सत्यानंतचिदात्मने । सर्वांतरात्मने श्रीमद्वेंकटेशाय मंगलम् ॥ ५ ॥ स्वतः सर्वविदे सर्वशक्तये सर्वशेषिणे । सुलभाय सुशीलाय वेङ्कटेशाय मंगलम् ॥६॥ परस्मै ब्रह्मणे पूर्णकामाय परमात्मने । प्रपन्नपरतत्त्वाय वेंकटेशाय मंगलम् ॥ ७ ॥ अकालतत्त्वविश्रांतावात्मानमनुपश्यताम् । अतृप्तामृतरूपाय वेंकटेशाय मंगलम् ॥ ८ ॥ प्रायः स्वचरणौ पुंसां शरणत्वेन प्रीणितौ । दृश्येते कृपया श्रीमद्वेंकटेशाय मंगलम् ॥९॥ दयामृततरंगिण्यास्तरंगैरपि शीतलैः । अपाङ्गैः सिंचते विश्वं वेंकटेशाय मंगलम् ॥१०॥ स्रग्भूषांबरहेतीनां सुषमावहमूर्तये । सर्वार्तिशमनायास्तु वेंकटेशाय मंगलम् ॥११॥ श्रीवैकुंठविरक्ताय स्वामिपुष्करिणीतटे । रमया रममाणाय वेंकटेशाय मंगलम् ॥१२॥ श्रीमत्सुन्दरजामातृमुनिमानसवासिने । सर्वलोकनिवासाय श्रीनिवासाय

मंगलम् ॥१३॥ नमः श्रीवेंकटेशाय शुद्धज्ञानस्वरूपिणे । वासुदेवाय शांताय श्रीनिवासाय मंगलम् ॥१४॥ मंगलाशासनपरैर्मदाचार्यपुरोगमैः । सर्वैश्च पूर्वैराचार्यैः सत्कृतायास्तु मंगलम् ॥१५॥

इति श्रीवेंकटेशमंगलस्तोत्रं संपूर्णम् ।

८. बालकृतकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ बाला ऊचुः ॥ यथा संरक्षितं ब्रह्मन्सर्वापत्स्वेव नः कुलम् । तथा रक्षां कुरु पुनर्दावाग्नेर्मधुसूदन ॥१॥ त्वमिष्टदेवताऽस्माकं त्वमेव कुलदेवता । स्रष्टा पाता च संहर्ता जगतां च जगत्पते ॥२॥ वह्निर्वा वरुणो वापि चंद्रो वा सूर्य एव च । यमः कुबेरः पवन ईशानाद्याश्च देवताः ॥३॥ ब्रह्मेशशेषधर्मेन्द्रा मुनींद्रा मनवः स्मृताः । मानवाश्च तथा दैत्या यक्षराक्षसकिन्नराः ॥४॥ ये ये चराचराश्चैव सर्वे तव विभूतयः । आविर्भावस्तिरोभावः सर्वेषां च तवेच्छया ॥५॥ अभयं देहि गोविंद वह्निसंहरणं कुरु । वयं त्वां शरणं यामो रक्ष नः शरणागतान् ॥६॥ इत्येवमुक्त्वा ते सर्वे तस्थुर्ध्यात्वा पदांबुजम् । दरीभूतस्तु दावाग्निः श्रीकृष्णामृतदृष्टितः ॥७॥ दरीभूते च दावाग्नौ ननृतुस्ते मुदान्विताः । सर्वापदः प्रणश्यंति हरिस्मरणमात्रतः ॥ ८ ॥ इदं स्तोत्रं महापुण्यं प्रातरुत्थाय यः पठेत् । वह्नितो न भवेत्तस्य भयं जन्मनि जन्मनि ॥९॥ शत्रुग्रस्ते च दावाग्नौ विपत्तौ प्राणसंकटे । स्तोत्रमेतत्पठित्वा तु मुच्यते नात्र संशयः ॥१०॥ शत्रुसैन्यं क्षयं याति सर्वत्र विजयी भवेत् । इह लोके हरेर्भक्तिमंते दास्यं लभेद् ध्रुवम् ॥११॥

इति बालकृतं श्रीकृष्णस्तोत्रं समाप्तम् ।

९. गोपालस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीनारद उवाच ॥ नवीननीरदश्यामं नीलेन्दीवरलोचनम् । बल्लवीनंदनं वंदे कृष्णं गोपालरूपिणम् ॥ ॥१॥ स्फुरद्बर्हदलोद्बद्धनीलकुंचितमूर्धजम् । कदंबकुसुमोद्बद्धवनमालाविभूषितम् ॥२॥ गंधमंडलसंसर्गिचलत्कुंचितकुंतलम् । स्थूलमुक्ताफलोदारहारद्योतितवक्षसम् ॥३॥ हेमांगदतुलाकोटिकिरीटोज्ज्वल-

विग्रहम् । मन्दमारुतसंक्षोभचलितांबरसंचयम् ।।४।। रुचिरौष्ठपुट-न्यस्तवंशीमधुरनिःस्वनैः । लसद्गोपालिकाचेतो मोहयंतं पुनः पुनः ।।५।। बल्लवीवदनांभोजमधुपानमधुव्रतम् । क्षोभयंतं मनस्तासां सस्मे-रापांगवीक्षणैः ।।६।। यौवनोद्भिन्नदेहाभिः संसक्ताभिः परस्परम् । विचित्रांबरभूषाभिर्गोपनारीभिरावृतम् ।।७।। प्रभिन्नांजनकालिंदीज-लकेलिकलोत्सुकम् । योधयंतं क्वचिद् गोपान् व्याहरंतं गवां गणम् ।।८।। कालिंदीजलसंसर्गशीतलानिलसेविते । कदंबपादपच्छाये स्थितं वृन्दावने क्वचित् ।।९।। रत्नभूधरसंलग्नरत्नासनपरिग्रहम् । कल्प-पादपमध्यस्थहेममंडपिकागतम् ।।१०।। वसंतकुसुमामोदसुरभीकृत-दिङ्मुखे । गोवर्धनगिरौ रम्ये स्थितं रासरसोत्सुकम् ।।११।। सव्य-हस्ततलन्यस्तगिरिवर्यातपत्रकम् । खंडिताखंडलोन्मुक्तमुक्तासारघना-घनम् ।।१२।। वेणुवाद्यमहोल्लासकृतहुंकारनिःस्वनैः । सरसैरुन्मुखैः शश्वद्गोकुलैरभिवीक्षितम् ।।१३।। कृष्णमेवानुगायद्भिस्तच्चेष्टा-वशवर्तिभिः । दंडपाशोद्यतकरैर्गोपालैरुपशोभितम् ।।१४।। नार-दाद्यैर्मुनिश्रेष्ठैर्वेदवेदांगपारगैः । प्रीतिसुस्निग्धया वाचा स्तूयमानं परात्परम्।।१५।। य एनं चिंतयेदेवं भक्त्या संस्तौति मानवः । त्रिसंध्यं तस्य तुष्टोऽसौ ददाति वरमीप्सितम्।।१६।।राजवल्लभतामेति भवेत्स-र्वजनप्रियः । अचलां श्रियमाप्नोति स वाग्मी जायते ध्रुवम् ।।१७।।

इति श्रीनारदपञ्चरात्रे ज्ञानामृतसारे गोपालस्तोत्रं समाप्तम् ।

---

१०. कृष्णाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रियाश्लिष्टो विष्णुः स्थिरचरगुरुर्वेद-विषयो धियां साक्षी शुद्धो हरिरसुरहंताऽब्जनयनः । गदी शंखी चक्री विमलवनमाली स्थिररुचिः शरण्यो लोकेशो मम भवतु कृष्णोऽ-क्षिविषयः ।।१।। यतः सर्वं जातं वियदनिलमुख्यं जगदिदं स्थितौ निःशेषं योऽवति निजसुखांशेन मधुहा । लये सर्वं स्वस्मिन् हरति कलया यस्तु स विभुः शरण्यो लोकेशो मम भवतु कृष्णोऽक्षिविषयः ।।२।। असूनायम्यादौ यमनियममुख्यैः सुकरणैर्निरुध्येदं चित्तं हृदि विलयमानीय सकलम् । यमीड्यं पश्यंति प्रवरमतयो मायिनमसौ

शरण्यो लोकेशो मम० ॥३॥ पृथिव्यां तिष्ठन् यो यमयति महीं वेद न धरा यमित्यादौ वेदो वदति जगतामीशममलम् । नियंतारं ध्येयं मुनिसुरनृणां मोक्षदमसौ शरण्यो लोकेशो मम० ॥४॥ महेन्द्रादिर्देवो जयति दितिजान्यस्य बलतो न कस्य स्वातंत्र्यं क्वचिदपि कृतौ यत्कृतिमृते । कवित्वादेर्गर्वं परिहरति योऽसौ विजयिनः शरण्यो लोकेशो मम० ॥५॥ विना यस्य ध्यानं व्रजति पशुतां सूकरमुखां विना यस्य ज्ञानं जनिमृतिभयं याति जनता । विना यस्य स्मृत्या कृमिशतजनिं याति स विभुः शरण्यो लोकेशो मम० ॥६॥ नरातंकोत्तंकः शरणशरणो भ्रांतिहरणो घनश्यामो वामो व्रजशिशुवयस्योऽर्जुनसखः । स्वयंभूर्भूतानां जनक उचिताचारसुखदः शरण्यो लोकेशो मम० ॥७॥ यदा धर्मग्लानिर्भवति जगतां क्षोभकरणी तदा लोकस्वामी प्रकटितवपुः सेतुधृगजः । सतां धाता स्वच्छो निगमगुणगीतो व्रजपतिः शरण्यो लोकेशो मम० ॥८॥ इति हरिरखिलात्माऽऽराधितः शंकरेण श्रुतिविशदगुणोऽसौ मातृमोक्षार्थमाद्यः । यतिवरनिकटे श्रीयुक्त आविर्बभूव स्वगुणवृत उदारः शंखचक्राब्जहस्तः ॥९॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं कृष्णाष्टकं संपूर्णम् ।

११. जगन्नाथाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ कदाचित्कालिंदीतटविपिनसङ्गीतकरवो मुदाभीरीनारीवदनकमलास्वादमधुपः । रमाशंभुब्रह्मामरपतिगणेशार्चितपदो जगन्नाथः स्वामी नयनपथगामी भवतु मे ॥ ॥१॥ भुजे सव्ये वेणुं शिरसि शिखिपिच्छंकटितटे दुकूलं नेत्रांते सहचरकटाक्षं विदधते । सदा श्रीमद्वृन्दावनवसतिलीलापरिचयो जगनाथः स्वामी० ॥२॥ महांभोधेस्तीरे कनकरुचिरे नीलशिखरे वसन्प्रासादांतः सहजबलभद्रेण बलिना । सुभद्रामध्यस्थः सकलसुरसेवावसरदो जगन्नाथः स्वामी०॥३॥ कथापारावारः सजलजलदश्रेणिरुचिरो रमावाणीरामस्फुरदमलपद्मेक्षणमुखैः । सुरेन्द्रैराराध्यः श्रुतिगणशिखागीतचरितो जगन्नाथः स्वामी० ॥४॥ रथारूढो गच्छन्पथि मिलितभूदेवपटलैः स्तुतिप्रादुर्भावं प्रतिपदमुपाकर्ण्य सदयः । दयासिंधुर्बंधुः सकलजगतां

सिंधुसुतया जगन्नाथः स्वामी० ।।५।। परब्रह्मापीडयः कुवलयदलोत्फुल्ल-नयनो निवासी नीलाद्रौ निहितचरणोऽनन्तशिरसि । रसानंदो राधा-सरसवपुरालिंगनसुखो जगन्नाथः स्वामी० ।।६।। न वै प्रार्थ्यं राज्यं न च कनकतां भोगविभवं न याचेऽहं रम्यां निखिलजनकाम्यां वरवधूम् । सदा काले काले प्रमथपतिना गीतचरितो जगन्नाथः स्वामी० ।।७।। हर त्वं संसारं द्रुततरमसारं सुरपते । हर त्वं पापानां वित-तिमपरां यादवपते । अहो दीनानाथं निहितमचलं निश्चितपदं जगन्नाथः स्वामी नयनपथगामी भवतु मे ।।८।।

इति श्रीजगन्नाथाष्टकं संपूर्णम् ।

१२. मोहिनीकृतश्रीकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मोहिन्युवाच ।। सर्वेन्द्रियाणां प्रवरं विष्णो-रंशं च मानसम् । तदेव कर्मणां बीजं तदुद्भव नमोऽस्तु ते ।।१।। स्वयमा-त्मा हि भगवान् ज्ञानरूपो महेश्वरः । नमो ब्रह्मन् जगत्स्रष्टस्तदुद्भव नमोऽस्तु ते ।।२।।सर्वाजित जगज्जेतर्जीवजीव मनोहर । रतिबीज रति स्वामिन् रतिप्रिय नमोऽस्तु ते ।।३।। शश्वद्योषिदधिष्ठान योषित्प्राणा-धिकप्रिय योषिद्वाहन योषास्त्र योषिद्बन्धो नमोऽस्तु ते।।४।। पतिसाध्य-करा शेषरूपाधार गुणाश्रय । सुगंधिवातसचिव मधुमित्र नमोऽस्तु ते ।।५।। शश्वद्योनिकृताधार स्त्रीसंदर्शनवर्धन । विदग्धानां विरहिणां प्राणांतक नमोऽस्तु ते ।।६।। अकृपा येषु तेऽनर्थं तेषां ज्ञानं विनाशनम् । अनूहरूप भक्तेषु कृपासिंधो नमोऽस्तु ते ।।७।। तपस्विनां च तपसां विघ्नबीजाय लीलया । नमः सकामं मुक्तानां कर्तुं शक्त नमोऽस्तु ते ।।८।। तपःसाध्यस्तथाऽऽराध्यः सदैवं पाञ्चभौतिकः । पञ्चेन्द्रिय-कृताधार पञ्चबाण नमोऽस्तु ते ।।९।। मोहिनीत्येवमुक्त्वा तु मनसा सा विधेः पुरः । विरराम नम्रवक्त्रा बभूव ध्यानतत्परा ।।१०।। उक्तं मध्यंदिने कान्ते स्तोत्रमेतन्मनोहरम् । पुरा दुर्वाससा दत्तं मोहिन्यै गंधमादने ।।११।। स्तोत्रमेतन्महापुण्यं कामी भक्त्या यदा पठेत् । अभीष्टं लभते नूनं निष्कलंको भवेद् ध्रुवम् ।।१२।। चेष्टां न कुरुते

कामः कदाचिदपि तं प्रियम् । भवेदरोगी श्रीयुक्तः कामदेवसमप्रभः । वनितां लभते साध्वीं पत्नीं त्रैलोक्यमोहिनीम् ।।१३।।

इति श्रीमोहिनीकृतकृष्णस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१३. ब्रह्मदेवकृतकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ब्रह्मोवाच ।। रक्ष रक्ष हरे मां च निमग्नं कामसागरे । दुष्कीर्तिजलपूर्णे च दुष्पारे बहुसंकटे ।।१।। भक्तिविस्मृतिबीजे च विपत्सोपानदुस्तरे । अतीव निर्मलज्ञानचक्षुःप्रच्छन्नकारणे ।।२।। जन्मोर्मिसंगसहिते योषिन्नक्रौघसंकुले । रतिस्रोतःसमायुक्ते गंभीरे घोर एव च ।।३।। प्रथमामृतरूपे च परिणामविषालये। यमालयप्रवेशाय मुक्तिद्वारातिविस्मृतौ ।।४।। बुद्ध्या तरण्या विज्ञानैरुद्धरास्मानतः स्वयम् । स्वयं च त्वं कर्णधारः प्रसीद मधुसूदन ।।५।। मद्विधाः कतिचिन्नाथ नियोज्या भवकर्मणि । संति विश्वेश विधयो हे विश्वेश्वर माधव ।।६।। न कर्मक्षेत्रमेवेदं ब्रह्मलोकोऽयमीप्सितः । तथापि न स्पृहा कामे त्वद्भक्तिव्यवधायके ।।७।। हे नाथ करुणासिंधो दीनबंधो कृपां कुरु । त्वं महेश महाज्ञाता दुःस्वप्नं मां न दर्शय ।।८।। इत्युक्त्वा जगतां धाता विरराम सनातनः । ध्यायं ध्यायं मत्पदाब्जं शश्वत्सस्मार मामिति ।। ९१ ।। ब्रह्मणा च कृतं स्तोत्रं भक्तियुक्तश्च यः पठेत् । स चैवाकर्मविषये न निमग्नो भवेद् ध्रुवम् ।।१०।। मम मायां विनिर्जित्य स ज्ञानं लभते ध्रुवम् । इह लोके भक्तियुक्तो मद्भक्तप्रवरो भवेत् ।।११।।

इति श्रीब्रह्मदेवकृतं श्रीकृष्णस्तोत्रम् संपूर्णम् ।

१४. श्रीकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। वंदे नवघनश्यामं पीतकौशेयवाससम् ।। सानन्दं सुन्दरं शुद्धं श्रीकृष्णं प्रकृतेः परम् ।।१।। राधेश राधिकाप्राणवल्लभं बल्लवीसुतम् । राधासेवितपादाब्जं राधावक्षःस्थलस्थितम् ।।२।। राधानुगं राधिकेष्टं राधापहृतमानसम् । राधाधारं भवाधारं सर्वाधारं नमामि तम् ।।३।। राधाहृत्पद्ममध्ये च वसंतं संततं शुभम् । राधासहचरं शश्वद्राधाज्ञापरिपालकम् ।।४।। ध्यायंते

योगिनो योगान् सिद्धाः सिद्धेश्वराश्च यम् । तं ध्यायेत्सततं शुद्धं भगवंतं सनातनम् ।।५।। सेवंते सततं संतो ब्रह्मेशशेषसंज्ञकाः । सेवंते निर्गुणं ब्रह्म भगवंतं सनातनम् ।।६।। निर्लिप्तं च निरीहं च परमात्मानमीश्वरम् । नित्यं सत्यं च परमं भगवंतं सनातनम् ।।७।। यं सृष्टेरादिभूतं च सर्वबीजं परात्परम् । योगिनस्तं प्रपद्यंते भगवंतं सनातनम् ।।८।। बीजं नानावताराणां सर्वकारणकारणम् । वेदवेद्यं वेदबीजं वेदकारणकारणम् ।।९।। योगिनस्तं प्रपद्यंते भगवंतं सनातनम् । इत्येवमुक्त्वा गंधर्वः पपात धरणीतले ।।१०।। ननाम दण्डवद् भूमौ देवदेवं परात्परम् । इति तेन कृतं स्तोत्रं यः पठेत्प्रयतः शुचिः ।।११।। इहैव जीवन्मुक्तश्च परं याति परां गतिम् । हरिभक्ति हरेर्दास्यं गोलोके च निरामयः । पार्षदप्रवरत्वं च लभते नात्र संशयः ।।१२।।

इति श्रीनारदपञ्चरात्रे कृष्णस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

१५. श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रस्य श्रीशेष ऋषि । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीकृष्णो देवता । श्रीकृष्णप्रीत्यर्थे श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामजपे विनियोगः ।। शेष उवाच ।। श्रीकृष्णः कमलानाथो वासुदेवः सनातनः । वासुदेवात्मजः पुण्यो लीलामानुषविग्रहः ।।१।। श्रीवत्सकौस्तुभधरो यशोदावत्सलो हरिः । चतुर्भुजात्तचक्रासिगदाशंखाद्युदायुधः ।।२।। देवकीनंदनः श्रीशो नंदगोपप्रियात्मजः । यमुनावेगसंहारी बलभद्रप्रियानुजः ।।३।। पूतनाजीवितहरः शकटासुरभंजनः । नंदव्रजजनानंदी सच्चिदानंदविग्रहः ।।४।। नवनीतनवाहारी मुचुकुंदप्रसादकः । षोडशस्त्रीसहस्रेशस्त्रिभंगी मधुराकृतिः ।।५।। शुकवागमृताब्धींदुर्गोविंदो गोविदां पतिः । वत्सपालनसंचारी धेनुकासुरभंजनः ।।६।। तृणीकृततृणावर्तो यमलार्जुनभंजनः । उत्तालतालभेत्ता च तमालश्यामलाकृतिः ।।७।। गोपगोपीश्वरो योगी सूर्यकोटिसमप्रभः । इलापतिः परं ज्योतिर्यादवेंद्रो यदूद्वहः ।।८।। वनमाली पीतवासाः पारिजातापहारकः । गोवर्धनाचलोद्धर्ता गोपालः सर्वपालकः ।।९।। अजो निरंजनः कामजनकः कञ्जलोचनः । मधुहा-

मथुरानाथो द्वारकानायको बली ।।१०।।वृन्दावनांतःसंचारी तुलसीदाम-भूषणः । स्यमंतकमणेर्हर्ता नरनारायणात्मकः ।।११।। कुब्जाकृष्णांबरधरो मायी परमपूरुषः । मुष्टिकासुरचाणूरमल्लयुद्धविशारदः ।।१२।। संसारवैरी कंसारिर्मुरारिर्नरकांतकः । अनादिर्ब्रह्मचारी च कृष्णाव्यसनकर्षकः ।।१३।। शिशुपालशिरश्छेत्ता दुर्योधनकुलांतकृत् । विदुराक्रूरवरदो विश्वरूपप्रदर्शकः ।।१४।। सत्यवाक् सत्यसंकल्पः सत्यभामारतो जयी । सुभद्रापूर्वजो विष्णुर्भीष्ममुक्तिप्रदायकः ।।१५।। जगद्गुरुर्जगन्नाथो वेणुवाद्यविशारदः । वृषभासुरविध्वंसी बाणासुरबलांतकृत् ।।१६।। युधिष्ठिरप्रतिष्ठाता बर्हिबर्हावतंसकः । पार्थसारथिरव्यक्तो गीतामृतमहोदधिः ।।१७।। कालीयफणिमाणिक्यरंजितश्रीपदांबुजः । दामोदरो यज्ञभोक्ता दानवेन्द्रविनाशनः ।।१८।। नारायणः परब्रह्म पन्नगाशनवाहनः । जलक्रीडासमासक्तगोपीवस्त्रापहारकः ।।१९।। पुण्यश्लोकस्तीर्थकरो वेदवेद्यो दयानिधिः । सर्वतीर्थात्मकः सर्वग्रहरूपः परात्परः ।।२०।। इत्येवं कृष्णदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतम् । कृष्णेन कृष्णभक्तेन श्रुत्वा गीतामृतं पुरा ।।२१।। स्तोत्रं कृष्णप्रियकरं कृतं तस्मान्मया पुरा । कृष्णनामामृतं नाम परमानंददायकम् ।।२२।। अत्युपद्रवदुःखघ्नं परमायुष्यवर्धनम् । दानं श्रुतं तपस्तीर्थं यत्कृतं त्विह जन्मनि ।।२३।। पठतां शृण्वतां चैव कोटिकोटिगुणं भवेत् पुत्रप्रदमपुत्राणामगतीनां गतिप्रदम् ।।२४।। धनावहं दरिद्राणां जयेच्छूनां जयावहम् । शिशूनां गोकुलानां च पुष्टिदं पुष्टिवर्धनम् ।।२५।। वातग्रहज्वरादीनां शमनं शांतिमुक्तिदम् । समस्तकामदं सद्यः कोटिजन्माघनाशनम् ।।२६।। अन्ते कृष्णस्मरणदं भवतापभयापहम् । कृष्णाय यादवेंद्राय ज्ञानमुद्राय योगिने । नाथाय रुक्मिणीशाय नमो वेदांतवेदिने ।।२७।। इमं मन्त्रं महादेव जपन्नेव दिवानिशम् । सर्वग्रहानुग्रहभाक् सर्वप्रियतमो भवेत् ।। २८ ।। पुत्रपौत्रैः परिवृतः सर्वसिद्धिसमृद्धिमान् । निर्विश्य भोगानंतेऽपि कृष्णसायुज्यमाप्नुयात् ।।२९।।

इति श्रीनारदपचरात्रे ज्ञानामृतसारे उमामहेश्वरसंवादान्तर्गत-धरणीशेषसंवादे श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१६. इन्द्रकृतकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। इन्द्र उवाच ।। अक्षरं परमं ब्रह्म ज्योतीरूपं सनातनम् । गुणातीतं निराकारं स्वेच्छामयमनंतकम् ।।१।। भक्तध्यानाय सेवायै नानारूपधरं वरम् । शुक्लरक्तपीतश्यामं युगानुक्रमणेन च ।।२।। शुक्लतेजःस्वरूपं च सत्ये सत्यस्वरूपिणम् । त्रेतायां कुंकुमाकारं ज्वलंतं ब्रह्मतेजसा ।।३।। द्वापरे पीतवर्णं च शोभितं पीतवाससा । कृष्णवर्णं कलौ कृष्णं परिपूर्णतमं प्रभुम् ।।४।। नवधाराधरोत्कृष्टश्यामसुंदरविग्रहम् । नंदैकनंदनं वंदे यशोदानंदनं प्रभुम् ।।५।। गोपिकाचेतनहरं राधाप्राणाधिकं परम् । विनोदमुरलीशब्दंकुर्वंतं कौतुकेन च ।।६।। रूपेणाप्रतिमेनैव रत्नभूषणभूषितम् । कंदर्पकोटिसौन्दर्यं बिभ्रतं शांतमीश्वरम् ।।७।। क्रीडंतं राधया सार्धं वृन्दारण्ये च कुत्रचित् । कुत्रचिन्निर्जनेऽरण्ये राधावक्षःस्थलस्थितम् ।।८।। जलक्रीडां प्रकुर्वंतं राधया सह कुत्रचित् । राधिकाकबरीभारं कुर्वंतं कुत्रचिद्वने ।।९।। कुत्रचिद्राधिकापादे दत्तवंतमलक्तकम् । राधाचर्विततांबूलं गृह्णन्तं कुत्रचिन्मुदा ।।१०।। पश्यंतं कुत्रचिद्राधां पश्यंतीं वक्रचक्षुषा । दत्तवंतं च राधायै कृत्वा मालां च कुत्रचित् ।।११।। कुत्रचिद्राधया सार्धं गच्छंतं रासमंडलम् । राधादत्तां गले मालां धृतवंतं च कुत्रचित् ।।१२।। सार्धं गोपालिकाभिश्च विहरंतं च कुत्रचित् । राधां गृहीत्वा गच्छंतं तां विहाय च कुत्रचित्।।१३।। विप्रपत्नीदत्तमन्नं भुक्तवंतं च कुत्रचित् । भुक्तवंतं तालफलं बालकैः सह कुत्रचित् ।।१४।। वस्त्रं गोपालिकानां च हरंतं कुत्रचिन्मुदा । गवां गणं व्याहरंतं कुत्रचिद् बालकैः सह।।१५।। कालियमूर्ध्नि पादाब्जं दत्तवंतं च कुत्रचित् । विनोदमुरलीशब्दं कुर्वंतं कुत्रचिन्मुदा ।।१६।। गायंतं रम्यसंगीतं कुत्रचिद् बालकैः सह । स्तुत्वा शक्रः स्तवेंद्रेण प्रणनाम हरिं भिया।।१७।।पुरा दत्तेन गुरुणा रणे वृत्रासुरेण च । श्रीकृष्णेन कृपया ब्रह्मणे च तपस्यते ।।१८।। एकादशाक्षरो मंत्रः कवचं सर्वलक्षणम् । दत्तमेतत्कुमाराय पुष्करे ब्रह्मणा पुरा ।।१९।। तेनांगिरसे दत्तं गुरवे चांगिराः मुने । इदमिन्द्रकृतं स्तोत्रं नित्यं भक्त्या च यः पठेत् ।।२०।। इह प्राप्य दृढां भक्तिमन्ते दास्यं लभेद् ध्रुवम् । जन्म-

मृत्युजराव्याधिशोकेभ्यो मुच्यते नरः ॥२१॥ न हि पश्यति स्वप्नेऽपि यमदूतं यमालयम् ॥२२॥

इति श्रीब्रह्मवैवर्ते महापुराणे कृष्णजन्मखण्डे इन्द्रकृतं कृष्णस्तोत्रं समाप्तम् ।

१७. विप्रपत्नीकृतकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ विप्रपत्न्य ऊचुः ॥ त्वं ब्रह्म परमं धाम निरीहो निरहंकृतिः । निर्गुणश्च निराकारः साकारः सगुणः स्वयम् ॥१॥ साक्षिरूपश्च निर्लिप्तः परमात्मा निराकृतिः । प्रकृतिः पुरुषस्त्वं च कारणं च तयोःपरम् ॥२॥ सृष्टिस्थित्यंतविषये ये च देवास्त्रयः स्मृताः । त्वदंशाः सर्वबीजा ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥३॥ यस्य लोम्नां च विवरे चाखिले विश्वमीश्वर । महाविराण्महाविष्णुस्त्वं तस्य जनको विभो ॥४॥ तेजस्त्वं चापि तेजस्वी ज्ञानं ज्ञानी च तत्परः । वेदेऽनिर्वचनीयस्त्वं कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ॥५॥ महदादिसृष्टिसूत्रं पंचतन्मात्रमेव च । बीजं त्वं सर्वशक्तीनां सर्वशक्तिस्वरूपकः ॥६॥ सर्वशक्तीश्वरः सर्वः सर्वशक्त्याश्रयः सदा । त्वमनीहः स्वयंज्योतिः सर्वानंदः सनातनः ॥७॥ अहो आकारहीनस्त्वं सर्वविग्रहवानपि । सर्वेन्द्रियाणां विषयं जानासि नेन्द्रियो भवान् ॥८॥ सरस्वती जडीभूता यत्स्तोत्रे यन्निरूपणे । जडीभूतो महेशश्च शेषो धर्मो विधिः स्वयम् ॥९॥ पार्वती कमला राधा सावित्री वेदसूरपि । वेदश्च जडतां याति के वा शक्ता विपश्चितः ॥१०॥ वयं किं स्वतनं कुर्मः स्त्रियः प्राणेश्वरेश्वर । प्रसन्नो भव नो देव दीनबंधो कृपां कुरु ॥११॥ इति पेतुश्च ता विप्रपत्न्यस्तच्चरणांबुजे । अभयं प्रददौ ताभ्यः प्रसन्नवदनेक्षणः ॥१२॥ विप्रपत्नीकृतं स्तोत्रं पूजाकाले च यः पठेत् । स गतिं विप्रपत्नीनां लभते नात्र संशयः ॥१३॥

इति श्रीब्रह्मवैवर्ते महापुराणे कृष्णजन्मखंडे विप्रपत्नीकृष्णस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१८. गोपालविंशतिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमान् वेंकटनाथार्यः कवितार्किककेसरी । वेदान्ताचार्यवर्यो मे संनिधत्तां सदा हृदि ॥१॥ वंदे वृन्दावनचरं बल्लवीजनवल्लभम् । जयंतीसंभवं धाम वैजयंतीविभूषणम् ॥२॥

वाचं निजाङ्करसिकां प्रसमीक्षमाणो वक्त्रारविंदविनिवेशितपाञ्चजन्यः । वर्णत्रिकोणरुचिरे वरपुंडरीके बद्धासनो जयति बल्लभचक्रवर्ती ।। ३ ।। आम्नायगंधरुचिरस्फुरिताधरोष्ठमस्राविलेक्षणमनुक्षणमंदहासम् । गोपालडिंभवपुषं कुहनाजनन्याः प्राणस्तनंधयमवैमि परं पुमांसम् ।।४।। आविर्भवत्यनिभृताभरणं पुरस्तादाकुंचितैकचरणं निहितान्यपादम् । राधानिबद्धमुकुरेण निबद्धतालं नाथस्य नन्दभवने नवनीतनाटचम् ।।५।। कुंदप्रसूनविशदैर्दशनैश्चतुर्भिः संदश्य मातुरनिशं कुचचूचुकाग्रम् ।नंदस्य वक्त्रमवलोकयतो मुरारेर्मंदस्मितं मम मनीषितमातनोतु ।।६।। हर्तुं कुम्भे विनिहितकरः स्वादु हैयङ्गवीनं दृष्ट्वा दामग्रहणचटुलां मातरं जातरोषम् । पायादीषत्प्रचलितपदो नापगच्छन्नतिष्ठन्मिथ्यागोपाः सपदि नयने मीलयन् विश्वगोप्ता ।। ७ ।। व्रजयोषिदपांगवेदनीयं मथुराभाग्यमनन्यभोग्यमीडे । वसुदेववधूस्तनंधयं तत् किमपि ब्रह्म किशोरभावदृश्यम् ।। ८ ।। परिवर्तितकंधरं भयेन स्मितफुल्लाधरपल्लवं स्मरामि । विटपित्वनिरासककयोश्चिद्विपुलोलूखलकर्षकं कुमारम् ।। ९ ।। निकटेषु निशामयामि नित्यं निगमांतैरधुनापि मृग्यमाणम् । यमलार्जुनदृष्टबालकेलिं यमुनासाक्षिकयौवतं युवानम् ।। १० ।। पदवीमदवीयसीं विमुक्तेरटवीसंपदमंबु वाहयंतीम् अरुणाधरसाभिलाषवंशां करुणां कारणमानुषं भजामि ।। ११ ।। अनिमेषनिषेवणीयमक्ष्णोरजहद्यौवनमाविरस्तु चित्ते । कलहायितकुन्तलं कलापैः करुणोन्मादकविग्रहं मनो मे ।। १२ ।। अनुयायिमनोज्ञवंशनालैरवतु स्पर्शितबल्लवीविमोघैः । अनघस्मितशीतलैरसौ मामनुकंपासरिदंबुजैरपाङ्गैः ।। १३ ।। अधराहितचारुवंशनाला मुकुटालंबिमयूरपिच्छमालाः । हरिनीलशिलाविहंगलीलाः प्रतिभासंतु ममांतिमप्रयाणे ।। १४ ।। अखिलानवलोकयामि कालान्महिलादीनभुजांतरस्य यूनः । अभिलाषपदं व्रजांगनानामभिलापक्रमदूरमाभिरूप्यम् ।। १५ ।। महसे महिताय मौलिना विनतेनांजलिमंजनन्त्विषे । कलयामि विदग्धबल्लवीवलयाभाषितमंजुवेणवे ।। १६ ।। जयतु ललितकृतं शिक्षको बल्लवीनां शिथिलवलयसिंजाशीतलैर्हस्ततालैः । अखिलभुवनरक्षागोपवेष-

स्य विष्णोरधरमणिसुधाया वंशवान्वंशनालः ।। १७ ।। चित्राकल्पश्रवसि कलयँल्लांगलीकर्णपूरं बर्होत्तंसस्फुरितचिकुरो बंधुजीवं दधानः । गुंजाबद्धामुरसि ललितां धारयन् हारयष्टिं गोपस्त्रीणां जयति कितवः कोऽपि कौमारहारी ।। १८ ।। लीलायष्टिं करकिसलये दक्षिणे न्यस्य धन्यामंसे देव्याः पुलकनिविडे संन्निविष्टान्यबाहुः । मेघश्यामो जयति ललितं मेखलादत्तवेणुर्गुंजापीडस्फुरितचिकुरो गोपकन्या भुजङ्गः ।। १९ ।। प्रत्यालीढस्मृतिमधिगतां प्राप्तगाढांगपालीं पश्चादीषन्मिलितनयनां प्रेयसीं प्रेक्षमाणः । भस्त्रायंत्रप्रणिहितकरो भक्तजीवातुरव्याद्वारिक्रीडानिबिडवसनो बल्लवीवल्लभो नः ।। २० ।। वासो हृत्वा दिनकरसुतासंनिधौ वल्लवीनां लीलास्मेरो जयति ललितामास्थितः कुन्दशाखाम् । सव्रीडाभिस्तदनु वसनं ताभिरभ्यर्थ्यमानः कामी कश्चित्करकमलयोरंजलिं याचमानः ।। २१ ।। इत्यनन्यमनसा विनिर्मितां वेंकटेशकविना स्तुतिं पठन् । दिव्यवेणुरसिकैः समीक्षते दैवतं किमपि यौवतप्रियम् ।। २२ ।।

इति गोपालविंशतिस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१९. श्रीगोविंदाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः । सत्यं ज्ञानमनन्तं नित्यमनाकाशं परमाकाशं गोष्ठप्राङ्गणरिङ्गणलोलमनायासं परमायासम् । मायाकल्पितनानाकारमनाकारं भुवनाकारं क्ष्मामानाथमनाथं प्रणमत गोविन्दं परमानन्दम् ।। १ ।। मृत्सा[1]मत्सीहेति यशोदाताडनशैशवसंत्रासं व्यादितवक्त्रालोकितलोकालोकचतुर्दशलोकालम् । लोकत्रयपुरमूलस्तम्भं लोकालोकमनालोकं लोकेशं परमेशं प्रणमत गोविंदं परमानंदम् ।। २ ।। त्रैविष्टपरिपुवीरघ्नं क्षितिभारघ्नं भवरोगघ्नं कैवल्यं नवनीताहारमनाहारं भुवनाहारम् । कैवल्यस्फुटचेतोवृत्तिविशेषाभासमनाभासं शैवं केवलशान्तं प्रणमत गोविन्दं परमानंदम् ।। ३ ।। गोपालं भूलीलाविग्रहगोपालं कुलगोपालं गोपीखेलनगोवर्धनधृतिलीलालालितगोपालम् । गोभिर्नि-

१ मृत्सामत्सि किमिह इति पाठान्तरम् ।

गदितगोविंदस्फुटनामानं बहुनामानं गोपिचरद्दूरं प्रणमत गोविंदं परमानंदम् ।। ४ ।। गोपीमण्डलगोष्ठीभेदं भेदावस्थमभेदाभं शश्वद्गोखु१रनिर्धूतोत्कृतधूलीधूसरसौभाग्यम् । श्रद्धाभक्तिगृहीतानंदमचिन्त्यं चिंतितसद्भावं चिंतामणिमहिमानं प्रणमत गोविंदं परमानन्दम् ।। ५ ।। स्नानव्याकुलयोषिद्वस्त्रमुपादायागमुपारूढं व्यादित्सन्तीरथ दिग्वस्त्राद्युपादातुमुपाकर्षन्तम् । निर्धूतद्विकशोकविमोहं बुद्धं बुद्धेरप्यन्तस्थं सत्तामात्रशरीरं प्रणमत गोविन्दं परमानन्दम् ।। ६ ।। कान्तं कारणकारणमादिमनादिं कालमनाभासं कालिन्दीगतकालियशिरसि २मुहुर्नृत्यन्तं सुनृत्यन्तम् । कालं कालकलातीतं कलिताशेषं कालिदोषघ्नं कालत्रयगतिहेतुं प्रणमत गोविन्दं परमानन्दम् ।। ७ ।। वृन्दावनभुवि वृन्दारकगणवृन्दाराधितसंद्देहं कुन्दाभामलमन्दस्मेरसुधानन्दं सुहृदानन्दम् । वन्द्याशेषमहामुनिमानसवन्द्यानन्दपदद्वन्द्वं वन्द्याशेषगुणाब्धिं प्रणमत गोविन्दं परमानन्दम् ।। ८ ।। गोविंदाष्टकमेतदधीते गोविन्दार्पितचेता यो गोविन्दाच्युत माधव विष्णो गोकुलनायक कृष्णेति । गोविन्दांघ्रिसरोजध्यानसुधाजलधौतसमस्ताघो गोविन्दं परमानंदामृतमंतस्थं स समभ्येति ।। ९ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं गोविन्दाष्टकस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२०. श्रीगोपालाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। यस्माद्विश्वं जातमिदं चित्रमतर्क्यं यस्मिन्नानंदात्मनि नित्यं रमते वै । यत्रांते संयाति लयं चैतदशेषं तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ।। १ ।। यस्याज्ञानाज्जन्मजरारोगकदंबं ज्ञाते यस्मिन्नश्यति तत्सर्वमिहाशु । गत्वा यत्रायाति पुनर्नो भवभूमिं तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ।। २ ।। तिष्ठन्नंतर्यो

---

१ निर्धूतोद्धुत इति पाठान्तरम् ।
२ नृत्यन्तं मुहुर्नृत्यंतम्, इ० पा० ।

यमयत्येतदजस्त्रं यं कश्चिन्नो वेद जनोऽप्यात्मनि संतम् । सर्वं यस्येदं च वशे तिष्ठति विश्वं तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ॥ ३ ॥ धर्मोऽधर्मेणेह तिरस्कारमुपैति काले यस्मिन्मत्स्यमुखैश्चारुचरित्रैः नानारूपैः पाति तदा योऽवनिबिंबं तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ॥ ४ ॥ प्राणायामैर्ध्वस्तसमस्तेन्द्रियदोषा रुद्ध्वा चित्तं यं हृदि पश्यंति समाधौ । ज्योतीरूपं योगिजनामोदनिमग्नास्तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ॥ ५ ॥ भानुश्चंद्रश्चोडुगणश्चैव हुताशो यस्मिन्नैवाभाति तडिच्चापि कदापि । यद्भासा चाभाति समस्तं जगदेतत् तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ॥ ६ ॥ सत्यज्ञानं मोदमवोचुर्निगमा यं यो ब्रह्मेन्द्रादित्यगिरिशार्चितपादः । शेतेऽनंतोऽनंततनावंबुनिधौ यस्तं गोपालं संततकालं प्रति वंदे ॥ ७ ॥ शैवाः प्राहुर्यं शिवमन्ये गणनाथं शक्तिं चैकेऽर्कं च तथान्ये मतिभेदात् । नानाप्रकारैर्भाति य एकोऽखिलशक्तिस्तं गोपालं संततकालं प्रतिवंदे ॥ ८ ॥ श्रीमद्गोपालाष्टकमेतत् समधीते भक्त्या नित्यं यो मनुजो वै स्थिरचेताः । हित्वा तूर्णं पापकलापं स समेति पुण्यं विष्णोर्धाम यतो नैव निपातः ॥ ९ ॥

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानंदविरचितं श्रीगोपालाष्टकं संपूर्णम् ।

---

२१. श्रीकृष्णाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ चतुर्मुखादिसंस्तुतं समस्तसात्वतानुतम् । हलायुधादिसंयुतं नमामि राधिकाधिपम् ॥ १ ॥ बकादिदैत्यकालकं सगोपगोपिपालकम् । मनोहरासितालकं नमामि राधिकाधिपम् ॥ २ ॥ सुरेंद्रगर्वगंजनं विरिंचिमोहभंजनम् । व्रजांगनानुरंजनं गजेन्द्रदंतखंडनम् । नृशंसकंसदण्डनं नमामि राधिकाधिपम् ॥ ३ ॥ प्रदत्तविप्रदारकं सुदामधामकारकम् । सुरद्रुमापहारकं नमामि राधिकाधिपम् ॥ ४ ॥ धनंजयाजयावहं महाचमूक्षयावहम् । पितामहव्यथापहं नमामि राधिकाधिपम् ॥ ५ ॥ मुनींद्रशापकारणं यदुप्रजापहारणम् । धराभरावतारनं नमामि राधि-

काधिपम् ।। ६ ।। सुवृक्षमूलशायिनं मृगारिमोक्षदायिनम् । स्वकीयधामभायिनं नमामि राधिकाधिपम् ।। ७ ।। इदं समाहितो हितं वराष्टकं सदा मुदा । जपञ्जनो जनुर्जरादितो द्रुतं प्रमुच्यते ।।८।।

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानंदविरचितं
श्रीकृष्णाष्टकं संपूर्णम् ।

---

२२. सत्यव्रतोक्तदामोदरस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। सिंधुदेशोद्भवो विप्रो नाम्ना सत्यव्रतः सुधीः । विरक्त इंद्रियार्थेभ्यस्त्यक्त्वा पुत्रगृहादिकम् ।। १ ।। वृन्दावने स्थितः कृष्णमारराध दिवानिशम् । निःस्वः सत्यव्रतो विप्रो निर्जनेऽव्यग्रमानसः ।। २ ।। कार्तिके पूजयामास प्रीत्या दामोदरं नृप । तृतीयेऽह्नि सकृद्भुङ्क्ते पत्रं मूलं फलं तथा ।। ३ ।। पूजयित्वा हरिं स्तौति प्रीत्या दामोदराभिधम् ।। ४ ।। सत्यव्रत उवाच ।। नमामीश्वरं सच्चिदानंदरूपं लसत्कुण्डलं गोकुले भ्राजमानम् । यशोदाभियोलूखले धावमानं परामृष्टमत्यंततो द्रुतगोप्या ।। ५ ।। रुदंतं मुहुर्नेत्रयुग्मं मृजंतं करांभोजयुग्मेन सातंकनेत्रम् । मुहुःश्वासकं पत्रिरेखांककंठं स्थितं नौमि दामोदरं भक्तवन्द्यम् ।। ६।। वरं देव देहीश मोक्षावधिं वा न चान्यं वृणेऽहं वरेशादपीह । इदं ते वपुर्नाथ गोपालबालं सदा मे मनस्याविरास्तां किमन्यैः ।। ७ ।। इदं ते मुखांभोजमत्यंतनीलैर्वृतं कुन्तलैः स्निग्धवक्रैश्चगोप्या । मुहुश्चुंबितं बिंबरक्ताधरं मे मनस्याविरास्तामलं लक्षलाभैः ।। ८ ।। नमो देव दामोदरानन्तविष्णो प्रसीद प्रभो दुःखजालाब्धिमग्नम् । कृपादृष्टिवृष्ट्याऽतिदीनं च रक्ष गृहाणेश मामज्ञमेवाक्षिदृश्यम् ।। ९ ।। कुबेरात्मजौ वृक्षमूर्ती च यद्वत्त्वया मोचितौ भक्तिभाजौ कृतौ च । तथा प्रेमभक्तिं स्वकां मे प्रयच्छ न मोक्षे ग्रहो मेऽस्ति दामोदरेह ।। १० ।। नमस्ते सुदाम्ने स्फुरद्दीप्तधाम्ने तथोरस्थविश्वस्य धाम्ने नमस्ते । नमो राधिकायै त्वदीयप्रियायै नमोऽनंतलीलाय देवाय तुभ्यम् ।। ११ ।। नारद उवाच ।।

सत्यव्रतद्विजस्तोत्रं श्रुत्वा दामोदरो हरिः । विद्युल्लीलाचमत्कारो हृदये शनकैरभूत् ।। १२ ।।

इति श्रीसत्यव्रतकृतदामोदरस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

२३. ज्वरकृतकृष्णस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। विद्राविते भूतगणे ज्वरस्तु त्रिशिरास्त्रिपात् । अभ्यपद्यत दाशार्हं दहन्निव दिशो दश । अथ नारायणो देवस्तं दृष्ट्वा व्यसृजज्ज्वरम् ।। १ ।। माहेश्वरो वैष्णवश्च युयुधाते ज्वरावुभौ । माहेश्वरः समाक्रन्दन्वैष्णवेन बलार्दितः ।। २ ।। अलब्ध्वाऽभयमन्यत्र भीतो माहेश्वरो ज्वरः । शरणार्थी हृषीकेशं तुष्टाव प्रयतांजलिः ।। ३ ।। ज्वर उवाच ।। नमामि त्वाऽनंतशक्तिं परेशं सर्वात्मानं केवलं ज्ञप्तिमात्रम् । विश्वोत्पत्तिस्थानसंरोधहेतुं यत्तद्ब्रह्म ब्रह्मलिंगं प्रशांतम् ।। ४ ।। कालो दैवं कर्म जीवः स्वभावो द्रव्यं क्षेत्रं प्राण आत्मा विकारः । तत्संघातो बीजरोहप्रवाहंस्त्वन्मायैषा तन्निषेधं प्रपद्ये ।। ५ ।। नानाभावैर्लीलयैवोपपन्नैर्देवान्साधूंल्लोकसेतून् बिभर्षि । हंस्युन्मार्गान्हिंसया वर्तमानान् जन्मैतत्ते भारहाराय भूमेः ।। ६ ।। तप्तोऽहं ते तेजसा दुःसहेन शीतोग्रेणात्युल्बणेन ज्वरेण । तावत्तापो देहिनां तेऽङ्घ्रिमूलं नो सेवेरन्यावदाशानुबद्धाः ।। ७ ।। श्रीभगवानुवाच ।। त्रिशिरस्ते प्रसन्नोऽस्मि व्येतु ते मज्ज्वराद्भयम् । यो नौ स्मरति संवादं तस्य त्वन्न भवेद्भयम् ।। ८ ।। इत्युक्तोऽच्युतमानम्य गतो माहेश्वरो ज्वरः । बाणस्तु रथमारूढः प्रागाद्योत्स्यन् जनार्दनम् ।। ९ ।।

इति श्रीज्वरकृतकृष्णस्तोत्रं संपूर्णम् ।

इति कृष्णस्तोत्राणि ।।२३।।

अथ पांडुरङ्गस्तोत्रम्

समचरणसरोजं सांद्रनीलांबुदाभं जवननिहितपाणिं मण्डनं मण्डनानाम् ।
तरुणतुलसिमालाकंधरं कंजनेत्रं सदयधवलहासं विठ्ठलं चिंतयामि ॥

१. पांडुरंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ महायोगपीठे तटे भीमरथ्या वरं पुंडरीकाय दातुं मुनीन्द्रैः । समागत्य तिष्ठंतमानंदकंदं परब्रह्मलिङ्गं भजे पांडुरंगम् ॥१॥ तडिद्वाससं नीलमेघावभासं रमामंदिरं सुन्दरं चित्प्रकाशम् । वरं त्विष्टकायां समन्यस्तपादं परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम् ॥२॥ प्रमाणं भवाब्धेरिदं मामकानां नितंबः कराभ्यां धृतो येन तस्मात् । विधातुर्वसत्यै धृतो नाभिकोशः परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम् ॥३॥ स्फुरत्कौस्तुभालंकृतं कंठदेशे श्रिया जुष्टकेयूरकं श्रीनिवासम् । शिवं शांतमीड्यं वरं लोकपालं परब्रह्मरूपं भजे पांडुरंगम् ॥४॥ शरच्चंद्रबिंबाननं चारुहासं लसत्कुंडलाक्रांतगंडस्थलांगम् । जपारागबिंबाधरं कंजनेत्रं परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम् ॥ ५ ॥ किरीटोज्ज्वलत्सर्वदिक्प्रांतभागं सुरैरर्चितं दिव्यरत्नैरनर्घ्यैः । त्रिभंगाकृतिं बर्हमाल्यावतंसं परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम् ॥ ६ ॥ विभुं वेणुनादं चरंतं दुरंतं स्वयं लीलया गोपवेषं दधानम् । गवां वृन्दकानंददं चारुहासं परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम्॥७॥ अजं रुक्मिणीप्राणसंजीवनं तं परं धाम कैवल्यमेकं तुरीयम् । प्रसन्नं प्रपन्नार्तिहं देवदेवं परब्रह्मलिंगं भजे पांडुरंगम् ॥८॥ स्तवं पांडुरंगस्य वै पुण्यदं ये पठंत्येकचित्तेन भक्त्या च नित्यम् । भवांभोनिधिं तेऽपि तीर्त्वाऽन्तकाले हरेरालयं शाश्वतं प्राप्नुवंति ॥९॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं श्रीपांडुरंगाष्टकं संपूर्णम् ।

अथ कल्किस्तोत्राणि

दुरापारसंसारसंहारकारी भवत्यश्वचारी कृपाणप्रहारी ।
मुरारिर्दशाकारधारीह कल्की करोतु द्विषां ध्वंसनं वः स कल्की ।।

१. कल्किस्तवः

श्रीगणेशाय नमः ।। राजान ऊचुः ।। गद्यानि ।। जय जय निजमायया कल्पिताशेषविशेषकल्पनापरिणामजलाप्लुतलोकत्रयोपकारणमाकलयमनुमनिशम्य पूरितमविजनाविजनाविर्भूतमहामीनशरीर त्वं निजकृतधर्मसेतुसंरक्षणकृतावतारः ।। १ ।। पुनरिह जलधिमथनादृतदेवदानवगणानां मंदराचलानयनव्याकुलितानां साहाय्येनादृतचित्तः । पर्वतोद्धरणामृतप्राशनरचनावतारः कूर्माकारः प्रसीद परेश त्वं दीननृपाणाम् ।। २ ।। पुनरिह दितिजबलपरिलंघितवासवसूदनादृत जितभुवनपराक्रमहिरण्याक्षनिधन पृथिव्युद्धरणसंकल्पाभिनिवेशेन धृतकोलावतार पाहि नः ।। ३ ।। पुनरिह त्रिभुवनजयिनो महाबलपराक्रमस्य हिरण्यकशिपोरर्दितानां देववराणां भयभीतानां कल्याणाय दितिसुतवधप्रेप्सुर्ब्रह्मणो वरदानादवध्यस्त न शस्त्रास्त्रारात्रिदिवास्वर्गमर्त्यपातालतले देवगंधर्वकिन्नरनरनागैरिति विचिंत्य नरहरिरूपेण नखाग्रभिन्नोरुं दष्टदंतच्छदं त्यक्तासुं कृतवानसि ।। ४ ।। पुनरिह त्रिजगज्जयिनो बलेः सत्रे शक्रानुजो बटुवामनो दैत्यसंमोहनाय त्रिपदभूमियाञ्चाच्छलेन विश्वकायस्तदुत्सृष्टजलसंस्पर्शविवृद्धमनोऽभिलाषस्त्वं भूतले बलेर्दौवारिकत्वमङ्गीकृतमुचितं दानफलम् ।। ५ ।। पुनरिह हैहयादिनृपाणाममितबलपराक्रमाणां नानामदोल्लंघितमर्यादावर्त्मनां निधनाय भृगुवंशजो जामदग्न्यः पितृहोमधेनुहरणप्रवृद्धमन्युवशात्

त्रिःसप्तकृत्वो निःक्षत्रियां पृथिवीं कृतवानसि परशुरामावतारः ॥६॥ पुनरिह पुलस्त्यवंशावतंसस्य विश्रवसः पुत्रस्य निशाचरस्य रावणस्य लोकत्रयतापनस्य निधनमुररीकृत्य रविकुलजातदशरथात्मजो विश्वामित्रादस्त्राण्युपलभ्य वने सीताहरणवशात्प्रवृद्धमन्युनाऽम्बुधिं वानरैर्निबध्य सगणं दशकन्धरं हतवानसि रामावतारः ॥ ७ ॥ पुनरिह यदुकुलजलधिकलानिधिः सकलसुरगणसेवितपादारविंदद्वंद्वो विविधदानवदैत्यदलनलोकत्रयदुरिततापनो वसुदेवात्मजो रामावतारो बलभद्रस्त्वमसि ॥८॥ पुनरिह विधिकृतवेदधर्मानुष्ठानविहितनानादर्शनसंघृणः संसारकर्मत्यागविधिना ब्रह्माभासविलासचातुरीं प्रकृतिविमाननामसंपादयन् बुद्धावतारस्त्वमसि ॥९॥ अधुना कलिकुलनाशावतारो बौद्धपाषंडम्लेच्छादीनां च वेदधर्मसेतुपरिपालनाय कृतावतारः कल्किरूपेणास्मान् स्त्रीत्वनिरयादुद्धृतवानसि तवानुकंपां किमिह कथयामः ॥१०॥ क्व ते ब्रह्मादीनामविजितविलासावतरणं क्व नः कामवामाकलितमृगतृष्णार्तमनसाम् सुदुष्प्राप्यं युष्मच्चरणजलजालोकनमिदं कृपापारावारः प्रमुदितदृशाऽऽश्वासय निजान् ॥ ११ ॥

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये द्वितीयांशे नृपकृतकल्किस्तव संपूर्णः ।

२. कल्किस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ सुशांतोवाच ॥ जय हरेऽमराधीशसेवितं तव पदांबुजं भूरिभूषणम् । कुरु ममाग्रतः साधुसत्कृतं त्यज महामते मोहमात्मनः ॥ १ ॥ तव वपुर्जगद्रूपसंपदा विरचितं सतां मानसे स्थितम् । रतिपतेर्मनो मोहदायकं कुरु विचेष्टितं कामलंपटम् ॥ २ ॥ तव यशोजगच्छोकनाशकं मृदुकथामृतं प्रीतिदायकम् । स्मितसुधोक्षितं चंद्रवन्मुखं तव करोत्यलं लोकमंगलम् ॥ ३ ॥ मम पतिस्त्वयं सर्वदुर्जयो यदि तवाप्रियं कर्मणाऽऽचरेत् । जहि तदात्मनः शत्रुमुद्यतं कुरु कृपां न चेदीदृगीश्वरः ॥ ४ ॥ महदहंयुतं पञ्चमात्रया प्रकृतिजायया निर्मितं वपुः । तव निरीक्षणाल्लीलया जगत्स्थितिलयोदयं ब्रह्मकल्पितम् ॥ ५ ॥ भूवियन्मरुद्वारितेजसां राशिभिः शरीरेन्द्रियाश्रितैः । त्रिगुणया स्वया मायया विभो कुरु कृपां भवत्सेवनार्थिनाम् ॥ ६ ॥ तव

गुणालयं नाम पावनं कलिमलापहं कीर्तयंति ये । भवभयक्षयं तापतापिता मुहुरहो जनाः संसरंति नो ॥ ७ ॥ तव जनुः सतां मानवर्धनं जिनकुलक्षयं देवपालकम् । कृतयुगार्पकं धर्मपूरकं कलिकुलान्तकं शं तनोतु मे ॥ ८ ॥ मम गृहं पतिपुत्रनप्तृकं गजरथैर्ध्वजैश्चामरैर्धनैः । मणिवरासनं सत्कृतिं विना तव पदाब्जयोः शोभयन्ति किम् ॥ ९ ॥ तव जगद्वपुः सुंदरस्मितं मुखमनिंदितं सुंदरत्विषम् । यदि न मे प्रियं वल्गुचेष्टितं परिकरोत्यहो मृत्युरस्त्विह ॥१०॥ हयवर भयहर करहरशरणखरतरवरशर दशबलदमन ॥ जय हतपरभरभववरनाशन शशधर शतसमरसभरमदन ॥ ११ ॥

इति श्रीकल्किपुराणे सुशांताकृतं कल्किस्तोत्रं संपूर्णम् ।

इति कल्किस्तोत्राणि सम्पूर्णानि ॥२॥

अथ गङ्गादिस्तोत्राणि

शैलेन्द्रादवतारिणी निजजले मज्जज्जनोत्तारिणी
पारावारविहारिणी भवभयश्रेणीसमुत्सारिणी ।
शेषाहेरनुकारिणी हरशिरोवल्लीदलाकारिणी
काशीप्रांतविहारिणी विजयते गंगा मनोहारिणी ॥

१. गंगास्तुतिः

श्रीगणेशाय नमः ।। ब्रह्मोवाच ।। नमः शिवायै गंगायै शिवदायै नमो नमः । नमस्ते रुद्ररूपिण्यै शांकर्यै ते नमो नमः ।। १ ।। नमस्ते विश्वरूपिण्यै ब्रह्ममूर्त्यै नमो नमः । सर्वदेवस्वरूपिण्यै नमो भेषजमूर्तये ।। २ ।। सर्वस्य सर्वव्याधीनां भिषक्श्रेष्ठ्यै नमोऽस्तु ते । स्थाणुजंगमसंभूतविषहंत्र्यै नमो नमः ।। ३ ।। भोगोपभोगदायिन्यै भोगवत्यै नमो नमः । मन्दाकिन्यै नमस्तेऽस्तु स्वर्गदायै नमो नमः ।। ४ ।। नमस्त्रैलोक्यभूषायै जगद्धात्र्यै नमो नमः । नमस्त्रिलोकसंस्थायै तेजोवत्यै नमोः नमः ।। ५ ।। नंदायै लिंगधारिण्यै नारायण्यै नमो नमः । नमस्ते विश्वमित्रायै रेवत्यै ते नमो नमः ।। ६ ।। बृहत्यै ते नमस्तेऽस्तु लोकधात्र्यै नमो नमः । नमस्ते विश्वमित्रायै नंदिन्यै नमो नमः ।। ७ ।। पृथ्व्यै शिवामृतायै च सुवृषायै नमो नमः । शांतायै च वरिष्ठायै वरदायै नमो नमः ।। ८ ।। उस्रायै सुखदोग्ध्र्यै च संजीविन्यै नमो नमः । ब्रह्मिष्ठायै ब्रह्मदायै दुरितघ्न्यै नमो नमः ।। ९ ।। प्रणतार्तिप्रभंजिन्यै जगन्मात्रे नमोऽस्तु ते । सर्वापत्प्रतिपक्षायै मंगलायै नमो नमः ।। १० ।। शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे । सर्वस्यार्तिहरे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ।। ११ ।। निर्लेपायै दुर्गहंत्र्यै दक्षायै ते नमो नमः । परात्परतरे तुभ्यं नमस्ते मोक्षदे सदा ।। १२ ।। गंगे ममाग्रतो भूया गंगे मे देवि पृष्ठतः । गंगे मे पार्श्वयोरेहि त्वयि गंगेऽस्तु मे स्थितिः ।। १३ ।। आदौ त्वमन्ते मध्ये च सर्वं त्वं मां गते शिवे । त्वमेव मूलप्रकृतिस्त्वं हि नारायणः परः ।। १४ ।। गंगे त्वं परमात्मा च शिवस्तुभ्यं नमः शिवे । य इदं पठति स्तोत्रं भक्त्या नित्यं नरः शुचिः ।। १५ ।। शृणुयात् श्रद्धया युक्तः कायवाक्चित्तसंभवैः । दशधा संस्थितैर्दोषैः सर्वैरेव प्रमुच्यते ।। १६ ।। सर्वान्कामानवाप्नोति प्रेत्य ब्रह्मणि लीयते । ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे दशमी हस्तसंयुता ।। १७ ।। तस्यां दशम्यामेतच्च स्तोत्रं गंगाजले स्थितः । यः पठेद्दशकृत्वस्तु दरिद्रो वापि चाक्षमः ।। १८ ।। सोऽपि तत्फलमाप्नोति गंगां संपूज्य यत्नतः । अदत्तानामुपादानं हिंसा

चैवाविधानतः ।। १९ ।। परदारोपसेवा च कायिकं त्रिविधं स्मृतम् । पारुष्यमनृतं चैव पैशून्यं चापि सर्वशः ।। २० ।। असंबद्धप्रलापश्च वाङ्मयं स्याच्चतुर्विधम् । परद्रव्येष्वभिध्यानं मनसाऽनिष्टचिंतनम् ।। २१ ।। वितथाभिनिवेशश्च मानसं त्रिविधं स्मृतम् । एतानि दश पापानि हर त्वं मम जाह्नवि ।। २२ ।। दशपापहरा यस्मात्तस्माद्दशहरा स्मृता । त्रयस्त्रिंशच्छतं पूर्वान् पितॄनथ पितामहान् ।। २३ ।। उद्धरत्येव संसारान्मंत्रेणानेन पूजिता ।। २४ ।। नमो भगवत्यै दशपापहरायै गंगायै नारायण्यै रेवत्यै शिवायै दक्षायै अमृतायै विश्वरूपिण्यै नंदित्यै ते नमो नमः ।। २५ ।। सितमकरनिषण्णां शुभ्रवर्णां त्रिनेत्रां करधृतकलशोद्यत्सोत्पलामत्यभीष्टाम् । विधिहरिहररूपां सेन्दुकोटीरजुष्टां कलितसितदुकूलां जाह्नवीं तां नमामि ।। २६ ।। आदावादिपितामहस्य नियमव्यापारपात्रे जलं पश्चात्पन्नगशायिनो भगवतः पादोदकं पावनम् । भूयः शंभुजटाविभूषणमणिर्जह्नोर्महर्षेरियं देवी कल्मषनाशिनी भगवती भागीरथी दृश्यते ।। २७ ।। गंगा गंगेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैरपि । मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ।। २८ ।।

इति धर्माब्धिस्था गंगास्तुति सम्पूर्णा ।

२. श्रीशंकराचार्यकृतगंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। भगवति भवलीलामौलिमाले तवाम्भःकणमणुपरिमाणं प्राणिनो ये स्पृशंति । अमरनगरनारीचामरग्राहिणीनां विगतकलिकलंकातंकमंके लुठंति ।। १ ।। ब्रह्माण्डं खण्डयंती हरशिरसि जटावल्लिमुल्लासयंती स्वर्लोकादापतंती कनकगिरिगुहागंडशैलात्स्खलन्ती । क्षोणीपृष्ठे लुठंती दुरितचयचमूर्निर्भरं भर्त्सयंती पाथोधिं पूरयंती सुरनगरसरित्पावनी नः पुनातु ।। २ ।। मज्जन्मातंगकुम्भच्युतमदमदिरामोदमत्तालि जालं स्नानैः सिद्धाङ्गनानां कुचयुगविगलत्कुंकुमासंगपिंगम् । सायं प्रातर्मुनीनां कुशकुसुमचयैश्छन्नतीरस्थनीरं पायान्नो गांगमंभः करिकलभकराक्रांतरंहस्तरंगम् ।। ३ ।। आदावादिपितामहस्य नियमव्यापारपात्रे जलं पश्चात्पन्नगशायिनो भगवतः पादोदकं पाव-

नम् । भूयः शंभुजटाविभूषणमणिर्जह्नोर्महर्षेरियं कन्या कल्मषनाशिनी भगवती भागीरथी भूतले ।।४।। शैलेंद्रादवतारणी निजजले मज्जज्जनोत्तारिणी पारावारविहारिणी भवभयश्रेणीसमुत्सारिणी । शेषाहेरनुकारिणी हरशिरोवल्लीदलाकारिणी काशीप्रांतविहारिणी विजयते गंगा मनोहारिणी ।।५।। कुतो वीचिर्वीचिस्तव यदि गता लोचनपथं त्वमापीता पीतांबरपुरनिवासं वितरसि । त्वदुत्संगे गंगे पतति यदि कायस्तनुभृतां तदा मातः शातक्रतवपदलाभोऽप्यतिलघुः ।।६।। भगवति तव तीरे नीरमात्राशनोऽहं विगतविषयतृष्णः कृष्णमाराधयामि । सकलकलुषभंगे स्वर्गसोपानसंगे तरलतरतरंगे देवि गंगे प्रसीद ।।७।। मातः शांभवि शंभुसंगमिलिते मौलौ निधायांजलिं त्वत्तीरे वपुषोऽवसानसमये नारायणांघ्रिद्वयम् । सानंदं स्मरतो भविष्यति मम प्राणप्रयाणोत्सवे भूयाद्भक्तिरविच्युता हरिहराद्वैतात्मिका शाश्वती ।।८।। गंगाष्टकमिदं पुण्यं यः पठेत्प्रयतो नरः । सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं स गच्छति ।। ९ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्य
विरचितं गंगाष्टकं स्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

३. वाल्मीकिकृतगंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मातः शैलसुतासपत्नि वसुधाशृंगारहारावलि स्वर्गारोहणवैजयंति भवतीं भागीरथीं प्रार्थये । त्वत्तीरे वसतस्त्वदंबु पिवतस्त्वद्वीचिषु प्रेङ्खतस्त्वन्नामस्मरतस्त्वदर्पितदृशः स्यान्मे शरीरव्ययः ।। १ ।। त्वत्तीरे तरुकोटरांतरगतो गंगे विहंगो वरं त्वन्नीरे नरकांतकारिणि वरं मत्स्योऽथवा कच्छपः । नैवान्यत्र मदांधसिंधुरघटासंघट्टघंटारणत्कारत्रस्तसमस्तवैरिवनितालब्धस्तुतिर्भूपतिः ।। २ ।। उक्षापक्षी तुरग उरगः कोपि वा वारणो वा वाराणस्यां जननमरणक्लेशदुःखासहिष्णुः । न त्वन्यत्र प्रविरलरणत्कंकणक्वाणमिश्रं वारस्त्रीभिश्चमरमरुता वीजितो भूमिपालः ।। ३ ।। काकैर्निष्कुषितं श्वभिः कवलितं गोमायुभिर्लुंठितं स्रोतोभिश्चलितं तटांबुलुलितं वीचीभिरांदोलितम् । दिव्यस्त्रीकरचारुचामरमरुत्संवीज्यमानं कदा द्रक्ष्येऽहं परमेश्वरि त्रिपथगे

भागीरथि स्वं वपुः ।। ४ ।। अभिनवबिसवल्ली पादपद्मस्य विष्णोर्मदनमथनमौलेर्मालती पुष्पमाला । जयति जयपताका काऽप्यसौ मोक्षलक्ष्म्याः क्षपितकलिकलंका जाह्नवी नः पुनातु ।। ५ ।। एतत्तालतमालसालसरलव्यालोलवल्लीलताच्छन्नं सूर्यकरप्रतापरहितं शंखेन्दुकुन्दोज्ज्वलम् । गंधर्वामरसिद्धकिन्नरबधूतुंगस्तनास्फालितं स्नानाय प्रतिवासरं भवतु मे गांगं जलं निर्मलम् ।। ६ ।। गांगं वारि मनोहारि मुरारिचरणच्युतम् । त्रिपुरारिशिरश्चारि पापहारि पुनातु माम् ।। ७ ।। पापापहारि दुरितारि तरंगधारि शैलप्रचारि गिरिराजगुहाविदारि । झंकारकारि हरिपादरजोपहारि गाङ्गं पुनातु सततं शुभकारि वारि ।। ८ ।। गंगाष्टकं पठति यः प्रयतः प्रभाते वाल्मीकिना विरचितं शुभदं मनुष्यः । प्रक्षाल्य गात्रकलिकल्मषपंकमाशु मोक्षं लभेत्पतति नैव नरो भवाब्धौ ।। ९ ।।

इति श्रीवाल्मीकिविरचितं गंगाष्टकं संपूर्णम् ।

---

४. कालिदासकृतं गंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कत्यक्षीणि करोटयः कति कति द्वीपिद्विपानां त्वचः काकोलाः कति पन्नगाः कति सुधाधाम्नश्च खंडाः कति । किं च त्वं च कति त्रिलोकजननि त्वद्वारिपूरोदरे मज्जज्जंतुकदंबकं समुदयत्येकैकमादाय यत् ।। १ ।। देवि त्वत्पुलिनांगणे स्थितिजुषां निर्मानिनां ज्ञानिनां स्वल्पाहारनिबद्धशुद्धवपुषां तार्णं गृहं श्रेयसे । नान्यत्र क्षितिमंडलेश्वरशतैः संरक्षितो भूपतेः प्रासादो ललनागणैरधिगतो भोगींद्रभोगोन्नतः ।। २ ।। तत्तत्तीर्थगतैः कदर्थनशतैः किं तैरनर्थाश्रितैर्ज्योतिष्टोमसुखैः किमीशविमुखैर्यज्ञैरवज्ञादृतैः । सूते केशववासवादिविबुधागाराभिरामां श्रियं गंगे देवि भवत्तटे यदि कुटीवासः प्रयासं विना ।।३।। गंगातीरमुपेत्य शीतलशिलामालंब्य हेमांचली यैराकर्णि कुतूहलाकुलतया कल्लोलकोलाहलः । ते शृण्वंति सुपर्वपर्वतशिलासिंहासनाध्यासनाः संगीतागमशुद्धसिद्धरमणीमंजीरधीरध्वनिम् ।।४।। दूरं गच्छ सकच्छगं च भवतो नालोकयामो मुखं रे पाराक वराक साकमितरैर्नाकप्रदेर्गम्यताम् । सद्यः प्रोद्यतमंदमारुतरजः प्राप्ता कपोलस्थले गंगांभःकणिका विमुक्ति-

गणिकासङ्गाय संभाव्यते ॥५॥ विष्णोः संगतिकारिणी हरजटाजूटा-टवीचारिणी प्रायश्चित्तनिवारिणी जलकणैः पुण्यौघविस्तारिणी । भूभृत्कंदरदारिणी निजजल मज्जज्जनोत्तारिणी श्रेयः स्वर्गविहारिणी विजयते गंगा मनोहारिणी ॥६॥ वाचालं विकलं खलं श्रितमलंकामाकुलं व्याकुलं चांडालं तरलं निपीतगरलं दोषाविलं चाखिलम् । कुंभीपाकगतं तमंतककरादाकृष्य कस्तारयेन्मातर्जह्नु नरेन्द्रनंदिनि तव स्वल्पोदबिन्दुं विना ॥७॥ श्लेष्मश्लेषणवानलेऽमृतबिले शोकाकुले व्याकुले कंठे घर्घरघोषनादमलिने काये च संमीलति । यां ध्यायन्नपि भारभंगुरतरां प्राप्नोति मुक्ति नरः स्नातुश्चेतसि जाह्नवीं निवसतां संसारसंतापहृत् ॥८॥

इति श्रीमत्कालिदासविरचितं गंगाष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

५. गंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ नमस्तेऽस्तु गंगे त्वदंगप्रसंगाद् भुजंगास्तुरंगाः कुरंगाः प्लवंगाः । अनंगारिरंगाः ससंगाः शिवांगा भुजंगाधिपांगीकृतांगा भवंति ॥१॥ नमो जह्नुकन्ये न मन्ये त्वदन्यैर्निसर्गेन्दुचिह्नादिभिर्लोकभर्तुः । अतोऽहं नतोऽहं सतो गौरतोये वसिष्ठादिभिर्गीयमानाभिधेये ॥२॥ त्वदामज्जनात्सज्जनो दुर्जनो वा विमानैः समानः समानैर्हि मानैः । समायाति तस्मिन्पुरारातिलोके परद्वारसंरुद्धदिक्पाललोके ॥३॥ स्वरावासदंभोलिदंभोऽपि रंभापरीरंभसंभावनाधीरचेताः । समाकांक्षते त्वत्तटे वृक्षवाटीकुटीरे वसन्नेतुमायुर्दिनानि ॥४॥ त्रिलोकस्य भर्तुर्जटाजूटबंधात्स्वसीमान्तभागे मनाक्प्रस्खलंतः । भवान्या रुषा प्रौढसापत्नभावात्करेणाहतास्त्वत्तरंगा जयंति ॥५॥ जलोन्मज्जदैरावतोद्दानकुंभस्फुरत्प्रस्खलत्सांद्रसिंदूररागे । क्वचित्पद्मिनीरेणुभंगे प्रसंगे मनः खेलतां जह्नुकन्यातरंगे ॥६॥ भवत्तीरवानीरवातोत्थधूलीलवस्पर्शतस्तत्क्षणक्षीणपापः । जनोऽयं जगत्पावने त्वत्प्रसादात्पदे पौरुहूतेऽपि धत्तेऽवहेलाम् ॥७॥ त्रिसंध्यानमल्लेखकोटीरनानाविधानेकरत्नांशुबिंबप्रभाभिः । स्फुरत्पादपीठे हठेनाष्टमूर्तेर्जटाजूटवासे नताः स्मः पदं ते ॥८॥ इदं यः पठेदष्टकं जह्नु-

पुन्यास्त्रिकालं कृतं कालिदासेन रम्यम् । समायास्यतींद्रादिभिर्गीयमानं पदं कैशवं शैशवं नो लभेत्सः ।।९।।

इति श्रीकालिदासकृतं गंगाष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

६. गंगास्तवः

श्रीगणेशाय नमः ।। सूत उवाच ।। शृणुध्वं मुनयः सर्वे गङ्गास्तवनमुत्तमम् । शोकमोहहरं पुंसामृषिभिः परिकीर्तितम् ।।१।। ऋषय ऊचुः ।। इयं सुरतरंगिणी भवनवारिधेस्तारिणी स्तुता हरिपदांबुजादुपगता जगत्संसदः । सुमेरुशिखरामरप्रियजलामलक्षालिनी प्रसन्नवदना शुभा भवभयस्य विद्राविणी ।।२।। भगीरथरथानुगा सुरकरीन्द्रदर्पापहा महेशमुकुटप्रभा गिरिशिरःपताका सिता । सुरासुरनरोरगैरजभवाच्युतैः संस्तुता विमुक्तिफलशालिनी कलुषनाशिनी राजते ।।३।। पितामहकमंडलुप्रभवमुक्तिबीजालता श्रुतिस्मृतिगणस्तुतद्द्विजकुलालवालावृता । सुमेरुशिखराभिदानिपतिता त्रिलोकावृता सुधर्मफलशालिनी सुखपलाशिनी राजते ।।४।। चरद्विहगमालिनी सगरवंशमुक्तिप्रदा मुनींद्रवरनंदिनी दिवि मता च मंदाकिनी । सदा दुरितनाशिनी विमलवारिसंदर्शनप्रणामगुणकीर्तनादिषु जगत्सु संराजते ।।५।। महाभिषसुतांगना हिमगिरीशकूटस्तना सफेनजलहासिनी सितमरालसच्चारिणी । चलल्लहरिसत्करा वरसरोजमालाधरा रसोल्लसितगामिनी जलधिकामिनी राजते ।।६।। क्वचिन्मुनिगणैः स्तुता क्वचिदनंतसंपूजिता क्वचित्कलकलस्वना क्वचिदधीरयादोगणा । क्वचिद्रविकारोज्ज्वला क्वचिदुदग्रपाताकुला क्वचिज्जनविहागाहिता जयति भीष्ममाता सती ।।७।। स एव कुशली जनः प्रणमतीह भागीरथीं स एव तपसां निधिर्जयति जाह्नवीमादरात् । स एव पुरुषोत्तमः स्मरति साधुमंदाकिनी स एव विजयी प्रभुः सुरतरंगिणीं सेवते ।।८।। तवामलजलाचितं खगभृगालमीनक्षतं चलल्लहरिलोलितं रुचिरतीरजंबालितम् । कदा निजवपुर्मुदा सुरनरोरगैः संस्तुतोऽप्यहं त्रिपथगामिनि प्रियमतीव पश्याम्यहो ।।९।। त्वत्तीरे वसति तवामलजलस्नानं तव प्रेक्षणं त्वन्नामस्मरणं तवोदयकथासंलापनं पावनम् । गंगे मे तव सेवनै-

कनिपुणोऽप्यानंदितश्चादृतः स्तुत्वा तूद्गतपातको भुवि कदा शांतश्चरिष्याम्यहम् ।।१०।। इत्येतदृषिभिः प्रोक्तं गंगास्तवनमुत्तमम् । स्वर्ग्यं यशस्यमायुष्यं पठनाच्छ्रवणादपि ।।११।। सर्वपापहरं पुंसां बलमायुर्विवर्धनम् । प्रातर्मध्याह्नसायाह्ने गंगासान्निध्यतो भवेत् ।।१२।।

इति श्रीकल्किपुराणेऽनुभागवते भविष्ये तृतीयांशे
ऋषिकृतो गंगास्तवः संपूर्णः ।

---

७. सत्यज्ञानानंदतीर्थकृतगंगाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः।। यदवधि तव नीरं पातकी नैति गंगे तदवधि मलजालैर्नैव मुक्तिः कलौ स्यात् । तव जलकणिकाऽलं पापिनां पापशुद्ध्यै पतितपरमदांधांस्त्वं हि पासि प्रपन्नान् ।।१।। तव शिवजललेशं वायुनीतं समेत्य सपदि निरयजालं शून्यतामेति गंगे । शमलगिरिसमहाः प्रस्फुटंति प्रचण्डास्त्वयि सखि विशतां नः पापशङ्का कुतः स्यात् ।।२।। तव शिवजलजालं निःसृतं यर्हि गंगे सकलभुवनजालं पूतपूतं तदाऽभूत् । यमभटकलिवार्ता देवि लुप्ता यमोऽपि व्यधिकृतवरदेहः पूर्णकामः सकामः ।। ३ ।। मधुमधुवनपूगै रत्नपूगैर्नृपूगैर्मधुमधुवनपूगैर्देवपूगैः सपूगैः । पुरहरपरमांगे भासि मायेव गंगे शमयसि विषतापं देवदेवस्य वन्द्यम् ।। ४ ।। चलितशशिकुलाभैरुत्तरंगैस्तरङ्गैरमितनदनदीनामंगसंगैरसंगैः । विहरसि जगदंडे खंडयंती गिरीन्द्रान् रमयसि निजकांतं सागरं कांतकांते ।। ५ ।। तव परमहिमानं चित्तवाचाममानं हरिहरविधिशक्रा नापि गंगे विदंति । श्रुतिकुलमभिधत्ते शंकितं तं गुणांतं गुणगणसुविलापैर्नेति नतीति सत्यम् ।।६।। तव नुतिनतिनामान्यप्यघं पावयंति ददति परमशांतिं दिव्यभोगान् जनानाम् । इति पतितशरण्ये त्वां प्रपन्नोऽस्मि मातर्ललिततरतरंगे चाङ्गगंगे प्रसीद ।।७।। शुभतरकृतयोगाद्विश्वनाथप्रसादाद्भवहरवरविद्यां प्राप्य काश्यां हि गंगे । भगवति तव तीरे नीरसारं निपीय मुदितहृदयकंजे नंदसूनुं भजेऽहम् ।।८।। गङ्गाष्टकमिदं कृत्वा भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणाम् । सत्यज्ञानानंदतीर्थयतिना स्वर्पितं शिवे ।।९।। तेन

प्रीणातु भगवान् शिवो गंगाधरो विभुः। करोतु शंकरः काश्यां जनानां सततं शिवम् ॥१०॥

इति सत्यंज्ञानानंदतीर्थयतिना विरचितं गंगाष्टकं संपूर्णम्।

८. प्रयागाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ मुनयः ऊचुः ॥ सुरमुनिदितिजेंद्रैः सेव्यत योऽस्ततंद्रैर्गुरुतरदुरितानां का कथा मानवानाम्। स भुवि सुकृत-कर्तुर्वांछितावाप्तिहेतुर्जयति विजितयागस्तीर्थराजः प्रयागः ॥१॥ श्रुतिः प्रमाणं स्मृतयः प्रमाणं पुराणमप्यत्र परं प्रमाणम्। यत्रास्ति गंगा यमुना प्रमाणं स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥२॥ न यत्र योगाचरणप्रतीक्षा न यत्र यज्ञेष्टिविशिष्टदीक्षा। न तारकज्ञानगु-रोरपेक्षा स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥३॥ चिरं निवासं न समीक्षते यो ह्युदारचित्तः प्रददाति च क्रमात्। यः कल्पितार्थांश्च ददाति पुंसः स तीर्थराजो० ॥४॥ यत्राप्लुतानां न यमो नियंता यत्रास्थितानां सुगतिप्रदाता। यत्राश्रितानाममृतप्रदाता स तीर्थराजो० ॥५॥ पुर्यः सप्त प्रसिद्धाः प्रतिवचनकरीस्तीर्थराजस्य नार्यो नैकट्यान्मुक्तिदाने भवति च सगुणा काश्यते ब्रह्म यस्याम्। सेयं राज्ञी प्रधाना प्रियवचन-करी मुक्तिदानेन युक्ता येन ब्रह्मांडमध्ये स जयति सुतरां तीर्थराजः प्रयागः ॥६॥ तीर्थावली यस्य तु कंठभागे दानावली वल्गति पादमूले व्रतावली दक्षिणपादमूले स तीर्थराजो जयति प्रयागः ॥७॥ आज्ञाऽपि यज्ञाः प्रभवोऽपि यज्ञाः सप्तर्षिसिद्धाः सुकृतानभिज्ञाः। विज्ञापयंतः सततं हि काले स तीर्थ० ॥८॥ सितासिते यत्र तरंगचामरे नद्यौ विभाते मुनिभानुकन्यके। लीलातपत्रं वट एव साक्षात्स तीर्थराजो० ॥९॥ तीर्थराजप्रयागस्य माहात्म्यं कथयिष्यतः। शृण्वतः सततं भक्त्या वांछितं फलमाप्नुयात् ॥१०॥

इति श्रीमत्स्यपुराणे प्रयागराजमाहात्म्याष्टकं समाप्तम्।

९. काशीपञ्चकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ मनोनिवृत्तिः परमोपशांतिः स तीर्थवर्या मणिकर्णिका च। ज्ञानप्रवाहा विमलादिगंगा सा काशिकाहं निज-बोधरूपा ॥१॥ यस्यामिदं कल्पितमिन्द्रजालं चराचरं भाति मनो-

विलासम् । सच्चित्सुखैका परमात्मरूपा सा का० ॥२॥ कोशेषु पञ्चस्वधिराजमाना बुद्धिर्भवानी प्रतिदेहगेहम् । साक्षी शिवः सर्वगणोऽन्तरात्मा सा का० ॥३॥ काश्यां हि काश्यते काशी काशी सर्वप्रकाशिका । सा काशी विदिता येन तेन प्राप्ता हि काशिका ॥४॥ काशीक्षेत्रं शरीरं त्रिभुवनजननी व्यापिनी ज्ञानगंगा भक्तिः श्रद्धा गयेयं निजगुरुचरणध्यानयोगः प्रयागः । विश्वेशोऽयं तुरीयः सकलजनमनःसाक्षिभूतोऽन्तरात्मा देहे सर्वं यदि वसति पुनस्तीर्थमन्यत् किमस्ति ॥५॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं काशीपञ्चकं संपूर्णम् ।

१०. यमुनाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ मुरारिकायकालिमाललामवारिधारिणी तृणीकृतत्रिविष्टपा त्रिलोकशोकहारिणी । मनोऽनुकूलकूलकुञ्जपुंजधूतदुर्मदा धुनोतु मे मनोमलं कलिंदनंदिनी सदा ॥१॥ मलापहारि वारि पूरि भूरि मण्डिता मृता भृशं प्रपातकप्रपंचनाऽतिपंडिता निशा । सुनंदनंदनांगसंगरागरञ्जिता हिता धुनोतु० ॥२॥ लसत्तरंगसंगधूतभूतजातपातका नवीनमाधुरीधुरीणभक्तिजातचातका । तटांतवासदा सहंससंसृताह्निकामदा धुनोतु० ॥३॥ विहाररासखेदभेदधीरतीरमारुता गता गिरामगोचरा यदीयनीरचारुता । प्रवाहसाहचर्यपूतमेदिनी नदीनदा धुनोतु० ॥४॥ तरंगसंगसैकतांतरांतितं सदाऽसिता शरन्निशाकरांशुमंजुमंजरीसभाजिता । भवार्चनापचारुणांबुगाधुनानिशारदा धुनोतु० ॥५॥ जलांतकेलिकारिचारुराधिकांगरागिणी स्वभर्तुरन्यदुर्लभांगतांशभागिनी सदा। स्वदत्तसुप्तसप्तसिंधुभेदनातिकोविदा धुनोतु० ॥६॥ जलच्युताच्युतांगरागलंपटालिशालिनी विलोलराधिकाकचांतचंपकालिमालिनी । सदावगाहनावतीर्णभर्तृभृत्यनारदा धुनोतु० ॥७॥ सदैव नंदनंदकेलिशालिकुंजमंजुला तटोत्थफुल्लमल्लिकाकदंबरेणुसूज्ज्वला । जलावगाहिनां नृणां भवाब्धिसिंधुपारदा धुनोतु मे मनोमलं कलिंदनंदिनी सदा ॥८॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं यमुनाष्टकं सम्पूर्णम् ।

११. यमुनाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कृपापारावारां तपनतनयां तापशमनीं मुरारिप्रेयस्यां भवभयदवां भक्तिवरदाम् । वियज्जालान्मुक्तां श्रियमपि सुखाप्तः परिदिनं सदा धीरो नूनं भजति यमुनां नित्यफलदाम् ।।१।। मधुवनचारिणि भास्करवाहिनि जाह्नविसंगिनि सिंधुसुते मधुरिपुभूषिणि माधवतोषिणि गोकुलभीतिविनाशकृते । जगदघमोचनि मानसदायिनि केशवकेलिनिदानगते जय यमुने जय भीतिनिवारिणि संकटनाशिनि पावय माम् ।।२।। अयि मधुरे मधुमोदविलासिनि शैलविदारिणि वेगभरे परिजनपालिनि दुष्टनिषूदिनि वांछितकामविलासधरे । व्रजपुरवासिजनार्जितपातकहारिणि विश्वजनोद्धरिके जय यमुने जय भीति० ।।३।। अतिविपदांबुधिमग्नजनं भवतापशताकुलमानसकं गतिमतिहीनमशेषभयाकुलमागतपादसरोजयुगम् । ऋणभयभीतिमनिष्कृतिपातककोटिशतायुतपुंजतरं जय यमुने० ।।४।। नवजलदद्युतिकोटिलसत्तनुहेममयाभररंजितके तडिदवहेलिपदांचलचञ्चलशोभितपीतसुचैलधरे । मणिमनभूषणचित्रपटासनरंजितगंजितभानुकरे जय यमुने० ।।५।। शुभपुलिने मधुमत्तयदूद्भवरासमहोत्सवकेलिभरे उच्चकुलाचलराजितमौक्तिकहारमयाभररोदसिके । नवमणिकोटिकभास्करकंचुकिशोभिततारकहारयुते जय यमुने० ।।६।। करिवरमौक्तिकनासिकभूषणवातचमत्कृतचञ्चलके मुखकमलामलसौरभचञ्चलमत्तमधुव्रतलोचनिके । मणिगणकुण्डललोलपरिस्फुरदाकुलगण्डयुगामलके जय यमुने ।।७।। कलरवनूपुरहेममयाचितपादसरोरुहसारुणिके धिमिधिमिधिमिधिमितालविनोदितमानसमंजुलपादगते । तव पदपंकजमाश्रितमानवचित्तसदाखिलतापहरे जय यमुने० ।।८।। भवोत्तापांभोधौ निपतितजनो दुर्गतियुतो यदि स्तौति प्रातः प्रतिदिनमनन्याश्रयतया। हयाह्लेषैः कामं करकुसुमपुञ्जैरविरतं सदा भोक्ता भोगान्मरणसमये याति हरिताम् ।।९।।

इति श्रीमत्परमहसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचितं यमुनाष्टकं सम्पूर्णम्।

१२. नर्मदाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। सबिंदुसिंधुसुस्खलत्तरंगभंगरञ्जितं द्विषत्सु पापजातजातकारिवारिसंयुतम् । कृतांतदूतकालभूतभीतिहारिवर्मदे त्वदीयपादपंकजं नमामि देवि नर्मदे ।।१।। त्वदंबुलीनदीनमीनदिव्य-संप्रदायकं कलौ मलौघभारहारिसर्वतीर्थनायकम् । सुमत्स्यकच्छनक्र-चक्रवाकचक्रशर्मदे त्वदीयपादपंकजं नमामि देवि नर्मदे ।।२।। महागभी-रनीरपूरपापधूतभूतलं ध्वनत्समस्तपातकारिदारिकापदाचलम् । जग-ल्लये महाभये मृकण्डुसुनुहर्म्यदे त्वदीयपादपं० ।।३।। गतं तदैव मे भयं त्वदंबु वीक्षितं यदा मृकण्डुसूनुशौनकासुरादिसेवि सर्वदा । पुनर्भ-वाब्धिजन्मजं भवाब्धिदुःखवर्मदे त्वदीयपादपं० ।।४।। अलक्षलक्ष-किन्नरामरादिपुंजपूजितं सुलक्षनीरतीरधीरपक्षिलक्षकूजितम् । वसि-ष्ठशिष्टपिप्पलादिकर्दमादिशर्मदे त्वदीयपाद० ।।५।। सनत्कुमारनाचि-केतकश्यपात्रिषट्पदैर्धृतं स्वकीयमानसेषु नारदादिषट्पदैः । रवीं-दुरंतिदेवराजकर्मधर्मशर्मदे त्वदीयपाद० ।।६।। अलक्षलक्षलक्षपापलक्ष-सारसायुधं ततस्तु जीवजंतुतंतुभुक्तिमुक्तिदायकम् । विरिंचिविष्णु-शंकरस्वकीयधामवर्मदे त्वदीयपाद० ।।७।। अहो मृतं स्वनं श्रुतं महेश-केशजातटे किरातसूतवाडवेषु पंडिते शठे नटे । दुरंतपापतापहारि-सर्वजन्तुशर्मदे त्वदीयपाद० ।।८।। इदं तु नर्मदाष्टकं त्रिकालमेव ये सदा पठंति ते निरंतरं न यांति दुर्गतिं कदा । सुलभ्यदेहदुर्लभं महेश-धामगौरवं पुनर्भवा नरा न वै विलोकयंति रौरवम् ।।९।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं नर्मदाष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

१३. पुष्कराष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रियायुतं त्रिदेहतापपापराशिनाशकं मुनीं-द्रसिद्धसाध्यदेवदानवैरभिष्टुतम् । तटेऽस्ति यज्ञपर्वतस्य मुक्तिदं सुखा-करं नमामि ब्रह्मपुष्करं सवैष्णवं सशंकरम् ।।१।। सदार्यभासशुष्क-पञ्चवासरे वरागतं तदन्यथांतरिक्षगं सुतंत्रभावनानुगम् । तदंबुपान-मज्जनं दृशां सदामृताकरं नमामि० ।।२।। त्रिपुष्कर त्रिपुष्कर त्रिपुष्क-रेति संस्मरेत्स दूरदेशगोऽपि यस्तदंगपापनाशनम् । प्रपन्नदुःखभंजनं सुरंजनं सुधाकरं नमामि० ।।३।। मृकंडुमंकणौ पुलस्त्यकण्वपर्वतासिता

अगस्त्यभार्गवौ दधीचिनारदौ शुकादयः । सपद्मतीर्थपावनैकदृष्टयो दयाकरं नमामि० ।।४।। सदा पितामहेक्षितं वराहविष्णुनेक्षितं तथाऽमरेशरक्षितं सुरासुरैः समीक्षितम् । इहैव भुक्तिमुक्तिदं प्रजाकरं धनाकरं नमामि० ।।५।। त्रिदंडिदंडिब्रह्मचारितापसैः सुसेवितं पुरार्धचन्द्रप्राप्तदेवनंदिकेश्वराभिधैः । सवैद्यनाथनीलकंठसेवितं सुधाकरं नमामि० ।।६।। सुपञ्चधा सरस्वती विराजते यदंतरे तथैकयोजनायतं विभाति तीर्थनायकम् । अनेकदैवपैत्रतीर्थसागरं रसाकरं नमामि० ।।७।। यमादिसंयुतो नरस्त्रिपुष्करं निमज्जति पितामहश्च माधवोऽप्युमाधवः प्रसन्नताम् । प्रयाति तत्पदं ददात्ययत्नतो गुणाकरं नमामि० ।।८।। इदं हि पुष्कराष्टकं सुनीतिनीरजाश्रितं स्थितं मदीयमानसे कदापि माऽपगच्छतु । त्रिसंध्यमापठंति ये त्रिपुष्कराष्टकं नराः प्रदीप्तदेहभूषणा भवंत्युमेशकिंकराः ।। ९ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं श्रीपुष्कराष्टकं समाप्तम् ।

---

१४. श्रीमणिकर्णिकाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। त्वत्तीरे मणिकर्णिके हरिहरौ सायुज्यमुक्तिप्रदौ वादं तौ कुरुतः परस्परमुभौ जंतोः प्रयाणोत्सवे । मद्रूपो मनुजोऽयमस्तु हरिणा प्रोक्तः शिवस्तत्क्षणात्तन्मध्याद् भृगुलाञ्छनो गरुडगः पीतांबरो निर्गतः ।।१।। इंद्राद्यास्त्रिदशाः पतंति नियतं भोगक्षये ते पुनर्जायंते मनुजास्ततोऽपि पशवः कीटा पतंगादयः । हे मातर्मणिकर्णिके तव जले मज्जंति निष्कल्मषाः सायुज्येऽपि किरीटकौस्तुभधरा नारायणः स्युर्नराः ।।२।। काशी धन्यतमा विमुक्तिनगरी सालंकृता गंगया तत्रेयं मणिकर्णिका सुखकरी मुक्तिर्हि तत्किंकरी । स्वर्लोकस्तुलितः सदैव विबुधैः काश्या समं ब्रह्मणा काशी क्षोणितले स्थिता गुरुतरा स्वर्गो लघुः खे गतः ।।३।। गंगातीरमनुत्तमं हि सकलं तत्रापि काश्युत्तमा तस्यां सा मणिकर्णिकोत्तमतमा यत्रेश्वरो मुक्तिदः । देवानामपि दुर्लभं स्थलमिदं पापौघनाशक्षमं पूर्वोपार्जितपुण्यपुंजगमकं पुण्यैर्जनैः प्राप्यते ।।४।। दुःखांभोनिधिमग्नजंतुनिवहास्तेषां कथं निष्कृतिर्ज्ञात्वैतद्धि विरिंचिना विरचिता वाराणसी शर्मदा । लोकाः स्वर्गसुखास्ततोऽपि लघवो भोगांतपातप्रदाः काशी मुक्तिपुरी सदा शिवकरी धर्मार्थकामोत्तरा

।।५।। एको वेणुधरो धराधरधरः श्रीवत्सभूषाधरो योऽप्येकः किल शंकरो विषधरो गङ्गाधरोमाधरः । ये मातर्मणिकर्णिके तव जले मज्जंति ते मानवा रुद्रा वा हरयो भवंति बहवस्तेषां बहुत्वं कथम्।।६।। त्वत्तीरे मरणं तु मंगलकरं देवैरपि श्लाघ्यते शक्रस्तं मनुजं सहस्रनयनैर्द्रष्टुं सदातत्परः । आयांतं सविता सहस्रकिरणैः प्रत्युद्गतोऽभूत्सदा पुण्योऽसौ वृषगोऽथवा गरुडगः किं मंदिरं यास्यति।।७।। मध्याह्ने मणिकर्णिकास्नपनजं पुण्यं न वक्तुं क्षमः स्वीयैरब्दशतैश्चतुर्मुखसुरो वेदार्थदीक्षागुरुः । योगाभ्यासबलेन चन्द्रशिखरस्तत्पुण्यपारं गतस्त्वत्तीरे प्रकरोति सुप्तपुरुषं नारायणं वा शिवम् ।।८।। कृच्छ्रैः कोटिशतैः स्वपापनिधनं यच्चाश्वमेधैः फलं तत्सर्वं मणिकर्णिकास्नपनजे पुण्ये प्रविष्टं भवेत् । स्नात्वा स्तोत्रमिदं नरः पठति चेत्संसारपाथोनिधिं तीर्त्वा पल्वलवत्प्रयाति सदनं तेजोमयं ब्रह्मणः ।।९।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं मणिकर्णिकाष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१५. सरस्वत्यष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। शतानीक उवाच।। महामते महाप्राज्ञ सर्वशास्त्रविशारद । अक्षीणकर्मबंधस्तु पुरुषो द्विजसत्तम ।।१।। मरणे यज्जपेज्जाप्यं यं च भावमनुस्मरन् । परं पदमवाप्नोति तन्मे ब्रूहि महामुने ।।२।। शौनक उवाच ।। इदमेव महाराज पृष्टवांस्ते पितामहः । भीष्मं धर्मविदां श्रेष्ठं धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ।।३।। युधिष्ठिर उवाच ।। पितामह महाप्राज्ञ सर्वशास्त्रविशारद । बृहस्पतिस्तुता देवी वागीशाय महात्मने । आत्मानं दर्शयामास सूर्यकोटिसमप्रभम् ।।४।। सरस्वत्युवाच ।। वरं वृणीष्व भद्रं ते यत्ते मनसि वर्तते ।। बृहस्पतिरुवाच ।। यदि मे वरदा देवि दिव्यज्ञानं प्रयच्छ मे ।।५।। देव्युवाच।।हंत ते निर्मलं ज्ञानं कुमतिध्वंसकारकम् । स्तोत्रेणानेन ये भक्त्या मां स्तुवंति मनीषिणः ।। ६।। बृहस्पतिरुवाच ।। लभते परमं ज्ञानं यत्सुरैरपि दुर्लभम् । प्राप्नोति पुरुषो नित्यं महामायाप्रसादतः ।। ।।७।। सरस्वत्युवाच ।। त्रिसंध्यं प्रयतो नित्यं पठेदष्टकमुत्तमम् । तस्य कंठे सदा वासं करिष्यामि न संशयः ।।८।।

इति श्रीपद्मपुराणे दिव्यज्ञानप्रदायकं सरस्वत्यष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

इति गंगादिस्तोत्राणि ।। १५ ।।

अथ वेदान्तस्तोत्राणि

१. आत्मपञ्चकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नाहं देहो नेन्द्रियाण्यंतरङ्गं नाहंकारः प्राणवर्गो न बुद्धिः । दारापत्यक्षेत्रवित्तादिदूरः साक्षी नित्यः प्रत्यगात्मा शिवोऽहम् ।। १ ।। रज्ज्वज्ञानाद्भाति रज्जुर्यथाहिः स्वात्माज्ञानादात्मनो जीवभावः । आप्तोक्त्या हि भ्रांतिनाशे स रज्जुर्जीवो नाहं देशिकोक्त्या शिवोऽहम् ।।२।। आभातीदं विश्वमात्मन्यसत्यं सत्यज्ञानानन्दरूपे विमोहात् । निद्रामोहात्स्वप्नवत्तन्न सत्यं शुद्धः पूर्णो नित्य एकः शिवोऽहम् ।।३।। मत्तो नान्यत्किंचिदत्रास्ति विश्वं सत्यं बाह्यं वस्तु मायोपक्लृप्तम् । आदर्शांतर्भासमानस्य तुल्यं मय्यद्वैते भाति तस्माच्छिवोऽहम् ।।४।। नाहं जातो न प्रवृद्धो न नष्टो देहस्योक्ताः प्राकृताः सर्वधर्माः । कर्तृत्वादिश्चिन्मयस्यास्ति नाहंकारस्यैव ह्यात्मनो मे शिवोऽहम् ।।५।। नाहं जातो जन्ममृत्यू कुतो मे नाहं प्राणः क्षुत्पिपासे कुतो मे । नाहं चित्तं शोकमोहौ कुतो मे नाहं कर्ता बंधमोक्षौ कुतो मे ।।६।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितमात्मपञ्चकं स्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

२. वैराग्यपंचकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। शिलं किमनलं भवेदनलमौदरं बाधितुं पयः प्रसृतिपूरकं किमु न धारकं सारसम् । अयत्नमलमल्पकं पथि पटच्चरं कच्चरं भजंति विबुधा मुधा अहह कुक्षितः कुक्षितः ।।१।। दुरीश्वरद्वारबर्हिर्वितर्दिकादुरासिकायै रचितोऽयमंजलिः । यदंजनाभं निरपायमस्ति नो धनंजयस्यंदनभूषणं धनम् ।।२।। काचाय नीचं कमनीयवाचा मोचाफलस्वादमुचा न याचे । दयाकुचेले धनदत्कुचेले स्थितेऽकुचेले श्रितमा कुचेले ।।३।। क्षोणीकोणशतांशपालनखलद्दुर्वारगर्वानलक्षुभ्यत्क्षुद्रनरेन्द्रचाटुरचनां धन्यां न मन्यामहे । देवं सेवितुमेव निश्चिनुमहे योऽसौ दयालुः पुरा धानामुष्टिमुचे कुचेलमुनये धत्ते स्म वित्तेशताम् ।।४।। शरीरपतनावधि प्रभुनिषेवणापादनार्दबंधनधनंजयप्रशमदं धनं दन्धनम् । धनंजयविवर्धनं धनमुदूढगोवर्धनं सुसाधनमबाधनं सुमनसां समाराधनम् ।।५।।

इति श्रीसर्वतंत्रस्वतंत्रवेदांतदेशिकाचार्यकृतं वैराग्यपंचकं सम्पूर्णम् ।

---

३. धन्याष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। तज्ज्ञानं प्रशमकरं यदिंद्रियाणां तज्ज्ञेयं यदुपनिषत्सु निश्चितार्थम् । ते धन्या भुवि परमार्थनिश्चितेहाः शेषास्तु भ्रमनिलये परिभ्रमंति ।।१।। आदौ विजित्य विषयान् मदमोहराग-द्वेषादिशत्रुगणमाहृतयोगराज्याः । ज्ञात्वाऽमतं समनुभूय परात्मविद्या कांतासुखा बत गृहे विचरंति धन्याः ।।२।। त्यक्त्वा गृहे रतिमतो गतिहेतु-भूतामात्मेच्छयोपनिषदर्थरसं पिबंतः । वीतस्पृहा विषयभोगपदे विरक्ता धन्याश्चरंति विजनेषु विरक्तसंगाः ।।३।। त्यक्त्वा ममाहमतिबंध-करे पदे द्वे मानावमानसदृशाः समदर्शिनश्च । कर्तारमन्यमवगम्य तु दर्शितानि कुर्वंति कर्मपरिपाकफलानि धन्याः ।।४।। त्यक्त्वैषणात्रय-मवेक्षितमोक्षमार्गा भैक्ष्यामृतेन परिकल्पितदेहयात्राः । ज्योतिः परा-त्परतरं परमात्मसंज्ञं धन्या द्विजा रहसि हृद्यवलोकयंति ।।५।। नासन्न सन्न सदसन्न महन्न चाणु न स्त्री पुमान्नच नपुंसकमेकबीजम् । यैर्ब्रह्म तत्समनुपासितमेकचित्ता धन्या विरेजुरितरे भवपाशबद्धाः ।।६।। अज्ञानपंकपरिमग्नमपेतसारं दुःखालयं मरणजन्मजरावसक्तम् । संसार-बंधनमनित्यमवेक्ष्य धन्या ज्ञानासिना तदवशीर्य विनिश्चयंति ।।७।। शांतैरनन्यमतिभिर्मधुरस्वभावैरेकत्वनिश्चितमनोभिरपेतमोहैः । साकं वनेषु विजितात्मपदस्वरूपं शास्त्रेषु सम्यगनिशं विमृशंति धन्याः ।।८।। अहिमिव जनयोगं सर्वदा वर्जयेद्यः कुणपमिव सुनारीं त्यक्त-कामो विरागी । विषमिव विषयान्यो मन्यमानो दुरंतान् जयति पर-महंसो मुक्तिभावं समेति ।।९।। सम्पूर्णं जगदेव नंदनवनं सर्वेऽपि कल्पद्रुमा गाङ्गं वारि समस्तवारिनिवहः पुण्याः समस्ताः क्रियाः । वाचः प्राकृतसंस्कृताः श्रुतिशिरो वाराणसी मेदिनी सर्वावस्थितिरस्य वास्तुविषया दृष्टे परब्रह्मणि ।।१०।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकरा-
चार्यविरचित धन्याष्टकस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

४. विज्ञाननौका

श्रीगणेशाय नमः ।। तपोयज्ञदानादिभिः शुद्धबुद्धिर्विरक्तो नृपादौ पदे तुच्छबुद्ध्या । परित्यज्य सर्वं यदाप्नोति तत्त्वं परं ब्रह्म नित्यं

तदेवाहमस्मि ।।१।। दयालुं गुरुं ब्रह्मनिष्ठं प्रशान्तं समाराध्य मत्या विचार्य स्वरूपम् । यदाप्नोति तत्त्वं निदिध्यास्य विद्वान्परं ब्रह्म० ।।२।। यदानन्दरूपं प्रकाशस्वरूपं निरस्तप्रपञ्चं परिच्छेदशून्यम् । अहं ब्रह्मवृत्त्यैकगम्यं तुरीयं परं ब्रह्म० ।।३।। यदज्ञानतो भाति विश्वं समस्तं विनष्टं च सद्यो यदात्मप्रबोधे । मनोवागतीतं विशुद्धं विमुक्तं परं ब्रह्म० ।।४।। निषेधे कृते नेति नेतीति वाक्यैः समाधिस्थितानां यदाभाति पूर्णम् । अवस्थात्रयातीतमेकं तुरीयं परं ब्रह्म० ।।५।। यदानंदलेशैः समानंदि विश्वं यदा भाति सत्त्वं तदाभाति सर्वम् । यदालोचने रूपमन्यत्समस्तं परं ब्रह्म० ।।६।। अनन्तं विभुं सर्वयोनिं निरीहं शिवं संगहीनं यदोङ्कारगम्यम् । निराकारमत्युज्ज्वलं मृत्युहीनं परं ब्रह्म० ।।७।। यदानंदसिंधौ निमग्नः पुमान् स्यादविद्याविलासः समस्तप्रपंचः । यदा न स्फुरत्यद्भुतं यन्निमित्तं परं ब्रह्म० ।।८।। स्वरूपानुसंधानरूपां स्तुतिं यः पठेदादराद्भक्तिभावो मनुष्यः । शृणोतीह वां नित्यमुद्युक्तचित्तो भवेद्विष्णुरत्रैव वेदप्रमाणात् ।।९।। विज्ञाननावं प्ररिगृह्य कश्चित्तरेद्यदज्ञानमयं भवाब्धिम् । ज्ञानासिना यो हि विच्छिद्य तृष्णां विष्णोः पदं याति स एव धन्यः ।।१०।।

इति श्रीशंकराचार्यविरचिता विज्ञाननौका संपूर्णा ।

---

५. द्वादशपंजरिकास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मूढ जहीहि धनागमतृष्णां कुरु सद्बुद्धिं मनसि वितृष्णाम् । यल्लभसे निजकर्मोपात्तं नित्यं तेन विनोदय चित्तम् ।। १ ।। अर्थमनर्थं भावय नित्यं नास्ति ततः सुखलेशः सत्यम् । पुत्रादपि धनभाजां भीतिः सर्वत्रैषा विहिता नीतिः ।।२।। का ते कांता कस्ते पुत्रः संसारोऽयमतीव विचित्रः । कस्य त्वं कः कुत आयातस्तत्त्वं चिंतय यदिदं भ्रातः ।।३।। मा कुरु जनधनयौवनगर्वं हरति निमेषात्कालः सर्वम् । मायामयमिदमखिलं हित्वा ब्रह्मपदं त्वं प्रविश विदित्वा ।।४।। कामं क्रोधं मोहं लोभं त्यक्त्वात्मानं भावय कोऽहम् । आत्मज्ञानविहीना मूढास्ते पच्यंते नरकनिगूढाः ।।५।। सुरमंदिरतरुमूलनिवासः शय्या भूतलमजिनं वासः । सर्वपरिग्रहभोगत्यागः कस्य सुखं न करोति विरागः ।।६।। शत्रौ मित्रे पुत्रे बंधौ मा कुरु यत्नं विग्रह-

संधौ । भव समचित्तः सर्वत्र त्वं वाञ्छस्यचिराद्यदि विष्णुत्वम् ।।७।। त्वयि मयि चान्यत्रैको विष्णुर्व्यर्थं कुप्यसि मय्यसहिष्णुः । सर्वस्मिन्नपि पश्यात्मानं सर्वत्रोत्सृज भेदज्ञानम् ।।८।। प्राणायामं प्रत्याहारं नित्यानित्यविवेकविचारम् । जाप्यसमेतसमाधिविधानं कुर्ववधानं महदवधानम् ।।९।। नलिनीदलगतसलिलं तरलं तद्वज्जीवितमतिशयचपलम् । विद्धि व्याध्यभिमानग्रस्तं लोकं शोकहतं च समस्तम् ।।१०।। का तेऽष्टादशदेशे चिंता वातुल तव किं नास्ति नियंता । यस्त्वां हस्ते सुदृढनिबद्धं बोधयति प्रभवादिविरुद्धम् ।।११।। गुरुचरणांबुजनिर्भरभक्तः संसारादचिराद्भवमुक्तः । सेन्द्रियमानसनियमादेवं द्रक्ष्यसि निजहृदयस्थं देवम् ।।१२।। द्वादशपञ्जरिकामय एष शिष्याणां कथितो ह्युपदेशः । येषां चित्ते नैव विवेकस्ते पच्यंते नरकमनेकम् ।।१३।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं द्वादशपंजरिकास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

६. चर्पटपञ्जरिकास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। दिनमपि रजनी सायं प्रातः शिशिरवसंतौ पुनरायातः । कालः क्रीडति गच्छत्यायुस्तदपि न मुञ्चत्याशावायुः। भज गोविंदं भज गोविंदं गोविंदं भज मूढमते।।१।। संप्राप्ते सन्निहिते मरणे नहि नहि रक्षति डुकृञ्करणे अग्रे वह्निः पृष्ठे भानू रात्रौ चिबुकसमर्पितजानुः । करतलभिक्षः तरुतलवासस्तदपि न मुञ्चत्याशापाशः । भज गो० ।।२।। यावद्वित्तोपार्जनसक्तस्तावन्निजपरिवारो रक्तः । पश्चाद्धावति जर्जरदेहे वार्तां पृच्छति कोऽपि न गेहे । भज गोविंदं भज ० ।।३।। जटिलो मुंडी लुञ्चितकेशः काषायांबरबहुकृतवेषः । पश्यन्नपि च न पश्यति मूढ उदरनिमित्तं बहुकृतवेषः । भज गोविंदं० ।।४।। भगवद्गीता किंचिदधीता गङ्गाजललवकणिका पीता । सकृदपि यस्य मुरारिसमर्चा तस्य यमः किं कुरुते चर्चाम् । भज गोविंदं भज० ।।५।। अङ्गं गलितं पलितं मुंडं दशनविहीनं जातं तुण्डम् । वृद्धो याति गृहीत्वा दंडं तदपि न मुञ्चत्याशापिंडम् । भज गोविंदं भज०।।६।। बालस्तावत्क्रीडासक्तस्तरुणस्तावत्तरुणीरक्तः । वृद्धस्तावच्चिंतामग्नः तस्मिन् ब्रह्मणि कोऽपि न लग्नः । भज गोविंदं भज०।।७।। पुनरपि जननं पुनरपि मरणं पुनरपि जननी-

जठरे शयनम् । इह संसारे बहुदुस्तारे कृपयाऽपारे पाहि मुरारे । भज गोविंदं भज० ॥८॥ पुनरपि रजनी पुनरपि दिवसः पुनरपि पक्षः पुनरपि मासः । पुनरप्ययनं पुनरपि वर्षं तदपि न मुञ्चत्याशामर्षम् । भज गोविंदं भज० ॥९॥ वयसि गते कः कामविकारः शुष्के नीरे कः कासारः । नष्टे द्रव्ये कः परिवारो ज्ञाते तत्त्वे कः संसारः । भज गोविंदं भज० ॥१०॥ नारीस्तनभरनाभिनिवेशं मिथ्यामायामोहावेशम् । एतन्मांसवसादिविकारं मनसि विचारय वारं वारम् । भज गोविंदं भज गो० ॥११॥ कस्त्वं कोऽहं कुत आयातः का मे जननी को मे तातः । इति परिभावय सर्वमसारं विश्वं त्यक्त्वा स्वप्नविचारम् । भज गोविंदं भज० ॥१२॥ गेयं गीतानामसहस्रं ध्येयं श्रीपतिरूपमजस्रम् । नेयं सज्जनसंगे चित्तं देयं दीनजनाय च वित्तम् । भज गोविंद० ॥१३॥ यावज्जीवो निवसति देहे कुशलं तावत्पृच्छति गेहे । गतवति वायौ देहापाये भार्या बिभ्यति तस्मिन्काये । भज० ॥१४॥ सुखतः क्रियते रामाभोगः पश्चाद्धंत शरीरे रोगः । यद्यपि लोके मरणं शरणं तदपि न मुंचति पापाचरणम् । भज गोविंदं भज० ॥१५॥ रथ्याचर्पटविरचितकंथः पुण्यापुण्यविवर्जितपंथः । नाहं न त्वं नायं लोकस्तदपि किमर्थं क्रियते शोकः । भज गोविंदं भज० ॥१६॥ कुरुते गंगासागरगमनं व्रतपरिपालनमथवा दानम् । ज्ञानविहीने सर्वमनेन मुक्तिर्भवति न जन्मशतेन । भज गोविंदं भज० ॥१७॥

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितचर्पटपंजरिकास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

७. हस्तामलकस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ कस्त्वं शिशो कस्य कुतोऽसि गंता किं नाम ते त्वं कुत आगतोऽसि । एतन्मयोक्तं वद चार्भक त्वं मत्प्रीतये प्रीतिविवर्धनोऽसि ॥१॥ हस्तामलक उवाच ॥ नाहं मनुष्यो न च देवयक्षौ न ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्राः । न ब्रह्मचारी न गृही वनस्थो भिक्षुर्न चाहं निजबोधरूपः ॥२॥ निमित्तं मनश्चक्षुरादिप्रवृत्तौ निरस्ताखिलोपाधिराकाशकल्पः । रविर्लोकचेष्टानिमित्तं यथा यः स नित्योपलब्धिस्वरूपोऽहमात्मा ॥३॥ यमग्न्युष्णवन्नित्यबोधस्वरूपं मनश्चक्षुरादीन्यबोधात्मकानि । प्रवर्तंत आश्रित्य निष्कंपमेकं स नित्योपलब्ध-

स्वरूपोऽहं० ।।४।। मुखाभासको दर्पणे दृश्यमानो मुखत्वात्पृथक्त्वेन नैवास्ति वस्तु । चिदाभासको धीषु जीवोऽपि तद्वत्स नित्योपलब्धि-स्वरूपोऽहं० ।।५।। यथा दर्पणाभाव आभासहानौ मुखं विद्यते कल्पनाहीनमेकम् । तथा धीवियोगे निराभासको यः स नित्योप० ।।६।। मनश्चक्षुरादेर्वियुक्तः स्वयं यो मनश्चक्षुरादेर्मनश्चक्षुरादिः । मनश्चक्षुरादेरगम्यस्वरूपः स नित्योपल० ।। ७ ।। य एको विभाति स्वतः शुद्धचेताः प्रकाशस्वरूपोऽपि नानेव धीषु । शरावोदकस्थो यथा भानुरेकः स नित्योपल० ।। ८ ।। यथाऽनेकचक्षुःप्रकाशो रविर्न क्रमेण प्रकाशीकरोति प्रकाश्यम् । अनेका धियो यस्तथैकः प्रबोधः स नित्योपल० ।। ९ ।। विवस्वत्प्रभातं यथारूपमक्षं प्रगृह्णाति नाभातमेवं विवस्वान् । यदाभात आभासयत्यक्षमेकः स नित्यो-पल० ।। १० ।। यदा सूर्य एकोऽप्स्वनेकश्चलासु स्थिरास्वप्यनन्यद्वि-भाव्यस्वरूपः । चलासु प्रभिन्नाः सुधीष्वेक एव स नित्योपल० ।। ११ ।। घनच्छन्नदृष्टिर्घनच्छन्नमर्कं यथा निष्प्रभं मन्यते चाति-मूढः । तथा बद्धवद्भाति यो मूढदृष्टेः स नित्योपल० ।। १२ ।। समस्ते-षु वस्तुष्वनुस्यूतमेकं समस्तानि वस्तूनि यन्न स्पृशंति । वियद्वत्सदा शुद्धमच्छस्वरूपं स नित्योपल० ।। १३ ।। उपाधौ यथा भेदतो सन्म-णीनां तथा भेदता बुद्धिभेदेषु तेऽपि । यथा चन्द्रिकाणां जले चञ्चलत्वं तथा चञ्चलत्वं तवापीह विष्णो ।। १४ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यकृतहस्तामलकसंवादस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

८. आत्मबोधः

श्रीगणेशाय नमः ।। तपोभिः क्षीणपापानां शांतानां वीतरागि-णाम् । मुमुक्षूणामपेक्ष्योऽयमात्मबोधो विधीयते ।। १ ।। बोधो-ऽन्यसाधनेभ्यो हि साक्षान्मोक्षैकसाधनम् । पाकस्य वह्निवज्ज्ञानं विना मोक्षो न सिद्ध्यति ।। २ ।। अविरोधितया कर्म नाविद्यां विनि-वर्तयेत् । विद्याऽविद्यां निहंत्येव तेजस्तिमिरसंघवत् ।। ३ ।। परि-च्छिन्नमिवाज्ञानात्तन्नाशे सति केवलः । स्वयं प्रकाशते ह्यात्मा मेघा-पायेंऽशुमानिव ।। ४ ।। अज्ञानकलुषं जीवं ज्ञानाभ्यासाद्धि निर्म-लम् । कृत्वा ज्ञानं स्वयं नश्येज्जलं कतकरेणुवत् ।। ५ ।। संसारः

स्वप्नतुल्यो हि रागद्वेषादिसंकुलः । स्वकाले सत्यवद्भाति प्रबोधेऽसत्यवद्भवेत् ॥ ६ ॥ तावत्सत्यं जगद्भाति शुक्तिका रजतं यथा । यावन्न ज्ञायते ब्रह्म सर्वाधिष्ठानमद्वयम् ॥ ७ ॥ सच्चिदात्मन्यनुस्यूते नित्ये विष्णौ प्रकल्पिताः । व्यक्तयो विविधाः सर्वा हाटके कटकादिवत् ॥ ८ ॥ यथाकाशो हृषीकेशो नानोपाधिगतो विभुः । तद्भेदाद्भिन्नवद्भाति तन्नाशे सति केवलः ॥ ९ ॥ नानोपाधिवशादेव जातिवर्णाश्रमादयः । आत्मन्यारोपितास्तोये रसवर्णादिभेदवत् ॥ १० ॥ पञ्चीकृतमहाभूतसंभवं कर्मसंचितम् । शरीरं सुखदुःखानां भोगायतनमुच्यते ॥ ११ ॥ पञ्चप्राणमनोबुद्धिदशेन्द्रियसमन्वितम् । अपञ्चीकृतभूतोत्थं सूक्ष्माङ्गं भोगसाधनम् ॥ १२ ॥ अनाद्यविद्याऽनिर्वाच्या कारणोपाधिरुच्यते । उपाधित्रितयादन्यमात्मानमवधारयेत् ॥ १३ ॥ पञ्चकोशादियोगेन तत्तन्मय इव स्थितः । शुद्धात्मा नीलवस्त्रादियोगेन स्फटिको यथा ॥ १४ ॥ वपुस्तुषादिभिः कोशैर्युक्तं युक्त्यावघाततः । आत्मानमंतरं शुद्धं विविच्यात्तण्डुलं यथा ॥ १५ ॥ सदा सर्वगतोऽप्यात्मा न सर्वत्रावभासते । बुद्धावेवावभासेत स्वच्छेषु प्रतिबिंबवत् ॥ १६ ॥ देहेन्द्रियमनोबुद्धिप्रकृतिभ्यो विलक्षणम् । तद्वृत्तिसाक्षिणं विद्यादात्मानं राजवत्सदा ॥ १७ ॥ व्यापृतेष्विन्द्रियेष्वात्मा व्यापारीवाविवेकिनाम् । दृश्यतेऽभ्रेषु धावत्सु धावन्निव यथा शशी ॥ १८ ॥ आत्मचैतन्यमाश्रित्य देहेन्द्रियमनोधियः । स्वकीयार्थेषु वर्तंते सूर्यालोकं यथा जनाः ॥ १९ ॥ देहेन्द्रियगुणान् कर्माण्यमले सच्चिदात्मनि । अध्यस्यंत्यविवेकेन गगने नीलतादिवत् ॥ २० ॥ अज्ञानान्मनसोपाधेः कर्तृत्वादीनि चात्मनि । कल्प्यंतेऽम्बुगते चन्द्रे चलनादि यथांभसः ॥ २१ ॥ रागेच्छासुखदुःखादि बुद्धौ सत्यां प्रवर्तते । सुषुप्तौ नास्ति तन्नाशे तस्माद् बुद्धेस्तु नात्मनः ॥ २२ ॥ प्रकाशोऽर्कस्य तोयस्य शैत्यमग्नेर्यथोष्णता । स्वभावः सच्चिदानंदनित्यनिर्मलतात्मनः ॥ २३ ॥ आत्मनः सच्चिदंशश्च बुद्धेर्वृत्तिरिति द्वयम् । संयोज्य चाविवेकेन जानामीतिप्रवर्तते ॥ २४ ॥ आत्मनो विक्रिया नास्ति बुद्धेर्बोधो न जात्विति । जीवः सर्वमलं ज्ञात्वा कर्ता द्रष्टेति मुह्यति ॥ २५ ॥ रज्जुसर्पवदा-

त्मानं जीवं ज्ञात्वा भयं वहेत् । नाहं जीवः परात्मेति ज्ञातं चेन्निर्भयो भवेत् ।। २६ ।। आत्मावभासयत्येको बुद्ध्यादीनीन्द्रियाणि हि । दीपो घटादिवत्स्वात्मा जडैस्तैर्नावभास्यते ।। २७ ।। स्वबोधे नान्य-बोधेच्छा बोधरूपतयाऽऽत्मनः । न दीपस्यान्यदीपेच्छा तथा स्वात्मा प्रकाशते ।। २८ ।। निषिध्य निखलोपाधीन्नेति नेतीति वाक्यतः । विद्यादैक्यं महावाक्यैर्जीवात्मपरमात्मनोः ।। २९ ।। आविद्यकं शरीरादि दृश्यं बुद्बुदवत्क्षरम् । एतद्विलक्षणं विद्यादहं ब्रह्मेति निर्मलम् ।।३०।। देहान्यत्वान्न मे जन्म जराकार्श्यलयादयः । शब्दादिविषयैः सङ्गो निरिन्द्रियतया न च ।। ३१ ।। अमनस्त्वान्न मे दुःखरागद्वेषभयादयः । अप्राणो ह्यमनाः शुभ्र इत्यादि श्रुतिशासनात् ।। ३२ ।। निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो निर्विकल्पो निरंजनः । निर्विकारो निराकारो नित्यमुक्तोऽस्मि निर्मलः ।। ३३ ।। अहमाकाशवत्सर्वं बहिरंतर्गतोऽच्युतः । सदा सर्वसमः शुद्धो निःसंगो निर्मलोऽचलः ।। ३४ ।। नित्यशुद्धविमुक्तैकमखंडानंदमद्वयम् । सत्यं ज्ञानमनंतं यत्परं ब्रह्माहमेव तत् ।। ३५ ।। एवं निरंतराभ्यस्ता ब्रह्मैवास्मीति वासना । हरत्यविद्याविक्षेपान् रोगानिव रसायनम् ।। ३६ ।। विविक्तदेश आसीनो विरागो विजितेंद्रियः । भावयेदेकमात्मानं तमनंतमनन्यधीः ।। ३७ ।। आत्मन्येवाखिलं दृश्यं प्रविलाप्य धिया सुधीः । भावयेदेकमात्मानं निर्मलाकाशवत्सदा ।। ३८ ।। रूपवर्णादिकं सर्वं विहाय परमार्थवित् । परिपूर्णचिदानंदस्वरूपेणावतिष्ठते ।। ३९ ।। ज्ञातृज्ञानज्ञेयभेदः परमात्मनि न विद्यते । चिदानंदैकरूपत्वाद्दीप्यते स्वयमेव हि ।। ४० ।। एवमात्मारणौ ध्यानमंथने सततं कृते । उदितावगतिज्वाला सर्वाज्ञानेंधनं दहेत् ।। ४१ ।। अरुणेनेव बोधेन पूर्वसंतमसे हृते । तत आविर्भवेदात्मा स्वयमेवांशुमानिव ।। ४२ ।। आत्मा तु सततं प्राप्तोऽप्यप्राप्तवदविद्यया । तन्नाश प्राप्तवद्भाति स्वकंठाभरणं यथा ।। ४३ ।। स्थाणौ पुरुषवद् भ्रांत्या कृता ब्रह्मणि जीवता । जीवस्यातात्त्विकं रूपं तस्मिन् दृष्टे निवर्तते ।। ४४ ।। तत्त्वस्वरूपानुभवादुत्पन्नं ज्ञानमञ्जसा । अहं ममेति चाज्ञानं बाधते दिग्भ्रमादिवत् ।। ४५ ।। सम्यग्वि-

ज्ञानवान्योगी स्वात्मन्येवाखिलं स्थितम् । एवं च सर्वमात्मानमीक्षते ज्ञानचक्षुषा ।। ४६ ।। आत्मैवेदं जगत्सर्वमात्मनोऽन्यन्न विद्यते । मृदो यद्वद् घटादीनि स्वात्मानं सर्वमीक्षते ।। ४७ ।। जीवन्मुक्तस्तु तद्विद्वान्पूर्वोपाधिगुणांस्त्यजेत् । सच्चिदानन्दरूपत्वाद्भवेद् भ्रमरकीटवत् ।। ४८ ।। तीर्त्वा मोहार्णवं हत्वा रागद्वेषादिराक्षसान् । योगी शांतिसमायुक्तो ह्यात्मारामो विराजते ।। ४९ ।। उपाधिस्थोऽपि तद्धर्मैर्न लिप्तो व्योमवन्मुनिः । सर्वविन्मूढवत्तिष्ठेदसक्तो वायुवच्चरेत् ।। ५० ।। बाह्यां नित्यसुखासक्तिं हित्वाऽऽत्मसुखनिर्वृतः । घटस्थदीपवत् स्वच्छः स्वांतरेव प्रकाशते ।। ५१ ।। उपाधिविलयाद्विष्णौ निर्विशेषं विशेन्मुनिः ।। जले जलं वियद्व्योम्नि तेजस्तेजसि वा यथा ।। ५२ ।। यल्लाभान्नापरो लाभो यत्सुखान्नापरं सुखम् । यज्ज्ञानान्नपरं ज्ञानं तद्ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।। ५३ ।। यद् दृष्ट्वा न परं ज्ञेयं तद् ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।।५४।। तिर्यगूर्ध्वमधः पूर्णसच्चिदानन्दमव्ययम् । अनन्तं नित्यमेकं यत्तद् ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।। ५५ ।। अतद्व्यावृत्तिरूपेण वेदांतैर्लक्ष्यतेऽव्ययम् । अखण्डानंदमेकं यत्तद् ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।। ५६ ।। अखण्डानंदरूपस्य तस्यानंदलवाश्रिताः । ब्रह्माद्यास्तारतम्येन भवंत्यानंदिनोऽखिलाः ।। ५७ ।। तद्युक्तमखिलं वस्तु व्यवहारस्तदन्वितः । तस्मात् सर्वगतं ब्रह्म क्षीरे सर्पिरिवाखिलम् ।। ५८ ।। अनण्वस्थूलमह्रस्वमदीर्घमजमव्ययम् । अरूपगुणवर्णाख्यं तद् ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।। ५९ ।। यद्भासा भासतेऽर्कादि भास्यैर्यत्तु न भास्यते । येन सर्वमिदं भाति तद् ब्रह्मेत्यवधारयेत् ।। ६० ।। स्वयमंतर्बहिर्व्याप्य भासयन्नखिलं जगत् । ब्रह्म प्रकाशते वह्निप्रतप्तायसपिण्डवत् ।। ६१ ।। जगद्विलक्षणं ब्रह्म ब्रह्मणोऽन्यन्न किंचन । ब्रह्मान्यद्भाति चेन्मिथ्या यथा मरुमरीचिका ।। ६२ ।। दृश्यते श्रूयते यद्यद् ब्रह्मणोऽन्यन्न तद्भवेत् । तत्त्वज्ञानाच्च तद् ब्रह्म सच्चिदानन्दमद्वयम् ।।६३।। सर्वगं सच्चिदात्मानं ज्ञानचक्षुर्निरीक्षते । अज्ञानचक्षुर्नेक्षेत भास्वन्तं भानुमन्धवत् ।।६४।। श्रवणादिभिरुद्दीप्तो ज्ञानाग्निपरितापितः । जीवः सर्वमलान्मुक्तः स्वर्णवद् द्योतते स्वयम् ।। ६५ ।। हृदाकाशोदितो ह्यात्मा बोधभानु-

स्तमोऽपहृत्। सर्वव्यापी सर्वधारी भाति सर्वं प्रकाशते ।। ६६ ।।
दिग्देशकालाद्यनपेक्ष्य सर्वगं शीतादिहृन्नित्यसुखं निरञ्जनम्। यः स्वात्मतीर्थं भजते विनिष्क्रियः स सर्ववित् सर्वगतोऽमृतो भवेत् ।। ६७ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यकृत आत्मबोधः समाप्तः ।

९. साधनपञ्चकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। वेदो नित्यमधीयतां तदुदितं कर्म स्वनुष्ठीयतां तेनेशस्य विधीयतामपचितिः काम्ये मतिस्त्यज्यताम् । पापौघः परिधूयतां भवसुखे दोषोऽनुसंधीयतामात्मेच्छा व्यवसीयतां निजगृहात्तूर्णंविनिर्गम्यताम् ।।१।। संगः सत्सु विधीयतां भगवतो भक्तिर्दृढाऽऽधीयतां शांत्यादिः परिचीयतां दृढतरं कर्माशु संत्यज्यताम् । सद्विद्वानुपसर्प्यतां प्रतिदिनं तत्पादुके सेव्यतां ब्रह्मैकाक्षरमर्थ्यतां श्रुतिशिरोवाक्यं समाकर्ण्यताम् ।। २ ।। वाक्यार्थश्च विचार्यतां श्रुतिशिरःपक्षः समाश्रीयतां दुस्तर्कात्सुविरम्यतां श्रुतिमतस्तर्कोऽनुसंधीयताम् । ब्रह्मैवास्मि विभाव्यतामहरहर्गर्वः परित्यज्यतां देहेऽहंमतिरुज्झ्यतां बुधजनैर्वादः परित्यज्यताम् ।। ३ ।। क्षुद्व्याधिश्च चिकित्स्यतां प्रतिदिनं भिक्षौषधं भुज्यतां स्वाद्वन्नं न तु याच्यतां विधिवशात्प्राप्तेन संतुष्यताम् । शीतोष्णादि विषह्यतां न वृथा वाक्यं समुच्चार्यतामौदासीन्यमभीप्स्यतां जनकृपानैष्ठुर्यमुत्सृज्यताम् ।। ४ ।। एकान्ते सुखमास्यतां परतरे चेतः समाधीयतां पूर्णात्मा सुखमीक्ष्यतां जगदिदं तद्बाधितं दृश्यताम् । प्राक्कर्म प्रविलाप्यतां चितिबलान्नाप्युत्तरैः श्लिष्यतां प्रारब्धं त्विह भुज्यतामथ परब्रह्मात्मना स्थीयताम् ।। ५ ।। यः श्लोकपंचकमिदं पठते मनुष्यः संचिन्तयत्यनुदिनं स्थिरतामुपेत्य । तस्याशु संसृतिदवानलतीव्रघोरतापः प्रशांतिमुपयाति चितिप्रसादात् ।। ६ ।।

इति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं साधनपंचकं सम्पूर्णम् ।

१०. मनीषापञ्चकम्

श्रीगणेशायः नमः ।। सत्याचार्यस्य गमने कदाचिन्मुक्तिदायकम् । काशीक्षेत्रं प्रति सह गौर्या मार्गे तु शंकरम् ।। १ ।। अन्त्य-

वेषधरं दृष्ट्वा गच्छ गच्छेति चाब्रवीत् । शंकरः सोऽपि चांडालस्तं पुनः प्राह शंकरम् ।। २ ।। अन्नमयादन्नमयमथवा चैतन्यमेव चैतन्यात् । द्विजवर दूरीकर्तुं वांछसि किं ब्रूषे गच्छ गच्छेति ।। ३ ।। किं गंगांबुनि बिंबितेऽम्बरमणौ चाण्डालवाटीपयःपूरे चांतरमस्ति काञ्चनघटीमृत्कुंभयोर्वांबरे । प्रत्यग्वस्तुनि निस्तरंगसहजानंदावबोधाम्बुधौ विप्रोऽयं श्वपचोयमित्यपि महान् कोऽयं विभेदभ्रमः ।। ४ ।। जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु स्फुटतरा या संविदुज्जृंभते या ब्रह्मादिपिपीलिकान्ततनुषु प्रोता जगत्साक्षिणी । सैवाहं न च दृश्यवस्त्विवति दृढप्रज्ञाऽपि यस्यापि चेच्चांडालोऽस्तु स तु द्विजोऽस्तु गुरुरित्येषा मनीषा मम ।। ५ ।। ब्रह्मैवाहमिदं जगच्च सकलं चिन्मात्रविस्तारितं सर्वं चैतदविद्यया त्रिगुणया शेषं मया कल्पितम् । इत्थं यस्य दृढा मतिः सुखतरं नित्ये परे निर्मले चाण्डालोऽस्तु स तु० ।। ६ ।। शश्वन्नश्वरमेव विश्वमखिलं निश्चित्य वाचा गुरोर्नित्य ब्रह्म निरंतरं विमृशता निर्व्याजशांतात्मना । भूतं भावि च दुष्कृतं प्रदहता संविन्मये पावके प्रारब्धाय समर्पितं स्ववपुरित्येषा मनीषा मम ।। ७ ।। या तिर्यङ्नरदेवताभिरहमित्यंतःस्फुटा गृह्यते यद्भासा हृदयाक्षदेहविषया भांति स्वतोऽचेतनाः । तां भास्यैः पिहितार्कमंडलनिभां स्फूर्तिं सदा भावयन्योगी निर्वृतमानसो हि गुरुरित्येषा मनीषा मम ।। ८ ।। यत्सौख्यांबुधिलेशलेशत इमे शक्रादयो निर्वृता यश्चित्ते नितरां प्रशांतकलने लब्ध्वा मुनिर्निर्वृतः । यस्मिन्नित्यसुखांबुधौ गलितधीर्ब्रह्मैव न ब्रह्मविद्यः कश्चित्स सुरेन्द्रवंदितपदो नूनं मनीषा मम ।। ९।।

इति मनीषापंचकं सम्पूर्णम् ।

---

११. वाक्यवृत्तिः

श्रीगणेशाय नमः ।। सर्गस्थितिप्रलयहेतुमचिन्त्यशक्तिं विश्वेश्वरं विदितविश्वमनन्तमूर्तिम् । निर्मुक्तबंधनमपारसुखांबुराशिं श्रीवल्लभं विमलबोधघनं नमामि ।। १ ।। यस्य प्रसादादहमेव विष्णुर्मय्येव सर्वं परिकल्पितं च । इत्थं विजानामि सदात्मरूपस्तस्यांघ्रिपद्मं प्रणतोऽस्मि नित्यम् ।। २ ।। तापत्रयार्कसंतप्तः कश्चि-

दुद्विग्नमानसः । शमादिसाधनैर्युक्तः सद्गुरुं परिपृच्छति ।। ३ ।। अनायासेन येनास्मान्मुच्येयं भवबंधनात् । तन्मे संक्षिप्य भगवन्कैवल्यं कृपया वद ।। ४ ।। साध्वी ते वचनव्यक्तिः प्रतिभाति वदामि ते । इदं तदिति विस्पष्टं सावधानमनाः शृणु ।। ५ ।। तत्त्वमस्यादिवाक्योत्थं यज्जीवपरमात्मनोः । तादात्म्यविषयं ज्ञानं तदिदं मुक्तिसाधनम् ।। ६ ।। को जीवः कः परश्चात्मा तादात्म्यं वा कथं तयोः । तत्त्वमस्यादि वाक्यं वा कथं तत्प्रतिपादयेत् ।। ७ ।। अत्र ब्रूमः समाधानं कोऽन्यो जीवस्त्वमेव हि । यस्त्वं पृच्छसि मां कोऽहं ब्रह्मैवासि न संशयः ।। ८ ।। पदार्थमेव जानामि नाद्यापि भगवन् स्फुटम् । अहं ब्रह्मेति वाक्यार्थं प्रतिपद्ये कथं वद ।। ९ ।। सत्यमाह भवानत्र विज्ञानं नैव विद्यते । हेतुः पदार्थबोधो हि वाक्यार्थविगतेरिह ।। १० ।। अंतःकरणतद्वृत्तिसाक्षी चैतन्यविग्रहः । आनंदरूपः सत्यः सन् किं नात्मानं प्रपद्यसे ।। ११ ।। सत्यानंदस्वरूपं धीसाक्षिणं बोधविग्रहम् ।। चिंतयात्मतया नित्यं त्यक्त्वा देहादिगां धियम् ।। १२ ।। रूपादिमान् यतः पिंडस्ततो नात्मा घटादिवत् । वियदादिमहाभूतविकारत्वाच्च कुंभवत् ।। ।। १३ ।। अनात्मा यदि पिण्डोयमुक्तहेतुबलान्मतः । करामलकवत् साक्षादात्मानं प्रतिपादय ।। १४ ।। घटद्रष्टा घटाद्भिन्नः सर्वथा न घटो यथा । देहद्रष्टा तथा देहो नाहमित्यवधारय ।। १५ ।। एवमिंद्रियदृङ् नाहमिंद्रियाणीति निश्चिनु । मनो बुद्धिस्तथा प्राणो नाहमित्यवधारय ।। १६ ।। संघातो हि तथा नाहमिति दृश्यविलक्षणम् । द्रष्टारमनुमानेन निपुणं संप्रधारय ।। १७ ।। देहेंद्रियादयो भावा हानादिव्यापृतिक्षमः । यस्य संन्निधिमात्रेण सोऽहमित्यवधारय ।। १८ ।। अन्नापन्नविकारः सन्नयस्कांतवदेव यः । बुद्ध्यादींश्चालयेत्प्रत्यक् सोऽहमित्यवधारय ।। १९ ।। अजडात्मवदाभाति यत्सान्निध्याज्जडा अपि । देहेंद्रियमनःप्राणाः सोऽहमित्यवधारय ।। २० ।। अगमन्मे मनोऽन्यत्र सांप्रतं च स्थिरीकृतम् । एवं यो वेत्ति धीर्वृत्तिं सोऽहमित्यवधारय ।। २१ ।। स्वप्नजागरिते सुप्ति भावाभावधियां तथा । यो वेत्त्यविक्रियः साक्षात्सोऽहमित्य-

वधारय ।। २२ ।। घटावभासको दीपो घटादन्यो यथेष्यते । देहावभासको देही तथाहं बोधविग्रहः ।। २३ ।। पुत्रवित्तादयो भावा यस्य शेषतया प्रियाः । द्रष्टा सर्वप्रियतमः सोऽहमित्यवधारय ।। २४ ।। परप्रेमास्पदतया माऽन्वभूवमहं सदा । भूयासमिति यो द्रष्टा सोऽहमित्यवधारय ।। २५ ।। यः साक्षिलक्षणो बोधस्त्वंपदार्थः स उच्यते । साक्षित्वमपि बोद्धृत्वमविकारितयाऽऽत्मनः ।। २६ ।। देहेंद्रियमनःप्राणाहंकृतिभ्यो विलक्षणः । प्रोज्झिताशेषषड्भावविकारस्त्वंपदाभिधः ।। २७ ।। त्वमर्थमेवं निश्चित्य तदर्थं चिंतयेत्पुनः । अतद्व्यावृत्तिरूपेण साक्षाद्विधिमुखेन च ।। २८ ।। निरताशेषसंसारदोषोऽस्थूलादिलक्षणः । अदृश्यत्वादिगुणकः पराकृततमोऽमलः ।। २९ ।। निरस्तातिशयानंदः सत्यप्रज्ञानविग्रहः । सत्तास्वलक्षणः पूर्णः परमात्मेति गीयते ।। ३० ।। सर्वज्ञत्वं परेशत्वं तथा संपूर्णशक्तिता । वेदैः समर्थ्यते यस्य तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।।३१।। यज्ज्ञानात्सर्वविज्ञानं श्रुतिषु प्रतिपादितम् । मृदाद्यनेकदृष्टांतैस्तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। ३२ ।। यदानंत्यं प्रतिज्ञाय श्रुतिस्तत्सिद्धये जगौ । तत्कार्यत्वं प्रपञ्चस्य तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। ३३ ।। विजिज्ञास्यतया यच्च वेदान्तेषु मुमुक्षुभिः । समर्थ्यतेऽतियत्नेन तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। ३४ ।। जीवात्मना प्रवेशश्च नियंतृत्वं च तान् प्रति । श्रूयते यस्य वेदेषु तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। ३५ ।। कर्मणः फलदातृत्वं यस्यैव श्रूयते श्रुतौ । जीवनां हेतुकर्तृत्वं तद् ब्रह्मेत्यवधारय ।। ३६ ।। तत्त्वं पदार्थौ निर्णीतौ वाक्यार्थश्चिंत्यतेऽधुना । तादात्म्यमत्र वाक्यार्थस्तयोरेव पदार्थयोः ।। ३७ ।। संसर्गो वा विशिष्टो वा वाक्यार्थो नात्र संमतः । अखंडैकरसत्वेन वाक्यार्थो विदुषां मतः ।। ३८ ।। प्रत्यग्बोधो य आभाति सोऽद्वयानंदलक्षणः । अद्वयानंदरूपश्च प्रत्यग्बोधैकलक्षणः ।। ३९ ।। इत्थमन्योन्यतादात्म्यप्रतिपत्तिर्यदा भवेत् । अब्रह्मत्वं त्वमर्थस्य व्यावर्तेत तदैव हि ।। ४० ।। तदर्थस्य च पारोक्ष्यं यद्येवं किं ततः शृणु । पूर्णानंदैकरूपेण प्रत्यग्बोधोऽवतिष्ठते ।। ४१ ।। तत्त्वमस्यादिवाक्यं च तादात्म्यप्रतिपादने । लक्ष्यौ तत्त्वंपदार्थौ द्वावुपादाय प्रवर्तते ।। ४२ ।। हित्वा द्वौ

शबलौ वाच्यौ वाक्यं वाक्यार्थबोधने । तथा प्रवर्ततेऽस्माभिस्तथा व्याख्यातमादरात् ।। ४३ ।। आलंबनतया भाति योऽस्मत्प्रत्ययशब्दयोः । अंतःकरणसंभिन्नबोधः स त्वंपदाभिधः ।। ।। ४४ ।। मायोपाधिर्जगद्योनिः सर्वज्ञत्वादिलक्षणः । पारोक्ष्यशबलः सत्याद्यात्मकस्तत्पदाभिधः ।। ४५ ।। प्रत्यक्परोक्षतैकस्य सद्वितीयत्वपूर्णता । विरुध्यते यतस्तस्माल्लक्षणा संप्रवर्तते ।। ४६ ।। मानांतरविरोधे तु मुख्यार्थस्य परिग्रहे । मुख्यार्थेनाविनाभूते प्रतीतिर्लक्षणोच्यते ।। ४७ ।। तत्त्वमस्यादिवाक्येषु लक्षणा भागलक्षणा । सोऽहमित्यादिवाक्यस्थपदयोरिव नापरा ।। ४८ ।। अहं ब्रह्मेति वाक्यार्थबोधो यावद्दृढो भवेत् । शमादिसहितस्तावदभ्यसेच्छ्रवणादिकम् ।।४९।। श्रुत्वाऽऽचार्यप्रसादेन दृढो बोधो यदा भवेत् । निरस्ताशेषसंसारनिदानः पुरुषस्तदा ।। ५० ।। विशीर्णकार्यकरणो भूतसूक्ष्मैरनावृतः । विमुक्तकर्मनिगडः सद्य एव विमुच्यते ।। ५१ ।। प्रारब्धकर्मवेगेन जीवन्मुक्तो यदा भवेत् । किंचित्कालमनारब्धकर्मबंधस्य संक्षये ।। ५२ ।। निरस्तातिशयानन्दं वैष्णवं परमं पदम् । पुनरावृत्तिरहितं कैवल्यं प्रतिपद्यते ।। ५३ ।।

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचिता वाक्यवृत्तिः समाप्ता ।

---

१२. परा पूजा

श्रीगणेशाय नमः ।। पूर्णस्यावाहनं कुत्र सर्वाधारस्य चासनम् । स्वच्छस्य पाद्यमर्घ्यं च शुद्धस्याचमनं कुतः ।। १ ।। निर्मलस्य कुतः स्नानं वस्त्रं विश्वोदरस्य च । निरालंबस्योपवीतं पुष्पं निर्वासनस्य च ।। २ ।। निर्लेपस्य कुतो गंधो रम्यस्याभरणं कुतः । नित्यतृप्तस्य नैवेद्यस्तांबूलं च कुतो विभोः ।। ३ ।। प्रदक्षिणा ह्यनंतस्य ह्यद्वयस्य कुतो नतिः । वेदवाक्यैरवेद्यस्य कुतः स्तोत्रं विधीयते ।। ४ ।। स्वयं प्रकाशमानस्य कुतो नीराजनं विभोः । अंतर्बहिश्च पूर्णस्य कथमुद्वासनं भवेत् ।। ५ ।। एकमेव परा सर्वावस्थासु च सर्वदा । एकबुद्ध्या तु देवेशे विधेया ब्रह्मवित्तमैः ।। ६ ।।

इति परा पूजा समाप्ता ।

१३. मूलरामायणम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ तपःस्वाध्यायनिरतं तपस्वी वाग्विदां वरम् । नारदं परिपप्रच्छ वाल्मीकिर्मुनिपुंगवम् ॥१॥ को न्वस्मिन्सांप्रतं लोके गुणवान्कश्च वीर्यवान् । धर्मज्ञश्च कृतज्ञश्च सत्यवाक्यो दृढव्रतः ॥२॥ चारित्रेण च को युक्तः सर्वभूतेषु को हितः । विद्वान् कः कः समर्थश्च कश्चैकः प्रियदर्शनः ॥ ३ ॥ आत्मवान्को जितक्रोधो द्युतिमान्कोऽन-सूयकः । कस्य बिभ्यति देवाश्च जातरोषस्य संयुगे ॥४॥ एतदिच्छा-म्यहं श्रोतुं परं कौतूहलं हि मे । महर्षे त्वं समर्थोऽसि ज्ञातुमेवंविधं नरम् ॥ ५ ॥ श्रुत्वा चैतत्त्रिलोकज्ञो वाल्मीकेर्नारदो वचः । श्रूयता-मिति चामंत्र्य प्रहृष्टो वाक्यमब्रवीत् ॥ ६ ॥ बहवो दुर्लभाश्चैव ये त्वया कीर्तिता गुणाः । मुने वक्ष्याम्यहं बुद्ध्वा तैर्युक्तः श्रूयतां नरः ॥७॥ इक्ष्वाकुवंशप्रभवो रामो नाम जनैः श्रुतः । नियतात्मा महा-वीर्यो द्युतिमान्धृतिमान्वशी ॥ ८ ॥ बुद्धिमान्नीतिमान् वाग्मी श्रीमा-ञ्छत्रुनिबर्हणः । विपुलांसो महाबाहुः कंबुग्रीवो महाहनुः ॥ ९ ॥ महोरस्को महेष्वासो गूढजत्रुररिंदमः । आजानुबाहुः सुशिराः सुललाटः सुविक्रमः ॥ १० ॥ समः समविभक्ताङ्गः स्निग्धवर्णः प्रतापवान् । पीनवक्षा विशालाक्षो लक्ष्मीवाञ्छुभलक्षणः ॥ ११ ॥ धर्मज्ञः सत्य-संधश्च प्रजानां च हिते रतः । यशस्वी ज्ञानसंपन्नः शुचिर्वश्यः समाधि-मान् ॥ १२ ॥ प्रजापतिसमः श्रीमान् धाता रिपुनिषूदनः । रक्षिता जीवलोकस्य धर्मस्य परिरक्षिता ॥ १३ ॥ रक्षिता स्वस्य धर्मस्य स्वजनस्य च रक्षिता । वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञो धनुर्वेदे च निष्ठितः ॥ १४ ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः स्मृतिमान्प्रतिभानवान् । सर्वलोकप्रियः साधु-रदीनात्मा विचक्षणः ॥ १५ ॥ सर्वदाऽभिगतः सद्भिः समुद्र इव सिंधुभिः । आर्यः सर्वसमश्चैव सदैव प्रियदर्शनः ॥ १६ ॥ स च सर्व-गुणोपेतः कौसल्यानंदवर्धनः । समुद्र इव गांभीर्ये धैर्येण हिमवानिव ॥१७॥ विष्णुना सदृशो वीर्ये सोमवत्प्रियदर्शनः । कालाग्निसदृशः क्रोधे क्षमया पृथ्वीसमः ॥ १८ ॥ धनदेन समस्त्यागे सत्ये धर्म इवापरः । तमेवंगुणसंपन्नं रामं सत्यपराक्रमम् ॥ १९ ॥ ज्येष्ठं श्रेष्ठ-गुणैर्युक्तं प्रियं दशरथः सुतम् । प्रकृतीनां हितैर्युक्तं प्रकृतिप्रियकाम्यया

।। २० ।। यौवराज्येन संयोक्तुमैच्छत्प्रीत्या महीपतिः । तस्याभिषेक-
संभारान् दृष्ट्वा भार्याऽथ कैकयी ।। २१ ।। पूर्वं दत्तवरा देवी वरमेन-
मयाचत । विवासनं च रामस्य भरतस्याभिषेचनम् ।। २२ ।। स
सत्यवचनाद्राजा धर्मपाशेन संयतः । विवासयामास सुतं रामं दशरथः
प्रियम् ।। २३ ।। स जगाम वनं वीरः प्रतिज्ञामनुपालयन् । पितुर्वचन-
निर्देशात्कैकेय्याः प्रियकारणात् ।। २४ ।। तं व्रजंतं प्रियो भ्राता
लक्ष्मणोऽनुजगाम ह । स्नेहाद्विनयसंपन्नः सुमित्रानंदवर्धनः ।। २५ ।।
भ्रातरं दयितो भ्रातुः सौभ्रात्रमनुदर्शयन् । रामस्य दयिता भार्या
नित्यं प्राणसमाहिता ।। २६ ।। जनकस्य कुले जाता देवमायेव निर्मिता ।
सर्वलक्षणसंपन्ना नारीणामुत्तमा वधूः ।। २७ ।। सीताप्यनुगता रामं
शशिनं रोहिणी यथा । पौरैरनुगतो दूरं पित्रा दशरथेन च ।। २८ ।।
शृंगवेरपुरे सूतं गंगाकूले व्यसर्जयत् । गुहमासाद्य धर्मात्मा निषादा-
धिपतिं प्रियम् ।। २९ ।। गुहेन सहितो रामो लक्ष्मणेन च सीतया ।
ते वनेन वनं गत्वा नदीस्तीर्त्वा बहूदकाः ।। ३० ।। चित्रकूटमनुप्राप्य
भरद्वाजस्य शासनात् । रम्यमावसथं कृत्वा रममाणा वने त्रयः ।।३१।।
देवगंधर्वसंकाशास्तत्र ते न्यवसन् सुखम् । चित्रकूटं गते रामे पुत्र-
शोकातुरस्तदा ।। ३२ ।। राजा दशरथः स्वर्गं जगाम विलपन् सुतम् ।
मृते तु तस्मिन् भरतो वसिष्ठप्रमुखैर्द्विजैः ।। ३३ ।। नियुज्यमानो
राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः । स जगाम वनं वीरो रामपादप्रसादकः
।।३४।। गत्वा तु सुमहात्मानं रामं सत्यपराक्रमम् । अयाचद् भ्रातरं
राममार्यभावपुरस्कृतः ।। ३५ ।। त्वमेव राजा धर्मज्ञ इति रामं वचोऽ-
ब्रवीत् । रामोऽपि परमोदारः सुमुखः सुमहायशाः ।। ३६ ।। न चैच्छ-
त्पितुरादेशाद्राज्यं रामो महाबलः । पादुके चास्य राज्याय न्यासं
दत्त्वा पुनः पुनः ।। ३७ ।। निवर्तयामास ततो भरतं भरताग्रजः ।
स काममनवाप्यैव रामपादावुपस्पृशन् ।। ३८ ।। नंदिग्रामेऽकरोद्राज्यं
रामागमनकांक्षया । गते तु भरते श्रीमान्सत्यसंधो जितेन्द्रियः ।।३९।।
रामस्तु पुनरालक्ष्य नागरस्य जनस्य च । तत्रागमनमेकाग्रो दंडकान्
प्रविवेश ह ।। ४० ।। प्रविश्य तु महारण्यं रामो राजीवलोचनः ।
विराधं राक्षसं हत्वा शरभङ्गं ददर्श ह ।। ४१ ।। सुतीक्ष्णं चाप्यगस्त्यं

च अगस्त्यभ्रातरं तथा। अगस्त्यवचनाच्चैव जग्राहैन्द्रं शरासनम् ।। ४२ ।। खड्गं च परमप्रीतस्तूणी चाक्षयसायकौ। वसतस्तस्य रामस्य वने वनचरैः सह ।। ४३ ।। ऋषयोऽभ्यागमन्सर्वे वधायासुररक्षसाम्। स तेषां प्रतिशुश्राव राक्षसानां तदा वने ।। ४४ ।। प्रतिज्ञातश्च रामेण वधः संयति रक्षसाम्। ऋषीणामग्निकल्पानां दंडकारण्यवासिनाम् ।।४५।। तेन तत्रैव वसता जनस्थाननिवासिनी। विरूपिता शूर्पणखा राक्षसी कामरूपिणी ।। ४६ ।। ततः शूर्पणखावाक्यादुद्युक्तान्सर्वराक्षसान्। खरं त्रिशिरसं चैव दूषणं चैव राक्षसम् ।। ४७ ।। निजघान रणे रामस्तेषां चैव पदानुगान्। वने तस्मिन्निवसता जनस्थाननिवासिनाम् ।। ४८ ।। रक्षसां निहतान्यासन्सहस्राणि चतुर्दश। ततो ज्ञातिवधं श्रुत्वा रावणः क्रोधमूर्छितः ।। ४९ ।। सहायं वरयामास मारीचं नाम राक्षसम्। वार्यमाणः सुबहुशो मारीचेन स रावणः ।।५०।। न विरोधो बलवता क्षमो रावण तेन ते। अनादृत्य तु तद्वाक्यं रावणः कालचोदितः ।। ५१ ।। जगाम सहमारीचस्तस्याश्रमपदं तदा। तेन मायाविना दूरमपवाह्य नृपात्मजौ ।। ५२ ।। जहार भार्यां रामस्य गृध्रं हत्वा जटायुषम्। गृध्रं च निहतं दृष्ट्वा हृतां श्रुत्वा च मैथिलीम् ।। ५३ ।। राघवः शोकसंतप्तो विलापाकुलेन्द्रियः। ततस्तेनैव शोकेन गृध्रं दग्ध्वा जटायुषम् ।। ५४ ।। मार्गमाणो वने सीतां राक्षसं संददर्श ह। कबंधं नाम रूपेण विकृतं घोरदर्शनम् ।।५५।। तं निहत्य महाबाहुर्ददाह स्वर्गतश्च सः। स चास्य कथयामास शबरीं धर्मचारिणीम् ।।५६।। श्रमणां धर्मनिपुणामभिगच्छेति राघव। सोऽभ्यगच्छन्महातेजाः शबरीं शत्रुसूदनः ।। ५७ ।। शबर्या पूजितः सम्यग्रामो दशरथात्मजः। पंपातीरे हनुमता संगतो वानरेण ह ।। ५८ ।। हनुमद्वचनाच्चैव सुग्रीवेण समागतः। सुग्रीवाय च तत्सर्वं शंसद्रामो महाबलः ।। ५९ ।। आदितस्तद्यथावृत्तं सीतायाश्च विशेषतः। सुग्रीवश्चापि तत्सर्वं श्रुत्वा रामस्य वानरः ।। ६० ।। चकार सख्यं रामेण प्रीतश्चैवाग्निसाक्षिकम्। ततो वानरराजेन वैरानुकथनं प्रति ।। ६१ ।। रामायावेदितं सर्वं प्रणयाद् दुःखितेन च। प्रतिज्ञातं च रामेण तदा वालिवधं प्रति ।। ६२ ।। वालिनश्च बलं तत्र कथयामास वानरः।

सुग्रीवः शंकितश्चासीन्नित्यं वीर्येण राघवे ।। ६३ ।। राघवप्रत्ययार्थं तु दुन्दुभेः कायमुत्तमम् । दर्शयामास सुग्रीवो महापर्वतसन्निभम्।।६४।। उत्स्मयित्वा महाबाहुः प्रेक्ष्य चास्थि महाबलः । पादांगुष्ठेन चिक्षेप संपूर्ण दशयोजनम् ।।६५।। बिभेद च पुनस्तालान् सप्तैकेन महेषुणा । गिरिं रसातलं चैव जनयन्प्रत्ययं तदा ।। ६६ ।। ततः प्रीतमनास्तेन विश्वस्तः स महाकपिः । किष्किंधां रामसहितो जगाम च गुहां तदा ।। ६७ ।। ततोऽगर्जद्धरिवरः सुग्रीवो हेमपिङ्गलः । तेन नादेन महता निर्जगाम हरीश्वरः ।। ६८ ।। अनुमान्य तदा तारां सुग्रीवेण समागतः निर्जघान च तत्रैव शरेणैकेन राघवः ।। ६९ ।। ततः सुग्रीववचनाद्धत्वा वालिनमाहवे । सुग्रीवमेव तद्राज्ये राघवः प्रत्यपादयत् ।। ७० ।। स च सर्वान् समानीय वानरान् वानरर्षभः । दिशः प्रस्थापयामास दिदृक्षुर्जनकात्मजाम् ।। ७१ ।। ततो गृध्रस्य वचनात्संपातेर्हनुमान्बली । शतयोजनविस्तीर्णं पुप्लुवे लवणार्णवम् ।। ७२ ।। तत्र लङ्कां समासाद्य पुरीं रावणपालिताम् । ददर्श सीतां ध्यायंतीमशोकवनिकागताम् ।। ७३ ।। निवेदयित्वाऽभिज्ञानं प्रवृत्तिं विनिवेद्य च । समाश्वास्य च वैदेहीं मर्दयामास तोरणम् ।। ७४ ।। पंच सेनाग्रगान् हत्वा सप्त मंत्रिसुतानपि । शूरमक्षं च निष्पिष्य ग्रहणं समुपागमत् ।। ७५ ।। अस्त्रेणोन्मुक्तमात्मानं ज्ञात्वा पैतामहाद्वरात् । मर्षयन्राक्षसान्वीरो मंत्रिणस्तान्यदृच्छया ।। ७६ ।। ततो दग्ध्वा पुरीं लंकामृते सीतां च मैथिलीम् । रामाय प्रियमाख्यातुं पुनरायान्महाकपिः ।। ७७ ।। सोऽभिगम्य महात्मानं कृत्वा रामं प्रदक्षिणम् । न्यवेदयदमेयात्मा दृष्टा सीतेति तत्त्वतः ।। ७८ ।। ततः सुग्रीवसहितो गत्वा तीरं महोदधेः । समुद्रं क्षोभयामास शरैरादित्यसन्निभैः ।। ७९ ।। दर्शयामास चात्मानं समुद्रः सरितां पतिः । समुद्रवचनाच्चैव नलः सेतुमकारयत् ।। ८० ।। तेन गत्वा पुरीं लङ्कां हत्वा रावणमाहवे । रामः सीतामनुप्राप्य परां व्रीडामुपागमत्।। ८१।। तामुवाच ततो रामः परुषं जनसंसदि । अमृष्यमाणा सा सीता विवेश ज्वलनं सती ।। ८२ ।। ततोऽग्निवचनात्सीतां ज्ञात्वा विगतकल्मषाम् । कर्मणा तेन महता त्रैलोक्यं सचराचरम् ।। ८३ ।। सदेवर्षिगणं तुष्टं राघवस्य महा-

त्मनः । बभौ रामः संप्रहृष्टः पूजितः सर्वदैवतैः ।। ८४ ।। अभिषिच्य च लंकायां राक्षसेंद्रं विभीषणम् । कृतकृत्यस्तदा रामो विज्वरः प्रमुमोद ह ।।८५।। देवताभ्यो वरं प्राप्य समुत्थाप्य च वानरान् । अयोध्यां प्रस्थितो रामः पुष्पकेण सुहृद्वृतः ।। ८६ ।। भरद्वाजाश्रमं गत्वा रामः सत्यपराक्रमः । भरतस्यांतिके रामो हनुमन्तं व्यसर्जयत् ।। ८७ ।। पुनराख्यायिकां जल्पन् सुग्रीवसहितस्तदा । पुष्पकं तत्समारुह्य नंदिग्रामं ययौ तदा ।। ८८ ।। नंदिग्रामे जटां हित्वा भ्रातृभिः सहितोऽनघः । रामः सीतामनुप्राप्य राज्यं पुनरवाप्तवान् ।। ८९ ।। प्रहृष्टो मु'दितो लोकस्तुष्टः पुष्टः सुधार्मिकः । निरामयो ह्यरोगश्च दुर्भिक्षभयवर्जितः ।।९०।। न पुत्रमरणं केचिद् द्रक्ष्यंति पुरुषाः क्वचित् । नार्यश्चाविधवा नित्यं भविष्यंति पतिव्रताः ।।९१।। न चाग्निजं भयं किंचिन्नाप्सु मज्जंति जंतवः । न वातजं भयं किंचिन्नापि ज्वरकृतं तथा ।। ९२ ।। न चापि क्षुद्भयं तत्र न तस्करभयं तथा । नगराणि च राष्ट्राणि धनधान्ययुतानि च ।। ९३ ।। नित्यं प्रमुदिताः सर्वे यथा कृतयुगे तथा । अश्वमेधशतैरिष्ट्वा बहुवस्त्रसुवर्णकैः ।। ९४ ।। गवां कोटयुतं दत्त्वा ब्रह्मलोकं गमिष्यति । असंख्येयं धनं दत्त्वा ब्राह्मणेभ्यो महायशाः ।। ९५ ।। राजवंशाञ्छतगुणान्स्थापयिष्यति राघवः । चातुर्वर्ण्यं च लोकेऽस्मिन् स्वे स्वे धर्मे नियोक्ष्यति ।। ९६ ।। दशवर्षसहस्राणि दशवर्षशतानि च । रामो राज्यमुपासित्वा ब्रह्मलोकं गमिष्यति ।। ९७ ।। इदं पवित्रं पापघ्नं पुण्यं वेदैश्च संमितम् । यः पठेद्रामचरित्रं सर्वपापैः प्रमुच्यते ।। ९८ ।। एतदाख्यानमायुष्यं पठन्रामायणं नरः । सपुत्रपौत्रः सगणः प्रेत्य स्वर्गे महीयते ।।९९।। पठन्द्विजो वागृषभत्वमीयात्स्यात् क्षत्रियो भूमिपतित्वमीयात् । वणिग्जनः पण्यफलत्वमीयाज्जनश्च शूद्रोऽपि महत्त्वमीयात् ।।१००।।

इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये नारदवाक्ये संक्षिप्तरामायणं नाम प्रथमः सर्गः ।

---

१४. प्रश्नोत्तररत्नमालिकाप्रारंभः

श्रीगणेशाय नमः ।। कः खलु नालंक्रियते दृष्टादृष्टार्थसाधनपटीयान् । अनया कंठस्थितया प्रश्नोत्तररत्नमालिकया ।। १ ।। भगवन्किमुपादेयं गुरुवचनं हेयमपि च किमकार्यम् । को गुरुरधि-

गततत्त्वः शिष्यहितायोद्यतः सततम् ।। २ ।। त्वरितं किं कर्तव्यं सुधियां संसारसंततिच्छेदः । किं मोक्षतरोर्बीजं सम्यग्ज्ञानं क्रियासहितम् ।। ३ ।। कः पथ्यतरो धर्मः कः शुचिरिह यस्य मानसं शुद्धम् । कः पंडितो विवेकी किं विषमवधीरणा गुरुषु ।। ४ ।। किं संसारे सारं बहुशो विंचित्यमानमिदमेव । मनुजेषु दृष्टतत्त्वं स्वपरहितायोद्यतं जन्म ।।५।। मदिरेव मोहजनकः कः स्नेहः के च दस्यवो विषयाः । का भववल्ली तृष्णा को वैरी यस्त्वनुद्योगः ।।६।। कस्माद्भयमिह मरणादंधादपि को विशिष्यते रोगी । कः शूरो यो ललनालोचनबाणैर्न च व्यथितः ।।७।। पातुं कर्णांजलिभिः किममृतमिव युज्यते सदुपदेशः । किं गुरुताया मूलं यदेतदप्रार्थनं नाम।।८।। किं गहनं स्त्रीचरितं कश्चतुरो यो न खण्डितस्तेन । किं दारिद्र्यमसतोषं किं लाघवमन्यधनपरा याच्ञा ।।९।। किं जीवितमनवद्यं किं जाड्यं पाटवेऽप्यनभ्यासः । को जागर्ति विवेकी का निद्रा मूढता जन्तोः ।।१०।। नलिनीदलगतजलवत्तरलं किं यौवनं धनं चायुः । के शशधरकरनिकरानुकारिणः सज्जना एव ।।११।। को नरकः परवशता किं सौख्यं सर्वसङ्गविरतिर्या । किं साध्यं भूतहितं किमु प्रियं प्राणिनामसवः ।।१२।। किं दानमनाकांक्षं किं मित्रं यन्निवर्तयति पापात् ।।१३।। कोऽलङ्कारः शीलं किं वाचां मंडनं सत्यम् । किमनर्थफलं मानः सुसंगतिः का सुखावहा मैत्री ।।१४।। सर्वव्यसनविनाशे को दक्षः सर्वथा परित्यागी । कोऽन्धो योऽकार्यरतः को बधिरो यः शृणोति न हितानि ।।१५।। को मूको यः काले प्रियं वक्तुं न जानाति । किं मरणं मूर्खत्वं किमनर्घ्यं दत्तमवसरे यच्च।।१६।। आमरणात्तिक शल्यं प्रच्छन्नं यत्कृतं पापम् । कुत्र विधेयो यत्नो विद्याभ्यासे सदौषधे दाने ।।१७।। अवधीरणा क्व कार्या खलपरयोषित्परधनेषु । काऽहर्निशमनुचिंत्या संसारासारता न तु प्रमदा ।।१८।। का प्रेयसी विधेयेषु करुणा दीनेषु सज्जनेषु मैत्री । कंठगतैरप्यसुभिः कस्यात्मा न वशमुपयाति ।।१९।। मूर्खस्य विषादवतो गर्ववतोऽपि च कृतघ्नस्य । कः पूज्यः सद्वृत्तः कमधममाचक्षते चलितवृत्तम् ।।२०।। केन जितं जगदेतत्सत्यतितिक्षावता पुंसा । कुत्र विधेयो वासः सज्जननिकटेऽथवा काश्याम् ।।२१।। कस्मै नमस्क्रिया स्याद्देवानामपि दयाप्रधानस्य ।

कस्मादुद्वेजितव्यं संसारारण्यतः सुधिया ।।२२।। कस्य वशे प्राणिगणः सत्यप्रियभाषिणो विनीतस्य । क्व स्थातव्यं न्याय्ये पथि दृष्टार्थला-भाय ।।२३।। विद्युद्विलसितचपलं किं दुर्जनसंगतिर्युवतयश्च । कुल-शीलनिष्प्रकंपाः के कलिकालेऽपि सत्पुरुषाः ।। ।।२४।। किं शोच्यं कार्पण्यं सति विभवे किं प्रशस्यमौदार्यम् । तनुतरविभवस्य प्रभविष्णो-र्वा किं यत्सहिष्णुत्वम् ।।२५।। चिंतामणिरिव दुर्ल्लभमिह किं कथयामि चतुर्भद्रम् । किं तद्वदेति भूयो विधूततमसो विशेषणम् ।।२६।। दानं प्रियवाक्सहितं ज्ञानमगर्वक्षमान्वितं शौर्यम् । वित्तं त्यागसमेतं दुर्ल्लभ-मेतच्चतुर्भद्रम् ।।२७।। इति कंठगता विमलप्रश्नोत्तररत्नमालिका येषाम् । तेऽमुक्ताभरणा अपि बिभांति विद्वत्समाजेषु ।। २८ ।।

इति श्रीमत्परमहंस० श्रीमच्छंकराचार्यकृता प्रश्नोत्तररत्नमालिका समाप्ता ।

इति वेदान्तस्तोत्राणि ।।१४।।

अथ नवग्रहस्तोत्राणि

१. आदित्यस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। नवग्रहणां सर्वेषां सूर्यादीनां पृथक् पृथक् ।। पीडा च दुःसहा राजञ्जायते सततं नृणाम् ।। १ ।। पीडानाशाय राजेन्द्र नामानि शृणु भास्वतः ।। सूर्यादीनां च सर्वेषां पीडा नश्यति शृण्वतः ।। २ ।। आदित्यः सविता सूर्यः पूषार्कः शीघ्रगो रविः । भगस्त्वष्टाऽ-र्यमा हंसो हेलिस्तेजोनिधिर्हरिः ।। ३ ।। दिननाथो दिनकरः सप्तसप्तिः प्रभाकरः । विभासुर्वेदकर्ता वेदाङ्गो वेदवाहनः ।। ४ ।। हरिदश्वः कालवक्त्र : कर्मसाक्षी जगत्पतिः । पद्मिनीबोधको भानुर्भास्करः करुणा-करः ।। ५ ।। द्वादशात्मा विश्वकर्मा लोहिताङ्गस्तमोनुदः । जग-न्नाथोऽरविन्दाक्षः कालात्मा कश्यपात्मजः ।। ६ ।। भूताश्रयो ग्रहपतिः सर्वलोकनमस्कृतः तिमिराछन्नसंकाशो भास्वानदितिनन्दनः ।।७।। ध्वान्तेभसिंहः सर्वात्मा लोकनेत्रो विकर्तनः । मार्तण्डो मिहिरः सूरस्तपनो लोकतापनः।।८।।जगत्कर्ता जगत्साक्षी शनैश्चरपिता जयः । सहस्ररश्मिस्तरणिर्भगवान्भक्तवत्सलः ।।९।। विवस्वानादिदेवश्च देव-देवो दिवाकरः । धन्वन्तरिर्व्याधिहर्ता दद्रुकुष्ठविनाशनः ।।१०।। चराचरात्मा मैत्रेयोऽमितो विष्णुर्विकर्तनः ।। कोकशोकापहर्ता च कम-

लाकर आत्मभूः ।।११।। नारायणो महादेवो रुद्रः पुरुष ईश्वरः । जीवात्मा परमात्मा च सूक्ष्मात्मा सर्वतोमुखः ।।१२।। इन्द्रोऽनलो यमश्चैव नैर्ऋतो वरुणोऽनिलः ।। श्रीद ईशान इन्दुश्च भौमः सौम्यो गुरुः कविः ।।१३।। शौरिर्विधुन्तुदः केतुः कालः कालात्मको विभुः । सर्वदेवमयो देवः कृष्ण कायप्रदायकः ।।१४।। य एतैर्नामभिर्मर्त्यो भक्त्या स्तौति दिवाकरम् । सर्वपापविनिर्मुक्त सर्वरोगविवर्जितः ।।१५।। पुत्रवान् धनवन् श्रीमाञ्जायते स न संशयः । रविवारे पठेद्यस्तु नामान्येतानि भास्वतः ।।१६।। पीडाशान्तिर्भवेत्तस्य ग्रहाणां च विशेषतः । सद्यः सुखमवाप्नोति चायुर्दीर्घं च नीरुजम् ।।१७।।

इति श्रीभविष्यपुराणे आदित्यस्तोत्रं संपूर्णम् ।

२. चंद्राष्टाविंशतिनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। चंद्रस्य शृणु नामानि शुभदानि महीपते । यानि श्रुत्वा नरो दुःखान्मुच्यते नात्र संशयः ।।१।। सुधाकरश्च सोमश्च ग्लौरब्जः कुमुदप्रियः । लोकप्रियः शुभ्रभानुश्चंद्रमा रोहिणीपतिः ।।२।। शशी हिमकरो राजा द्विजराजो निशाकरः । आत्रेय इन्दुः शीतांशुरोषधीशः कलानिधिः ।। ३ ।। जैवातृको रमाभ्राता क्षीरोदार्णवसंभवः । नक्षत्रनायकः शंभुः शिरश्चूडामणिर्विभुः ।।४।। तापहर्ता नभोदीपो नामान्येतानि यः पठेत् । प्रत्यहं भक्तिसंयुक्तस्तस्य पीडा विनश्यति ।।५।। ग्रहादीनां च सर्वेषां भवेच्चन्द्रबलं सदा ।।६।।

इति श्रीचन्द्राष्टाविंशतिनामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

३. अङ्गारकस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अङ्गारकः शक्तिधरो लोहिताङ्गो धरासुतः । कुमारो मङ्गलो भौमो महाकायो धनप्रदः ।। १ ।। ऋणहर्ता दृष्टिकर्ता रोगकृद्रोगताशनः । विद्युत्प्रभो व्रणकरः कामदो धनहृत्कुजः ।। २ ।। सामगानप्रियो रक्तवस्त्रो रक्तायतेक्षणः । लोहितो रक्तवर्णश्च सर्वकर्मावबोधकः ।। ३ ।। रक्तमाल्यधरो हेमकुंडली ग्रहनायकः ।। नामान्येतानि भौमस्य यः पठेत्सततं नरः ।। ४ ।। ऋणं तस्य च दौर्भाग्यं दारिद्र्यं च विनश्यति । धनं प्राप्नोति विपुलं स्त्रियं चैव मनोरमाम् ।। ५ ।। वंशोद्योतकरं

पुत्रं लभते नात्र संशयः । योऽर्चयेदह्नि भौमस्य मङ्गलं बहुपुष्पकैः ।। ६ ।। सर्वा नश्यंति पीडाश्च तस्य ग्रहकृता ध्रुवम् ।। ७ ।।

इति श्रीस्कन्दपुराणे अङ्गारकस्तोत्रं संपूर्णम् ।

४. ऋणमोचकमङ्गलस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। मङ्गलो भूमिपुत्रश्च ऋणहर्ता धनप्रदः । स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मविरोधकः ।। १ ।। लोहितो लोहिताक्षश्च सामगानां कृपाकरः ।। धरात्मजः कुजो भौमो भूतिदो भूमिनन्दनः ।। २ ।। अङ्गारको यमश्चैव सर्वरोगापहारकः । वृष्टेः कर्ताऽपहर्ता च सर्वकामफलप्रदः ।। ३ ।। एतानि कुजनामानि नित्यं यः श्रद्धया पठेत् । ऋणं न जायते तस्य धनं शीघ्रमवाप्नुयात् ।।४।। धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कांन्तिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ।।५।। स्तोत्रमङ्गारकस्यैतत्पठनीयं सदा नृभिः । न तेषां भौमजा पीडा स्वल्पाऽपि भवति क्वचित् ।।६।। अङ्गारक महाभाग भगवन्भक्तवत्सल । त्वां नमामि ममाशेषमृणमाशु विनाशय ।।७।। ऋणरोगादिदारिद्र्यं ये चान्ये ह्यपमृत्यवः । भयक्लेशमनस्तापा नश्यन्तु मम सर्वदा ।।८।। अतिवक्र दुराराध्य भोगमुक्तजितात्मनः । तुष्टो ददासि साम्राज्यं रुष्टो हरसि तत्क्षणात् ।।९।। विरिञ्चिशक्रविष्णूनां मनुष्याणां तु का कथा । तेन त्वं सर्वसत्त्वेन ग्रहराजो महाबलः ।।१०।। पुत्रान्देहि धनं देहि त्वामस्मि शरणं गतः । ऋणदारिद्र्यदुःखेन शत्रूणां च भयात्ततः ।।११।। एभिर्द्वादशभिः श्लोकैर्यः स्तौति च धरासुतम् । महतीं श्रियमाप्नोति ह्यपरो धनदो युवा ।।१२।।

इति श्रीस्कन्दपुराणे भार्गवप्रोक्तं ऋणमोचकमङ्गलस्तोत्रम् समाप्तम् ।

५. बुधपञ्चविंशतिनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। बुधो बुद्धिमतां श्रेष्ठो बुद्धिदाता धनप्रदः । प्रियंगुकलिकाश्यामः कञ्जनेत्रो मनोहरः ।। १ ।। ग्रहोपमो रौहिणेयो नक्षत्रेशो दयाकरः । विरुद्धकार्यहन्ता च सौम्यो बुद्धिविवर्धनः ।। २ ।। चन्द्रात्मजो विष्णुरूपी ज्ञानी ज्ञो ज्ञानिनायकः ।। ग्रहपीडाहरो दारपुत्रधान्यपशुप्रदः ।। ३ ।। लोकप्रियः सौम्यमूर्तिर्गुणदो गुणिवत्सलः । पञ्चविंशति नामानि बुधस्यैतानि यः पठेत्

।। ४ ।। स्मृत्वा बुधं सदा तस्य पीडा सर्वा विनश्यति ।। तद्दिने वा पठेद्यस्तु लभते स मनोगतम् ।। ५ ।।

इति श्रीपद्मपुराणे बुधपञ्चविंशतिनामस्तोत्रं समाप्तम् ।

६. बृहस्पतिस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। गुरुर्बृहस्पतिर्जीवः सुराचार्यो विदां वरः । वागीशो धिषणो दीर्घश्मश्रुः पीताम्बरो युवा ।। १ ।। सुधादृष्टिर्ग्रहाधीशो ग्रहपीडापहारकः । दयाकरः सौम्यमूर्तिः सुरार्च्यः कुंकुमद्युतिः ।।२।। लोकपूज्यो लोकगुरुर्नीतिज्ञो नीतिकारकः । तारापतिश्चांगिरसो वेदवेद्यः पितामहः ।।३।। भक्त्या बृहस्पतिं स्मृत्वा नामान्येतानि यः पठेत् । अरोगी बलवान् श्रीमान्पुत्रवान्स भवेन्नरः ।।४।। जीवेद्वर्षशतं मर्त्यो पापं नश्यति नश्यति । यः पूजयेद् गुरुदिने पीतगन्धाक्षताम्बरैः ।।५।। पुष्पदीपोपहारैश्च पूजयित्वा बृहस्पतिम् । ब्राह्मणान्भोजयित्वा च पीडाशान्तिर्भवेद् गुरोः ।। ६ ।।

इति श्रीस्कन्दपुराणे बृहस्पतिस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

७. शुक्रस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।।शुक्रः काव्यः शुक्ररेताः शुक्लाम्बरधरः सुधीः । हिमाभः कुन्तधवलः शुभ्रांशुः शुक्लभूषणः।।१।। नीतिज्ञो नीतिकृन्नीतिमार्गगामी ग्रहाधिपः । उशना वेदवेदाङ्गपारगः कविरात्मवित् ।।२।।भार्गवः करुणासिन्धुः ज्ञानगम्यः सुतप्रदः । शुक्रस्यैतानि नामानि शुक्रं स्मृत्वा तु यः पठेत् ।। ३ ।। आयुर्धनं सुखं पुत्रं लक्ष्मीं वसतिमुत्तमाम् ।। विद्यां चैव स्वयं तस्मै शक्रस्तुष्टो ददाति च ।। ४ ।।

इति श्रीस्कन्दपुराणे शुक्रस्तोत्रं संपूर्णम् ।

८. शनैश्चरस्तवराजः

श्रीगणेशाय नमः ।। नारद उवाच । ध्यात्वा गणपतिं राजा धर्मराजो युधिष्ठिरः । धीरः शनैश्चरस्येमं चकार स्तवमुत्तमम् ।। १ ।। शिरो मे भास्करः पातु भालं छायासुतोऽवतु ।। कोटराक्षो दृशौ पातु शिखिकण्ठनिभः श्रुती ।। २ ।। घ्राणं मे भीषणः पातु मुखं वलिमुखोऽवतु । स्कन्धौ संवर्तकः पातु भुजौ मे भयदोऽवतु ।। ३ ।। सौरिर्मे हृदयं पातु नाभिं शनैश्चरोऽवतु । ग्रहराजः कटिं

पातु सर्वतो रविनन्दनः ।। ४ ।। पादौ मन्दगतिः पातु कृष्णः पात्वखिलं वपुः । रक्षामेतां पठेन्नित्यं सौरेर्नामबलैर्युताम् ।। ५ ।। सुखी पुत्री चिरायुश्च स भवेन्नात्र संशयः । ॐ शौरिः शनैश्चरः कृष्णो नीलोत्पलनिभः शनिः ।। ६ ।। शुष्कोदरो विशालाक्षो दुर्निरीक्ष्यो विभीषणः । शितिकण्ठनिभो नीलश्छायाहृदयनन्दनः ।। ७ ।। कालदृष्टिः कोटराक्षः स्थूलरोमा वलीमुखः । दीर्घो निर्मांसगात्रस्तु शुष्को घोरो भयानकः ।। ८ ।। नीलांशुः क्रोधनो रौद्रो दीर्घश्मश्रुर्जटाधरः । मन्दो मन्दगतिः खञ्जस्तप्तः संवर्तको यमः ।। ९ ।। ग्रहराजः करालो च सूर्यपुत्रो रविः शशी । कुजो बुधो गुरुः काव्यो भानुजः सिंहिकासुतः ।। १० ।। केतुर्देवपतिर्बाहुः कृतान्तो नैर्ऋतस्तथा । कुशी मरुत्कुबेरश्च ईशानः सुर आत्मभूः ।। ११ ।। विष्णुर्हरो गणपतिः कुमारः काम ईश्वरः । कर्ता हर्ता पालयिता राज्यहा राज्यदायकः ।। १२ ।। छायासुतः श्यामलाङ्गो धनहर्ता धनप्रदः । क्रूरकर्मविधाता च सर्वकर्मावरोधकः ।। १३ ।। तुष्टो रुष्टः कामरूपः कामदो रविनन्दनः । ग्रहपीडाहरः शान्तो नक्षत्रेशो ग्रहेश्वरः ।। १४ ।। स्थिरासनः स्थिरगतिर्महाकायो महाबलः । महाप्रभो महाकालः कालात्मा कालकालकः ।। १५ ।। आदित्यभयदाता च मृत्युरादित्यनन्दनः । शतभिरुक्षदयिता त्रयोदशीतिथिप्रियः ।। १६ ।। तिथ्यात्मा तिथिगणनो नक्षत्रगणनायकः ।। योगराशिमुहूर्तात्मा कर्ता दिनपतिः प्रभुः ।। १७ ।। शमीपुष्पप्रियः श्यामस्त्रैलोक्यभयदायकः । नीलवासाः क्रियासिन्धुर्नीलाञ्जनचयच्छविः ।। १८ ।। सर्वरोगहरो देवः सिद्धो देवगणस्तुतः । अष्टोत्तरशतं नाम्नां सौरेश्छायासुतस्य यः ।। १९ ।। पठेन्नित्यं तस्य पीडा समस्ता नश्यति ध्रुवम् । कृत्वा पूजां पठेन्मर्त्यो भक्तिमान्यः स्तवं सदा ।। २० ।। विशेषतः शनिदिने पीडा तस्य विनश्यति । जन्मलग्ने स्थितिर्वापि गोचरे क्रूरराशिगे ।। २१ ।। दशासु च गते सौरेस्तदा स्तवमिमं पठेत् । पूजयेद्यः शनिं भक्त्या शमीपुष्पाक्षताम्बरैः ।। २२ ।। विधाय लोहप्रतिमां नरो दुःखाद्विमुच्यते । बाधा चान्यग्रहाणां च यः पठेत्तस्य नश्यति ।। २३ ।। भीतो भयाद्वि-

मुच्येत बद्धो मुच्येत बन्धनात् । रोगी रोगाद्विमुच्येत नरः स्तवमिमं पठेत् ।। २४ ।। पुत्रवान्धनवान् श्रीमान्जायते नात्र संशयः ।।२५।। नारद उवाच । स्तवं निशम्य पार्थस्य प्रत्यक्षोऽभूच्छनैश्चरः । दत्त्वा राज्ञे वरं कामं शनिश्चान्तर्दधे तदा ।। २६ ।।

इति श्रीभविष्यपुराणे शनैश्चरस्तवराजः समाप्तः ।

९. शनैश्चरस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीशनैश्चरस्तोत्रस्य दशरथ ऋषिः । श्रीशनैश्चरो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः । शनैश्चरप्रीत्यर्थे जपे विनियोगः ।। दशरथ उवाच ।। कोणोऽन्तको रौद्रयमोऽथ बभ्रुः कृष्णः शनिः पिंगलमन्दसौरिः । नित्यं स्मृतो यो हरते च पीडां तस्मै नमः श्रीरविनन्दनाय ।। १ ।। सुरासुराः किंपुरुषो रगेन्द्रा गन्धर्वविद्याधरपन्नगाश्च । पीडयन्ति सर्वे विषमस्थितेन तस्मै० ।। २ ।। नरा नरेन्द्राः पशवो मृगेन्द्रा वन्याश्च ये कीटपतङ्गभृङ्गाः । पीडयन्ति सर्वे विषमस्थितेन तस्मै० ।। ३ ।। देशाश्च दुर्गाणि वनानि यत्र सेनानिवेशाः पुरपत्तनानि । पीडयन्ति सर्वे विषमस्थितेन तस्मै० ।। ४ ।। तिलैर्यवैर्माषगुडान्नदानैर्लोहेन नीलाम्बरदानतो वा । प्रीणाति मन्त्रैर्निजवासरे च तस्मै० ।। ५ ।। प्रयागकूले यमुनातटे च सरस्वतीपुण्यजले गुहायाम् । यो योगिनां ध्यानगतोऽपि सूक्ष्मस्तस्मै० ।। ६ ।। अन्यप्रदेशात्स्वगृहं प्रविष्टस्तदीयवारे स नरः सुखी स्यात् । गृहाद्गतो यो न पुनः प्रयाति तस्मै० ।। ७ ।। स्रष्टा स्वयंभूर्भुवनत्रयस्य त्राता हरीशो हर्ता पिनाकी । एकस्त्रिधा ऋग्यजुःसाममूर्तिस्तस्मै० ।। ८ ।। शन्यष्टकं यः प्रयतः प्रभाते नित्यं सपुत्रैः पशुबान्धवैश्च । पठेत्तु सौख्यं भुवि भोगयुक्तः प्राप्नोति निर्वाणपदं तदन्ते ।। ९ ।। कोणस्थः पिंगलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रोऽन्तको यमः । सौरिः शनैश्चरो मन्दः पिप्पलादेन संस्तुतः ।। १० ।। एतानि दश नामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । शनैश्चरकृता पीडा न कदाचिद्भविष्यति ।। ११ ।।

इति श्रीशनैश्चरस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१०. शनिस्तोत्रम्

ॐ शनैश्चरः स्वधाकारी छायाभूः सूर्यनन्दनः । मार्तंडजो यमः सौरिः पंगुश्च ग्रहनायकः ।। १ ।। ब्रह्मण्योऽक्रूरधर्मज्ञो नील-

वर्णोऽञ्जनद्युतिः । द्वादशैतानि नामानि त्रिसंध्यं यः पठेन्नरः ।। २ ।। तस्य पीडां न चैवाहं करिष्यामि न संशयः । गोचरे जन्मलग्ने वा दशास्वंतर्दशासु च ।। ३ ।।

इति शनैश्चरस्तोत्रम् समाप्तम् ।

११. राहुस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। राहुर्दानवमन्त्री च सिंहिकाचित्तनन्दनः । अर्धकायः सदा क्रोधी चन्द्रादित्यविमर्दनः ।। १ ।। रौद्रो रुद्रप्रियो दैत्यः स्वर्भानुर्भानुभीतिदः । ग्रहराजः सुधापायी राकातिथ्यभिलाषुकः ।। २ ।। कालदृष्टिः कालरूपः श्रीकण्ठहृदयाश्रयः । विधुंतुदः सैंहिकेयो घोररूपो महाबलः ।। ३ ।। ग्रहपीडाकरो दंष्ट्री रक्तनेत्रो महोदरः । पञ्चविंशति नामानि स्मृत्वा राहुं सदा नरः ।।४।। यः पठेन्महती पीडा तस्य नश्यति केवलम् । आरोग्यं पुत्रमतुलां श्रियं धान्यं पशूंस्तथा ।। ५ ।। ददाति राहुस्तस्मै यः पठते स्तोत्रमुत्तमम् । सततं पठते यस्तु जीवेद्वर्षशतं नरः ।। ६ ।।

इति श्रीस्कन्दपुराणे राहुस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१२. केतुपञ्चविंशतिनामस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। केतुः कालः कलयिता धूम्रकेतुर्विवर्णकः । लोककेतुर्महाकेतुः सर्वकेतुर्भयप्रदः ।। १ ।। रौद्रो रुद्रप्रियो रुद्रः क्रूरकर्मा सुगन्धधृक् । पलालधूमसंकाशश्चित्रयज्ञोपवीतधृक् ।। ।। २ ।। तारागणविमर्दो च जैमिनेयो ग्रहाधिपः । पञ्चविंशति नामानि केतोर्यः सततं पठेत् ।। ३ ।। तस्य नश्यंति बाधाच सर्वाः केतुप्रसादतः । धनधान्यपशूनां च भवेद् वृद्धिर्न संशयः ।।४।।

इति श्रीस्कंदपुराणे केतोः पञ्चविंशतिनामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

१३. नवग्रहपीडाहरस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। ग्रहाणामादिरादित्यो लोकरक्षणकारकः । विषमस्थानसंभूतां पीडां हरतु मे रविः ।। १ ।। रोहिणीशः 'सुधामूर्तिः सुधागात्रः सुधाशनः । विषमस्थानसंभूतां पीडां हरतु मे विधुः ।। २ ।। भूमिपुत्रो महातेजा जगतां भयकृत्सदा । वृष्टिकृद् वृष्टिहर्ता च पीडां हरतु मे कुजः ।। ३ ।। उत्पातरूपो जगतां

चन्द्रपुत्रो महाद्युतिः । सूर्यप्रियकरो विद्वान्पीडां हरतु मे बुधः ।। ४ ।। देवमन्त्री विशालाक्षः सदा लोकहिते रतः । अनेकशिष्य-संपूर्णः पीडां हरतु मे गुरुः ।। ५ ।। दैत्यमन्त्री गुरुस्तेषां प्राणदश्च महामतिः । प्रभुस्ताराग्रहाणां च पीडां हरतु मे भृगुः ।। ६ ।। सूर्यपुत्रो दीर्घदेहो विशालाक्षः शिवप्रियः । दीर्घचारः प्रसन्नात्मा पीडां हरतु मे शनिः ।। ७ ।। महाशिरा महावक्त्रो दीर्घदंष्ट्रो महाबलः । अतनुश्चोर्ध्वकेशश्च पीडां हरतु मे शिखी ।। ८ ।। अनेकरूपवर्णैश्च शतशोऽथ सहस्रशः । उत्पातरूपो जगतां पीडां हरतु मे तमः ।। ९ ।।

इति नवग्रहपीडाहरस्तोत्रम् समाप्तम् ।

१४. नवग्रहस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जपाकुसुमसंकाशं काश्यपेयं महाद्युतिम् । तमोऽरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ।। १ ।। दधिशंखतुषा-राभं क्षीरार्णवसमुद्भवम् । नमामि शशिनं सोमं शंभोर्मुकुट-भूषणम् ।। २ ।। धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं तं मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ।। ३ ।। प्रियङ्गुकलिकाश्यामं रूपेणाप्रतिमं बुधम् । सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम् ।। ४ ।। देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्चनसन्निभम् । बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तं नमामि बृहस्पतिम् ।। ५ ।। हिमकुन्दमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ।। ६ ।। नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम् । छायामार्तण्ड-संभूतं तं नमामि शनैश्चरम् ।। ७ ।। अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रा-दित्यविमर्दनम् । सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ।। ८ ।। पलाशपुष्पसंकाशं तारकाग्रहमस्तकम् । रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ।। ९ ।। इति व्यासमुखोद्गीतं यः पठेत्सुस-माहितः दिवा वा यदि वा रात्रौ विघ्नशान्तिर्भविष्यति ।। १० ।। नरनारीनृपाणां च भवेद् दुःस्वप्ननाशनम् । ऐश्वर्यमतुलं तेषामा-रोग्यं पुष्टिवर्धनम् ।।११।। ग्रहनक्षत्रजाः पीडास्तस्कराग्निसमुद्भवाः । ताः सर्वाः प्रशमं यान्ति व्यासो ब्रूते न संशयः ।। १२ ।।

इति श्रीव्यासविरचितं नवग्रहस्तोत्रं संपूर्णम् ।

इति नवग्रहस्तोत्राणि ।।१४।।

अथ संकीर्णस्तोत्राणि

१. शिवरामाष्टकप्रारंभः

श्रीगणेशाय नमः ।। शिव हरे शिवरामसखे प्रभो त्रिविधतापनिवारण हे प्रभो । अज जनेश्वर यादव पाहि मां शिव हरे विजयं कुरु मे वरम् ।। १ ।। कमललोचन राम दयानिधे हर गुरो गजरक्षक गोपते । शिवतनो भव शंकर पाहि मां शिवहरे वि० ।। २ ।। स्वजनरञ्जनमङ्गलमन्दिरं भजति यः पुरुषः परमं पदम् । भवति तस्य सुखं परमाद्भुतं शिव हरे वि० ।।३।। जय युधिष्ठिरवल्लभ भूपते जय जयार्जितपुण्यपयोनिधे। जय कृपामय कृष्ण नमोऽस्तु ते शिव हरे विज० ।।४।। भवविमोचन माधव मापते सुकविमानसहंस शिवारत । जनकजारत राघव रक्ष मां शिव हरे वि०।।५।। अवनिमण्डलमंगल मापते जलदसुन्दर राम रमापते । निगमकीर्तिगुणार्णव गोपते शिव हरे वि० ।।६।।पतितपावन नाममयी लता तव यशो विमलं परिगीयते।तदपि माधव मां किमुपेक्षसे शिव हरे वि०।।७।।अमरतापर देव रमापते विजयतस्तव नामघनोपमे । मयि कथं करुणाणव जायते शिव हरे० ।।८।। हनुमतः प्रियतोषकर प्रभो सुरसरिद्धृतशेखर हे गुरो । मम विभो किमु विस्मरणं कृतं शिव हरे० ।।९।। नरहरेरतिरंजनसुन्दरं पठति यः शिवरामकृतस्तवम् । विशति रामरमाचरणांबुजे शिव हरे० ।। १० ।। प्रातरुत्थाय यो भक्त्या पठेदेकाग्रमानसः । विजयो जायते तस्य विष्णुमाराध्यमाप्नुयात् ।। ११ ।।

इति श्रीरामानंदविरचितं शिवरामस्तोत्रम् समाप्तम् ।

---

२. भगवत्प्रातःस्मरणम्

श्रीगणेशाय नमः ।। प्रातः स्मरामि फणिराजतनौ शयानं नागामरासुरनरादिजगन्निदानम् । वेदैः सहागमगणैरुपगीयमानं कांतारकेतनवतां परमं निधानम् ।।१।। प्रातर्भजामि भवसागरवारिपारं देवर्षिसिद्धनिवहैर्विहितोपहारम् । संदृप्तदानवकदंबमदापहारं सौन्दर्यराशिजलराशिसुताविहारम् ।।२।। प्रातर्नमामि शरदंबरकांतिकांतं पादारविंदमकरंदजुषां भवान्तम् । नानावतारहृतभूमिभरं कृतान्तं पाथोजकंबुरथपादकरं प्रशांतम् ।।३।। श्लोकत्रयमिदं पुण्यं ब्रह्मानंदेन कीर्तितम् । यः पठेत्प्रातरुत्थाय सर्वपापैः प्रमुच्यते ।। ४ ।

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानंदविरचितं श्रीभगवत्प्रातःस्मरणं सम्पूर्णम् ।

---

३. प्रातःस्मरणस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। प्रातः स्मरामि हृदि संस्फुरदात्मतत्त्वं सच्चित्सुखं परमहंसगतिं तुरीयम् । यत्स्वप्नजागरसुषुप्तमवैति नित्यं तद् ब्रह्म निष्कलमहं न च भूतसंघः ।। १ ।। प्रातर्भजामि मनसो वचसामगम्यं वाचो विभाति निखिला यदनुग्रहेण । यन्नेति नेति वचनैर्निगमा अवोचुस्तं देवदेवमजमच्युतमाहुरग्र्यम् ।।२।। प्रातर्नमामि तमसः परमर्कवर्णं पूर्णं सनातनपदं पुरुषोत्तमाख्यम् । यस्मिन्निदं जगदशेषमशेषमूर्तौ रज्ज्वां भुजंगम इव प्रतिभासितं वै ।।३।। श्लोकत्रयमिदं पुण्यं लोकत्रयविभूषणम् । प्रातःकाले पठेद्यस्तु स गच्छेत्परमं पदम् ।।४।।

इति श्रीभगवत्पादाचार्य विरचितं प्रातःस्मरणस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

४. अश्वत्थस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्री नारद उवाच ।। अनायासेन लोकोऽयं सर्वान् कामानवाप्नुयात् । सर्वदेवात्मकं चैकं तन्मे ब्रूहि पितामह ।। १ ।। ब्रह्मोवाच ।। शृणु देवमुनेऽश्वत्थं शुद्धं सर्वात्मकं तरुम् । यत्प्रदक्षिणतो लोकः सर्वान् कामान्समश्नुते ।। २ ।। अश्वत्थाद्दक्षिणे रुद्रः पश्चिमे विष्णुरास्थितः । ब्रह्मा चोत्तरदेशस्थः सर्वे त्विन्द्रादिदेवताः ।। ३ ।। स्कंधोपस्कंधपत्रेषु गोविप्रमुनयस्तथा । मूलं वेदाः त्रयो यज्ञाः संस्थिता मुनिपुंगव ।। ४ ।। पूर्वादिदिक्षु संयाता नदीनदसरोऽब्धयः । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन ह्यश्वत्थं संश्रयेद् बुधः ।। ५ ।। त्वं क्षीरफलकश्चैव शीतलश्च वनस्पते । त्वामाराध्य नरो विंद्यादैहिकामुष्मिकं फलम् ।। ६ ।। चलद्दलाय वृक्षाय सर्वदाश्रितविष्णवे । बोधितत्त्वाय देवाय ह्यश्वत्थाय नमो नमः ।। ७ ।। अश्वत्थ यस्मात्त्वयि वृक्षराजे नारायणस्तिष्ठति सर्वकाले । अतः श्रुतस्त्वं सततं तरूणां धन्योऽसि चारिष्टविनाशकोऽसि ।। ८ ।। क्षीरदस्त्वं च येनेह येन श्रीस्त्वां निषेवते । सत्येन तेन वृक्षेन्द्र मामपि श्रीर्निषेवताम् ।। ९ ।। एकादशात्मरुद्रोऽसि वसुनाथशिरोमणिः । नारायणोऽसि देवानां वृक्षराजोऽसि पिप्पल ।। १० ।। अग्निगर्भः शमीगर्भो देवगर्भः प्रजापतिः । हिरण्यगर्भो भूगर्भो यज्ञगर्भो नमोऽस्तु ते ।। ११ ।। आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजाः

पशुवसूनि च । ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च त्वं नो देहि वनस्पते ।। १२ ।। सततं वरुणो रक्षेत्त्वामाराद् वृष्टिराश्रयेत् । परितस्त्वां निषेवंतां तृणानि सुखमस्तु ते ।। १३ ।। अक्षिस्पंदं भुजस्पंदं दुःस्वप्नं दुर्विचिंतनम् । शत्रूणां च समुत्थानं ह्यश्वत्थ शमय प्रभो ।। १४ ।। अश्वत्थाय वरेण्याय सर्वैश्वर्यप्रदायिने । नमो दुःस्वप्ननाशाय सुस्वप्नफलदायिने ।। १५ ।। मूलतो ब्रह्मरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणे । अन्ततः शिवरूपाय वृक्षराजाय ते नमः ।। १६ ।। यं दृष्ट्वा मुच्यते रोगः स्पृष्ट्वा पापैः प्रमुच्यते । यदाश्रयाच्चिरंजीवी तमश्वत्थं नमाम्यहम् ।। १७ ।। अश्वत्थ सुमहाभाग सुभग प्रियदर्शन । इष्टकामांश्च मे देहि शत्रुभ्यस्तु पराभवम् ।। १८ ।। आयुः प्रजां धनं धान्यं सौभाग्यं सर्वसंपदम् । देहि देव महावृक्ष त्वामहं शरणं गतः ।। १९ ।। ऋग्यजुःसाममंत्रात्मा सर्वरूपः परात्परः । अश्वत्थो वेदमूलोऽसावृषिभिः प्रोच्यते सदा ।। २० ।। ब्रह्महा गुरुहा चैव दरिद्रो व्याधिपीडितः । आवर्त्य लक्षसंख्यं तत्स्तोत्रमेतत्सुखी भवेत् ।। २१ ।। ब्रह्मचारी हविष्याशी त्वधःशायी जितेन्द्रियः । पापोपहतचित्तोऽपि व्रतमेतत्समाचरेत् ।। २२ ।। एकहस्तं द्विहस्तं वा कुर्याद् गोमयलेपनम् । अर्चेत् पुरुषसूक्तेन प्रणवेन विशेषतः ।। २३ ।। मौनी प्रदक्षिणं कुर्यात्प्रागुक्तफलभाग्भवेत् । विष्णोर्नामसहस्रेण ह्यच्युतस्यापि कीर्तनात् ।। २४ ।। पदे पदान्तरं गत्वा करचेष्टाविवर्जितः । वाचा स्तोत्रं मनो ध्याने चतुरङ्गं प्रदक्षिणम् ।। २५ ।। अश्वत्थः स्थापितो येन तत्कुलं स्थापितं ततः । धनायुषां समृद्धिस्तु नरकात्तारयेत्पितृन् ।। २६ ।। अश्वत्थमूलमाश्रित्य शाकान्नोदकदानतः । एकस्मिन् भोजिते विप्रे कोटिब्राह्मणभोजनम् ।। २७ ।। अश्वत्थमूलमाश्रित्य जपहोमसुरार्चनात् । अक्षयं फलमाप्नोति ब्रह्मणो वचनं यथा ।। २८ ।। एवमाश्वासितोऽश्वत्थः सदाऽऽश्वासाय कल्पते । यज्ञार्थं छेदितेऽश्वत्थे ह्यक्षयं स्वर्गमाप्नुयात् ।। २९ ।। छिन्नो येन वृथाऽश्वत्थश्छेदिताः पितृदेवताः । अश्वत्थः पूजितो यत्र पूजिताः सर्वदेवताः ।। ३० ।।

इति ब्रह्मनारदसंवादे अश्वत्थस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

५. नवनागस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अनंतं वासुकिं शेषं पद्मनाभं च कंबलम् । शंखपालं धृतराष्ट्रं च तक्षकं कालियं तथा ।। १ ।। एतानि नव नामानि नागानां च महात्मनाम् । सायंकाले पठेन्नित्यं प्रातःकाले विशेषतः । विषाद् भयं तस्य नास्ति सर्वत्र विजयी भवेत् ।। २ ।।

इति नवनागस्तोत्रं संपूर्णम् ।

६. तुलसीकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। अस्य श्रीतुलसीकवचस्तोत्रमंत्रस्य श्रीमहादेव ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीतुलसी देवता । मनईप्सितकामनासिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।। तुलसी श्रीमहादेवि नमः पंकजधारिणि । शिरो मे तुलसी पातु भालं पातु यशस्विनी ।।१।। दृशौ मे पद्मनयना श्रीसखी श्रवणे मम । घ्राणं पातु सुगन्धा मे मुखं च सुमुखी मम ।। २ ।। जिह्वां मे पातु शुभदा कण्ठं विद्यामयी मम । स्कन्धौ कह्लारिणी पातु हृदयं विष्णुवल्लभा ।। ३ ।। पुण्यदा मे पातु मध्यं नाभिं सौभाग्यदायिनी । कटिं कुण्डलिनी पातु ऊरू नारदवंदिता ।। ४ ।। जननी जानुनी पातु जंघे सकलवंदिता । नारायणप्रिया पादौ सर्वाङ्गं सर्वरक्षिणी ।। ५ ।। संकटे विषमे दुर्गे भये वादे महाहवे । नित्यं हि संध्ययोः पातु तुलसी सर्वतः सदा ।।६।। इतीदं परमं गुह्यं तुलस्याः कवचामृम् । मर्त्यानाममृतार्थाय भीतानामभयाय च ।। ७ ।। मोक्षाय च मुमुक्षूणां ध्यायिनां ध्यानयोगकृत् । वशाय वश्यकामानां विद्यायै वेदवादिनाम् ।। ८ ।। द्रविणाय दरिद्राणां पापिनां पापशान्तये ।। ९ ।। अन्नाय क्षुधितानां च स्वर्गाय स्वर्गमिच्छताम् । पशव्यं पशुकामानां पुत्रदं पुत्रकांक्षिणाम् ।। १० ।। राज्याय भ्रष्टराज्यानामशान्तानां च शान्तये । भक्त्यर्थं विष्णुभक्तानां विष्णौ सर्वान्तरात्मनि ।। ।। ११ ।। जाप्यं त्रिवर्गसिद्ध्यर्थं गृहस्थेन विशेषतः । उद्यन्तं चण्डकिरणमुपस्थाय कृताञ्जलिः ।। १२ ।। तुलसीकानने तिष्ठन्नासीनो वा जपेदिदम् । सर्वान् कामानवाप्नोति तथैव मम सन्निधिम् ।। १३ ।। मम प्रियकरं नित्यं हरिभक्तिविवर्धनम् । या स्यान्मृतप्रजा नारी तस्या अङ्गं प्रमार्जयेत् ।। १४ ।। सा पुत्रं लभते

दीर्घजीविनं चाप्यरोगिणम् । वंध्याया मार्जयेदङ्गं कुशैर्मंत्रेण साधकः ।। १५ ।। साऽपि संवत्सरादेव गर्भं धत्ते मनोहरम् । अश्वत्थे राजवश्यार्थी जपेदग्नेः सुरूपभाक् ।। १६ ।। पलाशमूले विद्यार्थी तेजोऽर्थ्यभिमुखो रवेः । कन्यार्थी चंडिकागेहे शत्रुहत्यै गृहे मम ।। १७ ।। श्रीकामो विष्णुगेहे च उद्याने स्त्री वशा भवेत् । किमत्र बहुनोक्तेन शृणु सैन्येश तत्त्वतः ।। १८ ।। यं यं काममभिध्यायेत्तं तं प्राप्नोत्यसंशयम् । मम गेहगतस्त्वं तु तारकस्य वधेच्छया ।। १९ ।। जपन् स्तोत्रं च कवचं तुलसीगतमानसः । मण्डलात्तारकं हन्ता भविष्यसि न संशयः ।। २० ।।

इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे तुलसीमाहात्म्ये तुलसीकवचं नाम स्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

७. तुलसीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। जगद्धात्रि नमस्तुभ्यं विष्णोश्च प्रियवल्लभे । यतो ब्रह्मादयो देवाः सृष्टिस्थित्यन्तकारिणः ।। १ ।। नमस्तुलसि कल्याणि नमो विष्णुप्रिये शुभे । नमो मोक्षप्रदे देवि नमः संपत्प्रदायिके ।। २ ।। तुलसी पातु मां नित्यं सर्वापद्भ्योऽपि सर्वदा । कीर्तिताऽपि स्मृता वाऽपि पवित्रयति मानवम् ।। ३ ।। नमामि शिरसा देवीं तुलसीं विलसत्तनुम् । यां दृष्ट्वा पापिनो मर्त्या मुच्यंते सर्वकिल्विषात् ।। ४ ।। तुलस्या रक्षितं सर्वं जगदेतच्चराचरम् । या विनिर्हन्ति पापानि दृष्टा वा पापिभिर्नरैः ।। ५ ।। नमस्तुलस्यतितरां यस्यै बद्ध्वाऽञ्जलिं कलौ । कलयंति सुखं सर्वं स्त्रियो वैश्यास्तथापरे ।। ६ ।। तुलस्या नापरं किंचिद्दैवतं जगतीतले । यया पवित्रितो लोको विष्णुसंगेन वैष्णवः ।। ७ ।। तुलस्याः पल्लवं विष्णोः शिरस्यारोपितं कलौ । आरोपयति सर्वाणि श्रेयांसि वरमस्तके ।। ८ ।। तुलस्यां सकला देवा वसंति सततं यतः । अतस्तामर्चयेल्लोके सर्वान् देवान् समर्चयन् ।। ९ ।। नमस्तुलसि सर्वज्ञे पुरुषोत्तमवल्लभे । पाहि मां सर्वपापेभ्यः सर्वसंपत्प्रदायिके ।। १० ।। इति स्तोत्रं पुरा गीतं पुण्डरीकेण धीमता । विष्णुमर्चयता नित्यं शोभनैस्तुलसीदलैः ।। ११ ।। तुलसी श्रीमहालक्ष्मीर्विद्याऽविद्या यशस्विनी । धर्म्या धर्मानना देवी देवदेवमनःप्रिया ।। १२ ।। लक्ष्मी-

प्रियसखी दवी द्यौर्भूमिरचला चला । षोडशैतानि नामानि तुलस्याः कीर्तयन्नरः ।।१३।। लभते सुतरां भक्तिमंते विष्णुपदं लभेत् । तुलसी भूर्महालक्ष्मीः पद्मिनी श्रीर्हरिप्रिया ।।१४।। तुलसि श्रीसखि शुभे पापहारिणि पुण्यदे । नमस्ते नारदनुते नारायणमनःप्रिये ।। १५ ।।

इति श्रीपुण्डरीककृतं तुलसीस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

८. श्रीवेदव्यासाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कलिमलास्तविवेकदिवाकरं समवलोक्य तमोवलितं जनम् । करुणया भुवि दर्शितविग्रहं मुनिवरं तमहं सततं भजे ।। १ ।। भरतवंशसमुद्धरणेच्छया स्वजननीवचसा परिनोदितः । अजनयत्तनयत्रितयं प्रभुर्मुनिवरं तमहं सततं भजे ।। २ ।। मतिबलादि निरीक्ष्य कलौ नृणां लघुतरं कृपया निगमांः बुधैः । समकरोदिह भागमनेकधा मुनिवरं तमहं सततं भजे ।। ३ ।। सकलधर्मनिरूपणसागरं विविधचित्रकथासमलंकृतम् । व्यरचयच्च पुराणकदंबकं मुनिवरं तमहं सततं भजे ।। ४ ।। श्रुतिविरोधसमन्वयदर्पणं निखिलवादिमतांध्यविदारणम् । ग्रथितवानपि सूत्रसमूहकं मुनिवरं तमहं सततं भजे ।।५।। यदनुभाववशेन दिवं गतः समधिगम्य महास्त्रसमुच्चयम् । कुरुचमूमजयद्द्विजयो द्रुतं मुनिवरं तमहं सततं भजे ।।६।। समरवृत्तविबोधसमीहया कुरुवरेण मुदा कृतयाचनः । सपदि सूतमदादमलेक्षणं मुनिवरं तमहं सततं भजे ।।७।। वननिवासपरौ कुरुदंपती सुतशुचा तपसा च विकर्षितौ । मृततनूजगणं समदर्शयन्मुनिवरं तमहं सततं भजे ।। ८ ।। व्यासाष्टकमिदं पुण्यं ब्रह्मानन्देन कीर्तितम् । यः पठेन्मनुजो नित्यं स भवेच्छास्त्रपारगः ।। ९ ।।

इति श्रीपरमहंसस्वामिब्रह्मानन्दविरचितं श्रीवेदव्यासाष्टकं सम्पूर्णम् ।

९. अभिलाषाष्टकम्

श्रीगणेशाय नमः ।। कदा पक्षीन्द्रांसोपरि गतमजं कञ्जनयनं रमासंश्लिष्टांगं गगनरुचमापीतवसनम् । गदाशंखांभोजारिवरकरमालोक्यसुचिरं गमिष्यत्येतन्मे ननु सफलतां नेत्रयुगलम् ।। १ ।। कदा क्षीराब्ध्यंतः सुरतरुवनांतर्मणिमये समासीनं पीठे जलाधितनयाऽऽलिंगिततनुम् । स्तुतं देवैर्नित्यं मुनिवरकदंबैरभिनुतं

स्तवैः संस्तोष्यामि श्रुतिवचनगर्भैः सुरगुरुम् ।। २ ।। कदा मामाभीतं भवजलधितस्तापसतनुं गता रागं गंगातटगिरिगुहा वाससदनम् । लपंतं हे विष्णो सुरवर रमेशेति सततं समभ्येत्योदारं कमलनयनो वक्ष्यति वचः ।। ३ ।। कदा मे हृत्पद्मे भ्रमर इव पद्मे प्रतिवसन् सदा ध्यानाभ्यासादनिशमुपहूतो विभुरसौ । स्फुरज्ज्योतीरूपोरविरिव रमासेव्यचरणो हरिष्यत्यज्ञानाज्जनिततिमिरं तूर्णमखिलम् ।।४।। कदा मे भोगाशा निबिडभवपाशादुपरतं तपःशुद्धं बुद्धं गुरुवचनतोदैरचपलम् । मनो मौनं कृत्वा हरिचरणयोश्चारु सुचिरं स्थितिं स्थाणुप्रायां भवभयहरां यास्यति पराम् ।। ५ ।। कदा मे संरुद्धाखिलकरणजालस्य परितो जिताशेषप्राणानिलपरिकरस्य प्रजपतः । सदोंकारं चित्तं हरिपदसरोजे धृतवतः । समेष्यत्युल्लासं मुहुरखिलरोमावलिरियम् ।।६।। कदा प्रारब्धांते परिशिथिलतां गच्छति शनैः शरीरे चाक्षौघेऽप्युपरतवति प्राणपवने । वदत्यूर्ध्वं शश्वन्मम वदनकंजे मुहुरहो करिष्यत्यावाहं हरिरिति पदं पावनतमम् ।। ७ ।। कदा हित्वा जीर्णां त्वचमिव भुजङ्गस्तनुमिमां चतुर्बाहुश्चक्रांबुजदरकरः पीतवसनः । घनश्यामो दूतैर्गगनगतिनीतो नतिपरैर्गमिष्यामीष्टस्यांतिकमखिलदुःखांतकमिति ।। ८ ।।

इति श्रीमत्परमहंसस्वामिब्रह्मानंदविरचितमभिलाषाष्टकं संपूर्णम् ।

१०. चतुःश्लोकि भागवतम्

श्रीगणेशाय नमः ।। श्रीभगवानुवाच ।। ज्ञानं परमगुह्यं मे यद्विज्ञानसमन्वितम् । सरहस्यं तदङ्गं च गृहाण गदितं मया ।। १ ।। यावानहं यथाभावो यद्रूपगुणकर्मकः । तथैव तत्त्वविज्ञानमस्तु ते मदनुग्रहात् ।। २ ।। अहमेवासमेवाग्रे नान्यद्यत्सदसत्परम् । पश्चादहं यदेतच्च योऽवशिष्येत सोऽस्म्यहम् ।। ३ ।। ऋतेऽर्थं यत्प्रतीयेत न प्रतीयेत चात्मनि । तद्विद्यादात्मनो मायां यथा भासो यथा तमः ।। ४ ।। यथा महांति भूतानि भूतेषूच्चावचेष्वनु । प्रविष्टान्यप्रविष्टानि तथा तेषु न तेष्वहम् ।। ५ ।। एतावदेव जिज्ञास्यं तत्त्वजिज्ञासुनाऽऽत्मनः । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां यत्स्यात्सर्वत्र सर्वदा

।। ६ ।। एतन्मतं समातिष्ठ परमेण समाधिना । भवान् कल्पविकल्पेषु न विमुह्यति कर्हिचित् ।। ७ ।।

इति श्रीमद्भागवते महापुराणेऽष्टादशसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यां द्वितीयस्कंधे भगवद्ब्रह्मसंवादे चतुःश्लोकि भागवतं समाप्तम् ।

११. सप्तश्लोकी गीता

श्रीगणेशाय नमः ।। ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन् मामनुस्मरन् । यः प्रयाति त्यजन्देहं स याति परमां गतिम् ।। १ ।। स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या जगत्प्रहृष्यत्यनुरज्यते च । रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवंति सर्वे नमस्यंति च सिद्धसंघाः ।। २ ।। सर्वतः पाणिपादं तत्सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् । सर्वतः श्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ।। ३ ।। कविं पुराणमनुशासितारमणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः । सर्वस्य धातारमचिंत्यरूपमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ।। ४ ।। ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् । छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ।। ५ ।। सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टो मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च । वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो वेदांतकृद्वेदवित्रेव चाहम् ।। ६ ।। मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु । मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ।। ७ ।।

इति श्रीमद्भगवदगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे सप्तश्लोकी गीता सम्पूर्णा ।

१२. हयग्रीवपटलम्

श्रीगणेशाय नमः ।। हयशिरः पदं ङेंतं हृदयं च समुद्धरेत् । स्वबीजादिर्महामंत्रश्चतुर्वर्गफलप्रदः ।। अस्य हयग्रीवाष्टाक्षरमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिरनुष्टुप् छन्दः श्रीहयग्रीवरूपी विष्णुर्देवता ममाभीष्टकामनासिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।। ब्रह्मणे ऋषये नमः शिरसि । अनुष्टुप्छन्दसे नमो मुखे । श्रीहयग्रीवरूपिण्यै विष्णुदेवतायै नमो हृदि ।। अथ कराङ्गन्यासौ ।। ह्लां अंगुष्ठाभ्यां नमः । ह्लीं तर्जनीभ्यां नमः । ह्लूं मध्यमाभ्यां नमः । ह्लैं अनामिकाभ्यां नमः । ह्लौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ह्लः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एवं हृदयादि ।। ततो ध्यानम् ।। शरच्छशांकप्रभमश्ववक्त्रमुक्ताम-

यैराभरणैः प्रदीप्तम् । रथाङ्गशंखौ धृतबाहुयुग्मं विद्याख्यमुद्रान्यकरं नमामि ।। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा पीठपूजां विधाय तद्यथा मूलाधारे ओं मं मण्डूकाय नमः स्वाधिष्ठाने। ओं कालाग्निरुद्राय० नाभौ । ओं प्रकृत्यै० हृदि। ओं ह्लीं आधारशक्त्यै० कूर्माय० अनंताय० वाराहाय० पथिव्यै० सुधासिंधवे० नवरत्नद्वीपाय० जातवनाय तन्मध्ये मणिमण्डपाय तन्मध्ये कल्पवृक्षाय० तदधो रत्नवेदिकायै० तदुपरि स्वर्णसिंहासनाय० तदुपरि श्वेतातपत्राय० सितचामराभ्यां० तालवृन्ताभ्यां० विमलादर्शाय० ततो मुखपार्श्वनाभिवामपार्श्वेषु धर्मज्ञानवैराग्यैश्वर्यान् दक्षिणांशतदूर्वामोरुतदंशेषु अधर्माज्ञानावैराग्यानैश्वर्यान् अनंताय० सर्वतत्त्वाय० पद्माय० आनन्दकन्दाय० संविन्नालाय० प्रकृतिमयपत्रेभ्यो० विकारमयकेसरेभ्यो० पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यकर्णिकायै अं अर्कमण्डलाय द्वादशकलात्मने ओं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने० वं वह्निमण्डलाय मण्डलात्मने० सं सत्त्वाय० रं रजसे० तं तमसे० आं आत्मने अं अन्तरात्मने० पं परमात्मने० ह्लीं० ज्ञानात्मने पीठशक्ति न्यसेत् । केसरेषु मध्ये च पूर्वादिक्रमेण ओं विमलायै० नमः। एवम् उत्कर्षिण्यै० ज्ञानायै० क्रियायै० योगायै० प्रव्वै० सत्यायै० ईशानायै० अनुग्रहायै० तदुपरि ओं नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगपीठकमठात्मने नमः। इति पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वाऽऽवाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यंतं पूजां विधायावरणपूजामारभेत् । तत्रांगैः प्रथमावरणम् ।। प्रज्ञाहय० मेधाहय० स्मृतिहय० विद्याहय० लक्ष्मीहय० वागीशहय० विद्याविशालहय० नादविमर्दहयग्रीवाय नमः इत्यष्टभिर्द्वितीयम् ।। लक्ष्मी-सरस्वती-रति-प्रीति-कीर्ति-कांति-तुष्टि-पुष्टिभिस्तृतीयम् ।। कुमुदादिभिर्गजैश्चतुर्थम् ।। इन्द्रादिभिः पञ्चमम् ।। ततो धूपादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत् । अन्यपुरश्चरणं चतुर्लक्षं जपः । तथा च—वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं दंशांशं जुहुयात्ततः ।। आज्येन तद्दशांशहोमः ।।

इति हयग्रीवपटलं समाप्तम् ।

१३. हयग्रीवकवचम्

श्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।। पार्वत्युवाच । देवदेव महादेव करुणाकर शंकर । त्वया प्रसादशीलेनकथितानि रमापते: ।। ।। १ ।। बहूनामवताराणां बहूनि कवचानि च । इदानीं श्रोतुमिच्छामि हयास्यकवचं प्रभो ।। २ ।। शंकर उवाच ।। देवि प्रियंवदे तुभ्यं रहस्यमपि तत्प्रिये । कलशांबुधिपीयूषहयास्यकवचं वदे ।। ३ ।। महाकल्पांतयामिन्याश्चरमप्रहरे स्वयम् । लीलया हयवक्त्रोत्थं रूपमाधाय योऽरमत् ।।४।। तेन यद्धयशीर्षेण त्रयीरक्षणकांक्षया । वेदोपदेशः प्राक्काले उपदिष्टो विरिंचये ।।५।। पुत्रवान्स ततो मह्यं विरिंचिरुपदिष्टवान् । कवचं हयशीर्षस्य तत्तुभ्यं कथयाम्यहम् ।। ६ ।। हयास्यकवचस्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा प्रकीर्तितः । छंदोऽनुष्टुप् तथा देवो हयग्रीव उदाहृतः ।। ७ ।। ह्लौं तु बीजं समाख्यातं ह्लीं शक्तिः समुदाहृता । ॐ कीलकं समाख्यातमुच्चैरुत् कीलकं तथा ।। ८ ।। लक्ष्मीकरांभोरुहहेमकुंभपीयूषपूरैरभिषिक्तशीर्षम् । व्याख्यानमालांबुजपुस्तकानि हस्तैर्वहन्तं हयतुंडमीडे ।। ९ ।। सुधासिक्तः शिरः पातु भालं पातु शशिप्रभः । दृशौ रक्षतु दैत्यारिर्नासां वोद्धृतवारिधिः ।। १० ।। श्रोत्रं पातु स्थिरश्रोत्रः कपोलौ करुणानिधिः । मुखं पातु गिरां स्वामी जिह्वां पातु सुरारिहृत् ।। ११ ।। हनुं हनुमता सेव्यः कण्ठं वैकुण्ठनायकः । ग्रीवा पातु हयग्रीवो हृदयं कमलालयः ।।१२।। ऊर्ध्वं च विश्वभृत्पातु नाभिं पंकजलोचनः । मेढ्ं प्रजापतिः पातु ऊरू पातु गदाधरः ।। १३ ।। जानुनी विश्वहृत् पातु जंघे तु जगतां पतिः । गुल्फौ पातु हयध्वंसी पादौ विज्ञानवारिधिः ।। १४ ।। प्राच्यां रक्षतु वागीशो दक्षिणायां वरायुधः । प्रतीच्यां विश्वभृत् पातु कौबेर्यां शिववंदितः ।। १५ ।। ऊर्ध्वं पातु हरिः साक्षादधः पातु गुणाकरः । अन्तरिक्षे हरिः पातुः विश्वतः पातु विश्वधृक् ।। १६ ।। पुराणं कवचं धीमान् संनह्योन्निजविग्रहे । दुर्गवाक् शरव्यूहैः स कदाचिन्न बाध्यते ।। १७ ।। जपेद्य एतत्कवचं त्रिसंध्यं भक्तिभावतः । मूढोऽपि गीष्पतिस्पर्द्धी जायते नात्र संशयः ।। १८ ।।

इति श्रीहयग्रीवसंहितायां हयग्रीवकवचम् समाप्तम् ।

१४. हयग्रीवाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रम्

श्रीहयग्रीवाय नमः ।। हयग्रीवो महाविष्णुः केशवो मधुसूदनः गोविंदः पुंडरीकाक्षो विष्णुर्विश्वंभरो हरिः ।।१।। आदीशः सर्ववागीशः सर्वाधारः सनातनः । निराधारो निराकारो निरीशो निरुपद्रवः ।।२।। निरंजनो निष्कलंको नित्यतृप्तो निरामयः । चिदानन्दमयः साक्षी शरण्यः शुभदायकः ।।३।। श्रीमान् लोकत्रयाधीशः शिवः सरस्वतीप्रदः । वेदोद्धर्ता वेदनिधिर्वेदवेद्यः पुरातनः ।।४।। पूर्णः पूरयिता पुण्यः पुण्यकीर्तिः परात्परः । परमात्मा परं ज्योतिः परेशः पारगः परः ।।५।। सकलोपनिषद्वेद्यो निष्कलः सर्वशास्त्रकृत् । अक्षमालाज्ञानमुद्रायुक्तहस्तो वरप्रदः ।।६।। पुराणपुरुषः श्रेष्ठः शरण्यः परमेश्वरः । शांतो दांतो जितक्रोधो जितमित्रो जगन्मयः ।।७।। जरामृत्युहरो जीवो जयदो गरुडासनः । जयश्रियोर्जितः स्तुत्यो जापकप्रियकृद्विभुः ।।८।। विमलो विश्वरूपश्च विश्वगोप्ता विराट् स्वराट् । शुद्धस्फटिकसंकाशो जटामंडलसंयुतः । ।।९।। आदिमध्यांतरहितः सर्ववागीश्वरेश्वरः । नाम्नामष्टोत्तरशतं हयग्रीवस्य यः पठेत् ।।१०।। स सर्ववेदवेदांगशास्त्राणां पारगः कविः । इदमष्टोत्तरशतं नित्यं मूढोऽपि यः पठेत् ।।११।। वाचस्पतिसमो बुद्ध्या सर्वविद्याविशारदः । महदैश्वर्यमासाद्य कलत्राणि च पुत्रकान् ।।१२।। अवाप्य सकलान् भोगान् अन्ते हरिपुरं व्रजेत् ।।१३।।

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे हयग्रीवाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

१५. करुणस्तोत्रम्

श्रीः ।। क्षान्तानि तानि निखिलानि महान्ति नूनमागांसि मे प्रणतपालनतत्परेण । यत्तेन नाथ भवतो विमुखत्वरूपमागोऽपि हन्त विकलस्य मम क्षमस्व ।।१।। यन्नाथ हन्त सततं विपदाकुलेन त्वत्पादयोः प्रणमनं न मया व्यधायि । विस्मृत्य सम्प्रति चिराय ममैतदागस्तां सन्निधेहि करुणां मयि दीनबन्धो ।।२।। निर्व्याजमार्त्तपरिपालनदीक्षितत्वं पाप्मान्तकृत्त्वमचिराच्च समं निकामम् । कार्या तथाऽपि विनते नतिमात्रतः द्राक् सन्तुष्यता मयि दयैव विभो त्वयाऽद्य ।।३।। सर्वेषु पातकपरेषु परं प्रसिद्धं मां त्रास्यसे यदि शरण्य तदेव नाथ ।

पापीयसामपि सकृच्छरणं गतानामुद्धारदीक्षिततया प्रथितोऽसि भावी ॥४॥ के नाम पातककृतो भवताऽद्य यावन् नैवोद्धृता यदि गतः शरणं कदाचित् । किंत्वेषु हन्त महितस्य दयानिधे मे सन्तारणावसर एष यशोऽभिलाषिन् ॥४५॥ विश्वम्भरस्य करुणावरुणालयस्य सर्वेश्वरस्य महितस्य यशस्विनां ते । आर्त्तेष्वनन्यशरणेषु न नाथ सम्प्रत्येवंविधत्वमुचितं बत मादृशेषु ॥६॥ त्वत्सम्मुखे विलपतामपि मादृशानामार्त्तिं निहत्य न यतः शिवमादधासि । हा दीनबन्धुरपि सन् भगवन् विभो त्वमन्धोऽसि हन्त बधिरोऽसि जडोऽसि किं वा ॥७॥ हा नाथ दीनजनतैकशरण्य हन्त किं नाम मां स्वशरणं परिपासि नाद्य । को वाऽखिलेषु भुवनेषु मदन्य आर्त्तो यं नन्दयन् वितरितासि निजामभिख्याम् ॥८॥ कर्मानुसारिफलदानविधौ समर्थैरन्यैर्दयालुभिरपि त्रिदशैर्हतानाम् । नाथ त्वमेव शरणं ननु मादृशानां सर्वेश्वरश्च करुणश्च न यत्परोऽस्ति ॥९॥ किं नाम मां न परिपासि दयानिधान किं हन्त वा त्वमपि कर्ममुखप्रतीक्षः । चेदेवमेव बत तर्हि चिराय लोके निर्व्याजपालनपरत्वमपाकृतं स्यात् ॥१०॥ नानाविधानि वृजिनानि मया महान्ति कामं कृतानि यदपि त्रिदशाधिनाथ । श्रीमन्नथापि शरणागतवत्सलत्वसम्भावनाय परिपाहि समाश्रितम्माम् ॥११॥ मामान्तरेण भुवनेष्वखिलेषु कश्चिन् नैतस्य हन्त पतितस्य समाश्रयोऽन्यः । इत्येव नाथ परिपाहि दयानिधान कर्माणि विस्मर चिराय कृतागसोऽपि ॥१२॥ आर्त्तो न कुत्रचन कश्चन ते मदन्यस्तादृग्जनार्त्तिहरणे च परः परस्त्वत् । सम्प्रत्यथापि भगवन् किमु मां न पासि किं वा न पश्यसि चिराय यशोमहत्त्वम् ॥ १३ ॥ त्वामाश्रितोऽहमिति नाथ परं निशम्य पापीयसोऽपि बत नः परिपासि सद्यः । तस्मात्त्वमेव भुवनेष्वखिलेषु विष्वङ् मुख्यो मतोऽसि शरणागतवत्सलानाम् ॥१४॥ त्वामाश्रितोऽस्मि परिपालय दीनबन्धो इत्येव दुष्कृतवतामपि मादृशानाम् । आकर्ण्य जातु परदेवनमीश सद्यो रक्ष त्वमेव महितः करुणाकरेषु ॥१५॥ अग्रेसरा यदपि दारुणदुष्कृतानि सन्तन्वतां ध्रुवमये तदपि प्रपन्नाः । इत्येव मादृशजनान् परिपासि यत्त्वं विष्वक् तदेव भगवन् प्रथितः शरण्यः ॥ १६ ॥ त्राणोचितानि सुकृतानि किमस्य

कामं दंडयानि किन्तु दुरितान्यथवेति नाथ । चेच्चिन्तयेः पतितपावन मादृशानामभ्यर्थना तव च वत्सलता मृषैव ॥१७॥ यद्यप्यतीव पतितोऽस्मि दयानिधान सम्प्रत्यथापि भवतः शरणं प्रपन्नः । तस्माच्छरण्य भवता परिरक्षणीयो जानेऽन्यथा मम कदाऽपि न रक्षणं स्यात् ॥१८॥ कुत्रापि हन्त पतितो न मतो मदन्यः सत्यं तथाऽपि भवतः शरणं प्रपन्नः । एवं स्थितो मम निराकरणं चिराय रक्षणं सपदि वा बत नाथ युक्तम् ॥१९॥ भुक्तानि पातकफलानि चिराद् बहूनि नेतः परं किमपि भोक्तुमहं समर्थः । त्वं दीनबन्धुरिति नाथ जगत्सु विष्वक् ख्यातोऽसि यत् पतितपावन पाहि तस्मात् ॥२०॥ मृत्योः करालवदने पतितोऽहमद्य यावत् प्रकाममरेश विधेरधीनः । अप्येत्य हन्त भवतोऽभिमुखं कथञ्चिद् यद्यद्य शर्म्म न लभेय ततो यशः किम् ॥२१॥ अन्याश्रितो यदि विभो ! यदि वा निरागाः स्यान्निर्भयो जगति हन्त ! भवादृशानाम् । किं तेन किञ्चिदुदितं करुणानिधित्वं किं वा महत्सु महिमा महितोंऽशतोऽपि ॥२२॥ कुर्वन्ननाथ पतितोद्धरणं समन्ताल्लोके महत्त्वमुपयाति दयानिधीनाम् । मामुद्धरिष्यसि न तद् यदि नाथ सद्यः किं हन्त ! तर्हि महिमा विमलस्त्वदीयः ॥२३॥ यन्मादृशानपि सुदुष्कृतिनोऽतिदीनान् मत्वा समुद्धरसि मङ्क्षु समन्ततस्त्वम् । तद् दीनबन्धुरिति नाम तव त्रिलोक्यां स्थाने शरण्य भगवन् नितरां प्रसिद्धम् ॥२४॥ विश्वम्भरोऽसि यदि मामपि तद्बिभर्षि साहाय्यमाचरसि मे यदि दीनबन्धुः । यत् पावनस्तदिति नाथ पुनासि नेदं चित्रं स्वनाममहिमानमुशन्ति सर्वे ॥२५॥ यद्यागमिष्यमघहन् शरणं तवाहं त्वं नाथ यद्यदहरिष्य इमं शरण्य ॥ उद्धृत्य सम्प्रति यशो लभसे स्म यादृक् किं तादृशं कथय नाथ ततोऽन्यथाऽपि ॥२६॥ सत्यं यदि त्वमसिमाधव दीनबन्धुः किम्मां कदर्थयसि हन्त ! पुनः पुनस्तत् । एवं विलापिनि जने कृपणोऽपि सद्यः सम्पद्य साधु मृदुतां करुणां तनोति ॥२७॥ यावत् समं करुणया पररक्षकत्वं साधारणोऽपि भजते यदि कीर्तिलिप्सुः । विश्वम्भरत्वमर्हितः पुनरेतमेवं व्यापादयस्यहह तत्त्वमिव त्वमेव ॥२८॥ सर्वेऽप्यमी तव वशे जगदीशितारः पुंसां शुभाशुभविधौ प्रभवो भवंति । तस्मात्त्वमेव बत तत्तदपाकृतस्य मादृग्जनस्य

शरणैषिण आश्रयोऽसि ।।२९।। पायात्यदि त्वमपि नाथ न पीडच-
मानं तैस्तैः परस्य चरितैकदृशां प्रसिद्धैः । लोकः शरण्य शरणं बत कस्य
यायात् को वा भवेत् पतितपावन दीनबन्धुः ।।३०।। व्याधादयोऽपि
भगवन् विहितापराधाः संतारिताः सपदि हन्त यदा दयालो । एका-
किनं पुनरिमं परिपीडयंस्त्वं तत्तां निजां किमु निराकुरुषे चिरं न
।।३१।। दीनोऽस्मि दीनदयितोऽसि सुदुःखितोस्मि दुखान्तकस्त्वमसि
नाथ सुदुःखितानाम् । पाप्माऽस्मि पावनकृतां प्रथमोऽसि नित्यं तन्मां
प्रभो झटिति पालय पावयाद्य ।।३२।। कर्म्मानुसारमशुभं च
शुभं च भोग्यं सर्वस्य दैवनियतं जगतो न चित्रम् । भूयोऽपि भोः पतित-
पावन नाम यत्ते तन्मां पुनीहि च कृतार्थय तामभिख्याम् ।।३३।।
सर्वार्थपूर्त्तिकरणे बहवः प्रसिद्धाः कल्पद्रुमप्रभृतयः शरणागतानाम् ।
हे नाथ यद्यथ बिभर्षि पराङ्मुखांस्त्वमेतादृशांस्तदसि सत्यमनुग्रहीता
।।३४।। नाथ त्वमेव यदि सर्वजगन्मयस्तन्मां पीडयन् किमु न पीड-
यसि स्वमद्य । चेत्त्वं पुनर्बत जगद्गत एव कश्चित्किं तर्हि भोस्तदपि
कर्मभुजः शुभेच्छा ।।३५।। विश्वं समुद्धरसि सर्वमपि त्वमीश तन्मां
समुद्धरसि किं न दयानिधान । विश्वंभर त्वमपि कर्मसुखप्रतीक्षस्तत्
किं प्रभुत्वमनुकंपविधौ त्वदीयम् ।।३६।।

इति श्रीशिवदत्तकविरत्नप्रणीतं करुणस्तोत्रम्

१६. महामारीस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। देव्युवाच ।। पुरा ब्रह्म तु मां स्पृष्ट्वा समा-
हूयाब्रवीद्वचः । शृणु मे वचनं पुत्रि कुरुष्वाद्याथ सादरम् ।।१।। कलौ
जना दुराचारा राजानश्च तथाविधाः । अतो गत्वा भुवं देवि मृत्यु-
रूपा भवाशु च ।।२।। परद्रव्यापहर्तारः परस्त्रीनिरताः सदा । देव-
स्वहरणे सक्ता ब्रह्मस्वहरणे नृप ।।३।। तेषां दोषवशात्त्वं तु जनान्
संहर नित्यशः ।। ब्रह्मणैवं समादिष्टा इन्द्राद्यैः सुरसत्तमैः ।।४।।
भुवं समागता तत्र जनाञ्ज्ञात्वाऽथ पापिनः । राज्ञो दोषान् पुर-
स्कृत्य ग्रामे ग्रामे वसाम्यहम् । तत्रापि पापिनो हत्वा पुनर्ग्रामान्तरं भजे
।।५।। एवं देशानटित्वाऽहं सर्वान्संहृत्य वै जनान् । पुनर्गच्छामि
सदनं ब्रह्मणः परमेष्ठिनः ।।६।। एवं मदागमं ज्ञात्वा बुद्धिमान्पुण्यकृन्नरः।

विचार्य शास्त्रतो नित्यं जागरूको भवेदलम् ।।७।। पतन्ति मूषिका यत्र नृत्यन्ति विरमन्ति च । तद्गृहं तत्क्षणं त्यक्त्वा सकुटुम्बो वने विशेत् ।।८।। तत्र शान्तिं प्रकुर्वीत महादेव्याः समीरिताम् । जपित्वा च महामन्त्रं पठित्वा स्तोत्रमुत्तमम् ।।९।। ॐ नमो भगवति महामारिके मृत्युरूपिणि सकुटुम्बं मामव स्वाहा । वने जलाशयं गत्वा ऊर्ध्वबाहुरधोमुखः । वीरासने चोपविश्य जपेन्मंत्रं सहस्रशः ।।१०।। संस्थाप्य प्रतिमां तत्र धूपदीपोपहारकैः । संपूज्य विधिवत्पश्चाज्जुहुयात्प्रत्यहं नरः ।।११।। हरिद्राचूर्णमिश्रेण चित्रान्नेनैव संयुतः । समिद्भिः खादिरैर्भक्त्या ब्राह्मणैश्च समन्वितः ।।१२।। पत्नीपुत्रात्मभृत्यैश्च जुहुयादनुवासरम् । होमान्ते च पठेन्नित्यं स्तोत्रमेतज्जितेन्द्रियः ।।१३।। नमो देवि महादेवि सर्वशोकवशंकरि । सर्वदा सर्वतो मह्यं कृपां कुरु कृपामयि ।।१४।। मेरौ कैलासशिखरे हेमाद्रौ गन्धमादने । नित्यप्रियकृतावासे मद्यमांसबलिप्रिये ।।१५।। महासैन्यसमायुक्ते सर्वप्राणिविहिंसिके । सर्वाभिचारिके देवि सर्वं त्वं रक्ष सर्वदा ।।१६।। यत्र कुत्र स्थले वापि यस्मिन् कस्मिन् यदा तदा । रक्ष मां रक्ष मां देवि सपुत्रपशुभृत्यकम् ।।१७।। माङ्गल्यं मङ्गलं देहि महामङ्गलदायिनि । लोकानामभये सर्वमङ्गले मङ्गलप्रिये ।।१८।। इति स्तुत्वा महादेवीं भक्तिभावेन संयुतः ।। भुञ्जीत स्वजनैर्युक्तो देवीं तां मनसा स्मरन् ।।१९।। यदा स्वगृहचैत्येषु ध्वांक्षरावो भविष्यति । काकशान्तिं ततः कृत्वा गृहं गन्तुमुपक्रमेत् ।।२०।। सुमुहूर्ते सुनक्षत्रे स्वलंकृत्य ततो गृहम् । ब्राह्मणैर्बन्धुभिः सार्धं संविशेद् गृहमात्मनः ।।२१।। स्वस्तिवाचनविप्रेभ्यः शांतिसूक्तोक्तिपूर्वकम् । दक्षिणां च हिरण्यादि दद्याच्छाठ्यविवर्जितः ।।२२।। ब्राह्मणान्भोजयित्वा च देवीं तां प्रार्थयेद् गृहे । गच्छ गच्छ महादेवि स्वस्थानं मङ्गलं कुरु ।।२३।। एवं कृत्यविधानेन मारिकाशान्तिरुत्तमा । जायते नात्र संदेहः सत्यं सत्यं समीरितम् ।।२४।। इत्येतत्कथितं देव्या देवेभ्यः स्वात्मसंभवम् । माहात्म्यं पठितं येन सोऽपि माङ्गल्यमाप्नुयात् ।।२५।। लिखितं पुस्तकं यस्य गृहे तिष्ठति सर्वदा । तस्य मारीभयं नास्ति सत्यं सत्यं मयोदितम् ।।२६।। पुस्तकं पूजयेद्यस्तु श्रद्धया परया मुदा । सोऽपि

माङ्गल्यमाप्नोति इहामुत्र परां गतिम् ।।२७।। सर्वं त्यक्त्वा साधयेत् देवीं यत्नैरपि धनैरपि । स्तोष्यन्ति परया भक्त्या सर्वकामार्थसिद्धये ।।२८।। बिडाला यत्र नश्यन्ति यत्र नश्यन्ति मूषिकाः । स्थानं तत्र परित्यज्य स्थानशून्यं च कारयेत् ।।२९।।

इति श्रीदेवीपुराणे महामारिकास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

१७. मृतसंजीवनकवचम्

श्रीगणेशाय नमः ।। एवमाराध्य गौरीशं देवं मृत्युंजयेश्वरम् । मृतसंजीवनं नाम्ना कवचं प्रजपेत्सदा ।।१।। सारात्सारतरं पुण्यं गुह्याद् गुह्यतरं शुभम् । महादेवस्य कवचं मृतसंजीवनामकम् ।।२।। समाहितमना भूत्वा शृणुष्व कवचं शुभम् । श्रुत्वैतद्दिव्यकवचं रहस्यं कुरु सर्वदा ।।३।। वराभयकरो यज्वा सर्वदेवनिषेवितः । मृत्युंजयो महादेवः प्राच्यां मां पातु सर्वदा ।।४।। दधानः शक्तिमभयां त्रिमुखः षड्भुजः प्रभुः । सदाशिवोऽग्निरूपी मामाग्नेय्यां पातु सर्वदा ।।५।। अष्टादशभुजोपेतो दण्डाभयकरो विभुः । यमरूपी महादेवो दक्षिणस्यां सदाऽवतु ।।६।। खड्गाभयकरो धीरो रक्षोगणनिषेवितः । रक्षोरूपी महेशो मां नैर्ऋत्यां सर्वदाऽवतु ।।७।। पाशाभयभुजः सर्वरत्नाकरनिषेवितः । वरुणात्मा महादेवः पश्चिमे मां सदाऽवतु ।।८।। गदाभयकरः प्राणनायकः सर्वदागतिः । वायव्यां मारुतात्मा मां शंकरः पातु सर्वदा ।।९।। शङ्खाभयकरस्थो मां नायकः परमेश्वरः । सर्वात्मान्तरदिग्भागे पातु मां शंकरः प्रभुः ।।१०।। शूलाभयकरः सर्वविद्यानामधिनायकः । ईशानात्मा तथैशान्यां पातु मां परमेश्वरः ।।११।। ऊर्ध्वभागे ब्रह्मरूपी विश्वात्माऽधः सदाऽवतु । शिरो मे शंकरः पातुः ललाटं चन्द्रशेखरः ।।१२।। भ्रूमध्यं सर्वलोकेशस्त्रिनेत्रो लोचनेऽवतु । भ्रूयुग्मं गिरिशः पातु कर्णौ पातु महेश्वरः ।।१३।। नासिकां मे महादेव ओष्ठौ पातु वृषध्वजः । जिह्वां मे दक्षिणामूर्तिर्दन्तान्मे गिरिशोऽवतु ।।१४।। मृत्यंजयो मुखं पातु कण्ठं मे नागभूषणः । पिनाकी मत्करौ पातु त्रिशूली हृदयं मम ।।१५।। पञ्चवक्त्रः स्तनौ पातु उदरं जगदीश्वरः । नाभिं

पातु विरूपाक्षः पार्श्वौ मे पार्वतीपतिः ।।१६।। कटिद्वयं गिरीशो मे पृष्ठं मे प्रमथाधिपः ।। गुह्यं महेश्वरः पातु ममोरू पातु भैरवः ।।१७।। जानुनी मे जगद्धर्ता जंघे मे जगदम्बिका । पादौ मे सततं पातु लोकवन्द्यः सदाशिवः ।।१८।। गिरीशः पातु मे भार्यां भवः पातु सुतान्मम । मृत्युंजयो ममायुष्यं चित्तं मे गणनायकः ।।१९।। सर्वाङ्गं मे सदा पातु कालकालः सदाशिवः । एतत्ते कवचं पुण्यं देवतानां च दुर्लभम् ।।२०।। मृतसंजीवनं नाम्ना महादेवेन कीर्तितम् । सहस्रावर्तनं चास्य पुरश्चरणमीरितम् ।।२१।। यः पठेच्छृणुयान्नित्यं श्रावयेत्सुसमाहितः । स कालमृत्युं निर्जित्य सदायुष्यं समश्नुते ।।२२।। हस्तेन वा यदा स्पृष्टवा मृतं संजीवयत्यसौ । आधयो व्याधयस्तस्य न भवन्ति कदाचन ।।२३।। कालमृत्युमपि प्राप्तमसौ जयति सर्वदा । अणिमादिगुणैश्वर्यं लभते मानवोत्तमः ।।२४।। युद्धारम्भे पठित्वेदमष्टाविंशतिवारकम् । युद्धमध्ये स्थितः शत्रुः सद्यः सर्वैर्न दृश्यते ।।२५।। न ब्रह्मादीनि चास्त्राणि क्षयं कुर्वन्ति तस्य वै । विजयं लभते देवयुद्धमध्येऽपि सर्वदा ।।२६।। प्रातरुत्थाय सततं यः पठेत्कवचं शुभम् । अक्षय्यं लभते सौख्यमिह लोके परत्र च ।।२७।। सर्वव्याधिविनिर्मुक्तः सर्वरोगविवर्जितः । अजरामरणो भूत्वा सदा षोडषवार्षिकः ।।२८।। विचरत्यखिलाँल्लोकान्प्राप्य भोगांश्च दुर्लभान् । तस्मादिदं महागोप्यं कवचं समुदाहृतम् ।।२९।। मृतसंजीवनं नाम्ना दैवतैरपि दुर्लभम् ।।३०।।

इति श्रीवसिष्ठप्रणीतंमृत संजीवनस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

---

१८. अश्विनीकुमारस्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ।। प्रपूर्वगौ पूर्वजौ चित्रभानू गिरा वां शंसामि तपसा ह्यनन्तौ । दिव्यौ सुपर्णौ विरजौ बिमानावधिक्षिपन्तौ भुवनानि विश्वा ।।१।। हिरण्मयौ शकुनी सांपरायौ नासत्सदस्रौ सुनसौ वैजयन्ती । शुक्लं वयन्तौ तरसा सुवेमावधिव्ययन्तावसितं विदस्वतः ।।२।। ग्रस्तां सुपर्णस्य बलेन वर्तिकाममुञ्चतावश्विनौ सौभगाय । तावत्सुवृत्ता वनमन्तमाययावसत्तमा गा अरुणा उदावहत् ।।३।।

षष्टिश्च गावस्त्रिशताश्च धेनव एकं वत्सं सुवते ते दुहन्ति । नानागोष्ठा विहिता एकदोहनास्तावश्विनौ दुहतो धर्ममुक्थ्यम् ॥४॥ एकां नाभिं सप्तशता अराश्रिताः प्रधिष्वन्या विंशतिरर्पिता अराः । अनेमिचक्रं परिवर्ततेऽजरं मायाश्विनौ समनक्ति चर्षणी ॥५॥ एकं चक्रं वर्तते द्वादशारं षण्णाभिमेकाक्षममृतस्य धारणम् । यस्मिन्देवा अधिविश्वे विषक्तास्तावश्विनौ मुञ्चतो मा विषीदमम् ॥६॥ अश्विनाविन्दुममृतं वृत्तभूयौ तिरोधत्तामश्विनौ दासपत्नी । हित्वा गिरिमश्विनौ गामुदाचरन्तौ तद्वृष्टिमह्नात्प्रथितौ बलस्य ॥७॥ युवां दिशो जनयथो दशाग्रे समानं मूर्ध्नि रथयानं वियन्ति । तासां यातमृषयोऽनुप्रयान्ति देवा मनुष्याः क्षितिमाचरन्ति ॥८॥ युवां वर्णान्विकुरुथो विश्वरूपांस्तेऽधिक्षियन्त भुवनानि विश्वा । ते भानवोऽप्यनुसृताश्चरन्ति देवा मनुष्याः क्षितिमाचरन्ति ॥९॥ तौ नास्त्यावश्विनौ वां महेऽहं स्रजं च यां बिभृथः पुष्करस्य । तौ नासत्यावमृतावृतावृधावृते देवास्तत्प्रपदे न सूते ॥१०॥ मुखेन गर्भं लभतां युवानौ गतासुरेतत्प्रपदेन सूते । सद्यो जातो मातरमत्ति गर्भस्तावश्विनौ मुञ्चथो जीवसे गाम् ॥११॥ स्तोतुं न शक्नोमि गणैर्भवन्तौ चक्षुर्विहीनः पथि संप्रमोहः । दुर्गेऽहमस्मिन्पतितोऽस्मि कूपे युवां शरण्यौ शरणं प्रपद्ये ॥१२॥

इति श्रीमन्महाभारत आदिपर्वण्यश्विनीकुमारस्तोत्रं संपूर्णम् ।

---

१९. पञ्चदेवतास्तोत्रम्

श्रीगणेशाय नमः ॥ गणेशविष्णुसूर्येशदुर्गाख्यं देवपञ्चकम् । वन्दे विद्धमनसा जनसायुज्यदायकम् ॥१॥ एकरूपान् भिन्नमूर्तीन् पञ्चदेवान्नमस्कृतान् । वन्दे विशुद्धभावेनेशाम्बेनैकरदाच्युतान् ॥२॥ कल्याणदायिनो देवान्नमस्कार्यान्महौजसः । विष्णुशंभुशिवासूर्यगणेशाख्यान्नमाम्यहम् ॥३॥ एकात्मनो भिन्नरूपान् लोकरक्षणतत्परान् । शिवविष्णुशिवासूर्यहेरम्बान् प्रणमाम्यहम् ॥४॥ दिव्यरूपानेकरूपान्नानारूपान्नमस्कृतान् । शिवाशंकरहेरम्बविष्णुसूर्यान्नमाम्यहम् ॥५॥

नित्यानन्दसंदोहदायिनो दीनपालकान् । शिवाच्युतगणेशेनदुर्गाख्यान् नौम्यहं सुरान् ।।६।। कमनीयतनून्देवान् सेवावश्यान् कृपावतः । शंकरेनशिवाविष्णुगणेशाख्यान्नमाम्यहम् ।। ७ ।। सूर्यविष्णुशिवाशंभु-विघ्नराजाभिधान्सुरान् । एकरूपान् सदा वन्दे सुखसंदोहसिद्धये ।।८।। हरौ हरे तीक्ष्णकरे गणेशे शक्तौ न भेदो जगदादिहेतुषु । अधः पतन्त्येषु भिदां दधाना भाषन्त एवं यतयोऽच्युताश्रमाः ।।९।।

इति श्रीमदच्युताश्रमविरचितं पञ्चदेवतास्तोत्रम् सम्पूर्णम् ।।११।।
सर्वस्तोत्रसंख्या २२४

पुस्तकें मिलने के स्थान

१) खेमराज श्रीकृष्णदास,
श्रीवेंकटेश्वर स्टीम प्रेस,
खेमराज श्रीकृष्णदास मार्ग,
खेतवाडी, मुंबई - ४०० ००४.

२) खेमराज श्रीकृष्णदास,
६६, हडपसर इण्डस्ट्रिअल इस्टेट
पुणे - ४११ ०१३.

३) गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास
लक्ष्मीवेंकटेश्वर स्टीम प्रेस,
व बुक डिपो,
अहिल्याबाई चौक, कल्याण
(जि. ठाणे - महाराष्ट्र)

४) खेमराज श्रीकृष्णदास,
चौक - वाराणसी (उ.प्र.)

हमारे प्रकाशनों की अधिक जानकारी व खरीद के लिये हमारे निजी स्थान :

खेमराज श्रीकृष्णदास
अध्यक्ष : श्रीवेंकटेश्वर प्रेस,
९१/१०९, खेमराज श्रीकृष्णदास मार्ग,
७ वी खेतवाडी बॅक रोड कार्नर,
मुंबई - ४०० ००४.
दूरभाष/फैक्स-०२२-२३८५७४५६.

खेमराज श्रीकृष्णदास
६६, हडपसर इण्डस्ट्रियल इस्टेट,
पुणे - ४११०१३.
दूरभाष-०२०-२६८७१०२५,

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,
लक्ष्मी वेंकटेश्वर प्रेस व बुक डिपो
श्रीलक्ष्मीवेंकटेश्वर प्रेस बिल्डींग,
जूना छापाखाना गली, अहिल्याबाई चौक,
कल्याण, जि. ठाणे, महाराष्ट्र - ४२१ ३०१.
दूरभाष - ०२५१-२२०९०६१.

खेमराज श्रीकृष्णदास
चौक, वाराणसी (उ.प्र.) २२१ ००१.
दूरभाष - ०५४२-२४२००७८.

KHEMRAJ SHRIKRISHNADASS